BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE ZARAGOZA

SIGNATURA: I –161

Atanasio, San. Stylus et character Psalmorum (latine), Angelo Politiano interprete... Bononiae. 27 agosto 1492.

165 I 161
361

Cere Nullos, nō fumat ...
ꝑ procul dubio, nocte & ver ꝑcepti ...
preteriuntes preterent es p̄ etus ...

... et
litates publica

Sepan todos los ...
que en la boca ...
halle ...

ps. 91

in ꝑfect. Bonū ē confiteri domino et psallere nōi tuo altissime
... Ad annūciandū mane mīaz tuaz ...
tuam ꝑ noctem in decacordo psalterio
cantico ī cythara. qz delectasti me in
factura tua / et in opibꝫ manuū tuaz ex[s]ultabo.
tabo ... Quā magnificata sūt opera tua domine
nimis profunde facte sūt cogitationes ...

ps. 8 ... clamationis
domine, dominus noster. quam mirabile ē nomen
tuum in universa terra ...

Extra saludo
cantabo ...

EX magni inter sanctos Athanasij Archiepi Alexandrini interpretatione in psalmos ad Marcellinum stilus et caracter admodum deuotissimus ad dei laudez hominumqꝫ animaruz salutem e greco in latinum nuperrime redactus per venerabilem doctissimūqꝫ virum dominum Angelum Politianū florentinū eiusdem ciuitatis ecclesie maioris canonicum feliciter incipit.

OMNIS Quidem scriptura diuina magistra est et virtutis et vere fidei. sed liber psalmorū habet etiaz quodāmō imaginem status animarum. vt enim qui adit regem: prius ipse habitum verbaqꝫ componit: ne forte imperitus habeat: Sic diuinus hic liber currentes ad virtutem et eos: qui vitā saluatoris in corpore cognoscere gestiunt: admonet prius per lectionem motionum omnium: quibus anima afficitur: deinde varijs format instruitqꝫ sermonibus. Potest igitur vnusquisqꝫ in psalmis motum statumqꝫ anime sue deprehendere: atqꝫ ita figuram quisqꝫ disciplinamqꝫ suam quibusqꝫ verbis placere deo possit. Et quibus verbis sese corrigere valeat. et deo agere gratias. Ne si preterqꝫ fas est dicat incidat in impietatem. Non solum eni de operibus sed de omni ocioso verbo reddenda apud iudicem ratio est.

Si igitur beatum aliquem dicere velis: habes quomō: et quam ob rem: et quem dicas in psalmis .i. (Beatus vir qui non abijt) .3i. (Beati quorum remisse sunt). 40. (Beatus qui intelligit super egenum). iij. (Beatus vir qui timet dominū) .et .i27. (Beati omnes qui timent dominum.

Si cōqri iudeorū cōtra saluatorez isidias hāes .2. (Quare fremuerūt gentes

Si te tui persequuntur et multi insurgunt aduersum te .3. psalmum dicas (Domine quid multiplicati sunt.

Si aūt ad hunc modū tribulatus inuocasti dominum: et qm̄ exaudiuit agere vis grās. Canito .4. (Quom īuocarez). et ii4. (Dilexi qm̄ exaudiet dn̄s)

Si vides insidias tibi a malignantibus fieri: et auribus pcipi cupis orōnem tuā: canito psalmū .5. (verba mea auribus percipe.

Si minas dei sentis: et inde territū te vides: dicere potes psalmū .6. (Dn̄e ne in furore) .et .37. (Dn̄e ne in furore ꝛc. qm̄ sagitte tue.

Si aūt consilium ineunt aliqui contra te: quemadmodū Architophel cōtra Dauid et hoc aliquis tibi nuntiet: cane .7. (Domine deus meus in te speraui. et confide in deo qui te liberabit.

Cernens autem gratiam saluatoris circūquaqꝫ diffusam: et restitutum saluti genus humanum. Si alloqui dominum vis: cane .8. (Dn̄e dn̄s nr̄ qꝫ.

Si rursus canere vis pro torcularibus deo gratias agens: habes .8. (Dn̄e dn̄s nr̄) et .80. (Exultate deo salutari nostro.

Si coherceri inimicum vis et creaturam saluari: non confidens in te ipso: sꝫ in dei filio: Dic .9. psalmum (Confitebor tibi dn̄e in toto corde meo.

ZARAGOZA

Si quis te metu afficere velit:tu confidens in dño cane.io.(In dño confido
quomodo di .
Si multorũ superbiam et maliciam vides habundare : ita:vt nihil sit inter
homines sanctũ·Cõfuge tu ad dñ3 et dic.ij·psalmũ.(Saluum me fac dñe.
Si diutius pseuerent aduersariorũ isidie:ne te ip3 negligas quasi tui dñs sit
oblitus.s3 inuoca dñ3 canens.26.ps.(Dominus illuminatio mea·) .
Si quos audis blasfemantes cõtra prouidentiam : ne sis tu quidem parti
ceps eorũ ipietatis:s3 ad deũ cõfugiens: dic.i3.(Dixit isipiens in·c·s.n . est
deus.Corrupti sunt·) et.52.(Dixit insipiens ꝛc .
Si scire vis qualis est regni celorũ ciuis·Cane·i4.(Dñe quis habitat in .t .
Si tibi oratione opus est propter resistentes tibi ; et circundantes animã tu
am cane·i6. (Exaudi domine iusticiam meã·) et·85·(Inclina domine au
rem tuam.) ·88·(Misericordias domini in eternũ cantabo) et·iio.(Do
mine clamaui ad te exaudi me .
Si scire vis quo pacto Moyses orabat:habes·89·(Dñe refugiũ factus es.n
Si euasisti ab inimicis et liberatus es a persequentibus te: Cane tu quoq3
.i7.(Diligam te domine fortitudo mea ꝛc .
Si miraris ordinem rerũ creatarum et diuine prouidentie gratiam. cane
i8.(Celi enarrant gloriam dei ꝛc)·et.27·(ad te domine clamabo ꝛc.)
Si tribulatos vides: consolare eos et pro eis orans dic verba psalmi.i9.
(Exaudiat te dominus in die tribulationis ꝛc.)
Si te custodiri a domino vides: et prospere agere: gaudens cane psalmum
22. (Dominus regit me ꝛc .
Si contra te irruunt inimici·eleua animã ad deum.et dic. 24. (ad te dñe
leuaui aia3 meã ꝛc·et frustra eos inique agentes videbis .
Si perseuerauerint inimici : et sanguinolentis manibus abstrahere vel oc
cidere te querunt: ne des homini iudiciũ. Suspecta enim sunt humana
omnia.Sed deum iudicem postulans.ipse enim solus iudex est.et dic.25
(Iudica me dñe quoniã ego in).34. (Iudica dñe nocentes me.) et·42.
(Iudica me deus et discerne causam meam.)
Si autem seuius instent : et multitudo instar castroꝝ sint inimici. despici
entes quasi ne victus quidem sis : nihil formidans cane. 26 . (Omnes
gentes plaudite manibus ꝛc.
Si rursus impudentes sint : qui insidiantur : minime illos curans:cane ad
dominũ:que sunt in psal.27.(Magnus dominus et laudabilis nimis.)
Si scire vis quomodo gratias acturus accedere ad deum debes:] intelligi
biliter intelliges . cane.28. (audite hec omnes gentes ꝛc.
Deinde renouans domum tuam et animam:que dominum suscipit : ꝛ sen
sibilem domum : in qua corporaliter habitas: age gratias et dic.29·(De
us deorũ dominus loquutus est).et.i26·(Nisi dominus edificauerit ꝛc.

Si te odio haberi propter veritatem ab amicis et propinquis vides :ne re
mitte studium·neue aduersantes extimesce.sed futura cogitans cane. 30.
(In te domine speraui·
Si baptizatos vides a corruptibili generatione liberatos diuinam benigni
tatem admirans cane.3i. (Beati quorum remisse sunt iniquitates)
Si canere vis inter multos iustos viros : et recte viuentes colligens cane
32. (Exultate iusti in domino ꝛc.
Si incidisti in hostes : et eos prudenter euitasti:atq3 insidias efugisti : et ob
id agere vis gratias:conuoca mites homines et cũ eis cane psal·33. (Bñ
dicam dominum in omni tempore)
Si vides iniquos in malum certare : ne putes secundũ naturam esse i illis
peccatũ : quemadmodũ heretici quidam.sed dic.35.psal. (Dixit iniustus
vt delinquat in semet ipso non est timor dei ante oculos eius. et videbis
q ipsimet peccandi causa sunt .
Si malos iniqua agentes cernis et contra paruos superbientes et admone
re vis aliquos : ne istos attendãt aut emulentur quoniam cito extinguen
tur : dic et tibi et alijs.36. (Noli emulari in malignantibus ꝛc .
Si statuisti habere tui curam:et vides insidiantem aduersariũ maxime.n.
contra tales excitatur : ac vis temet in eum parare. cane.38 . psal. (Dixi
custodiam vias meas ꝛc .
Si multos vides pauperes ꝛ mendicos:ac misereri vis:potes et eos:qui ia3
sunt miserti:probare.et alios vt idem agant hortari dicens .40. (Bea
tus : qui intelligit super egenum et pauperem ꝛc.
Si desideriũ habes erga deũ : inimicos audis exprobrantes : ne perturbe
ris :sed intelligens imortalem fructũ:qui ex hoc desiderio nascitur: con
solare animã tuã spe erga deum et hac releuans mitigansq3 vite dolores
dic.4i.psal.(Quemadmodum desiderat ceruus ad ꝛc).
Si recordari frequenter vis beneficia dei : que patribus fecit et in exitu de
egipto ꝛ in deserto.et quomodo deus quidem bonus : ipsi autem ingra
ti.habes.43.(Deus auribus nostris audiuimus'). item. 77. (Attendi
te popule meus ꝛc.) 88. (Misericordias dñi in eternum cantabo ꝛc .)
ioi. (Dñe exaudi orõne3 meã ꝛ.c.m.ad.t.v.ꝛc.) .io5. (Confitemini dño
q.b.q.in.s.m.eius) .io6.(Confitemini·d.q.b·q.in.s.m.eius. dicant qui)
ii3. (In exitu israel de egipto ꝛc.
Si cõfugiens ad deũ euasisti:que aduersus te dicta sunt:ꝛ grãs agere vis do
ꝛ narrare eius erga te benignitate3 habes.45.(Deus nr̃ refugiũ ꝛ ṽtus)
Si peccasti: et conuersus penitentia afficeris: et vis misericordiam cõsequi
habes confessionis verba in psalmo. 50. (Miserere mei deus secundu3
magnam misericordiam tuam ꝛc).

Si calumniam passus es apud malum regem et diabolũ uides gloriantez
secede ⁊ dic:q̃ sunt i.51. (Quid gl'iaris i malicia:qui potens es iniquitate

Si qui te persequuntur et calumniantur prodere volentes : sicut pharisei
iesum.et alienigene dauid : ne tedio marcescas.sed confidens in dño . ca
ne.53. (Deus in nomine tuo saluum me fac) et.55. (Misere mei deus
quoniam conculcauit me homo .

Si autem concurrat persecutio et non cognoscens in speluncam ingrediat̃.
in qua tu absconderis : ne metue.habes enim in hac necessitate vtilia cũ
ad consolandũ.tum ad memoriam rei colendam verba in .56.psal. (Mi
serere mei deus miserere mei.quoniam in te confidit anima mea).et.141
psal.(voce mea ad dominum clamaui.

Si obseruari iusserit domum : qui insidiatur : iusserit vt effugeris:age gra
tias deo.et in tabulis anime tue rem incidens .dic.58. (Eripe me de ini
micis meis deus meus).

Si exprobrent inimici : qui tribulant te: et loquacius detrahant : qui ami
ci esse videntur.et in exercitatione tua labores aliquantulũ : potes inuo
care tu quoq; deũ dicens : que sunt in 4.psal.(Quom inuocarem: exau
disti me deus iustitie mee .

Contra hypocritas et in facie gloriantes dic ad eorum conuersionem .57 .
psal. (Si vere vtiq; iustitiam loquimini recte iudicate.f.h.

Si aspere irruant in te.et capere animam tuam velint : oppone illis subiec
tionem tuam ad deum.et bono animo sis.quo.n.magis insciuiunt illi : eo
magis domino subijcientur.dic aũt psal.61. (Non ne deo subiecta erit
anima mea .

Si persequutionem fugiens in desertum concesseris : ne metuas quasi so
lus ibi sis : sed habens deum.et ad ipsum diluculo surgens canc.62.(De
us deus meus ad te de luce vigilo).

Si perterrefaciant inimici : nec struere insidias desinant : et omnia iquirũt
aduersum te : etiam si plurimi sint : ne cesseris.Sagitte enim paruulorũ
erunt horum plage : si cecineris.63. (Exaudi deus orationem meã.cum
deprecor). et . 67 . (Exurgat deus et dissipentur inimici eius et.f.qui
o.euz a.f.eius).et.69. (Deus in adiutorium meum intende. dñe ⁊c.) et
70. (In te domine speraui non confundar in eternum .

Si canere deum vis: habes.64..(Te decet hymnus deus in sion ⁊c .

Si quos imbuas resurrectionis misterio: habes.79. (Qui regis israel:in
tende ⁊c .

Si misericordias a deo petis: cane psal.66.(Deus misereatur nostri: et be
nedicat nobis .

Si videas impios in pace prosperari : ne scandaligeris : vt cõmouearis.dic
tu quoq;.72. (Quam bonus israel deus his : qui recto sunt corde .

Si irascitur populo deus : habes verba : quibus hũc consoleris in.73 .
(vt quid deus repulisti ⁊c.

Si confessione tibi est opus : canc.70. (In te domine speraui ⁊c.) 74.
(Confitebuntur tibi deus.c.⁊c.) .91. (Bonum est confiteri domino in
psall'e ⁊c).104. (Confitemini domino.et inuocate nomen eius).105.(Cõ
fitemini domino.quoniam bonus ⁊c.) .107. (Paratum cor meum de
us ⁊c). 110. (Confitebor tibi domine in toto corde meo).117 . (Confite
mini domino quoniam bonus). 135. (Confitemini domino quoniam b.
q.in eternum mi.e). et.137. (Confitebor tibi domine in toto corde meo
q.a.verba oris mei .

Si vituperare gentilem vis et hereticos vt apud quos dei cognitio non est:
potes intelligendo canere et dicere : que sunt in psal.85 . (Inclina domi
ne aurem tuã:et exaudi me : quoniam inops et pauper sum ego.

Si occupauerint inimici effugia tua et magnopere tribuleris quoq; pertur
beris : ne despera sed ora.et si clamans exauditus fueris: age deo gratias
dicens: que sunt in psal.76 (voce mea ad dominum clamaui.voce mea)

Si perseuerantes inimici irruerint : et polluerint domum dei: ac sanctos
occiderint : et eorum corpora volatilibus celi proiecerint: ne metuas il
lorũ crudelitatem.sed compatiens patientibus dic psal.78. (Deus vene
runt gentes in hereditatem tuam po.t.s.tuum .

Si canere vis domino in celebritate : conuocatis dei seruis: cane.80 (Exul
tate deo adiutori nostro iu.deo.iac.) et .94.(venite exultemus dño iubi
lemus deo salutari nostro.

Si rursus inimici congregentur vndiq; et minentur domui dei Conspiran
tes contra pietatem : ne te multitudo et potentia illorum perturbet : ha
bes velut anchoram spei verba : que sunt i.82.(Deus quis similis erit ti
bi. ne taceas neq; con.d.

Si vides domum dei et eterna eius tabernacula : et desiderium habes
ad illa sicut habebat apostolus : dic et tu.83. (Quam dilecta tabernacu
la tua) et cetera .

Si cessauerit ira.et soluta captiuitas fuerit: habes : quibus gratias deo a
gas 84. (Benedixisti domine terram tuam ⁊c). et.115.(Credidi propter
quod locutus sum ⁊c).

Si discordiam catholice ecclesie aduersus schimata cognoscere vis : ⁊ illos
conuertere: potes dicere : que sunt in psal.86. (Fundamenta eius in mõ
tibus sanctis ⁊c).

Si exhortari te ipsum vis et alios ad religionem ac persuadere q; spes in
deum non confundit: sed intrepidam reddit animam: lauda deũ dicens:
que sunt in psal.90. (Qui habitat in adiutorio altissimi ⁊c .

Si canere vis sabbato habes.91.(Bonũ est cõfiteri dño ⁊ psalere nomini

tuo altissime.
Si gratias agere vis dominico die: habes.13.(Dixit insipiens in.c.s. nõ est deus.c.s.ꝛc).
Si canere vis secũda sabbati:habes:q̃ sũt i.94.(Venite exultemus dño ꝛc.
Si canere vis in parasceue: habes laudationem in.92.(Dominus regnauit decorem indutus est ꝛc.) Tunc.n. domus edificata est:quãuis circũire conati sunt hostes. Atq; ideo triũphale carmen canendũ est ipi do
Si captiuitas fuerit ac vastata domus: rursusq; edificata: cane que sunt i 95.(Cantate domino canticuum nouum.c.d.o.t.
Si vexata terra fuerit ab hostibus et deinde quiescat regnante domino: habes: quem canas.96.(Dominus regnauit exultet.t.)
Si vis quarta sabbati canere:habes.93.(Deus vltõnũ dñs deus vl.)Tunc enim traditus vlcisci mortem cepit. ꝛ de ea triũphare.qnõ igr euãgeliũ legens videris iudeos consiliũ ineuntes aduersus dominum et ipsum audacter stare pro nobis aduersus dyabolũ: cane q̃ sunt i.93.vt dictum est.
Si vides prouidentiam domini in omnia: et dominiũ ipsius: et vis imbuere aliquos ipsius fide et obedientia. Cum persuaseris prius: vt confiteãtur: cane.99.(Jubilate deo omnis terra).
Si potestatem iudicandi in eo cognoscis: et ꝙ misericordie iudicium admiscens iudicat deus: atq; accedere ad ipsum vis: habes ad hoc verba 100.psalmi.(Misericordiam et iudicium cantabo tibi.d.
Si propter ibecillitatem nature nostre assiduis vite malis aliquando: ceu medicus: tedio afficeris: et consolari te vis: habes psal.101.(Domine exaudi orationem meam et clamor m.ad.t.ve.)
Et quoniam cõuenit semper et in omnibus agere deo gratias: qnõ ipsi benedicere vis: habes: quo tuam animam adhorteris.102.(Benedic aĩa mea domino et omnia que intra me sunt nomini sancto eius et c.) et 103.(Benedic anima mea dñm.dñe.d.m.mag.es vehementer.
Si laudare vis deum et scire quomodo ob aliquod opportet laudare: et q̃ verba dicere laudans debet: habes.112.(Laudate pueri dominũ.l.n.d. etc.).116.(Laudate dñz omnes gentes.l.e.o.p.) 145.(Lauda aĩa mea dominũ.L.d.i.v.m.psal.d.m. q̃ꝺ diu fuero).132.(Ecce q̃ꝺ bonum ꝛc). 146.(Laudate dominũ quoniam bonus est psal.).147.(Lauda hierusalem dominum.l.d.t.sion). 148.(Laudate dominũ de celis ꝛc).149.(Cantate domino.c.n.l.e.in.e.sanctorum).150.(Laudate dominum in sanctis eius.l.e.in.f.v.eius).
Si habes fidem quemadmodũ dominus dixit: et credis in his que orans loqueris: dic.115.(Credidi propter quod loquutus sum).
Si te ascendentem sentis actionibus sic vt dicas his obliuiscor his aũt qui precedunt contendo: habes in vno quoq; processu (que dicas) quindecim graduum Cantica.

Si captiuatus es alienis cogitationibus: et sensisti te abduci. et penituit: de sine deinceps.et manens (vbi te peccantem deprehendisti) sede: ac luge tu quoq;: quemadmodũ fecit populus dicens que sunt in.136.(Super flumina Babilonis illic sedimus ꝛc).
Si temptationes putas esse tui probationem: age post temptationes gratias deo dicens.138.(Domine probasti me et cognouisti me).
Si teneris rursus ab inimicis et liberari vis: dic.139.(Eripe me domine ab homine malo ui.i.e.me).
Si orare vis et deprecari: dic.5.(verba mea auribus percipe).140.(Domine clamaui ad te: exaudi me).141.Voce mea ad dñm clamaui.v.m.a d.d.).142.(Dñe exaudi orõnem meam.au.p.ob).145.(Lauda anima mea dominum et cetera.
Si inimicus tirãnus isurrexit aduersus ppl'z: tu quoq; sicut Dauid Goliath. ne timeas: sed vna cum dauid crede: et canens dic.143.(Benedictus dominus deus: qui.d.m.m.ad prelium)
Si bonitatem dei et in te et in omnes recolis: et benedicere deo vis: dic verba: que Dauid dixit in.84.(Benedixisti dñe terram tuam ꝛc.)
Si cantare vis domino: habes quid dicas.95.(Cantate dño.c.n.ꝛc).97.(Cantate dño cãticũ nouũ quia mirabilia fecit).
Si paruus forte in aliquo visu fratribus anteponeris: ne extollaris contra ipsos sed dans gloriam deo psalle tu quoq;.151.(Quid gloriaris in malicia qui potens es iniquitate) qui proprius dei es alias.150.(Laudate dominum in sanctis eius ꝛc).
Si canere vis obedientiam habentem alleluia: habes.104.(Cõfitemini domino et inuocate nomen eius).105.(Confitemini dño.q.b.q.i.m.e. quis loquetur.p.d.).106.(Confitemini dño.q.b.q.i.m.e.dicant nũc qui).et.110.(Confitebor tibi dñe i.t.c.m.).111.(Beatus vir qui timet dñm in m.e.v n.).112.(Laudate pueri d.l.n.d.).113.(In exitu israel de egipto.).114.(Dilexi qm̃ exaudiet dñs).115.(Credidi propter quod loquutus sum). 116.(Laudate dominũ omnes gentes).117.(Cõfitemini.d.q.b.q.in..m e.dicat.n.israel).118.(Beati imaculati).134.(Laudate nomen dñi). 145.(Lauda aĩa mea dñm ꝛc).146.(Laudate dñm.q.b.est psalmus).147 (Lauda hierusalem dñm).148.(Laudate dñm de celis).149.(Cantate dño cãticũ nouũ.l.e.i.e.sanctorũ) et.150.(Laudate dñz in sanctis eius.
Si seorsum vis canere de saluatore: habes de eo in quo vis psalmo. Precipue vero habes.44.(Ad te domine leuaui animam meaz).109.(Dixit dominus domino meo sede a dextris meis ꝛc). Indicantes ipius ex parte legitimam generationem:et corporalem eius pñtiam. 10.autem. s.

Jn domino confido).et.68.f.(Saluum me fac deus rc).predicentes de
diuina cruce. Et quãtũ pro nobis insidiarum suscepit.et q̃ multa passus
est. et.2. (Quare fremuerunt gentes). et.108.(Beati immaculati .) si
gnificantes iudeorum insidias et malignitatem : et Jude scharioti prodi
tionem. Jtem.20. (Domine in virtute tua) .49 . (Deus deorum do
minus loquutus est rc).71.(Ostendentes regnum eius et iudicandi po
testatem . et eius presentiam in carne .15.aũt (Conserua me domine.quo
niam speraui in te rc. Jndicat eius in carne resurrectionem gloriosam .
23. (Domini est terra et plenitudo eius). et.46. (Omnes gentes plau
dite manibus rc). nunciant eius in celum ascensum. 92. (Dominus re
gnauit). 95. (Cantate domino canticum nouum.c.d.o.t.) .97. (Canta
te domino canticum nouum.quia m.f.) 98 . (Dominus regnauit irra
scantur populi). si leges speculari poteris : que dominus nobis beneficia
per passionem contulit .

Talis est igitur stilus et caracter psalmorum ad dominũ vtilitatem .

Deo gratias.

Jmpressum est autem hoc diuinum opusculum accuratissime per Plato
nem de Benedictis Felsineũ . anno dñi.M.cccc.lxxxxij.die.xxvij .aug .

¶ Operetta nuoua composta da frate Girola
mo da Ferrara

¶ Tractato dello Amore di Iesu Christo composto da fra te Hieronymo da Ferrara dellordine de frati predicatori priore di san Marco di Firenze.

MAnete in dilectione mea. Iohannis. xv. cap̄. El nostro saluatore xp̄o Iesu essendo alla morte della croce propinquo: confortaua dolcemente isuoi dilecti discepoli: equali p̄ quella partita crudele erano molto afflicti & mesti: & tra laltre cose gli exhortaua alla dilectione & charita: demostrando alloro che senza questa nō poteuono esser suoi discepoli ne poteuono fare operatione meritorie di uita eterna: peroche senza lacharitade erono senza Christo iesu da lui seperati & abscisi. Et cosi come lipalmiti della uite non possono far fructo quando sono seperati dal piede della uite: anzi sisecbano & non sono utili adaltro che afar fuoco: Cosi li discepoli di Iesu: anzi tucte lecreature rationale non possono far fructo meritorio senza lui anzi rimangono senza lui aridi sterili & infructuosi degni del fuoco eterno: perche lui e lauera uite celeste: & noi siamo epalmiti. Et pero ilsaluatore piissimo dolente della nostra perditione: & desideroso della salute diceua. Manete in dilectione mea. State nella mia charita: dellaquale ad augumento del feruore: & ad fructo & cōsolatione di questa nostra peregrinatione: intendo con ladiutorio di colui ilquale desideriamo di amare cosi dolcemente come ardentemente uno brieue tractatello componere secondo io sono stato domandato. Primo demōstrando che alcuno non puo senza lamor di Iesu esser saluo. Secondo che amare Iesu & gustarlo e piu suaue di tucti ipiaceri mōdani. Tertio che gran premio aspecta chi con tucto ilcor suo lama. Quarto come sacquista q̄sto amore. Quinto acquistato che e come siconserua. Sexto quanta pena aspecta chi non lama Septimo & ultimo faremo molte contemplatione excitatiue allo amore di Iesu. Et benche queste parte sieno sopra lamia

faculta non essendo caldo come uorrei: pur miconfido nella
benignita di Iesu mediante leuostre orationi.

¶ Che senza lamore di Iesu non sipuo saluare alcuno.

Capitulo primo

PEr fundamento solido della prima conclusione piglie
remo lasacra scriptura prouando che chi non ama Ie-
su non puo saluarsi. Et prima mioccorrono leparole del no
stro saluatore scripte in san Giouanni al .xiiii. cap̄. doue dice
Qui non diligit me sermones meos non seruat. Chi non mi
ama non obserua lemie parole. Et disopra nel .xii. cap̄. dice.
Siquis audierit uerba mea & non custodierit ego non iudico
eum. Et poi seguita. Sermo quem locutus sum ille iudicabit
eum in nouissimo die. Chi odira lemie parole & non lobser-
uera io non loiudico. Ma leparole lequali ho decte lo condē
neranno ildi del iudicio. Adunque chi non ama Iesu non ser
ua lesue parole: & chi non serua lesue parole sara damnato.
Chi non ama dunque Iesu sara damnato. Lo apostolo Pau
lo dice ācora nella prima epistola a Corinthi nel ultimo cap̄
Siquis non amat dn̄m nostrum Iesum christum sit anathema
maranatha. Chi nō ama il nostro signore Iesu christo sia di
uiso dallui & excōmunicato nelladuento suo: quasi come di
cesse: Chi non amera ilnostro signore Iesu Christo insino al
lamorte eldi del iudicio sara excōmunicato & diuiso dalla cō
pagnia de beati & condemnato allo inferno con lipeccatori.
Et auenga che io potessi adducere altri innumerabili aucto
rita della scriptura & degli sancti doctori: niente dimeno ꝑ
breuita queste bastino alpresente. La ragione di questa con
clusione e manifesta achi considera che lanostra beatitudine
e uedere chiaramente ladiuina maestade: & in quella delec-
tarsi con inextimabile amore: perche siuede nelle cose natu-
rali che niuna qualita o forma puo entrare in alcuno corpo
se non e ben disposto & proportionato a quella. Onde lalu-
ce del sole non puo penetrare laterra: perche non e disposta

a riceuerla: ma si bene laqua: & molto piu laria & molto piu
icorpi celesti: perche sono piu aquella proportionati. Et si-
milmente elfuoco nō puo entrare nel legno uerde insino che
non lha secco & facto simile ad se. Essendo dunq; idio infini
to: & lacreatura finita non sarebbe ꝑ se disposta & ꝓportio-
nata lacreatura rationale a tanta luce: se idio ꝑ qualche altro
lume sopra naturale nō la eleuasse aquella: & q̄sta luce e la
luce della gratia: allaquale conseguita di necessita lacharita:
& luna non puo esser senza laltra: come dice san Thōmaso &
tucti lidoctori: Chi non ha dunq; lamore di Iesu che nō e al
tro che lacharita non ha lagratia: & chi nō ha lagratia di di
o non puo uedere lafaccia di dio: ꝑche non e ꝓportionato a
tanto splendore. Et chi non puo uedere lafaccia di dio: non
puo esse beato: ꝑche labeatitudine e uedere Dio: dūq; chi nō
ha lamore di Iesu non puo esser beato ne saluo. Sipuo anco-
ra prouare q̄sto ꝑ similitudine nelle cose humane che noi ue
diamo liprincipi & capitani delli exerciti remunerare quelli
soldati equali saffatichano & expongonsi alli pericoli della
guerra ꝑ amore loro: & quelli riputano maximamēte degni
di premio & honore: iquali non ꝑ guadagno alcuno ne ꝑ ti
more: ma ꝑ amore ilquale portano uerso ilsuo signore com
bactono uirilmente: & glialtri tanto amano quanto nhāno
dibisogno. Cosi idio & ilnostro saluatore Christo iesu repu
ta degni di uita eterna quegli liquali lamano con tucto il co
re: & cercono ilsuo honore non ꝑ premio ne per timore fan
no alcun bene: ma solamente per amore: & tanto piu questo
in lui siuerifica quanto che non ha bisogno di nostri beni. Si
che adunque manifesto appare che nō sipuo saluare alcuno
senza lamore di Iesu: & q̄sto basti q̄to alla prima cōclusione

¶ Che lamore di Iesu e piu suaue di tucti ipiaceri mondani

Capitolo secundo

ET perche forse parrebbe adalcuno inexperto nella uia

di dio esser dura cosa poter ꝑseuerare nello amore di Iesu: ho
ra dimōstriamo che ladolceza spirituale laq̄le ꝓcede daq̄sto
amore e molto maggiore che ogni altro piacere mondano.
Et prima ꝑ auctorita della sacra scriptura: accioche nō par
liamo ī uento. Dice il nostro saluatore alla Samaritana. Oīs
qui biberit ex aqua hac: sitiet iterū. Qui aūt biberit ex aqua
quā ego dabo ei: non sitiet ī eternū. Chi bera diquesta acqua
dimōstrando lacqua della fonte doue sedeua: ꝑ laquale dico
no edoctori sintēdono leuolupta mōdane: hara sete unaltra
uolta: ꝑche nō fanno qeto lo appetito anzi inqetissimo & sē
pre piu desideroso. Ma chi bera dellacqua che glidaro io: ci
oe dellacqua della gratia: dalla quale ꝓcede lacharita & la-
more di Iesu & ogni dolceza spirituale nō hara sete ī eterno
cioe non hara sete ne desiderio daltra cosa che di me. Nelle q̄
li parole sidimōstra grā differentia dalle uolupta del senso a
q̄lle della gratia: ꝑoche q̄lle del senso fanno lo appetito inqe
to: & q̄lle della gratia lofanno quieto non ī cose temporale:
ma nel sōmo bene eterno: & genera gran gaudio nella mente
piu che nō sipuo exprimere ꝑla speranza. Et ꝑo soggiugne
Sed fiet ī eo fons uitę salientis ī uitā eternam. Questa acqua
diuentera uno fonte di delitie & di uita spirituale aspegnere
ogni tristitia chel fara saltare iubilando ī uita eterna. Anco
ra q̄sto sipuo prouare ꝑragione: ꝑche ledolceze che procedo
no dallamore di Iesu: sono maximamente spirituali: ꝑoche
sono circa ilmaximo & supremo spirito: Et leconsolatione
spirituali sono molto maggiori che lecarnale: si perche sono
allhuomo piu proprie & piu conforme: si perche sono circa
laperfectione dellintellecto: ilquale e piu nobile & perfecto
dogni altra potentia. Onde etiam e piu apto a riceuere mag
giori consolatione & delectatione che lepotentie sensitiue: si
perche lecose spirituale sono piu perfecte & habile aconsola-
re ilcore humano: che non sono lesensibili: & maximamente
ilsōmo bene: ilquale e tucta lanostra ꝑfectione: & ī se contie

ne ogni perfectione. Se adunq̄ lacontemplatione delle cose
naturale e di maggiore delectatione che le uolupta del senso
& lamore della scientia genera tanta cōsolatione nel core: che
molti philosophi ꝑ quella fruire si sono separati da tucte le
delectatione mondane: hor che delectatione debba essē nella
cōtemplatione della prima uerita: laquale e Christo Iesu: &
nello amore diq̄lla: Tale & tanta e che non lapuo intendere
se non chi lagusta. Perche q̄do ildolce & amoroso Iesu sīfū
de nellanima laquale ueramente lama & ricerca: gliapre lin
tellecto atanto lume: & lo affecto infiamma & excita atan-
ta delectatione della sua benignita & della sua presentia che
laleua sopra di se: & molte uolte laresolue a tanta pieta: che
dalla parte superiore per grande abondantia descende ladol
ceza nella carne: & tucta laresolue in lachryme: & excita tan
to desiderio delle cose eterne: che non fa poi stima delle tem-
porale ne dise stessa: & cammina in terra come fusse dal cor-
po separata: quasi dal spirito totalmente absorta. Vero e chē
questo e priuilegio di pochi. Niente dimeno dice il prophe-
ta. Instillicidiis eius lętabitur germinans. Glincipienti che
cominciono a germinare spiritualmente se non potranno ha
uere tanta abondantia di celeste consolatione: si allegrerran-
no dhauerne qualche gocciola. Et questo ancora sipuo pro
uare per exemplo di molti liquali uediamo abandonare tuc
te leconuersatione humane & riducti nelle solitudine fanno
uita austera: & piu alloro dilecta stare soli nelle selue: che o-
gni piacere che potessino hauere almondo: parendo alloro
che uscire dital solitudine fussi grande infelicita. Et questo
uediamo ogni giorno nellareligione: che q̄do uno comincia
agustare lospirito: sidilecta di star solo: & incōtinēte sisepara
dalle altre consolatione & recreatione corporale: laq̄lcosa nō
potrebbe esser se nō sentissino dentro alcor loro maggior cō-

solatione di q̄lle che dalloro sono fuggite. Ma che cosa sia q̄
sta loro consolatione spirituale & quiete di mente: pace: dol
ceza: suauita: letitia: exultatione: iubilo: amore: ardente desi
derio: ebrieta celeste continua: & quasi terrena felicita: o se si
puo altrimēti nominare non credo che siposs a dichiarare ne
intendere ueramente se non per experientia. Basta dunque al p̄
sente che habbiamo prouato che questa consolatione che p-
cede dallo amore di Iesu: sia quello che siuoglia e piu gran-
de senza comparatione di tucti epiaceri mondani.

¶ Che gran premio aspectono quegli che amano Iesu con
tucto ilcore insino alla morte. Capitolo Tertio

FOrse potrebbe dubitare alcuno se per amar Iesu hare
mo altro premio che q̄sta consolatōne della quale hab
biamo parlato di sopra: & p̄o nel terzo loco dimōstrā
uoglio che non solamente lacōsolatione presente harāno gla
matori di Iesu: ma etiam uno premio tanto grande che non
e ingegno tanto alto almondo che lopossi cognoscere. & pri
ma lopruouo p la sancta scriptura. Dice lo apostolo nel secō
do cap. della prima epistola scripta alli corinthi: Oculus nō
uidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que pre-
parauit deus iis qui diligunt illum. Occhio non uidde mai
ne intese mai orecchio ne mai ascese in core humano q̄llo che
ha apparecchiato dio alli suoi amatori. Dunque q̄sto p̄mio
e tanto grande che passa lafaculta non solamente desensi: ma
etiamdio dellintellecto humano. Ancora questo siproua p
ragione: perche dio ha ordinato lhuomo abeatitudine: laq̄le
consiste nella uisione della essentia diuina & fruitione di q̄lla
come dimonstra eldesiderio naturale del core humano: ilq̄le
non puo satiarsi nelle creature: etiam se fussi tralle hierarchie
angeliche: perche uedendo labellezza degli Angeli harebbe
sommo desiderio di uedere illoro creatore: onde sarebbe per
questo īquieto & anxio insino a tanto che uedesse lafaccia di

dio. Questa dunque beatitudine infinita & eterna achi sideb
be dare se non alli amanti di Iesu: liquali hanno sottoposto
ogni loro uolere alli suoi comandamenti: & p lhonore suo
patiscono molte passioni in q̄sto mondo? Et che questa feli
cita sia grande & īmensa si manifesta prima p q̄sto: Perche
essendo Dio infinito: ineffabile: icōphensibile & piu excellen
te dogni cosa creata: & di tucto luniuerso insieme senza alcu
na comparatione p distantia infinita: niente dimeno in q̄sta
beatitudine lacreatura rationale e tanto eleuata che sicongiu
gne con q̄sto infinito bene p intelligentia & p amore: & tuc
ta i lui sitransforma: & diuenta tanto forte locchio dellintel
lecto suo: che senza alcuna offensione fixamente risguarda ī
quella luce inaccessibile: & contempla quella infinita & po-
tentissima maestade senza timore: anzi con grandissima secu
rita loabbraccia: non quasi chome signore: ma chome ami
co anzi chome dolcissimo sposo. Et piu acresce il gaudio
la securita: perche sa che questa somma felicita e senza fi-
ne: & ogni cosa che uede presente o preterita o futura genera
gaudio nelsuo core: & nō puo palcuno modo cōtristarsi: ma
sēp senza fastidio sta incontinuo iubilo & exultatione dimē
te. Et benche io non possi exprimere lagrandeza di tanto p̄-
mio: niente dimeno sipuo cognoscere che e chosa inextima-
bile: se noi consideriamo quello che hanno patito in questo
mondo lisancti passati: & maximamente li martyri: tra li-
quali piu excitano lanostra mente tiepida a credere cose grā
di dellaltra uita quelli che sono stati ricchi excellenti in doc
trina: & niente dimeno per non perdere tanto premio han-
no sofferto non solamente ladiminutione delle substantie p
prie: ma etiam aspri martyrii & crudel morte. Lequali cho
se non harebbono sofferte: se non hauessino hauuta certezza
dellaltra uita: perche essendo doctissimi: chome maxime fu
Dionisio Ariopagita: nō sisarebbono mossi a questo leggier
mente. Potrei qui dire molte chose di tanta felicita: ma le las

so perche meglio si puo cognoscere questa felicita per interio re instincto dello spirito sancto & per deuote contemplatio ne che per humane persuasione. Vna cosa sola uoglio in ulti mo notare perli experti: che se sono tanto dolce le lachryme & li sospiri nella oratione & contemplatione de serui di Iesu: che per quelle lassono ogni altra consolatione mondana: cer cando le sempre come cosa alloro suauissima: come fanno gli experti: & se tanto efficace e ladolceza dello spirito: che puir tu diquella gli sancti non solamente con patientia: ma etiam dio uolentieri: anzi con gran gaudio sofferiscono ogni tribu latione: hor che sara nella patria celeste quando idio pietosa mente asciughera leladchryme de sancti: & dara riposo alli so spiri: & si gli circundera dogni consolatione? Certo non e in tellecto che possa intenderequesta beatitudine ne lingua che laposli exprimere: & pero qui faro fine.

¶ Come sacquista lamore di Iesu dolce Capitolo. IIII.

Auendo decto che senza lamore di Iesu non sipuo sal uare alcuno: & che amare Iesu e cosa suauissima & niē tedimeno aspecta gran premio chi lama: potrebbe ꝑ queste parole alcuno essere acceso a uolerlo amare. Et pero i tendo con ladiutorio diuino qui tractare come sacquista q̄- sto amore. Et auenga che tractare diquesto fussi piu conue niente a quegli che sono di me piu experti: niente dimeno ꝑ che sono stato richiesto nediro quello che io nesento. A me adunque pare che chi uuole acquistare lamore di Iesu: Pri- ma leui lo affecto suo totalmente dalle cose terrene: dicendo lui. Si uis perfectus esse uade & uēde omnia quę habes & da pauperibus: & ueni & sequere me. Bisogna dūque leuare lo affecto dalle cose temporali: in tanto che in esse non siponga ilfine suo achi uuole saluarsi & amare Dio sufficientemente

alla salute. Ma chi uuole acquistare uno perfecto amore: nō basta leuare lo affecto: ma etiam debbe cō effecto se puo: las sare tucte lecose del mondo: & pouero& nudo seguitare chri sto Iesu: perche auenga che uno richo potesse esser perfecto nello amore di Iesu etiam nō lassando lerichezze: come fu ha braam & Dauid & san Lodouico Re & molti altri: Niente- dimeno e grādissima fatica nelle richeze apotersi saluare: nō pur ad aquistare tanta perfectione. Et sono stati pochi simi li per rispecto aquelli liquali hanno abandonato il mondo. Et pero diceua ilsaluatore. Diues difficile intrabit in regnu3 celorum. Et nello ecclesiastico e scripto. Beatus diues qui in uentus est sine macula: Et qui post aurum nonabiit: nec spe rauit in pecunię thesauris. Quis est hic & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in uita sua. Reputa dunque cosa mira bile che ilricho non sia nelle richeze implicato perla grande difficulta che hauere lecose temporali: &non uiporre effecto Et pero chi facilmente uuol farsi perfecto nellamor di Iesu leuisi con lo affecto & con lo effecto dal mondo. Et nota cħ non solamente intendo di cose grande: ma etiam delle mini- me perche sitruouano molti hanno lassato chose grande. Et niente dimeno hauendo dapoi posto lo affecto a cose minu- te sono rimasti nella uia di dio sterili & infructuosi: & pero molti religiosi non fanno mai proficto alcuno nel claustro per questo loro affecto alle cose minime come sono libricci- ni: coltellini: &altre cosette: pcħ alloro nōpare peccato simi le affectione: o se e peccato e piccolo: & pero non seneguardo no temptati dal dimonio: & non sanno che queste affectioni aduengha che sieno minime: gliritragghono del chammino della perfectione: & molto ghallunghono dallo spirito: & tanto piu pericolosamente: quanto sono in piu perfecta reli gione. Et q̄sto nō dico da me: ma e stato p̄dicato & ap̄pua to da tucti esancti padri: & insino alpresente la expiētia cel dimostra. Et ꝑo dicono lisācti expti nella religiōe che biso

gna examinare ſoctilmente lacõſciẽtia: & penetrare nõ ſimu
latamente ne tiepidamente ilſecreto del ſuo core: & ſe ritruo
ua che ſia ĩclinato a coſe terrene debbe diſubito riuoltarlo al
le celeſte:& laſſare etiã lecoſe minime:& non hauere ĩ ſuo u-
ſo ſe non lecoſe neceſſarie alla uita corporale o ſpirituale : &
piu toſto meno che troppo. Et queſto potra fare facilmẽte
ſe ſpeſſo cõtempla lauanita delle coſe tranſitorie : & lamorte
che e uicina. Ma chi obſerua queſto che io ho decto:non ſicre
da pero ancora deſſere pfecto amatore di Ieſu: Ma biſogna
dapoi che ſiraccolga in ſe medeſimo : & conſideri lapropria
miſeria:& corporale & ſpirituale: & liſuoi peccati : & laſua
fragilita:& che molto ſa humilii nel cõſpecto di dio: cogno
ſcendo hauere in tucte leſue coſe biſogno di lui:& contẽplan
do che non puo nõ ſolamente fare:ma etiã penſare alcuno be
ne ſenza lui. Et q̃ſta cognitione biſogna hauere non p ſciẽti
a:come hanno ancora lipeccatori:ma p lunga expientia del
la ppria fragilita. Et po biſogna ſtar̃ ſopra lacuſtodia della
propria uita:& diligentemente conſiderare ogni giorno gli
proprii difecti:& come facilmente cade dalli buoni propoſi
ti:& riducerſi adio:& con contritione & lachryme ogni giõ
no domandare lo adiutorio di Ieſu:humiliandoſi non ſola-
mente allui:ma etiam alli inferiori di ſe:reputandoſi infimo
non con la lingua:ma con la mente & col core:perla conſide
ratione deproprii difecti interiori & exteriori: & exiſtiman
do non eſſer degno di tale ſtato:perche ogni hora ſpeculan-
do gliſuoi manchamenti:& dallaltra parte lagran benigni-
ta di Ieſu : elquale non ceſſa excitarlo a bene fare : & dargli
molte inſpiratione:& riceuerlo benignamente nella oratio-
ne : nonſi ſdegnando mai de ſuoi peccati: ne di tanta ingra-
titudine ogni giorno replicata : & riducendoſi ſpeſſo alla
oratione proſtrato agli ſancti piedi: non potra fare che a-
pocho apocho non creſcha nello amore & nella cognitio-
ne del ſuo creatore & redemptore : elquale occultamente

gliaprirra gliocchi dellintellecto:& comincera acontempla
re lecoſe eterne:nõ faccendo piu ſtima di tucto il mondo ne
della gloria ſua:dallaquale ſidebbe guardare come dal uele
no:anzi come colui che ha guſtato una gocciola della dolce
za di Ieſu:cerchera ſempre diſeperarſi da ogni altra cura per
potere ſtare con Ieſu nella oratione & contemplatione. Se al
cuno dunq; e peruenuto aqueſto ſtato a me parrebbe che co
minciaſſi adarſi molto alle cõtemplatione della bonta didio
nella incarnatione delſuo unigenito figluolo contemplando
tucte lecoſe che ha facto in queſto mondo: & maximamẽte
laſua paſſione& morte per noſtro amore:perche pian piano
creſcera dalla humanita alla diuinita : & qui ſifara perfecta
lacharita che glifara ardere ilcore per amor di Ieſu . Et que
ſto grado acquiſtono pochi. Ne p queſto alcuno ſidebbe de
ſperare:anzi inferuorarſi p aquiſtarlo:perche ſe continua lo
ratione & le contẽplatione & laltre operatione della pieta p
ogni modo aquiſtera grande perfectione:benche forſe inlun
go tempo piu& meno ſecondo che idio ſidegnera di allunga
re laſua benigna mano:& ſecondo che ſara diligẽte & ſolleci
to alle buone & ſancte operatione. Nota pero che nel contẽ
plare lhuomo debbe piu ſeguitare lo inſtincto del ſpirito ſã
cto che leproprie ordinatione. Onde ſe tu haueſſi ordinato
di contemplare una coſa in certo tempo:& che poi inquella
hora della contẽplatione loſpirito dentro tiexcitaſſe ad unal
tra:tu debbi ſeguitare lo inſtincto interiore & nõ il proprio
uedere. Ma perche meglio inſegna di contemplare lo inſtin
cto dello ſpirito ſancto che leparole humane meglio mipa-
re di far qui fine che allungare leparole inutilmente.

¶ Chome ſiconſerua lamore di Ieſu acquiſtato.

Capitulo quinto

ET perche non baſta acquiſtare ildiuino amore ſe aqui
ſtato non ſiconſerua inſino alla fine dicendo il noſtro
ſaluatore. Qui perſeuerauerit uſque infinem hic ſaluus erit.

Pero mipare necessario dichiarare come siconserua questo a more quanto midara o miha dato ad intendere idio. Poi du̅que che lanima sisente accesa diquesto dolce amore: gusta̅do una scintilla dellecose celeste: debbe stare continuame̅te sopra lacustodia di se medesima che quanto e possibile alla sua fragilita non offenda gliochi del dolce Iesu: ilquale gliha donato tanto thesoro: considerando quanta sarebbe lasua ingratitudine: se per negligentia propria dallui sisseperasse. Et tanto piu debbe stare i timore: qua̅to piu ha gustato lasua dolceza: & ha prouato lapropria infirmita: maxime dicendo lo apostolo Paulo aglihebrei. Impossibile est eos qui semel su̅t illuminati: & gustauerunt etia̅ donum celeste: & participes facti sunt spiritus sancti: gustauerunt nihilominus Dei uerbum: uirtutesq; seculi uenturi & prolapsi sunt rursus renouari ad penitentiam & q̇ Impossibile cosa: cioe molto difficile e seco̅do una expositione che quelli liquali una uolta sono stati da dio illuminati: & hanno gustato ilsuo dono celeste: & sono facti participi del spirito sancto: & ha̅no gustato ilbuono uerbo di dio: hauendo gaudio perla speranza delle uirtu & della gloria del seculo futuro: & sono dapoi caduti nelpeccato mortale che unaltra uolta sirilieuino alla penite̅tia. Et di questa difficulta nhabbiamo continuamente experientia nelle religione: che non siuede mai o rarissime uolte ritornare a penitentia uera uno religioso ilquale una uolta sia prolapso dal stato della religione: & ta̅to meno quanto sono stati in maggiore stato o in maggior feruore nel claustro. Et uediamo per experientia che aquesti tali non sipuo predicare se non in uano: perche non riceueno alchuna correptione quasi come siano disprezati da dio secondo quel decto di Salomone nelo ecclesiastes. Considera opera dei q̄ nemo possit corrigere quem ille despexit. Et pero debbe stare in gran timore colui che gusta lamore di Iesu: come dice lapostolo. Qui stat uideat ne cadat. Et iterum. Tu autem fide stas no

li altum sapere. sed time. Et pero e riputato beato colui che sempre sta in timore dicendo lascriptura. Beatus uir qui se̅per est pauidus. Et no̅ bisogna sola̅mte esser timido di no̅ cadere i peccato mo̅tale & separsi dalbuono & begno Iesu: ma etia̅ stare in timore di non diuentare tiepido & negligente: p̱ che e scripto nello Apocalipsi questa terribile sententia. Vtinam calidus aut frigidus esses: sed quia tepidus es neque calidus neque frigidus: incipiam te euomere ex ore meo. Io desidero che tu sia caldo o freddo: cioe feruente o gran peccatore. Ma perche tu non sei ne luno ne laltro: anzi sei tiepido & negligente: io comincero hauerti in abominatione come e il cibo allo infermo quando lha uomitato. Non dice questo idio perche glipiaccia ipeccatori: ma per dimostrare quanto glidispiace itiepidi dando ad intendere che a maggior perfectione & piu tosto sipuo conuertire un gran peccatore che uno tiepido. Et q̄sto ancora sipruoua ogni giorno nelle Religione: nelle quali non si uede mai o rare uolte che uno tiepido religioso resurga agran feruore: anzi faccendo ogni cosa nel claustro per una certa consuetudine non riceue correctione humilmente nel cuor suo: ma quasi per uno timore seruile obserua laregola: non pensando se non lecose presente: & cosi pian piano perde ilmerito: & diuenta mormoratore: & perde iltempo: & molte uolte prorompe in grande patientia: & dilectasi di mangiare & bere: & dessere molto dispensato: dicendo che e debole o che non puo uiuere cosi austeram̄te: & fa poche orationi & molte ciance. Et di q̄sti tali seneuede assai: ilstato dequali e p̱icolosissimo: & molti senetruouono saltare fuor delle religione: & niuno mai uidi ritornare al feruore spirituale. Ma degran peccatori uenire apenitentia: & farsi molto feruenti nello amore di Iesu: seneuede assai. Si che bisogna esser uigilante & continuamente excitarsi amaggior feruore: considerando che nello amore di Iesu chi no̅ fa continuamente proficto & maggiore augumento bisogna

che torni indrieto. Ilquale ritornare come ho decto e pericolosissimo. Ancora mipare che bisogna spesso cōsiderare & p̄uedere letemptationi lequali uerisimilmente potrebbono accadere uerbi gratia. Quādo lhuomo siuede essere in stato trāquillo: douerrebbe pensare delle persecutione & humiliatione lequali glipotrebbono accadere: & armarsi nella mēte sua contro aquelle: & pregare idio che gli confermi lanimo contro aquelle se achadessino. Et questo fece Iob quando era in p̄sperita: & p̄o fu poi forte nelle aduersita: perochе letribulatione preuiste meno feriscono. Onde dice sācto Iob. Timor quem timebam euenit mihi. Et similmēte quando lhuomo e di basso stato quanto almondo debbe pensare di fuggire ogni dignita & gloria humana considerando ogni cosa essere uana: & che non e cosa che piu tosto habbi affarlo cadere dal lamore di Iesu & dalla sua dolceza che le degnita exteriore. Et pero debbe esser sollecito a fuggire ogni gloria: & demōstrarsi difuori contemptibile: non pero con scandalo de proximi: ma ascondendo elsuo thesauro: & non sidimonstrando difuori: se non tanto quanto apartiene alla gloria di Dio & salute de proximi. Item debbe lo innamorato di Iesu quanto piu puo fuggire leconuersationi humane quantuncunq̄ sieno buone: perche elsposo dellanima nostra e uergognoso: & non uuole abbracciare lasposa: cioe lanima nostra impresenza daltri: anzi dice perla bocha del propheta. Ducam eā in solitudinem. & loquar ad cor eius. Et maxime debbe fuggire lecōuersatōne delle dōne etiam deuote: perche sono molto pericolose: & tanto piu quanto sotto spetie di religione si fa gran familiarita con loro: & ildimonio sottilmente semina nelle cose deuoti affecti sensuali. Et similmente tucte lecōpagnie lequali lhuomo sicognosce nociue allo spirito. Item debbe molto fuggire ilparlare: perche iltroppo parlare etiā delle cose buone molto fa lhuomo tiepido & perdere ilferuore: & tanto piu quanto e piu difficilcosa parlare lungamente

senza peccato: perche come dice san Iacopo: Siquis in uerbo non offenderit: hic perfectus est uir. Sipotrebbe dire molte altre cose: ma sappiate che lamor di Iesu & laltre uirtu p̄ qͥlle uie & operatione chel sacquista: per quelle siconserua. Et pero bisogna fare ogni cosa cō feruore & promptitudine di uolonta: & actualmente ordinarlo adio se possibile e & alle contemplationi essere assiduo: & maxime contemplare spesso & ruminare leuite de sancti padri passati & di tucti esancti: perche queste molto confortano ilcore: & si loconfermano nellamore di Iesu. Vltimo perche laperseuerantia e dono di dio: & debbe ogni giorno pregare lo innamorato di Iesu lomnipotente dio che gleladoni: & faccilo perseuerante i epso amore per infino alla fine: & inquesto modo faccendo sipotra conseruare questo suo dolcissimo amore.

Che pena aspecta chi non ama Iesu Capitolo Sexto.

Vltimo uediamo che pena aspecta chi non ama Iesu: acioche se alcuno leggendo nō sifussi excitato per amore: almeno si exciti pel timore. Nota dunque che ogni pena e priuatione diqualche bene: come la infirmita corporale e pena: perche priua della sanita che e bene del corpo: & pero tanto e maggiore una pena quanto priua maggior bene. Perche dunq̄ coloro che non ameranno Iesu saranno priuati della uisione del bene infinito: pero lamaggior pena al loro sara uedersi exclusi & separati come indegni di tanta uisione & della compagnia de beati: delli quali sapranno che iubilano in cielo. Haranno ancora pena mentale grandissima quando siuedranno essere rinchiusi nelle tenebre exteriore in compagnia degli demoni crudeli & insatiabili: doue non uedranno se non cose odiose & penale. Et crescera lapena lacongiunctione del corpo: ilquale hara cōtinua afflictione nel fuoco: ilquale sara fetido & obscuro con pianti & stridore di dēti. Et sopra ogni cosa agrauerra lapena la irremissibilita: cō

siderando loro che non nhanno mai a uscire. Et chi considerasse q̄sto ultimo puncto con diligentia: credo che siguarderia dal mal fare:& comincerebbe ad amare ilbuono & dolce Iesu. Et niente dimeno oltre aquelle pene che aspectono ī futuro: nella p̄sente uita nhāno molte altre:& qua cominciano lo inferno: perche chi non ama Iesu e instabile:& desidera cōtinuamente cose che non possono satiare il suo appetito. Et ha mille pene in questo mondo: lequali non hanno gliamatori di Iesu figluolo del padre eterno benedecto idio col spirito sancto in secula. Amen.

¶ Cōtēplatione infiāmatiue allamore di Iesu Cap. ultimo

Vere langores nostros ipse tulit:& dolores nostros ipse portauit. Isaię. Liii. Cap. Anima che fai? cor mio chē pensi? lingua mia perche sei facta muta? Hor doue sono ledolce contemplatione? doue sono glialti concepti? doue sono leparole? Io son perduta: Io sono smarrita: Io sono totalmente manchata. Vorrei dire& nō ho forze: uorrei parlare & non ho uoce: uorrei exprimere ilmio concepto & lamēte non miserue. O ingrato core: o anima in obbediente perche non rispondi tu almio desio. Apri gliochi & guarda chē spietata stampa hoggi ti e proposta. Qual cor non sispauenta: qual mente non sismarrisce: qual huom crudele non diuēta pio: qual ochio sipotrebbe mai da le lachryme temperare O pieta: O charita: o infinito amore. Io ho grauemente peccato: & tu Iesu sei stato percosso. Io tisono stato nimico: & tu Iesu per amor mio sei stato crudelmente morto. Io tisono stato sempre ingrato: & tu per me sei stato in croce inchiodato. O anima rispondi aquesto: rispondi anima che pensi? che guardi? Io non posso aquesto rispondere per mille uno lachrymar posso: nel pensare io uengo manco: & di parlare io non ho forza. O iesu dolce qual forza: qual pietate tha spinto alle mie iniquita donar tale medicina? O iesu benigno quale amore tiuinse lauarmi nel tuo sangue? O amoroso Iesu quale humanita tha facto per me patir tal morte. Tu hai infiammato tucto ilmondo del tuo dolce amore. Tu hai suauemente percosso ilmio core ingrato. Tu hai rotto ogni durezza. Iesu fammi hormai morire: Iesu fammi languire: Iesu fammi a te uenire. Hor fussi io teco in croce confitto: hor fussi io del tuo sāgue bagnato: hor fussi io morto & crocifixo. O croce fammi loco: & prendi lemie membra appresso iltuo dolcissimo signore. Dilatati corona chio uo porre il capo appresso ilsancto uiso. O lancia perche non mhai con Iesu percosso? Lasso me iesu chio nonti uiddi: Lasso me iesu che appresso latua croce non piansi. Lasso me Iesu chio non fui teco sepolto. Occhi miei piangete: Occhi miei lachrymate. Occhi miei bagnate iluiso: non uidate riposo: che tucto il mondo allachrymar uiinuita. Ilsole ha ritracto irazi suoi p̄ la pieta del suo factore. La luna non ha luce. Le pietre hormai son rotte. O cor mio duro piu de saxi. O ingrato piu delle insensibile creature: se questo non timuoue: guarda almeno la sconsolata madre Maria: & pieta di lei tiprenda. O uergine bella doue sono ituoi gaudii precedēti? Oue sono ledolci consolationi? Oue sono lidolci colloquii del tuo dolcissimo Iesu? Ogni gaudio e conuertito in pianto: ogni consolatione e facta lachrymosa: ogni luce e facta scura. Iesu e icroce perli miei peccati: Iesu e impiagato perle mie iniquita: Iesu muore per donare a me lauita. O morte pregoti fammi con Iesu morire. O morte in mezo lesue piaghe fammi fare lultime strida. O morte fammi nel suo sangue lamia uita finire. O dolce sangue. O dolce piaghe. O dolci chiodi. O dolce legno. O dolce peso. O doce amore. O incomparabile charita. Vere langores nostros ipse tulit: & dolores nostros ipse portauit.

¶ Della grandezza della passione del nostro signore Iesu Christo.

ANima mia priegoti che mai nonti esca di mente lagrã
dissima amaritudine del tuo sposo & dolce redempto
re christo Iesu. Questa contemplatione sara ilpane & ilcibo
nostro nocte & giorno. Eluiuere nostro & ilmorire sia con-
tinuamente nelle piaghe &nelle uiscere del dolcissimo uerbo
incarnato. Contempla adunq; anima mia quanta e stata la
sua passione & di quanto dolore: non e passione che a questa
sipossi assomigliare: perche dentro & difuori tucti isentimẽ
ti erono pcossi: & latristitia nelli sentimẽti interiori era grã
dissima perla sua nobile & forte imaginatiõe: nella quale cõ
forte impressione apprehendeua cose lequali molto locontri
stauano: & maximamente lipeccati di tucti glhuomini: liq̃
li erono in dishonore del suo padre: & in perditione danime
infinite. Et tanto piu q̃to uedeua igiudei contra dilui pecca
re grauissimamente: equali erono suoi fratelli: hauendo tri-
stitia della malitia de maggiori: & compassione alla ignorã
tia de minori: cioe della plebe. Anco glicresceua latristitia:
quando siuedeua patire da ogni generatione dhuomini. Io
dico dal popolo hebraico & gẽtile: essẽdo dagli scribi & pha
risei accusato: & da Pilato condemnato: & da Herode beffa-
to: da maschi & da femine perseguitato: & maxime da quel
la ancilla che fece negare Pietro. Da prĩcipi & sui: dalli suoi
amici abandonato: da Pietro negato: da Iuda tradito: & tu
cte queste generationi dhuomini argumentaua latristitia ĩ
teriore delnostro saluatore. Ancora simoueua ilsuo core mõ
dissimo hauẽdo tristitia della sua infamia: laquale ingiusta
mente tolleraua & tanto piu quanto che era in grande irre-
uerentia del suo eterno padre: maxime uedendosi spogliato
& nudo in mezo a tanto popolo: tra ilquale gia haueua pre
dicato gloriosamente: & facto mirabile operatione. Lacru-
deltade ancora della passione & della morte laquale non ha
ueua meritata: lo affliggeua molto: & tanto piu quãto chel
la procedeua dalla peruersa uolõta de pharisei & scribi. Ma

sopra tucte queste afflictioni piu lo affannaua dentro lapie-
ta & compassione che haueua aquelle donne deuote: lequali
con gran dolore ilseguiuono. Et sopra ogni dolore lo affig
geuano dentro lelachryme et sospiri & grandissima passione
della sua dolce madre: laquale amaua tenerissimamente. Si-
che grande fu lapassione del nostro saluatore nelli sentimen
ti interiori. Ancora hebbe & porto acerbissima passione nel
li sentimenti exteriori: & maxime nel sentimento del tacto:
essendo percosso di tante battiture alla colonna: & trapassa-
to nel capo dalla corona di acutissime spine. Et tanto piu q̃
to che era beffato: & menato: & tirato: & continuamente per
cosso da persone ignobili & crudeli: lequali nõ sapeuano che
cosa sia lapietade: ma sopra tucte queste furono lepiaghe q̃-
do fu crocifixo: perche fu ferito in luoghi neruosi: cioe nelle
mani & piedi: & aggrauaua ildolore ilpeso del corpo pendẽ
te sopra quelli chioui: & tanto piu quãto piu uistecte sospe
so lungo spatio di tempo: & quanto ildolce & buon Iesu era
di nobile complexione & tenera & delicata & molto sensibi-
le: perche essendo nobilissimamente complexionato bisogna
dire etiam secondo ephilosophi che lui haueua uno nobilissi
mo & delicato sentimento del tochare: & pero ogni minima
punctura era allui molto dolorosa: Hor pensa quanto dolo
re porto fra tante piaghe per tuo amore. Anchora accresce-
ua questo dolore lapurita di quello: peroche Iesu rilasso tuc
ta lasensualita aldolore: & non lauolse puncto consolare: ne
aquella passione mescolare alcuna consolatione: anzi lo acre
sceua uolontariamente: pche hauendo assunpta per propria
uolonta questa passione: uoleua ancora pigliarla graue per
satisfare abondantissimamente a Dio perla generatione hu-
mana. O charita inextimabile potteua Iesu con una goccio-
la di sangue satisfare: & niente dimeno per dimõstrare ilsuo
grande amore: & per excitare lasua creatura ad amarlo: uol
se pigliare passione acerbissima. Vlterius lamoltidine delle

passioni lequali insieme concorreuano in quello candido cor
po multiplicaua molto ildolore: peroche non solamente pa
ti in una parte del corpo: ma in tucte dal capo apiedi. Et nõ
solamente quanto alsentimento del tacto: ma etiam hebbe
passione in tucti esentimenti. Nel ghusto: quando glifu da
to ilfele & laceto abere. Nel odorato: perche fu crocifixo in
loco fetido: doue si uccideuono molti altri. Nello audito: ꝑ
che continuamente udiua leuoce de giudei che ilbiastemma
uono: & faceuansi beffe di lui: & dallaltra parte leuoce diq̄l
le sancte donne che loseguitauono: & maxime leparole pie
tose & piene di lachryme & sospiri della sua dolce madre.
Nel uedere: perche uedeua le inique operatione degli scribi
& pharisei: & ledonne pietose: & lasua madre sopra tucte an
ghustiata appresso lacroce. Siche anima mia il tuo sposo Ie
su per saluarti ha portato tanta passione: dimõstrandoti leui
scere della sua misericordia per excitare il tuo duro core ad a
marlo. Certo bene e dur[o] & ferreo di questo pensando non
sinfiamma: & pero tu debbi molto stare in questa contem
platione per infiammarti delsuo dolce amore: ilquale fa ap
parere ogni fatica leggieri: & con gaudio cantando & iubi
lando caminare a uita eterna.

¶ Contemplatione quando lauo epiedi delli discepoli.

C Ontempla anima mia dilecta del tuo dolce & beni
gno Iesu amore & dolcezza & iubilo del tuo cuore:
Contempla lo amore che lui tha portato: & laman
suetudine che egli ha monstrato agliocchi tuoi. Contem
pla nel cubiculo tuo che exemplo & testamento lascio alla
generatione humana: quando uolendo andare per lei allapa
ssione & morte lauo epiedi degli pescatori suoi discepoli. Si
leua da mensa ilcreatore sedendo lecreature: & per se medesi
mo apparecchia lacqua: & cignesi il panno lino inginocchia

to dinanzi agli suoi discepoli: chiede alloro di lauare i piedi
loro. O iesu benigno che fai? o Iesu dolce perche tanto si hu
milia latua maesta? o mansueto Iesu tu miconfondi in tan
ta bassezza. O superbo huomo risguarda & uergognati: cõ
fonditi & impara dal tuo creatore lauera humilita. Ecco il
tuo creatore e humiliato alla sua creatura. O anima mia che
dirai inquesto loco? Chi ha mai udita simile chosa? Domi
ne audiui auditum tuum & timui: Domine opus tuum &
expaui. Che dirai anima se tu iluedrai inginocchiato dinan
zi altraditore Giuda? Impara adunque non solamente di ꝑ
donare: ma humiliarti achi tha offeso per prouocarlo apeni
tentia. Ecco Iesu con quanta benignita ricercha Giuda: con
quanta humilita lo inuita. O giuda scelestissimo perche nõ
timuoue tanta charita? O impio perche nonti itenerisce ilco
re tanta pieta? O scelerato Giuda perche nonti rompe iltuo
pecto duro tanta mansuetudine? Posso io credere che tu uor
rai tradire questo dolcissimo agnello? Crederro io che tu nõ
sia cõpuncto aquesto exemplo? Attendi Giuda & non chiu
dere iltuo core: che se eltitocha sarai sanctificato: perche da
quelle sancte mani esce lauirtu diuina. O belle mane chome
potete patire di tochare questo spietato discepolo. O puris
sime mani chome uidegnate lauare la immunditia del tradi
tore. O mani delicate chome potete inclinarui allauare ipie
di agli pescatori? Mirate spiriti beati quelche fa il uostro
omnipotente creatore. Eccho che e churuato dinanzi alhuo
mo. Eccho che e inginocchiato dinanzi agli mortali.
Non fece mai questo ad uoi. O huomo che dirai a que
sto? pensa quanto il buono Giesu tha dignificato: non ti
sottomettere piu allo imperio del Dimonio: non macu
lare hor mai piu lanima tua di peccati. Cognosci latua
dignita: honora latua natura: laquale il figluolo di Dio
ha honorata: hauendola sopra gli angeli constituta. O apo

ftoli perche non tremate atanta humiliatione? Pietro che fa i? Vorrai tu che Iesu tilaui ipiedi? Chome patirai che Iesu si humilii dinanzi a te che sei poca terra & uile? Disse Pietro. Domine tu mihi lauas pedes. Stupefacto Pietro: smarrito Pietro: Pietro tucto sbigoctito dice. Signore tu che se idio: tu che se ilcreatore del mondo: tu che se iluerbo eterno: tu chi sei losplendore del paradiso: tu che sei lagloria degliangeli: tu che sei lafigura della substantia paterna: tu che se il fonte dogni sapiētia īexcelsis: uuoi lauare epiedi ame che sono huomo mortale: a me che sono tua piccola creatura: a me terreno & corruptibile: a me peccatore ingrato. a me che sono poca terra: a me che sono tucta uanita: a me ignorantissimo & pieno dogni insipientia. Ma Pietro habbi patientia: tu non intendi tanto secreto: Lassati lauare: non repugnare con superbia a tanta humilita: altrimenti tu non sarai partecipe della sua exaltatione. Exemplum dedi uobis: ut quemadmodum ego feci ita & uos faciatis. Prendi adunque anima mia questo exemplo non solamente humiliarti alli superiori & equali: ma etiam alli tuoi inferiori.

¶ Contemplatione sopra diuerse passioni di Iesu insino alla croce.

CHe fai anima mia dilecta: Non dormire piu hormai Vieni meco: Andiamo insieme lachrymando: che Iesu e stato preso. Vediamo ilfine. Risguarda priegoti che crudeltade. Iesu chome mansueto agnello e circundato da lupi: & essendo percosso leghato & ingiuriato non fa uendecta p tuo amore. Considera chi e costui ilquale e chome un ladro preso da giudei: Contempla quanta ignominia patisce: Pensa per cui amore sopporta tanto uituperio. Questo e ilcreatore di tucto ilmondo: ilquale per saluarti per te pagha: perche adunque non ardi del suo amore? perche non patisci ogni tribulatione? perche sei adunque tanto fredda? Risguarda qnanto e mansueto uerso colui che crudelmente gli dette una isguanciata: quasi come non hauesse sapientissimamente alpontefice risposto. O sancta faccia: o uiso pietoso chome puoi tanta ignominia sofferire? O angeli di cielo: o creature di Iesu che fate hormai? Che uuole dire che non uendicate tanta ingiuria facta aluostro creatore? Perche Iesu non uuol uendecta: perche latua salute ilfa patire. O iesu dolce che posso mai fare chio tiretribuisca tāto amore? Misero me che quanto piu penso latua benignita tanto misento piu ingrato. O anima mia contempla & guarda come il tuo dolce sposo per tuo amore posto chome segno alla sagitta in casa di Cayphas era crudelmente percosso: beffato: sputacchiato: & in mille modi ingiuriato. O cuor mio duro perche hō mai non tirompi? Occhi miei perche non piangete? perche non diuentate duo fonti di lachryme? Questo e il uostro dio: iluostro creatore: iluostro redemptore: Piangete sopra di lui: piangete per compassione: piangete per pietade. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarū & plorabo die ac nocte passione domini mei Iesu Christi. O iesu buono tu mhai uinto. O iesu dolce tu mhai rotta la mia dureza. O iesu sancto tu mhai fortemente infiammato tu mhai percosso: tu mhai impiagato. Chi non simuouerebbe acompassione? Chi non si exciterebbe adamarti? Chi non uorrebbe per tuo amore morire? O nocte inquieta: nellaquale Iesu gia non dormisti. O nocte crudele. O spietato riposo. Iesu non dorme: anzi crudelmente e tractato questa nocte: accioche io liberato da queste tenebre sia condocto al la luce & riposo della eterna uita. O Iesu mio quando io ti contemplo alla colonna legato & fragellato uorrei p tuo amore morire: perche signore non tidifendi? perche non ti mostri latua potestate? Perche io ho piu desiderio della tua salute che della mia uita. Tu anima sei quella che mhai fe-

rito: tu anima se quella che mhai fragellato: tu se quella che mhai in ogni parte percosso. O carne sancta: o carne i maculata chome tiuegghо tucta a modo che lebbrosa. Corri corri anima presto & con letue lachryme laua ilsancto cõpo: laua tucte quelle piaghe crudele: abbraccialo & portalo perche hormai piu non si substenta per gran dolore. Anima non dormire: destati dal tuo graue somno: che gli crudeli giudei non sono di tanta crudelta contro altuo Giesu contenti: anzi lhanno duna corona crudele coronato: perforato tucto elcapo: percosso & tucto sanguinato. O impii giudei O sinaghogha crudele: non sarai tu mai satia di percuotere ilmio dolce sposo. O giesu dolce che debbo horamai piu dire: quando per coronarmi di pietre pretiose: & di gl̃ia infinita tu hai patito dessere di spine coronato? Ma questo nonti basta aconfondermi in tucto. & farmi della mia ingratitudine uergognare: che anchora tiuegghо con lacroce in spalla caminare alla morte. Priegoti Giesu dammi quella croce lassala a me portare. Io tiuegghо tanto debole che apena ti puoi substentare in piedi. Venite meco o anime innamorate di Giesu: uenite dopo lui con lacroce in spalla. Andiamo col dolcissimo Giesu amorire: acciochе con lui siamo glorificati in cielo dal suo padre etermo. Amen.

¶ Contemplatione di Giesu quando e confiсto alla croce.

QVando ilbuono & mansueto agnello di Dio Giesu fu giunto alloco doue doueua essere crocifixo: poi che fu spogliato nudo: & che lacroce fu extesa in terra: io penso o anima mia che lui domando spatio di orare: & fugli concesso perche non poteuono fare gli ministri di Sathanas se non tãto: quanto lui gli lassaua operare. Siriuolto adunque alsuo dilecto padre dicendo. O padre eterno io tirendo gratie sempre dogni chosa che tu hai facta per me: hora io neuengho a te non per altra scala che per quella della croce. Eccho che ilmio corpo o tucto conchusso & lacerato: tucto pieno dipiaghe & di sangue. Tu mhai comandato che io patisca questa passione per amore della natura humana: & sonti stato ubbidiente: & anchora qui tipresento ilsacrificio del mio corpo. Riceuilo padre mio per salute del mondo in odore di suauitate. Et dopo tali & simili parole credo che sidistese per se medesimo su lacroce. O giesu dolce perche hoggi non mõro teco. O giesu mio perche non e hoggi dato fine alla mia uita per tuo amore? perche almeno non mirisoluo tucto in lachryme. O giesu chome tiuegghо stare p̃ mio amore. Lasso me chome ticontemplo adolorato. O ime chome tiriguãdo crudelmente disteso. Chi miconcedera che io sia teco crocifixo? Chi misara questa gratia che io sia techo nella croce confiсto? Chi misara teco morire? Ilministro spietato prende ilchiouo per passare labella mano. O ministro crudele come puoi tu sofferire affar tal piagha in quella candida & sancta mano? chome non timuoue apieta tanta sua mansuetudine. O chiouo duro priegoti non essere chosi spietato chome e colui che conficchare tiuuole: diuenta molle: non penetrare quella bella mano che tha creato. Non fare questo altuo creatore. O martello spietato non percuotere: Cognosci iltuo Dio: Volgiti alcapo del crudel ministro: ilquale ti tiene in mano: & fa uendecta di colui che tha creato. Rompi quel chiouo ilquale non siuergogna: & non ha paura di piaghare il suo Dio: di tocchare lasua sancta mano: di penetrare lasua sanctissima & immaculata carne: di diuidere gli nerui & le ossa. Adunque il ministro crudelmente perchosse ilchiouo: ilquale trapasso lasancta mano: & nel legno lachonfixe. La uergine dolorosa udiua ogni perchossa: & forse lachrymando diceua. O crudel ministro perche non perchuoti la madre insieme col suo dolce

figluolo : Perche figluol mio dolce Ihesu non sono io te-
cho crucifixa : perche non sono poste lemia mane sopra le-
tue ? Ildolce Ihesu adunque sentendo lasferita molto siri-
trasse & conglobossi insieme. Ma ilministro senza misericor
dia presa laltra mano:& per distenderla alloco suo forte tira
ua :in tanto che tutte leossa del pecto si dissolueuano. O spie
tato core come puoi patire tanta crudeltade? Chome non ti
prende pieta della mansuetudine del dolcissimo Iesu ? Pren
de dunque laltro chiouo per cóficchare laltra mano. O chio
uo crudele sarai anchora tu chosi spietato come e stato iltuo
compagno ? Et tu martello non tibasta laprima crudeltade
Ma lichioui rispondeno. Ilnostro creatore cicomanda que-
sto:obedire bisogna. Questo ministro per sua uolonta per
uersa fa q̄sto male:& noi per obedientia delnostro creatore:
ilquale non uuole che noi siamo molli :anzi cicomanda dicē
do : State duri :perforate lacarne mia :Rompete inerui :sia
te crudeli dimonstrate lamor mio alla creatura rationale. A
prite leuiscere della mia misericordia. Dunque Anima per-
che tilamenti della nostra durezza: per tuo amore siamo du
ri:perche lui thama: & saluare tiuuole e contento dimorire
per lanostra durezza. Ma ritorna anima a te medesima &
cósidera che piu di noi se dura:& crudele. Tu uedi iltuo spo
so in tante passioni per tuo amore posto :tu louedi tutto im
piaghato & lacerato & facto chome uno lebroso : disangue
bagnato dal chapo apiedi : & non bagni il uiso di qual-
che lachrymetta : tu non sospiri : Tu non timuoui a pieta
de : Tu non rompi iltuo core ferreo : Tu non tiriscaldi da-
more : Tu non ami dolcemente il Redemptore : Tu non
lasci gli peccati. O spietata sposa. O ferrea. O crudele per
che non hai sempre questa passione in memoria ?
Questa douerrebbe essere nocte & giorno il tuo pane &
douerresti continuamente cantare : Fasciculus myrrhe

dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur. Ecco a
dunque anima che tu sei piu di noi dura al dolcissimo Iesu.
Latua dureza ilfa patire: latua dureza ilfa morire. Latua
dureza ilfa portare lanostra. Latua dureza ha facto hoggi
allui ogni creatura crudele:Per te ogni huomo lo affligge:
Ogni huomo allui e facto inimico: & delle sue passioni tuc
to ilmondo ride. O iesu buono che fai ? perche sei facto cosi
muto? perche non tilamenti della tua ingrata creatura? O ṽ
gine bella perche non corri tu adaiutare iltuo dolcissimo fi-
gluolo? Io so bene che iltuo core e impiagato forte con lesue
mani. Io so che quel martello & quegli chioui iquali hanno
lasancta sua carne perforata thanno penetrato il casto & uir
gineo pecto:thāno trapassato leuiscere tue: & tucta lanima
tua candida conquassata. O cuor mio duro diuenta hormai
pietoso:piangi:sospira:fa gran lamento:& abbraccia lachri
mando ilpassionato tuo Iesu. Occhi miei acompagnate ilco
re:& dilachrime dolce bagnate ilpecto: Non cessate nocte &
giorno dipiangere lepassioni amare del uostro creatore & re
demptore. Guardate priegoui che crudelta e auedere Iesu so
pra lacroce:come pelle forte exteso:& nientedimeno gli mi-
nistri crudeli hanno preso lisancti piedi:& senza alcuna mi-
sericordia forte tirono:& extēdono ilcorpo dicolui che e pie
no di misericordia: ilcorpo sacro dico di Iesu: ilquale e tucta
lamia misericordia: doue io spero ogni salute. O spietati ca-
ni non ui cómuoue la pieta diquel sancto uiso? come potete
usare tanta crudelta? come potete sofferire di trapassare quel
li sancti piedi:& rompere lacarne & inerui? O delicati piedi
alliquali fece riuerentia ilmare: come hora io uiuegho per-
forati. O iesu buono per amor mio tu taci:per amor mio sei
patiente intanta pena: ꝑ amor mio tu uuoi crudelmente mo
rire. Iltuo padre tilassa intanti affanni per liberare dagli eter
ni damni lanima mia. Iltuo padre non ti fa in questa parte
misericordia:per ridurre ilpeccatore alla salute. O quáto be

ne ticonuiene quelle parole lequali Dauit rapto inspirito ue
dendo latua passione intua persona cantaua dicẽdo. Inte spe
rauerunt patres nostri: sperauerũt & liberasti eos. Ad te cla
mauerunt: & salui facti sunt. In te sperauerunt: & non sunt
confusi. Ego autem sum uermis & non homo: obproprium
hominum: & abiectio plebis. Iltuo padre adunque hauen-
do exaudito iserui non exaudisce ilfigluolo per liberare il ser
uo. O inextimabilis dilectio charitatis: ut seruuꝫ redimeres
filium tradidisti. Dunque iesu domanda latua dolce madre
Ma lei nontipuo aiutare: anzi lesue lachryme fortemente ta
fliggono: & auederla lanima tua sicontrista. O dolcissima ṽ
gine & madre Maria chi potrebbe exprimere latua gran do
glia? Chi potrebbe narrare iltuo amaro pianto. Iltuo dolce
iesu e stato corporalmente in croce cõficto: Et tu Maria spi
ritualmente daquelli chioui sei stata transfixa: Iltuo iesu e fe
rito nel suo corpo crudelmente: & tu sei impiagata nel core
amaramente. Quante piaghe ha il tuo dolce figluolo nelle
sua membra: tante ferite ha maria nellanima sua. Quanto sã
gue sisparge in terra dal corpo del saluatore: tante lachryme
& tanti sospiri descendono sopra ilsancto uiso di Maria. Piã
gi piangi anima mia cõ ladolcissima madre del tuo redemp
tore: fagli compagnia appresso lacroce: bagnati ilpecto dila
chryme pietose: Risguarda ilfigluolo: Risguarda lamadre:
& considera se mai uedesti cosi crudele spectaculo. Iesu con
grandissima pena sta in su lacroce disteso per morire: & la
madre Maria glista appresso con grandi lamenti: & chia-
ma lamorte per achompagnare ilsuo dilecto figluolo: & el
la non uiene: Iesu ha pena de pianti della sua dolce madre: la
quale teneramente amaua. Et Maria non puo sofferire aue-
dere ilsuo dolce figluolo in tanti affanni. Ilfigluolo dunque
non conforta lamadre in tanta calamitate: ne lamadre il fi-
gluolo. Iesu e lamaritudine di Maria: & Maria e lapena di
Iesu: O crudele: o spietato: o duro risguardo delluno & del
laltro: poi che insieme sichontristano: doue si douerreb-
bono consolare: Piangi adunque tra luno & laltro: Pian-
gi anima mia tra lamadre & ilfigluolo: Pieta tiprenda del
dolce & mansueto agnello di Dio: che per lauare letue sordi
de piaghe e posto in tanta pena. Habbi compassione alla cã
dida & immaculata sua madre: laquale e afflicta & amarica
ta insino alla morte.

¶ Contemplatione della eleuatione del crocifixo in aria.

POi che ildolce Iesu fu in croce conficto: acciochè tuc-
to ilmondo uegha lamore che ha portato Dio alla hu
mana generatione: fu eleuato in alto tanto & si crude
le spectacolo. O anima pensa priegoti qual dolore: qual pe-
na: quale & quanta afflictione senti allhora ilfigluolo di ma
ria uergine: conquassandosi sopra lichioui per ilpeso & fati-
ca di leuare ilsuo sancto corpo. O quante uoce: o quante gri
da sparseno per laria quelli cani giudei: chiamando & uoci-
ferando con gaudio crudele: Alios saluos fecit: se ipsum au-
tem saluum facere non potest. O crudelta: o durezza inexti
mabile: o pieta di dio: chome puoi patire del tuo figluol di
lecto tanta derisione. Lasso me che ogni chosa per mio amõ
sostieni. Lasso me Iesu che debbo oggi fare? Chedebbo mise
ro me piu dire? Chome miposso hormai excusare? Io tiueg
go Iesu stare in tal modo: che di doglia mimuoio. Lassami
signor mio uenire teco in croce. Fammi teco morire sopra
quel legno. Donami Iesu letue piaghe che io desidero con
quelle & per quelle morire. O iesu dolce potessi io abraccia-
re & baciare il tuo sancto uiso: & lauare il tuo sacratissimo
corpo con lemie lachryme. O cuor mio pensa che doglia
fu alla beatissima madre Maria quando con tante strida
uidde leuare in alto quella crudele & dispietata stampa.

Quando uidde ilsuo dilecto figliuolo pendere sopra q̄llo le-
gno con fortissimi chioui confixo. Quando uidde ilbuono
Iesu i angustie mortale & graue amaritudine posto: ben cre
do che di doglia non sipoteua sostenere inpiedi: & che cadde
tra lebrabraccia di quelle pietose donne che lacompagnaua
no. O maria dolcissima qual tuo peccato tifa patire tāta pe
na? O uergine piissima da qual tuo mancamento procede tā
to dolore? Io io sono cagione della passione del tuo figliuolo
& della tua. Io io sono cagione delle uostre passione. Ilmio
peccato ha facto salire Iesu insu lacroce: dalla quale procede
iltuo dolore. O uergine bella itipriego donami parte della
tua amaritudine. Concedimi parte de tuoi lamenti: dammi
delle tue lachryme abōdantia: che io desidero teco lachryma
re: teco sospirare: & fare alla croce del mio sanctissimo & amo
rosissimo redemptore grande lamento. O padre eterno se tu
nonti muoui apieta del tuo dilecto figliuolo per saluare lani
ma mia peccatrice: almeno timuoua lasua dolce madre hog
gi fortemente angustiata: perche lauuoi lassare in terra sen-
za elsuo dilecto figliuolo? Come potrebbe mai uiuere senza
ilsuo dolce Iesu? Qual uita sara lasua senza ildolce saluatore
O angeli o spiriti beati piangete con lei (se cosi dir lice) pian-
gete cieli: piangete stelle: pianga ogni pianeta & ogni crea-
tura con Maria. Ogni huomo sidolgha di tanta ingiuria fa
cta alcreatore figliuolo di Maria. Piangi Giouanni euange
lista con latua sancta & tanto amata Maria. Piangete diuo-
te donne compagne delli suoi ardenti dolori. O magdalena
che fai? Doue sono lelachryme lequali spargesti agli sancti
piedi? Doue sono lelachryme con lequali gia perla grande
abbondantia lauasti epiedi di Iesu? Hora fa degliochi tuoi
duo fonti chel bisogna. Risguarda se tu conosci il tuo dolce
sposo De guarda quanto fortemente glie transformato. O
dolce Iesu e questo forse iltuo candido corpo? Sono questele
tue sancte mani? Sono questi li tuoi sacti piedi? E questo il

tuo spetiosissimo uiso? E q̄sto iltuo capo tāto bello? O q̄tuꝫ
distat ab illo. Gia non pare questo il dolce Iesu: anzi pare
uno lebbroso. Piangete adunque occhi miei con Maria: &
con lesancte donne questa spietata morte.

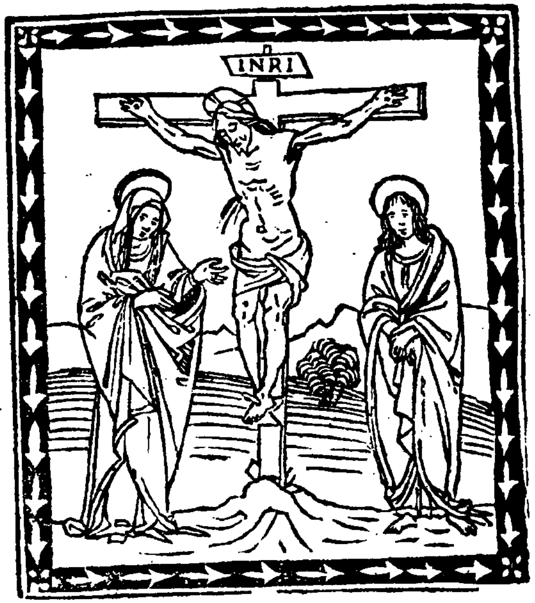

¶ Cōtemplatione circa Iesu gia eleuato in aria insu lacroce

ECCo anima dilecta iltuo Iesu per tuo amore in croce
crudelissimamente disteso. Ecco lostendardo della sa
lute nostra. Ecco iltuo creatore sopra quello alto legno con
ficto. Lieua gliocchi & guarda se mai al mondo siuidde tan
ta charita. Contempla se mai fu dimostrato tanto amore.
Pensa se maggior beniuolentia tipoteua dimonstrare. O in
extimabile dilectione: o incomparabile benignita: o quanto

e grande lanostra ingratitudine: o quãto e duro ilnostro co
re. Risguarda anima che crudele spectaculo: che spietata stã
pa: che forma da far diuẽtare pietoso ogni cor duro. Risguã
date o angeli celesti. Ecco iluostro Re. Ecco iluostro Idio.
Ecco lafaccia nella quale desiderate di contemplare quanto
e facta obscura. Pieta uiprenda & con lui piangete amaramẽ
te. Guardate cieli che crudeltade: Fermate ilcorso: State q̃e
ti: Ritrahete lauostra uirtute: Non influite piu in terra: ac-
cioche niuno ueggia iluostro idio in tanto obbrobrio. Pian
gete stelle & pianeti mutate iluostro corso: Dimonstrate q̃l
che segno di mestitia: poi che sitruoua colui che uha creati ĩ
tanti affanni. O elementi che fate uoi? Hormai non seruate
piu lordine uostro: confederateui insieme: dissipate ilmon-
do: da poi che Iesu e in croce confuso. Contemplate popoli
& lingue questo e iluostro redemptore ilquale per saluarui
e cosi crudelmente tractato. Risguarda popolo hebraico: ec
co ilmessia promesso: & con tanto desiderio dalli sancti pa-
triarci & propheti expectato. O popule meus quid feci tibi
aut quid molestus fui responde mihi. Io tho liberato di e-
gypto: & dato lamanna nel diserto: & introdocto nella ter-
ra di promissione. Io tiliberai dalle seruitute di Babbyllonia
& hotti facti innumerabili benificii: & tu misei hora si cru-
dele. Quid potui ultra facere uineę meę & non feci ei? An
quod expectaui ut faceret uuas & fecit lambruscas? O uinea
mea dilecta quomodo conuersa es mihi in amaritudinem?
Leuate gliocchi uostri pietosi o sancte & deuote donne: Ec
co iluostro dolcissimo maestro: Ecco iluostro dilecto sposo
Ecco iluostro tanto amato Iesu. Doue e lasua bella & gra-
tiosa faccia? Doue e lasua dolce compagnia? Doue sono lesu
e dolce parole? Doue sono lesue dolce exhortationi? Doue so
no esuoi dolci colloquii? Doue sono esuoi dolci documenti?
Doue sono gli uostri dolci & deuoti seruitii: liquali con tan
ta charita faceui allui & alli suoi discepoli? O dolcissima &

suauissima Vergine & madre Maria che farai? Ecco iltuo
dilecto figluolo: Ecco iltuo padre: iltuo sposo: iltuo amoro
so: ladolcezza del cuor tuo: la luce tua: lauita tua: latua grã
dissima consolatione: iltuo desio: iltuo castissimo amore. O
Maria bella de risghuarda un pocho se tu lhai generato ta-
le: quale hora in croce siritruoua. Dimmi uergine sancta e
questo forse il tuo dolcissimo Giesu? E questo forse iltuo
sanctissimo unigenito? E questo forse cholui che delle tue
castissime uiscere tu hai concepto? E questo forse cholui il
quale con tanta dolcezza parturisti? Che uogliono adun
que significare tante piaghe? Doue uengono tante passio-
ne? Doue procede tanto dolore? Doue uersa in terra tan
to sangue? Che ha facto il tuo dilecto Giesu che io loueg-
gho in croce disteso? Che ha facto cholui che non cognob
be mai peccato? Lasso me che lemie iniquitate sono sopra
lesue spalle. Lasso me gli miei peccati lhanno congiunto a
questa croce. O anima mia prieghoti moriamo con lama
dre di Giesu: piangiamo con lei ilsuo dilecto figluolo: il-
quale per nostro amore e posto sopra illegno. O Maria
chome puoi uiuere in questo stato. O pudicissimi occhi uir
ginei chome potete sofferire: a uedere quella stampa crude-
le. Fammi prieghoti Vergine sacra partecipe delle tue a-
mare lachryme. Fammi sentire parte del tuo dolore. O
cuore mundissimo & chandidissimo di Maria chome non ti
rompi in questa piagha? Chiama chiama anima mia la-
morte con lauergine sacra: & moriamo insieme col figluo-
lo & con lamadre. Dolce misarebbe con loro morire. Sua
ue cosa misarebbe cõ Iesa esser crocifixo. O morte crudele tu
hai ucciso ilsignore: & lassi ilseruo: hor pche nõ uccidi la ma
dre isieme col suo dolce figlo? & ilsuo di Iesu col suo dolce si

gnore:& con laſua madõna ? Con loro uoglio uiuere & mo
rire:ſenza loro iluiuere puncto non midilecta:Perche laui-
ta mia ſenza loro e crudeliſſima morte:&lamorte inſieme cõ
loro e dolciſſima & feliciſſima uita.

¶ Contemplatione delle parole del Saluatore eſſendo inſu la croce

Iſguardando ilclementiſſimo & manſuetiſſimo mio ſi
gnor Ieſu ſopra tucta laturba che il circundaua : non
uedeua ſe non choſe doloroſe:& maxime gli giudei equali il
biaſteminiauano:alquanti per malitia:alqͣti per ignorãtia.
Chefai adunq; Ieſu mio? Ecco iltuo padre eterno: Ecco piu
di dodici legioni dangeli: ecco tucte lecreature armate atua
defenſione:dimõſtra latua poteſta:dimonſtra che tu ſei ue-
ro figluolo di Dio. Apri laterra che inghioctiſca tucti que
ſti cani:fa uendecta di tante ingiurie. O anima mia che dire
mo? tu non puoi perdonare una minima offeſa:tu non puoi
ſofferire una minima parola. Ma porgi lorecchie altuo dile
cto maeſtro & ſpoſo:che eſſendo infra tante paſſioni con pie
tate & ineffabile & inextimabile clementia ſiriuolta alſuo pa
dre dicendo. Pater ignoſce illis:quia neſciunt quid faciunt.
Et ecco tra libiaſtemmatori era uno diquelli ladroni: tra li-
quali era pocto in mezo ilSaluatore del mõdo. Et laltro niẽ
te dimeno tocche dallo ſpirito della clementia di Ieſu mediã
te queſta ſancta paſſione:laquale gia cominciaua affar fruc
to:laudaua ilſuo redemptore: & ſe medeſimo achuſaua : &
merito la indulgentia deſuo peccati:intanto che ilpio Salua
tore ſigliriuolſe riſpõdendo. Hodie mecum eris in paradiſo.
O felice ladro:o beata lanima tua:o felice quella tua igno-
minia. In un puncto tu ſei facto glorioſo. O infinita clemẽ
tia di dio:o incomparabile bonta. Felice e Ieſu mio chi in te
ſifida:& chi puramente con ſomma ſincerita tha donato il-
core. Ma mipare hormai diſentire latua dolce madre:che fõ
te piangendo dice. O figluol mio tu prieghi perli tuoi ini-
mici:& dai a uno ladrone coſi felice riſpoſta:& a me tua ma
dre non parli: a me tu non riſpondi : a me non dai alchuna
conſolatione. Tu forſe in tante paſſioni di me non tiricordi
Forſe gli tuoi inimici & uno ladrone tiſono in memoria in
tanti affanni: & non latua tanto amata Maria. O anima mi
a che doglia credi tu che fuſſi al core della madre : quando
uidde ilfigluolo preghare per quelli cani: & dare alladrone
tanta ſperanza:& allei non fare parola? Et che doglia era al
figluolo uedendo lamadre in tanti affanni? Forſe benche pie
toſamente riſguardandola nel cor ſuo diceua: O madre mia
piu maffligge latua doglia & letue lachryme che non fanno
lemie piaghe. O dolciſſima madre doue ſono gli tuoi gau-
dii:liquali in me hai riceuuti ? Horamai tiſaro corporalmẽ
te ſubtracto:tu non udirai piu lamia dolce uoce: tu non ha
rai lamia compagnia:che lamia preſentia hormai ti e tolta:
che tipoſſo piu fare? Che tidebbo dire hormai ? Se io tido-
mando madre di tenerezza ilcuore tiſcoppiera: ſe io non ti-
laſſo qualche conforto:tu di doglia morirai. Diſſe adunque
Ieſu:Mulier ecce filius tuus:deſignando in ſuo luogho il di
ſcepolo dilecto:alquale diſſe: Ecce mater tua . O maria che
dirai a qͤſto? Forſe che tu ãdaui inueſtigando che uolſe dire
che lui non tidomando madre. Io ſo bene che queſto tiparſe
duro cambio:ildiſcepolo pel maeſtro:ilſeruo pel ſignore : il
nipote pel figluolo unigenito:lacreatura pel creatore: lhuo
mo per Dio. Ma che dirai Maria a queſta altra uoce. He-
loy Heloy lamazabathani quod eſt: Deus meus:deus meus
ut quid dereliquiſti me ? O anima mia ingrata per tuo a
more lo eterno padre non ha compaſſione al ſuo dilecto fi-
gluolo:Perla tua ſalute lha abbandonato ſu lacroce: per do
narti ilregno de cieli lolaſſa in tanti affanni:& non lo exau-
diſce in queſta parte. Leuati adunque anima dalla pigritia
& dal tuo graue ſomno:& uattene aldolce ſignore : & ſpera

remissione dogni grā peccato: Apri lorecchie & odi chel grida forte. Sitio. Non tanto haueua sete corporale: quāto della salute. O anima mia io penso pure di quella amaricata madre che forte a questa uoce si ristrinse dicendo: O figluol mio tu hai sete: & non e alchuno chosi pietoso che tene porgha. O se io tipotessi un pocho tochare: almeno tidarei le mammelle: che forse tu tisatieresti di lacte. O croce crudele abbassa un poco ilmio dolce figluolo che io gliposssa dare almeno un poco dacqua. Ma non taffatichare Maria che Iesu e piu sitibondo della nostra salute che daltro liquore perche hormai e presso ilfine. Iesu adunque grida: Consumatum est: & ilcore di Maria dentro siconsumaua: & gliocchi erono fissi in quella spietata figura per uedere lafine. O Maria che farai in questo ultimo passo: quando morto ilto o dilecto figluolo rimarrai solecta? Risghuarda risghuarda chelsiparte & non ticonduce seco. Poni mente che crudele partita sara questa. Pater (disse Iesu) in manus tuas commendo spiritum meum. Et decte queste parole siparte quel glorioso spirito: & rimane ilcorpo sancto morto in croce. Ben credo che allhora lamadre di doglia hebbe grande spasimo: & desideraua di seguirlo: & non poteua. Ben poteua dolentemente dire. Cor meum dereliquit. O anima mia quanto pianto credi tu che fussi facto allhora da quelle sancte donne: quanti lamenti: quante uoce pie? Contempla questo: & piangi con loro nocte & giorno dipieta: perche meglio e cōtemplare pietosamente & piangere: che conformarsi a questo mondo: & stare in gaudio seculare.

¶ Contemplatione ultima circa Iesu morto & crocifixo.

Leua gliocchi tuoi dunque anima dilecta: & con pieta contempla iltuo dolcissimo redemptore. Risguarda se per amore fu mai facta simile cosa. Qual charita sipuo a questa assimigliare. O Iesu che posso io mai fare per tuo amore: che si possa comparare aquesta morte? Fammi Iesu per tuo amore morire. Fammi del tuo amore impiaghato ogni hora lachrymare. Fammi ilcore acceso delle tue fiāme sempre sospirare. O corpo candido di spirito sancto nel uentre uerginal concepto come tiuedo per mio amor percosso & sanguinato. O belle & sancte mani come uiueggho per mio amor ferite & lacerate. O sacri & delicati piedi come ui contemplo p amor mio inchiouati & deturpati. O capo aureo come tiueggho per amor mio perforato & coronato dipūgente spine. O dolce pecto che uuol dire quella gran piaga? Che uuol dire quella apertura? Che uuol dire tanto sangue Oime come tiueggho per amor mio fortemēte aperto. O croce crudele non stare tanto extesa: relaxa umpocho latua durezza: inclinati chio possa toccare ilmio dolcissimo signore O spietati chioui lassate quelle sancte mani & quelli sancti piedi. Venite alcor mio: & īpiagate me: uulnerate me: che io sono quello che ho peccato: & non ilfigluolo di Dio. O Iesu quando io tiueggho per me intal modo percosso: ilmio cor da me sidiparte. O Iesu quando ticonsidero intal modo crucifixo: uorrebbe almeno sempre lachrymare. O felice peccato che hai meritato tanta redemptione. O felice inobedictia di Adam che hai meritato tanto sangue. O fęlix culpa: quę talem ac tantum meruit habere redemptorem. Se questo giorno miescie mai di mente dolce Iesu mio: chio esca della tua memoria eterna. Se questo giorno dalcore gia mai mica de interra: chio caggia del libro della eterna uita. Se questo giorno Iesu mio miua mai fora della memoria: chio uada fuori del numero de predestinati. Si oblitus fuero tui Iesu: obliuiōi detur dextera mea: Adhęreat lingua mea faucibus meis: si non meminero tui: si non ꝓposuero tui in principio letitię meę. Se io non mi ricordo Iesu sempre ditanto benificio non tiricordare mai dime come dhuomo ingrato. Se io

non miricordo sempre Iesu di tanta charita: non sia mai per me infiammato iltuo cuor sancto. Se io non miricordo sempre di tanta benignita: che mai per me latua mano non sia benigna ne pietosa. Io mi ho scholpito tâto amore nelle uiscere & nelle radice del mio core: Et spo in te che non sara p forza giamai spento. Memoria memor ero: & tabescet i me anima mea. Hęc recolens i corde meo i deo sperarui. Misericordię domini quia nô sumus consumpti: nec defecerunt miserationes eius. Consolati dunq; humana generatione: & prêdi gaudio cô lachryme dolce senza fine. Consolateui iusti & sancti: pche hoggi appropinquate alla palma: & aldolce & gran triompho. Consolateui peccatori: & di lachryme amorose bagnate iluiso: perche siete inuitati alla uenia. O sconsolati: o afflicti: o mesti: o poueri dissipati & conquassati dalle onde del mare di qsto môdo: & côfracti dalla têpesta delle tribulatione côsolateui: che hoggi Iesu p darui riposo ha sparso ilsuo pretiosissimo sangue. Qual sagitta: ql arco tanto exteso: qual spada tanto acuta potette mai girando forte penetrare un solido diamâte. Ma tu Iesu hai rotti isaxi: tu hai trapassato ifin diamanti. Tu Iesu hai riscaldato elghiaccio: Tu hai rotti gli nostri duri cori. Tu Iesu hai penetrate lenostre mente fredde. Tu cihai tucti innamorati del tuo infinito amore: in tanto che uorrei per tuo amore morire. Tu Iesu mhai cosi forte riscaldato: che lanima mia per tuo amore lâguisce. O dolce amore. O suaue piagha. O ferita melliflua che dolcemente conduce auita eterna. Beato chi di te sara sêpre acceso: sara contento di te solo: & altro in questo mondo nô glipiacera. Beato chi ha questa celeste ferita: perche senza fatica cantando uola a uita eterna in compagnia del suo dolce amore Iesu: Qui est uerus Deus & uerus homo benedictus cum patre & spiritu sancto per infinita secula seculorum. Amen.

FINIS.

Lauda composta dal decto frate Hieronymo Della Consolatione del crucifixo

QVando ilsuaue & mio fido conforto
perla pieta della mie stancha uita
con lasua dolce cythara fornita
mitrahe dallonde al suo beato porto
io sento alcor un ragionare accorto
dalresonante & infiammato legno
che mifa si benigno
che di for sempre lachrymar uorrei
ma lasso glocchi miei
degni non son della suaue pioggia
che della stilla doue amor salloggia
Qual ueloce: qual sitibundo ceruo
siuide alfonte mai tal salti fare
qual alle uoce ilcor: che gia spuntare
ilfin acciaio io uiddi assai proteruo:
sagitte acute gira ilbianco neruo
da penetrare un solido diamante
uiuace acque stillante
chel sdegnoso Neron farebbon pio
lasso qual cor si rio
non fan prigion le corde & le saette
leuoce sorde & ledolce parolette
Alma che fai: hor questa: hor quella corda
suauemente dentro alcor risuona
che miconforta & alcammin misprona
benche landato tempo miricorda
o quanto bene almio desyr saccorda
quella armonia e ilsuon delle parole
pallidette uiole
da terra trahe nel serto suo beato

o felice peccato
che chosato qual tifa degno dhonore?
chi tha donato un tanto redemptore?
Venite gente dal mar indo almauro
& chiunque e stancho dentro nelpensiero
non forza darme quiui non impero
prendete senza fine argento & auro
uenite pouri & nudi al gran thesauro
alle dolci acque dun celeste fonte
leuate hormai lafronte
che piu non temo un huom coperto darme
& senza dubio parme
gia sciolti ilacci & dentro ilcore auampa
mirando ilsegno & laspietata stampa
Ai orbo mondo dimmi chi lha spento
in questa ualle obscura & tenebrosa
lamor duna bellissima amorosa
& lapieta del graue suo lamento
lasso fussi lei qual io son contento
farmi dun piede pur lextrema parte
& nellultime carte
benche in degno assai porre il nostro nome
so che laspre some
& lecathene porterebbe in pace
forte di spirito & danimo uiuace
Ma che debbo altro hormai che pianger sempre
dolce Iesu che senza te son nulla?
io cominciai allacte & alla culla
a declinar dalle tue dolce tempre
& hor che fie di me se tu non tempre
lemale corde & lascordata lyra?
per luniuerso gira
questo sfrenato & rapido torrente

che hor fussin tucte spente
sue uoglie ingorde & il subito furore
& io col mio dolcissimo signore
Canzonetta io tipriego
che spesso meco sola tu ragioni
che ilmio cor tu sproni
idico ad uoi signor doue simostra
ildolce aspecto della terra uostra.

FINIS.

Oratione breue & deuota & bella del decto frate Hieronymo.

Omnipotente dio
Tu sai quelche bisogna almio lauoro
Et qual e ilmio disio
I non ti chiedo sceptro ne thesoro
Chome quel cieco amaro
Ne che cipta o castel per me sistrua
Ma solo signor mio charo
Vulnera cor meum charitate tua.

FINIS.

Lauda del sopradecto frate Hieronymo alcrocifixo.

Iesu sommo conforto
tu sei tucto ilmio amore
elmio beato porto
& sancto redemptore
o gran bonta
dolce pieta
felice qlche teco unito sta
Quante uolte offeso
tha lalma elcor meschino
& tu sei in croce exteso
per saluare me tapino

Iesu qual forza ha spincto
la immensa tua bontade
dequal amor tha uinto
patir tal crudeltade?
o gran bontade
A te fui sempre ingrato
& mai non fui feruente
& tu per me impiagato
sei stato crudelmente
o gran bonta
dolce pieta

Iesu tu hai elmondo
suauemente pieno
damor dolce & iocondo
che fa ogni cor sereno
o gran bonta
Iesu fammi morire
del tuo amor uiuace
iesu fammi languire
con te signor uerace
o gran bonta
Iesu fussio confitto
sopra quel alto legno
doue tiuegho afflicto
iesu signor benigno
o gran bonta

O croce fammi loco
& lemie membra prendi
che deltuo dolce foco
elcor & lalma accendi
o gran bonta
Infiamma ilmio cor tanto
del tuo amor diuino
siche arda dentro tanto
che paia un seraphino
o gran bonta
La croce & ilcrocifixo
sien nelmie cor scolpito
& io sia sempre affixo
in gloria oueglie ito
o gran bonta

F I N I S

[illegible]

Michaeli beneito valentino equiti aurato atq̨ clarissimo Iohãnes lopis valentinus felicitatem. D.

Cum intelligam duo esse hominum genera inclite miles. Alterꝫ doctum ⁊ vrbanum: Alterꝫ indoctũ ⁊ rusticum. Verꝫ hoc hũanae quippe prestãtiae quã minimam partem preseferre: haud nature vitio accidere puto ꝙ perdoctorum hoĩm numerus minor existat. At fit nescio quo deprauato mortalium more vt nulli virtuti: Laudi nulli opera detur. Nam teste satirico probitas laudatur ⁊ alget. Hinc laus tua maior: hinc admirabilior eques splendidissime. ꝙ tuas vigilias omnis: curas omnis: ad virtutem musasq̨ retuleris. Namq̨ qđ alij pleriq̨ omnes ad relaxatõem: ⁊ voluptatis illecebras cõferunt: id omne splendor tuus aut ad oratoriae studia: aut ad philosophie grauitatem aut ad reliquarum disciplinarum cognitionem trãsfert. Quibus ita es omnibus admirandus: ita ad summa virtutum fastigia vehectus vt te felictas suo semper comitatu adeo dignetur: adeo tollat vt nemini tecum post hac contendendi spem reliqueris. Adque omnia cum liquido ac perspicue aniaduertam: nichil est quod sim oratõne longior. Noui quippe eaꝫ inte prudentie laudem: id consilium: eam etiam inauditam ingenij dexteritatem: vt excitata non nullorꝫ ingenia (que ob dormicrãt) litterarꝫ studia iam delubare: iam adamare incipiant. quo etiam fieri videmus ꝙ quisquis aut ingenio: aut vlla excellit disciplina te adit: ad te confluit. Prodes tu quidem omnibus. ⁊ tum virtute: tum munificentia omnes tibi deuincis. Quare cum plurimum me tuae claritudini debere censerem aliquos ingenij fructus aliqua studiorum meorum monumenta referre volui. que eo libentius conscripsi: quo tuam strenuitatem oblectarem: ⁊ simul plerosq̨ mei amantissimos demererer obsecrantes. Veruꝫ cum ob singulareꝫ ac ppe diuinam tui ingenij acrimoniam scotico velut dogmati

sacro insistas: statui hoc formalitatum speculum praeclaro nomini tuo dicare, In quo illius quedam semina praemordia quaedam ita perspicacissime decantantur: vt eo animus ad quaecunque rerum intima ductus: tum humanarum omnium: tum etiam diuinarum noticiam veritatum rimari poterit atque pernoscere. Tuum igitur munus erit vt eo aspectu mitti et grato eques magnanime ac humanissime munusculum hoc exilari fronte suscipere quod nudam textum ordine atque ieiunam: solam complectitur veritatem. Addo quod nuditate veritas gaudet/oblectaturque. Dicatum est tibi semper animum excipe meum. qui adest ea facturus omnia que vel tua iusserit dominatio: vel tuo splendori grata fore animaduerterit. Vale militiae decus. Atque iterum vale. Ex vrbe senarum Anno salutis nostrae Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo pridie nonas decembris.

Aureum formalitatum Speculum a Johanne Lopis valentino editum

Cum formalitatum et distinctionum cognitio intellectui nostro lumen existat ad cognoscendas non creatas modo veritates omnis maximum: verum maximum etiam ad diuinas: ideo circa speculum formalitatum nostra omnis se conuertat intentio, quod epithemate conscriptum in. iii. scissum articulos manat. Vbi prius fundamentalia quedam preambula nectit, et ipsorum dubia soluit, Secundus ydemptitatum et distinctionum indicans diffinitiones et argumenta: pauca adiungit probabilia. Tertius earum abstractionum materias summatim colligit, quoniam minus edocet quod oblectet et sit necessaria, cum in ignorantia abstractionum multorum occasio fuit errorum. Quantum ad primum articulum est prius preambulum. quod intellectus noster vniuersalia seu formalitates (quod idem est,) prius intelligit. inter quas prius primum intelligit quod est ens vel entitas. et sic descendendo vsque ad indiuidua, loquendo de notitia distincta et perfecta. Voco autem in proposito noticiam perfectam non intensiue scilicet quod ad summum. sed obiectiue qua scilicet obiectum attingit sub perfecta ratione sue cognoscibilitatis: hec est per se propria et distincta. Sed loquendo de notitia imperfecta et confusa, qua obiectum attingit solum per accidens vel tantum in conceptu communi, prius intelligit singulare minus vniuersale in propria distantia. quia cum notitia nostra intellectiua habeat ortum a sensitiua, ea primo intelligit que sensui sunt proximiora, secundo intelligit species specialissimam. et sic ascendendo vsque ad ens exclusiue. quod cum sit simpliciter simplex non potest aliter quam distincte concipi. Ista tamen notitia confusa est simpliciter prior. quoniam sunt prius nota nobis confusa magis prius phisicorum. sed singulare minus vniuersale est magis confusum simpliciter. cum sit totum. igitur singulare magis totum quia plura actualiter includens simpliciter: prius notum notitia confusa. Oritur difficultas quia minus vniuersale est prius notum notitia confusa, nam qualis est ordo aliquorum in essendo talis est in cognoscendo. sed vniuersale est prius in essendo. quia ab eo ad singulare non conuertitur subsistendi consequentia. igitur vniuersale prius intelligitur quam singulare. Respondetur quod maior est vera de notitia habitua si de qua phisicus intelligit. quoniam prius in essendo est prius intelligibile

pͦ oñs prͦ põt ɔꝫnoscibili vͦ loquimur de notitia actuali/maior est falsa.nec valz ꝓbatõ. Est aũt notitia habitualis illa q̃ aliqd est natum habitualiter intelligi. Notitia actualis qua aliqd actualiter intelligitur. Sed notitia vͥtualis est q̃ĩ media inter istas. ꝛ est illa q̃ aliqd intelligit vͥtualiter.vt pars primi obiecti ɔgniti.

Scda difficultas. ois cã nalis/nõ ipedita/obiecto debite appriata/pducit effectũ nobiliorẽ quẽ põt. s3 intellectus nr̃ ẽ cã nãlis ꝛ reliq̃ ꝛ effect⁹ nobilior quẽ põt cãre tã ex pte noticie/ q̃ obiecti/ẽ noticia distīcta iõi⁹ singlis.vt p3.igit̃ noticia distīcta singlaris est simplr̃ prior. Rñdet negãdo miorẽ p pma pte.intellect⁹.n.nr̃ p statu vie ẽ ipedit⁹.vñ itellect⁹ ex natura potentie/est nat⁹ prio pmũ ens intelliger ꝛ distīcte.sed p isto statu(cũ accipiat noticiã p ministeriũ sensus)nõ prio primũ intelligit.nec prio distīncte.sed ɔfuse.ꝛ qd posteri⁹ ẽ prio intelligit.

Scdz pambulum ẽ q̧ forãlitas/est rei q̃ditas adequata siue sit diffinitõ/siue nõ.dicit̃ rei ppt̃ẽtia rõis/q̧z nõ sunt forãlitates.qm̃(cũ nõ cadãt sb ẽte extra aiã/qd diuidit̃ i realitatẽ/ꝛ q̃ditatez)nõ cadẽt sub aliq̃ diuidẽtiũ.ponitur q̃ditas loco generis.ois.n.fõlitas alicui⁹/ẽ illi⁹ q̃ditas.nõ ecõtra.q̧z nãq̧ ptuz spẽi sp ãlissime recte linee p̃dicãlis vsq̧ ad ens iclusiue/ẽ q̃ditas eius.sed nõ fõlitas.q̃ditas tñ adequata ꝛ forãlitas ɔũtunt̃. Ubi notãdũ ẽ q̧ pt entia p accidẽs(a qb⁹ p3 se tota/remouet̃ primus mod⁹ pseitatis.ꝛ p ɔñs forãlitas) ꝛ pt idiuidua/ꝛ cõcreta(quoꝝ abstracta sũt modi)cuiuscõq̧ ɔcreti abstractũ est sua forãlitas. Rõ ẽ q̧ nõ in hñtib⁹ diffinitõez/illud abstractuz (cũ sit resolubile incõceptuz generis ꝛ drẽ)est ipoꝝ q̃ditas adequata.in nõ hñtib⁹ diffinitõez/ipsuz est similit̃ rei q̃ditas(vt patet)adequata.ꝛ p ɔñs forãlitas.vt dei deitas.entis entitas. Dicit̃ difficultas.sicut ẽ rõne inse falsa/nihil põt vere dici.v. metb3.sic de rõe nõ p se vna/nichil põt p se dici. cũ igit̃ res nichil includat pt realitatẽ ꝛ forãlitatẽ q̃ nõ faciũt p se vnũ.qa nullum est ad alterũ in potẽtia.ergo forãlitas nõ dicet̃ per

se ẽ re.nec erit q̃ditas ei⁹. Rñr.q̧ de re.h̃ est de illo toto aggregato ex realitate ꝛ forãlitate/nichil p se p̃tur.q̧z ꝓpr illimitatõez forãlitatis ꝛ modi/ex ipis nõ fit vnũ per se ɔpositũ. q̧z nullũ respicit aliud in põ.sic̃ ꝓpr generis litatõez ꝛ drẽ põt ex eis vnũ cõstitui p ɔpõez. Forãlitas ergo rei/p̃tur perse de forãlitate deteriata p realitatẽ.comõ quo ens p̃ perse ẽ ente finito. ꝛ al' de hoie albo.nõ ei3 al' perse dicit̃ de h̃ toto p accidẽs.sed de hoie detminato p albedinem. Ex q̊ p3 quõ ab ente per accñs(qd est ens ɔpositũ ex rebus diuisoꝝ p̃ntoꝝ)remouet̃ prius mod⁹ dicẽdi perse. Si vͦ dicat̃.hõ albus nõ põt intelli absq̧ albedie:igit̃ albedo p se priomõ includit̃ i illo.ꝫ3 ɔña.q̧z oppõ.ɔñtis infert oppõ.añtis. Rñdat̃ negãdo ɔñaz.ɔñtit̃.n.fallalia ɔñtis arguẽdo ad põnẽ ɔñtis/ad põnẽ añtis.nã hñ legt̃ al' p se prio mõ icludit̃ in hoie..ergo hõ nõ põt intelli sine illo.nõ tñ ecõuerso.vt p3 i rlatiis.q̃ cũ sint siml' nã/vnũ absq̧ alio intelli nõ põt.tñ vnũ in alio nõ includit̃ in prio mõ dicendi per se. Secũda difficultas. quicquid cadit sub gener/cadit sub aliq̃ ei⁹ spẽ.s3 q̃ditas cadit sub ente extra aiaz:qd didit̃ in forãlitatẽ ꝛ r̃alitatẽ:igit̃ neccõ cadit sub altero istoꝝ.s.sub forãlitate.aut tamq̧ inferi⁹.vl' vt eq̃le ꝛ cõuertibile.ꝛ per cõsequẽs q̃ditas nõ est ad forãlitatẽ supior. Rñr prio mõ q̧ quiditas ꝛ forãlitas cõuertunt̃.qm̃ quicquid in se est forãlitas est quiditas ꝛ ecõuerso.tñ respcũ tertij vel rei/aliqd est quiditas qd nõ est forãlitas.sic̃ entitas est quiditas oium nõ tñ forãlitas nisi entis. Uel al'r negat̃ maior.aut est aliq̃ eius spẽs.o3 addere.vt in ꝓposito.nã quiditas cadit sub ente extra aiaz vt spẽi.mior etiã falsuz assumit.vt p3 p̃ambulo.v.

Tertiũ p̃ambulũ.s.mod⁹ intrinsecus est qui alicui adueniens/vel recedens/nõ variat rõnẽ forãlẽ cõstituti.h̃ est q̧ modus intrinsecus non facit differre formaliter cõstitutũ modi ꝛ quiditatis a quiditate. Sũt huiusmodi modi infinitas/necessitas:exña:realitas.intẽsio.remissio.finitas:cõtingẽtia:dif

fferentia idiuidualis ⁊ siles. Modus dicitur intrinsecus/uō qꝛ incret primum modum perseitatis. sed quia reducitur ad illud genus: ad qd reducit rō formalis cuius est modus, Se cūdo dr: q aduenies nō variat ⁊ reliqua. qm̄ mod⁹ cū nō sit formalitas/nō facit ɔstitutū ex ipis differre forālit ab eo cui a ɔueit, Drā. n. aduenies generi ⁊ albedo sbe. lʒ ñ variet rōes forna lē illius/cui aduenīūt: variāt tm̄ rōeʒ ɔstituti per illa. qꝛ ex albedine ⁊ sb i ɔstituit rō forālis. foralit distīa a sbā. qm̄ albedo ē foralitas, idē d genē ⁊ drā ē ddʒ. Ex mō āt ⁊ qdita te ɔstit distīctū. aliqd a qditate ɔstituatū ñ tm̄ foralr distīctū ʒ qꝛ q addit tale ɔstitutū ad qdiditatē/ñ ē foralitas. s ē mod⁹,

Onē di. si diffinitio modi est vera/sequit q omnis modus ē foralitas. qd est fl̄m. pbat ɔña. qꝛ illud nō ē modus/qd ad ditū alicui/variat ei⁹ ratōeʒ forālē. s qlʒ modus ē huiusmodi. pbat exemplificando de finitate. q addita enti/tollit coita teʒ eius deo ⁊ creaturis. per ɔñs variat rōeʒ forālem entis.

Rñdet. q lʒ finitas variet entis ābitū ⁊ ɔitatē litādo/nō tm̄ ei⁹ variat rōeʒ forālē. q eadē repit i deo ⁊ creaturis. ⁊ cōsti tutū forālr ex ente/⁊ finitate/ñ variat foralr ab ipo ente. cum finitas (vt dictum est) non sit formalitas, Secūda di. cū mod⁹ dicat intrisec⁹ reductie in q sigō ɔueit qditati cui⁹ ē mod⁹/ñr q mod⁹ p se ɔueniēs qditati/ɔueit illi i iij. sigō. vt finitas creature. infinitas do. modus vō p acciñs ɔueit sibi in iiij. signo. vt extña creature. p c⁹ itelligētia ē notādū q iiij. sūt signa nē ad oē ens aplicabilia. q qꝛ ē disible i tot signa. q sūt pta p illo signo rei ɔpetētia. Primū signū nē ē i q rei ɔue niūt pta qditatia. int q ē pond⁹ ordo. qm̄ ɔiora sūt pora. ⁊ p mō puī d re. hō. n. pri⁹ ē ēs q sbā. ⁊ sic descēdēdo, h tm̄ repit in creaturis ppt ipaꝝ ipfectōeʒ, In deo aūt ppt pfectōeʒ ɔ tigit oppo. s. q minus coia sunt priora. ⁊ iō deus prio ē deus q ens, illa igit ppo/in q ptur priuʒ ptuʒ qditatiuū rei/vocat prio pria. vt hō ē ens, Illa vō/in q ptur sʒ ptuʒ qditatiuū/dr sdo pria. reliq tertio pria. ⁊ descēdēdo sic de reliqs ɔsimiliter.

Secūdū signū est i quo rei ɔpetūt pta negatia i eius rōe forā li fūdā. et sic d hoīe p h sigō puī ñ cē āgelū. ñ cē asinū ⁊ d do nō cē finitū. ñ cē creatū, vñ pri⁹ ē hō ñ rudibil q risibil. ⁊ de us prius ñ finitus q infitus. rō. qꝛ indrā ⁊ bitudo ad ɔtradic toria prior ē eēnalr bitudie ad ɔtraria. cū ɔtradictō sit pria oppō. p ɔñs deus prius ē fitus vł ñ fitus. q fitus vł infinitus quod pʒ in figura seqñti, Etiā sequit q hō prius ē ñ risibil q risibil. ⁊ deus prius ñ ifinitus q ifitus. Neq ex h do tribuit ipfectō, quīe. n. de⁹ sp sit infitus simplr: tm̄ i prio signo/ñ ē ifi nitus. ⁊ sic prius est ñ infinit⁹ qditatiue q ifinitus denoiatiue. ⁊ similiter homo prius est non risibilis quiditatiue quam risibilis denoiatiue. rō istoꝝ est. qm̄ iste negatōes explicāt ñ idē titatē extreoꝝ q por ē ipoꝝ distictōe. pus. n. de⁹ ⁊ ifitas sūt ñ idē q distictā. qꝛ oē q ē ad aliō/pus ē ad se. p augusti. vij. de trinitate, Ista tamē predicata negatiua ordinem seruant.

Tertiū signū ē i q ɔueiunt passiōes affirātie. vt infinitas deo fi nitas creatur. ⁊ homini risibilitas. Voco autē passionē qcqd a pori de aliquo ē drābile. ⁊ h mō infinitas ē passio di. ⁊ fini tas creatur, ex q seqt q ñ ois passio dīt forālr a sbō. s solus illa. q ñ ē mo⁹, Ad c⁹ euidñtiā ē no. q mod⁹ intrisec⁹ p se al cui ɔueniēs/por ē ceteris passionib⁹. ⁊ sic de⁹ p⁹ ē infinitus.

quã sapiẽs. ⁊ hõ ꝑus est finitus ꝙ̃ risibił. rõ hꝰ est-qꝛ l₃ modi nõ sunt idez forałr cũ suis sb:ec is-ñ tñ forałr distigunt ab eis vt cetere passioẽs-iõ priꝰ insũt, In deo tñ oĩs modi ꝑcedũt attributa. q̃ sunt q̃i passiones. qm̃ oĩs modi perse sibi insũt, In creaturis ṽo sola finitas(q̃ ꝑse eis ↄuenit)est ꝑoꝛ suis passionibꝰ. q̃ oĩs ṽificant̃ p isto signo, Alij aũt modi sunt posteriores passionibus. vt existentia ⁊ realitas. que. eis conueniunt in quarto signo, Int̃ passiones ẽ talis ordo ꝙ passio supioris ꝑoꝛ est ⁊ priꝰ ꝑtur ꝙ̃ passio inferioris. hõi nãq₃ ꝑus conuenit bonitas que est passio entis ꝙ̃ risibilitas q̃ est passio hominis, Modoꝝ etiã est idẽ ordo. nã cõioꝛ modꝰ est prioꝛ. ꝭ q̃madmodũ in deo ⁊ creaturis ñ est idẽ ordo ꝑroꝝ quiditatiuoꝝ vt est ↄ̃sumꝰ sic neq₃ modoꝝ, Nã primꝰ modꝰ ẽntie diuine ẽ exñã. qꝛ ↄmunioꝛ. oĩa. n. i deo sunt exña, Secũdꝰ modꝰ ẽ infinitas q̃ minꝰ cõmunis est. qm̃ l₃ omnia i deo sint forałr necc̃ã vel exña: nõ tñ omnia sũt forałr infinita. vt p₃ de relatõnibꝰ. Tertius modꝰ ẽ hecceitas. q̃ posterioꝛ est. cũ per infinitatẽ possit a priori dñari deꝰ. n. qꝛ infinitꝰ est vnꝰ nũero, Oĩs alij modi reducunt̃ ad istos. nam actualitas (cũ ab exña non distinguat) ad ip̃am reducit̃. Necessitas ẽt q̃ nichil est aliud ꝙ̃ per se exña. itaq₃ cui exña perse cõueit est ncẽ esse. vt deus cui conuenit p accidens est cõtingens vt creatara, Realitas similit̃ ad exñã reducit̃. ꝭ dñt. qꝛ mł̃tiplicat̃ realitas in diuinis exña existẽte vna nũero, Eternitas aũt (cũ sit duratio) ad ifinitatẽ reducit̃. S₃ dupł̃x ẽ eťnitas q̃dã positiua ↄpetẽs deo. p ꝙ̃ coexistit ꝑncialr cuił₃ dñẽ tp̃ris. ⁊ cui ↄueit ista ↄueit etiã infinitas, Alia est negatiã ↄpetẽs quiditatibꝰ. ⁊ ista nõ ẽ aliũ ꝙ̃ nõ eẽ ex tpe q̃ditates. n. isto mõ sũt eťne. ⁊ ista eťnitas non reducit̃ ad infinitatem. neq₃ arguit infinitatem. vt patet

¶ In creaturis ṽo primus modꝰ est finitas. qm̃ eis conuenit p se. ⁊ ẽ a priori. ꝺ ip̃is dñabilis, nã p rõe₃ hominis ẽ dñabłe ꝙ ẽst melioꝛ asino. p ↄ̃ñs in equałigit̃ q̃ntꝰ siue finitꝰ, Secũdus est hecceitas: indiuiduũ nãq₃ ẽẽałr ꝑt nã₃ nõ includit nisi hecceitatẽ, Tertiꝰ ẽ exña. q̃ indiuiduo recte linee accidit. ab exña. n. ꝑcidit ip̃₃ singłe. l₃ ꝙ ẽ ens perse poibłe in ꝑnto, Isti duo vltimi modi insunt creaturis p accñs. qꝛ p rõe₃ hõis nõ ꝙ̃ poss₃ dñari ꝙ sit singłaris vel exñs, Realitas aũt ⁊ ↄtigẽtia reducunt̃ ad exñã. ꝭ obicit̃ cõtra ordinẽ sic. p quocũq₃ signo infinitũ ẽ infinitũ. ⁊ finitũ ẽ finitũ. ꝭ ifinitas est posterioꝛ exña. ergo ⁊ finitas, Rñdet̃ ꝙ maioꝛ est solũ ṽa dñijs q̃ditatiuis. De isto tñ ordine modoꝝ ñ est mł̃tu₃ curañ. Quartũ signũ est in q̃ rei ↄueniũt q̃ p accñs sibi insũt. sic deo iusticia ⁊ misericordia. q̃ respiciũt creaturã, Accidũt ista sibi eo mõ q̃ inferius accidit supiori. ꝙ̃uis iste modus solũ ꝑprie in creaturis repiat̃ q̃bus i h̃ signo cõueit exña ⁊ cõtingẽtia. ⁊ p̃a accidẽtalia. int̃ q̃ est etiã ordo suo mõ,

Quartum preambulu₃ est. ens capitur dupliciter. primo ꝭm totam suam latitudinem. vt est comune equiuocum enti reali ⁊ enti rõis. ⁊ h̃ mõ ẽ subiectũ adequatũ idẽptitatis ⁊ distinctõis intellig̃ibilitatis ⁊ volibilitatis, Et istõ diuidit̃ imediate cũ suis passionibus in ens in aĩa ⁊ extra aĩa₃. vt p₃ vi. met. ex quo sequit̃ ꝙ oĩs distictio ẽ in aĩa. vł ꝑt aĩa₃, Scdo capit̃ p ente extra aĩa₃. ⁊ sic ẽ cõe vniuocũ deo ⁊ creature. sbe ⁊ accidẽti. ⁊ istiꝰ passioẽs adequate sũt vnitas ṽitas boitas, Realitas ṽo ⁊ aliquiditas ñ sũt passioẽs huius entis trãscedentis. ꝭ entis cõtracti p exñã. Ex q̃ seqt̃ ꝙ ꝙ̃uis płes forãlitates sint płã entia: ñ tñ płes res, Ubi est notãdũ ꝙ forãlitates diuise vel incõpossibłes (vt hũaitas ⁊ asinitas) denoiatiue bñ sũt płes res, ꝭ forãlitates ñ diuise sic sũt ille q̃ i vno singłari repiunt̃, ñ sũt płes: ꝭ vna res. qꝛ oẽs vnica realitate reant̃, Si dicat̃ ergo realitas est comunioꝛ forãlitate. qꝛ płes forãlitates in vna realitate couenitur. Rñdet̃ ꝙ ẽ comunioꝛ coitate fũdamẽtali. qꝛ vna realitas fũdat płes forãlitates. ꝭ ñ ↄmuitate vniuersalitatis, Et istõ ẽs reale dr̃ immediate ⁊ adeq̃te p quãtũ ⁊ non

quantum. qd p finitu et infinitum fieri non contingit.

Oritur dubium. si oe ens e i aia et extra aiam sequitur q ois distinctio erit real vel rōis. ons e fls. et pbatur ona cu distincto sit passio entis p ons cu passio n excedat sbm suu n sut ponda nisi duo gna distinctionu. Rnr negado onam qm quis ois distincto sit in aia vel p aiam. n tn ois distincto e real vel rois. distincto. n. p animam dividitur i qditatiua et n qditatiua vt patebit sub q vltia otinet real. Sz pot instari ois distincto p aiam e in re igitur e real. tnt real. Sz ona q ois relato specificatur ab extreis. Rnr negado onam q sic aliquid e in ee diuis qd n e eenale. sic aliq distincto e in re q n est real s forālis vel eenal. Ad pbatoez omnis relato siue distincto specificatur ab extreis. tenet vuz denoiatiue. et h mo pot distincto forāl dici real. sic forālitas dr res saltē denoiatiue, vel alr distincto forāl pot dici real: realitate fūdamēti. nō extremoz, extreā eiz sūt forālitates. et n res. et ista specificatio nuncsit potius a fundamento.

Scda dubium. si idēptitas et distincto real sūt passioes entis real et sic de alijs olr igitur nllz ens reale repitur sie ill. per ons soz. et pla. erūt idē realr et distincti q est fls. Rnr q iste passiones sūt passiones entis real disiuncte ideo ad saluādaz ouertibilitatez cū suo sbō sufficit q sbm n inueniatur absq altera pte. mō soz. et pla. distiguūtur realr. et nō oz q sint idem realiter.

Quitū pabulū e ēs extra aiam qd e coe deo et creaturis diuiditur i qditatē sb q forālitas. et eena otinet et i realitatē rectitudis. vel obliqtatis. et io cū distinto p aiam sit passio ētis p aiam ipa diuidit in distinctoez qditatiuā sb q sūt forāl distito: et eenalis. et in nō qditatiuā sub q sūt ex nā rei distincto. et realis. rō qm ad diuisionē subiecti diuiditur ppria passio. Ex quibus sequitur q p animā. iiij. sūt genera distinctionū. scz ex nā rei. real forāl. et eenal. et q n e poneda plralitas sine nccitate. n sūt ponede distinto se totis obiectiue et se totis subiectiue, ab ill distincte, na cū qlz ens obiectiuū et coe sit forāle. sequitur q ois distincto obiectiua e forāl. et cū oe ens subiectiuū sit reale et singlare sequitur q qlz distincto subiectiua est real. ponitur q distincto se totis sbiectiue e cui extreā i nlla oueniūt ētitate singlari. vel suppositali. vt soz. et pla. Distincto se totis obiectiue e cuius extreā i nlla oueniunt qditate coi. vt due dre .sūt. n. po diuse. et ista poit maxia distin. et alias iferes. qd tn vr ipos. tā ïdiuisū q int ens et eius paissoes. Si arguatur q idē pot dici de distin. essentiali. q nō est poñda vt distincta a formali. q sine illa reperiri n pot. rnr q n est simile. et ratio est q int ens obiectiuū et forāle nlla e distinctio qmadmodū int eenā et forālitatē.

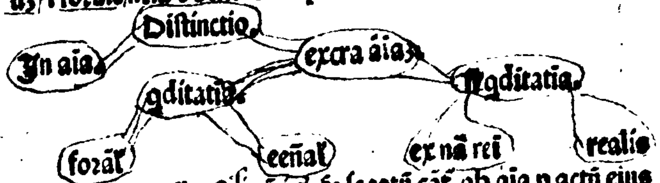

Ens i aia duplr est. vnū qd s3 se totū cat ab aia p actū eius collatiuū. et istud ppe dr ens rōis. Ex q diffinitōe sequitur po q itellecto n e ēs rōis qm sm se totā n cat ab aia. s pcialr. ne q cat p actū collatiuū e ergo ēs rale de pmo qlitatis. Scdo sequitur q ēs rōis e rlo rōis. tū q e pncipiū imediatū e rspectiuū. s. act collati. q vt sic e rspecti. p ons n pot ee pncipiuz absoluti. s rlois. tū q e etitas e bitudo rei ad re opate. p h. n. q itlcus ocipit et opat vnā rē sibi vel altri fabricat duas sec ūdas itītōes q sūt etia rōis. i. iterōez sbi et pti. et itetōem gnis vel spei et alioz pbiliū. Copat. n. itelcus nr nāz hūanaz n ad quācūq. s ad ea solū ad q e opabil. h e ad ididua de qbus vifica ri pot. Ex q sequitur q cū modus pndi sūatur a mō eendi nihil pot de plibus ididuis solū pdicari. nisi sit solūmo in plibus indiuiduis. p ons nā hūana si vnitate miori q sit vitas nūeral e plibus omuuicabilis pret intellcū. p osequens vniuersalis. Alid est ens in aia q sm esse ognitū cat ab aia. et hoc mō oe ēs fa le terminans actuz intelligendi, est ens in anima. quoniam ac

cipit esse cognitū ab ea. Accipe enim esse ꝯgnitū nō est nisi terminare actū intelligendi. Ex q̄ sequit̄ primo ꝙ nō oē ens in aīa ē ens rōis. Secūdo ꝙ eē ꝯgnitū nō est ꝯgnitō vel actus intelligendi. q̄m illud est formalr̄ in obiecto. ꝛ ꝓducit̄ per actū itelligendi. cognitō uō est in itellectu. Istud ens in aīa ꝛ ens rōis ꝯueniunt. q2 vtrūq; ē r̄spectiuū. ꝑ eē. n. cogitū refert̄ obiectū ad potē ꝯgnoscētē. Differūt tn̄. q2 ens rōis causat̄ per actū collatiuū intellectus. eē vero ꝯgnitū causat̄ in obiecto per actū rectū. ideo nō est ens rōis. quis ſm se totū causet̄ ab intellectu. Oritur difficultas. q2 diuisio entis extra aīaȝ in formalitatē ꝛ realitatē. vr̄ ſbalterna. q̄m vnū mēbꝝ sb altero ꝯtinetur. oīs. n. formalitas est res ꝑ beatū augustinū primo de trinitate dicentē. ꝙ oīo nulla res est nichil est. igit̄ diuisio nō est bona. Rn̄detur ꝙ aliquid eē rem stat. dupl̄r. vno mō formalit̄. ꝛ sic sola realitas est res. Aliomō denoīatiue. ꝛ sic oīs formalitas est res. si dicas saltē denominatiue vnū membꝝ ꝯtinet̄ sub alio ergo diō n̄ est bona. Rn̄det̄ ꝙ h solū ē vīcȝ in diuisione data per drās qditatiuas. Secūda difficultas. vīꝝ iste ꝓpōes sint ꝯpossibiles. oēs spēs distictōis ꝑter aīaȝ sūt spēs dispate ꝛ opposite. ꝛ ꝙ vna iferat aliā affirātiue. Rn̄r ꝙ ql̄ȝ distictō pōt dupl̄r ꝯsiderari. vnomō i eē ꝑciso ꝛ abstracto. ꝛ sic se inferūt negatiue. q̄m a disperatis locus tn̄t negatiue. vn̄ bn̄ sequit̄ arguendo. a. distictōeȝ int̄ hoīeȝ ꝛ equū. hec est distinctō real̄ igit̄ n̄ formalis. vl̄ ecōtra. Aliomō in eē ꝯcreto ꝛ inclusiuo. ꝛ h mō distictō realis int̄ equū ꝛ hoīneȝ. q2 includit formaleȝ distictōeȝ. sine q̄ eē n̄ possȝ. arguit illaȝ in eē semper ꝯcreto. vn̄ bn̄ sequit̄ ꝺ eis. distingunt̄ realit̄ ergo formalit̄ rōe iclusiōis. ꝯuerso tn̄ n̄ vȝ. Exēplū dat̄ assisi ꝑpō ꝯtraria ꝛ ꝯtradictoria sūt dispate spēs ꝛ i eē ꝑciso se arguūt negatiue. Sȝ q2 cōtraria cōtradictoria includit. sine q̄ repiri n̄ pōt. iō ꝯtraria vt sic maior ē ꝯtradictoria ꝛ ferēs illā affirātiue vt pȝ. bn̄. n. ꝯequit̄ albedo q̄ icludit negatōeȝ nigredis ē nigredō opposita ꝯtrarie ergo ꝯtradictorie rōe illi⁹ negatōis icl̄ſe.

Sed ꝑ maiori e[...]
ꝓprie nō est p[...]
in spē sp̄ali[...]
aliā inf[...]
distin[...]
uaȝ [...]
mo[...]
ē m[...]
fal[...]
liqu[...]
ꝛ ista[...]
cificā[...]
ꝛ q̄ di[...]
dif secū[...]
di tigūtur[...]
illud est fals[...]
cti hoīes. D[...]
cludit. ꝛ h mō eēnā[...]
uiduis eiusdē spēi. vb[...]
ꝯueniant in eadē rōne fo[...]
distinctōne ex nā rei. ꝛ infere[...]
arguit suā genericā. Si dicat̄ nu[...]
reliquū. ꝙ oēs spēs distictōnū sūt dispa[...]
nullū oppositū iclud at alteꝝ formal̄r. pōt tn̄ eē[...]
liter. s. cū vnū sine alio repiri nequit. hoc pȝ in relati[...]
Secūdō notādū ꝙ dupl̄x est ordo in distictōib⁹. prius enī qditatiuaꝝ. in q̄ ꝯtinent̄ distinctō eēnal̄. ꝛ distinctō formal̄. q̄ꝝ ꝑma est maior. ꝛ pōt dici ꝑu qditatiua. prīȝ nō. q2 ei⁹ extrema sūt eēna cū exnā. q̄ cū realitate idē signū sibi ꝺteriat. rōe cui⁹ possȝ iferr̄ realem. Secūdus ordo est distictōnū nō qditatiuaꝝ. i q̄ ordie sūt posite distictō real̄. ꝛ distictio ex nā rei. sed prima dicitur maior. Cum ergo dicitur cōmuniter maior di

ne distĩctiõis aut l
generica. spec l
fert, In di
ral nõ in
potẽ
ũdi
ez
l
d
s
iã
for
tur
q; per
est fm
dez forã
ab eterno.
natura rei. ne
tates. secũda iuter
q; int has distintiões
os ordines. Ex his seq
reali maior. ⁊ formal'r eẽnã
as. q minorez ɔpatit distinctõnez
ctio ex natura rei est duplex. q̃daz gene
ad omnes q̃tuor species supradictas. ⁊ ista
ꝙ distinctio preter animaz adequate. ⁊ ordinat cuz
quibet sui spẽ eẽnaliter. ⁊ a q̃lz infert. ⁊ hec iuestigat comunit
fm vias opponũz. ⁊ maxime ɔtradictõis. nã de eodẽ ex nã ri
nõ vificant ɔtradictoria. igit de quib⁹cũq; vificant illa di
stinguunt ex natura rei. ⁊ ɔsimilit de alijs oppõnib⁹ pz. nã per
coicabilitatẽ ⁊ incomunicabilitatẽ q̃ priuatiue oppsr arguit
distinctõ ex natura rei int ẽẽz ⁊ ꝓprietatem. q; priuatiue op

posita eidẽ
diuersitat
nus ⁊ d
idẽ
di

d
ti
pn
tia
steri
stincta
Añs d
alr sic in
ne sicut indi
ctio ad sepabil
tas extremoꝝ soli
ad pbatões pot dici
rilz. vt pz, vel dr ꝙ eẽnal
maior. q ordo dr maior ⁊ p
rum ¶ Arguit sdo sic distinctõ e
vna nõ est altera maior. ɔñs videt nõ
foralitas. sic igit subiectũ de sbo ita passio
negãdo añs ad pbatiões dr prio ꝙ ẽẽ ñ est foralit
patebit. vel alit ꝙ lz ẽẽ sit foralitas ⁊ inferior ea licet in
ꝓcindere a formalitate. q lz. n. inferius pot a suo supiori pci
di secundum id quod addit ei. ⁊ sibi comperari vt distinctũ.
⁊ ideo sicut ẽẽ addit formalitati sic distinctio distinctioni. ⁊
per id dicitur maior. sicut homo quamuis sit animal tamen
est intensiue maius totum. q; plura includens ꝙ animal.

...ɔueniūt·p₃ intel
...entia. ſ₃ extre
...as, min⁹ cō
...ſt maioꝛ
...ſt ma
...S₃
...guen
...vt ē
...liter
...ellec
...moꝝ
...pantie
...idamtal
...mā. dr̃ in
...cendēs.nam
...udit diſpantie.
...a q̄ ſūt eiuſde₃ rōis
...ptitas ē reſpcūs intri
...eniūt in h̃ q̄ꝛ ſicut diſtinc
...s ad bonū ſenſū. ⁊ diſtinctō
...ic idemptitas alicui⁹ ad ſe/eſt
...alicui⁹ ad aliō/ē idēptitaſ real ⁊ p̄
...cat̃ hō ⁊ aſin⁹ diſtingunt̃ actualr̃ p̄t intel
...teri⁹ negatōem actualr̃ includit.q̄ꝛ in ſ̃do ſigno
...us diſtinctō actual nō eſt opatio intellectus diuiſina
Reſpondet̃ q̄ actual diſtictō q̄ eſt actual negatō incōplexa
roꝝ eſt p̄t aīam q̄ꝛ homo ſūdat negatōe₃ aſini ⁊ ecōtra actu
alr̃ in re. S₃ diſtinctō actual mediante copl̃a v̄bali facta n̄
eſt p̄t intellectū cū ſit ei⁹ opatō diuiſina vt dictum eſt.
¶ Oꝛit̃ difficultas per quē actum intellectus cāt̃ eiuſmodi
diſtinctō, dr̃ q̄ p̄ ſm̄, p q̄ eſt notandū. q̄ tripl̃x eſt intellectus

operatio prima dicit̃ ſimplicium apn̄ſio et iſta eſt noticia in
cōplexa q̄ intellect⁹ fert̃ in obiectū abſolute. Et huic cōuenit
abſtractio preciſiua in qua non reperit̃ veritas neq̄ falſitas
q̄ꝛ abſtrahentiū nō eſt mēdatiū, ij. phiſicoꝝ. Uoco abſtractio
ne₃ p̄ciſiuā ea₃ q̄ aliquid precindit ⁊ intelligit̃ abſq̄ eo q̄ eſt
extra ratione₃ forālem eius. Secūda operatio ē apn̄ſioꝝ con
poſitio vel diuiſio et iſta eſt noticia ɔplexa q̄ intellectus fert̃
in obiectū apn̄ſu₃ ipm̄ alt̄i ɔpando poſitiue aut negatiue, ⁊
huic ɔuenit abſtractio diuiſiua. in q̄ ɔſiſtit v̄itas vl̃ falſitas
Eſt aūt abſtractō diuiſiua illa q̄ aliquid vere diuidit̃ ⁊ ne
gat̃ ab alio. Et de iſta opatōe intellectus loq̄ndo ē v̄u₃ illō
tritiſſimū dictū. ſ. intelligere rem alit̃ q̄₃ ſit in ſe. ſ. ɔpoſitiue
aut diſiue ē ſ̃lo mō intelligere. Exēplū p̄i. vt itelligendo d̄u₃ eē
coꝛpoꝛeū, exeplū ſ̃di itelligēdo coruū n̄ eē nigꝝ, tn̄ itelliget̃ rē alr̃
q̄₃ ſit iſe p̄ciſiue n̄ eſt falſo mō intelligere. ratio q̄m̄ falſitas ſo
lū debet̃ ſ̃e opationi intellect⁹. Ex quo ſequit̃ non opoꝛtere
addere q̄ cōmunit̃ addit̃. ſ. intelligere rem aliter quam ſit in
ſe ⁊ ſub modo repūguanti nature ſue eſt falſomodo intellige
re. Tertia opatio eſt diſcurſus cōpoſitoꝝ vel diuiſoru₃ per
que₃ in nobis ſciā generat̃. q̄m̄ demonſtratio eſt ſilogiſmus
faciens ſcire. pꝛimo poſte.
¶ Secūda di. ſi idēptitas alicuius ad ſe/eſſ₃ rl̃o rationis: cum
oīs ditas ſit idētitas ij̄itas c⁹l₃ ad ſe eēt rl̃o rōis. ⁊ ſilr̃ entitas
q̄ eſt ſ̃l₃, it q̄ꝛ p̄cedit omne₃ actū rōis ergo n̄ eſt rl̃o rōis. Nec
poteſt dici realis. cū q̄libet talis p̄ſupponat extrema realiter
diſtincta ¶ Dicendū q̄ diſtictio alicuius a ſe pꝛopꝛie non eſt
rōis. ſ adhūc ſenſū. i. q̄ duo ɔceptus eiuſdē rei diſtinguntur
rōe. ſic idētitas alicuius ad ſe non eſt p̄pe rōis. ⁊ poſitiue cū
ſit ante oē₃ actū rōis. S₃ pōt dici rōis negatiue per carētiā
diſtinctōis real. q̄madmodū dr̃ de ente q̄ eſt abſolutū negatiue
ue. q̄ꝛ non eſt ad aliud. non tn̄ poſitiue abſolutū cū ſit indiffe
rens ad abſolutū ⁊ reſpectiuū, Uel alr̃ ⁊ melius q̄ talis idē

distīcta dicit q̄ ē verū de reali rōe actuali. nō de fūdamētali q̄l ē ydētitas alic⁹ ad se. hec de p̄io articulo dicta sufficiant.

Quantum ad secundum articulum est notandum p̄io q̄ quelibet distinctio potest dupliciter cōsiderari. vno mō positiue et sic requirit duo extrema positiua a quibus denominetur, vt distinctio rationis duo encia rationis. formalis distinctio duas formalitates. et est ratio q̄r omnis relatio specificatur ab extremis. Alio modo negatiue pro nō ydemtitate extremoꝝ. ⁊ hoc modo formal' distinctio repitur inter formalitatem et moduꝫ. sed ista distinctio negatiua communiter appellatur non ydemptitas et est superior ad distinctioneꝫ. Secundo notanduꝫ q̄ quelibet distinctio posset inuestigari et deduci per extremā contradictionis sumpta a p̄io principio. s. de quolibet esse. vel non essentie. et de nullo simul ambo. et h̄ infallibiliter ⁊ q̄si d̄ratiue. adiecta t̄n d̄terminatōe distictōis inuestigāde ⁊ suoꝝ extremoꝝ ɔstātia. v̄bigra. distictio rationis h̄ modo vestigat' sic arguendo. a. est subiectū p̄pōis. ⁊. b. n̄ ē subiectū. ⁊. a. ⁊. b. sūt entia ratiōis ergo distigūt ratōe. ɔn̄a ē euidēs. q̄m si de eodē ente rōis n̄ verificant' ɔtradictoria ratōis per s̄c̄daꝫ pteꝫ p̄i p̄ncipij. ergo de qb⁹ cūq̄ ibi verificant' distinguntur ratione. Distictio ex natura rei iuestigat' sic. diffinitio ɔstituit ex natura rei h̄ ē p̄t aīaꝫ. diffinituꝫ p̄e itētōal'r capiēdo diffinitū n̄ ɔstituit se ⁊ sūt diffinitō ⁊ diffinitū duo entia ex nā rei. igit' distingūt' ex natura rei. pꝫ ɔn̄a p̄ eandeꝫ secūdaꝫ ptē p̄i p̄ncipij deducēdo suo mō. Distinctō formalis sic. rōale formal'r ɔstituit hoīeꝫ. risibilitas nō. ⁊ ābo sunt due formalitates ergo ratōale ⁊ risibile formaliter distingūt'. Distinctō r̄al sic. formā s̄bāl r̄al'r actuat materiā. formā accidētalis nō. vl' sic m̄ā n̄ se actuat real'r. ⁊ vtrūq̄ hoꝝ ē res. ergo distingūt' realit'. Distictō ēēal' sic arguit'. hō ē ēēnal'r risibil. asin⁹ n̄. ⁊ q̄libꝫ eoꝝ ē ēēntia vl' icludēs ēēnaꝫ. ergo distigūt ēēnl'r. Ita q̄ q̄lꝫ distīc. deducit' per sua ext̄ma ɔtradictoria. vt formal' per formālia. ⁊ ēēnal' p̄ essētialia ɔtradictoria ⁊ sic d̄ reliquis suo mō.

Sꝫ arguit' ɔtra seq̄ūt' duo i ɔueniētia p̄ h̄ūcmodū iuestigādi. p̄mū q̄ diffitō ⁊ diffitū distigūt formal'r. ⁊ q̄libꝫ iferi⁹ a suo sup̄iori. ɔn̄s ē fl'ꝫ p̄ vtraq̄ sui p̄te. cū diffinitū diffitōeꝫ ⁊ q̄lꝫ iferi⁹ suū superi⁹ formal'r icludat. cōsequētia p̄bat' p̄ p̄ma p̄te per illū modū inuestigandi sic arguēdo. diffinitō formal'r ɔstituit diffinitū. diffinitū se formal'r n̄ ɔstituit. ⁊ vtrūq̄ est formalitas q̄r vtrūq̄ est quiditas ergo distingūtur formal'r. q̄d est fl'ꝫ. ⁊ erat p̄bandū. p̄ s̄c̄da p̄te sic. aīal includit' in hoīe formal'r. ⁊ hō n̄ in se. q̄lꝫ est formalitas. ergo formal'r distiguntur. q̄d est falsū. Secūdū incōueniens est in deo. sic arguēdo. paī real'r gnāt. ēē diuina nō real'r generat. ⁊ vtrūq̄ est res. ergo realit' distinguunt'.

Ad p̄imū dicit' negādo ɔn̄aꝫ ad p̄batōeꝫ p̄tis p̄e neget' q̄ vtrūq̄. s. ⁊ diffinitū ⁊ diffinitō sit formalitas q̄r sola diffō ē q̄ditas adeq̄ta ⁊ formalitas. diffinitū v̄o nulli est formalitas. imo nullū ɔcretū. etiā nullū sup̄i⁹ est formalitas sui inferioris. cū non sit ei⁹ q̄ditas adequata. nec q̄ ɔn̄s p̄dicat' formal'r de deo. q̄m mod⁹ p̄ndi sumit' a mō essendi. Sup̄i⁹ t̄n q̄ditatiue de inferiori suo p̄t'. ⁊ ista p̄dicatō ē sup̄ior ad formalē. cū q̄ditas sit sup̄ior formalitate. Cōfūdunt' ɔit' iste p̄dicatōes. ⁊ ideo vna p̄ alia capit' q̄d t̄n metbaphi. incōuenit. Ex h̄ijs pꝫ r̄n̄o ad p̄batio. s̄c̄e p̄tis p̄ cui⁹ argum̄ti euidētia ē not. q̄ q̄lꝫ inferi⁹ recte linee p̄ntalis addit aliq̄d ad suū sup̄i⁹ p̄ q̄d ab eo distinguit' formal'r. dico recte linee ppr īdiuidua q̄ p̄cise addūt modos itrīsecos ⁊ addit' p̄ntal' ad excludēdū s̄baꝫ q̄ q̄uis ēte sit iferior ab illo t̄n n̄ distiguit' formā. cū ei solū addat modū. si. n. drāꝫ addēt ēti sequeret' q̄ ēs ēēt gen⁹. cū sit gnis p̄p̄ū didi p̄ drās. nec obstat si arguat' sic. iferi⁹ icludit sup̄i⁹ suū formal'r seu q̄ditatie. igit' nō distiguit' ab eo formal'r. q̄m h̄ n̄ ē ɔueniēs s̄ꝫ diuisas rōes. hō. n. capt⁹ entitatiue p̄ tōli formalitate ɔstituta ex aīalitate ⁊ rōnalitate. includit al' formalitatē seu q̄ditatiue. s̄ capt⁹ formal'r h̄ ē p̄ p̄te formali ⁊ differentiali non sic patet. Ex q̄ sequit' q̄ n̄ q̄libꝫ formalitas distiguit' formaliter ab alia formalitate. patet de humanitate includente formaliter aīalitatē ⁊ rōnalitateꝫ

Sed distinctio formalis est ponenda inter formalitates distinctas in compossibiles. vt sunt humanitas/ asinitas et huiusmodi. vel inter non se includentes. vt sunt genus et differentia et similes.

Ad secundum negetur quod pater et essentia sint due res vniformiter realiter. nam essentia (que est sua existentia) est communicabilis. ideo non potest esse extremum distinctionis realis. realitas vero patris est incommunicabilis per quam est res realiter distincta a filio. et sic de realitate filii et spiritus sancti est dicendum. Aliquis posset arguere. pater per suam realitatem incommunicabilem distinguitur a filio realiter et econtra. sed essentia diuina in patre includit realitatem illam et in filio filii realitatem. igitur essentia diuina in patre distinguetur realiter a se in filio. quod est impossibile. consequentia deducitur. quia illa distinguuntur realiter que habent distinctas realitates incommunicabiles. Respondetur negando consequentiam. ad probationem. illa distinguuntur etc. est verum si habens vnam realitatem non includit reliquam. modo diuina essentia vtramque includit. ideo a se non realiter distinguitur.

Distinctio rationis est distinctio cuius extrema sunt entia rationis solo actu collatiuo originata. dicitur originata actu collatiuo. quoniam a quocunque originatur ens rationis etiam distinctio rationis que est eius passio. positis enim entibus rationis necessario ponitur distinctio rationis cum sit respectus intrinsecus adueniens. Ex qua diffinitione sequitur primo quod duo contradictoria non distinguuntur ratione. quia alterum extremum est ens reale. vel etiam vtrumque. Secundo sequitur quod cum nulla res sit duo entia rationis. nichil a se distinguitur ratione. quod est communiter dictum. et satis improprie. quamuis conceptus subiecti et predicati eiusdem rei distinguantur ratione. sed non sequitur ex hoc quod idem a se distinguatur ratione. Tertio sequitur quod communis opinio ponentium distinctionem rationis inter attributa diuina. vel inter relationes. per hoc quod intellectus potest indistincta distinguere videtur improbanda. quoniam nec perfectiones

diuine nec aliqua entia realia distinguuntur ratione. nec distingui possunt sic. quod sic probatur. cuicunque repugnat subiectum: repugnat propria passio. sed tam diuinis perfectionibus quam quibuslibet entibus realibus repugnat esse entia rationis. vt patet. ergo distingui ratione. consequentia probatur. cum distinctio rationis sit passio entis rationis. Aliquis ad minorem respondere. quod quamuis diuinis perfectionibus et cuilibet enti reali repugnet in se esse ens rationis. et per consequens distingui ratione in se. non tamen vt sunt obiectiue in nobis vel intellectu nostro. quia vt sic sunt entia rationis. Contra hoc arguitur. sicut diuinis perfectionibus in se repugnat distingui ratione. igitur vt sunt obiectiue in nobis. consequentia est euidens. quoniam ille perfectiones sunt eiusdem rationis formalis in se et in nobis. quod sic probatur. quecunque sunt vnum numero: sunt vnius formalis in se et in nobis. sed eedem numero perfectiones diuine que sunt in re et in specie et in ratione formali. sed eedem numero perfectiones diuine que sunt in re et in se. sunt cognite nobis. quoniam si non. sequitur quod non cognoscimus ipsas. igitur sunt eedem in ratione formali. vel eiusdem rationis formalis in se et in esse cognito nobis et obiectio. Si dicatur argumentum concludere verum. tamen quia in esse cognito habent alium modum essendi quam in se. ideo vt sic distinguuntur ratione. Contra illud esse cognitum et ille modus essendi non est ens rationis. igitur secundum illud non possunt distingui ratione. antecedens probatur. tum quia illud esse cognitum non est aliud quam actum intelligendi terminare. tum quia illud esse est in obiecto. ens rationis in intellectu. igitur non est ens rationis. Identitas rationis est identitas entis rationis in se considerati absolute de qua contradictoria rationis verificari non possunt. quoniam talis identitas. est carentia omnis distinctionis rationis. Sed arguitur quod talis distinctio non sit ponenda quoniam si sic esset inter entia rationis. consequens est falsum. ergo antecedens. consequentia est euidens. sed falsitas consequentis probatur quia inter illa que sunt eiusdem rationis non potest esse relatio disparantie. sed omnia entia rationis sunt huiusmodi quoniam omnia vniuocantur in ente rationis ergo. maior ostenditur nam per hoc differt relatio equiparantie et disparantie. quia relatio equiparantie est inter extrema eiusdem rationis. sed distinctio est relatio disparantie patet per eius diffinitionem igitur non est ponenda inter entia rationis. Secundo sic talis distinctio est ficta cum nihil correspondeat in re ergo. Ad primum dicitur quod inter extrema eiusdem rationis vt sic non est ponenda distinctio sed identitas. sed inter illa non vt eiusdem rationis habent. sic non est ponenda distinctio sed identitas. sed inter illa non vt eiusdem rationis. exemplum patet in sorte et platone. que non distinguuntur in humanitate. sed in differentia propria. sic mo duo entia rationis ratione suarum differentiarum non sunt eiusdem rationis. propterea non vt sic distinguuntur ratione. Ad secundum dicitur quod distinctio rationis similiter habet

in re.id sibi aliqd correndet nō in re cui tribuit᷑.ꝫ ī re a q̄ fuit᷑. id circo ñ ē ficta velut chimera cui nihil sit᷑ correspondꝫ. Et igit᷑ a re distinctio rationis hoc modo.qꝛ ex hoc ꝙ intellectꝰ ↄcipit distinctionem esse in re ponit alibi distinctionem eo or dine quo eam percipit esse in re.

de dine ex nãrei.

D istictō ex nā rei specifica ē illa cuiꝰ extreā sūt q̄ditas ⁊ modꝰ ītrisecꝰ vł duo moi. Exñꝰ moi ē distictio albedis ⁊ intēcōis.vł finitatis ⁊ īfinitatis. hūanitatis ⁊ drē ididual᷑ ⁊ si milaꝫ. Et ista dr̄ ex natura rī qñ alteꝝ extmū ē q̄ditas.q̄ nō est res.ꝫ aliqd rei.pōt ēt appllari modal᷑ ppt alt᷑ꝝ extmū aut vtrumqꝫ .eē modū.⁊ dr̄ specifica vt p istā ñ intllat᷑ illa distic tio ex natura rei generica ⁊ oibꝰ cois.de q̄ cois ē fmo q̄ ni hil est aliud q̄ꝫ distinctō p̄t aīaꝫ.Q.ð aūt ista sit ponenda pꝫ qꝛ eiꝰ extma nulla alia distinctōe distiugunt᷑ specifica vt eui dens est. Idemtitas ex natura rei est idemtitas entis preter aiaꝫ absolute ↄcepti ð q̄ ñ pñt ↄtradictoria ex natura rei visi cari.q̄lis ēst idētitas hoīs ad se p̄cedēs omneꝫ actū rationis. Contra ista arg.sic supiꝰ ⁊ inferiꝰ distingunt᷑ p̄t animā non reāalr.nec realr.nec formalit᷑.igit᷑ ex natura rei. pbat᷑ ↄña qm̄ qdqd cadit sb gnē cadit sb aliq̄ eiꝰ spē.ꝫ nullū illoꝝ est modꝰ igit᷑ diffinitō in sufficiēs .Scđo ad idē diffinitō ⁊ di ffinitū nulla alia distinctōe distigunt q̄ꝫ ista quoꝝ neutꝝ est modus igit᷑.Ad p̄mu dr̄ ꝙ inferiꝰ addēs suo supiori drām forālem distinguit᷑ per illā ab eo forālit᷑ vt supra dcm̄ est.in ferius vō qđ solū addit modū itrisecū supiori distiguit᷑ ab eo ex natura rei ⁊ cū dr̄ n'lm ipoꝝ ē modꝰ.dico ꝙ alteꝝ est in cludens modū ꝙ sufficit.vel dr̄ ꝙ tale iferiꝰ p forāli signifi cato ñ est nisi modus.for.n.vt sic est solū forteitas q̄ ē modꝰ Secūdo ē h sciēdū ꝙ sicᷓ nō q'ibꝫ inferiꝰ respcū supioris est res.ꝫ soluꝫ singulare.sic q̄lꝫ supius respcū singularis soliꝰ est rei qꝛ ps q̄ditatis rei.vel iclusū in re. Tertio ē sciēdū ꝙ iiii.si gnifica.a pñt in creaturis ⁊ etiā in diuis ↄsiderari.In quoꝝ

.ꝫ de dine foral.

40.

po est natura.in scđo natura hec ⁊ realis.In tertio natura sup positabils.In q̄rto ē suppositū.Ex q̄bꝰ sequit᷑ p̄o euidentꝙ indiuiduū est distinctū a supposito qꝛ ip̄m p̄cedit ⁊ ē ab illo sepabile.nā fm damascenū vbū diuinum assumpsit naturaꝫ in alhomo.ꝫ est indiuiduā.nō tm̄ suppositā.alias duo suppo sita fuissent in eodē qđ est impossibile.tū etiaꝫ rōne cōitatis. qm̄ singular᷑ circuit oē genꝰ.suppositū autē soluꝫ est in genere substātie.Secūdo sequit᷑ ꝙ res in recto p̄pe dr̄ de singulari incīdente realitatē denoiatie tm̄ ⁊ extrisice pōt dici ð quolibꝫ supiori.ꝫ p̄pus dr̄ de eo in obliquo.s.ꝙ sit rei.Ad secūdū di cit᷑ ꝙ diffinitū lꝫ nō sit modꝰ.hēt tm̄ rōeꝫ modi qm̄ sicᷓ modꝰ non exit rōeꝫ forālē eius cuiꝰ est.sic nec diffinitū exit rōeꝫ eiꝰ Modus inuestigādi hanc distictōeꝫ est euidens quoniam p modos intrinsecos vel per quiditatem ⁊ modum .

D istinctio forālis ē illa cuius extrema sūt due forālitates vel eas includētia.quoꝝ nullū reliquum quiditatie inclu dit nec in prio modo dicēdi p̄se. Et istomodo ens ⁊ sue passi oēs distigunt᷑.silr oia p̄nta.eē diuina ⁊ relatōes diuine.⁊ at tributa tā int᷑ se q̄ꝫ ab eeña.vt boitas sapia.intellectꝰ volūtas ⁊ reliqua Idētitas forālis aliquoꝝ est qñ vnū aliđ includit q̄ditatie.vel ābo eādem includūt forālitatem.vt duo indiui dua eiusdē spēi. Ex quo sequit᷑ cum includens forālr aliđ sit illi idē forālr.inferius p̄prie dr̄.idē forālr supiori . ꝫ in h ñ ē vis.Sꝫ dubitaret aliquis q̄cūque sunt eadē vni tertio sunt eadem inter se.si igit᷑ for.⁊ pla.sūt ideꝫ formalr in tertio.igit᷑ inter se ꝙ est falsum. Rñr qđ illa topica est intelligenda sim plr nulla apposita determinatōe.vt posita est in lr̄a. ⁊ tūc de bet subsumi.for.⁊ plat.sūt idem in tertio.ergo inter se quod est verum .Vel aliter potest dici ꝙ intelligitur de tercio nūe rali limitato verbi gratia omnes formalitates fortis

ꝫ. di. foral

sūt idez realr in.tcio.qđ ē sor.ergo sunt idez realr inter se.et
hoc mō q̄cūq; 9ueniūt in.iij. 9ueiūt int se eodē mō q̄ i illo.iij.
Dr limitatio qm̄ de.iij.illitato vl ifinito ñ tz vđ regula .qz nō
seqt ego sū sil cū deo senis.papa sil cū deo ē rome igit ego
sū sil cū papa rome vl extra in ppōsito mediū seu tertiū est
cōe iō.ñ seqt sor.⁊ pla.sūt idē forālr i.iij.qz idiffitōe eadē igi
tur sūt idē forālr int se. Rōe cᵒ isti silli ōmōstratiui ñ tenēt.
h ōmōstrādo diffitōez hois ē forālr sor.⁊ h ē forālr pla.igit
pla.ē forālr sor.silr h ōmōstrādo al cōe ē asinus.⁊ h est hō
ergo hō est asiᵒ.rō istoꝝ ē qm̄ mediū ē q̄le qd ⁊ nō h aliquid
qđ requirit in tli sillo sm pħm.i.poꝝ dicentē cū mediū ē h
aliquid necē est extrema 9iūgi.iō dicēdū hꝙ tal sills peccat
p fallasiā figure dictōis.qm̄ q̄le qd intpta h aliquid vt patz.
Duiᵒ aūt pdēpticis forālis seu pmi mōi dicēdi p se ponūt
iiij.gradus primᵒ qñ idez de se pdicat secūdᵒ est cū diffitio
pdicat de diffito.tertiᵒ cū ps forālis pdicat de eo.quartus
qñ ps mālis.⁊ h ordo suit ñ penes poritatē ptoꝝ.s penes ad
ecatōez.nā sic priᵒ hō ē hō q̄ al.Secūdᵒ modᵒ dicēdi p se ē
cū passio pdicat de sbiecto.q̄ pdicatio p nllā potētiā pt esse
falsa.cū ad 9tradictionez huius si modi seqt 9tadictio pmi.
hñ.n.sequit hō ñ est risibil igit ñ est al rationale qđ est 9tra
dictio pmi modi ⁊ ipossibil.pbatur 9ña.qm̄ si passio demō
strabil remouet ab aliq̄ igitur ab illo remouetur mediuz ad
demōstrādaz illā passionē oppositū 9ntis ifert oppositū añtis
Contra supradcā arguit pmo.si illa diffinitio esset bona seq̄
ret genᵒ ⁊ drāz distigui forālr.cuz vnū alteꝝ qditatiue ñ iclu
dat.9ñs ē flm igit añs.flitas 9ntis pbat.illa ñ distigūt forālr
q̄ 9stituūt eadē forālitatē.s geᵒ ⁊ drā sūt hmōi igit.Scđo sic
quēadmodū suma siplicitas excludit ōnez 9pōnez.sic suma
pdēptitas omnez distinctionē s d iula attribnta sūt sume idē
igit nlla it ipa ē ponēda distictio mioz pbat .q̄cūq; sūt sume
vnū sūt sume idē .qm̄ ōe vnū est idē.s diuina attributa sunt
sume vnū.qz oia sut eadē nuō ifitaite ifinita cū cē diuia ergo

Ad pmū 9cedit genᵒ ⁊ drāz distingui forālr ad pbatōez ne
get maioz q̄uis .n.distincte forālitates q̄ꝝ vna ñ est p aliā cō
trabibil ñ 9stituāt vnā forālitatē vt pt patere tā indis q̄ i cre
atis tñ qñ vna ē 9tractiua.reliq̄ 9trabibil vt in grē ⁊ drā non
incōueit flitas illiᵒ maioris oñdit in silli.nā eodē mō pbare
tur māz ⁊ forāz nō distigui realr cū 9stituāt vnā rē.q̄ ē 9posi
tū.Sz arguit 9tra ad idē sic.si ñ eē idē forālr est cā nō 9stitu
ēdi eādez forālitatē viuersalit igit eē idē foraliter ē cā 9stituē
di eādez forālitatez.p 9ñs gᵒ ⁊ drā sūt idē forālr.9ña pbat
qm̄ sic negatō ē cā negatōis affirātio affirātionis po posteri.
Rñr negando 9ñaz ad pħm dr̄ꝙ illa ppō ē vēra in terimnis
9uertibilibᵒ vt si nō eē hoiez ē cā ñ eēndi risible.igit eē hoiez
ē cā eēndi risible.in proposito eē idem forālr.⁊ eādē 9stituer
formalitatē nō 9uertunt Ad vz neget mior . ad probātōez dr
ꝙ attributa sūt sume idē idēnce rōe infinitatis sūdam talis
cēne q̄ est vna nūero cū qua suma idētitate idētica .stat distic
tō forāl vl alr ꝙ duplx ē idētitas suma vna idetica alia forāl
⁊ q̄lz excludit distictōez sibi oppositam.Si q̄rat q̄ illaꝝ est
maioz.dr ꝙ idētica.in diuis ē maioz ⁊ pfectioz . q̄ forālis in
creaturis.s forālis est maioz qz intimioz . ⁊ intimius se inclu
dūt extrema . Nam q̄cūq; pdicant formalr sūt magis idē h ē
plibᵒ modis idē qm̄ sūt idē ēēlr ⁊ idē forālr.q̄ vo sūt idē idē
tice.sūt pcise idē ēēlr vt ē videre in attributis diuis. Et inue
stigat hec distinctō difinitōe diliōe .⁊ via reduplicatōnis q̄
dicit franciscus et seperegrinaz satis.s necessariam . qm̄ redu
plicatio cadit super rōez formalē vt pz.

Distinctio realis est illa cuius extrema sunt res quarum
nulla de reliqua vere predicatur vltimate abstracta.
nec includit reliquam.Ex quo sequitur distinctio realis int
pdicamenta.Et probabiliter inter subiectum et propriā pas
sionem patet ex diffinitione tum etiam ratione fundata sup
auctoritatem augustini primo de trinitate dicentis nichil est

R. realis

ꝙ ſe ipm̄ gignat.p̄ h̄ veſtigās diſtictōez realē īnt prēs ⁊ filiuȝ
ſ ſbm pducit ſuā ppꝛiaȝ paſſiōeȝ ergo ab ea diſtiguit̄ realr̄
mioꝛ pbat̄ qꝛ ſi ſbm n̄ pducit eā igit̄ eſt i pura potentia pa
ſſiua ad ipāȝ.h̄ oē ꝙ eſt in pura potētia paſſiua ē in pō ꝯtra
dictōis.viiij.metha.igit̄ ſbm eēt ad ppꝛiā paſſiōeȝ in pō cō
tradictōis.p ꝯn̄s ſibi ꝯtigent̄ ineēt ꝙ eſt falſū idētitas r̄al̄ vel
idētica ē illa cꝰ extreā de ſe v̄ificāt̄ i abſtracto.vt būāitas eſt
būāitas v̄itas eſt entitas deitas eſt boītas.vbi not. p̄o ꝙ oīs
p̄dicatō vera in recto vel ē abſtracti de abſtracto ⁊ ſic eſt idē
tica.vt albedo eſt albedo.vel ꝯcreti de ꝯcreto ⁊ ſic ē denoīa
tiua.vt hō ē al̄ hō ē ens .Et dr̄ denoīatia qm̄ ſit per noīa de
noīatiua qlȝ.n.nomē ꝯcretū eſt denoīatiuū cū ſit nomē de no
mine ſūptum.ſ.a noīe abſtracto.Secūdo not.ꝙ p̄dicatio de
noīatiua a p̄oꝛi ꝯpatit̄ p̄dicatōēȝ foꝛālem imo eſt ipa vt hec
hō eſt ens ⁊ iſta repit̄ in deo.Sed p̄dicatō denoīatiua ſūpta
a pꝰterioꝛi ē p̄dicatō accn̄talis vt iſta hō eſt albꝰ.Tertio not.
ꝙ idētitas idemtica duplx̄ eſt q̄ vna excludit oēȝ diſtictōneȝ
inter ſbm ⁊ p̄tū.q̄lis eſt p̄tio eiuſdeȝ de ſe in abſtracto .⁊ tal̄
reperit̄ tā traſcendētibꝰ q̄ȝ in d̄o ⁊ creaturis.⁊ iſta eſt maxie
idētitas.Alia eſt idētitas idētica q̄ ꝯpatit̄ ⁊ admittit ſecū diſti
ctōeȝ ex natura rei vl̄ foꝛmalē ⁊ ad iſtam due ꝯditōes reqrun
tur.pria ꝙ ſbm ⁊ p̄tum.ſint idē eēn̄aliter. Secūda ꝙ vtrūqȝ
extremoꝝ vel alteꝝ tantū ſit infinitū formalr̄ vel permiſſiue
⁊ has ꝯditōes colligūt aliqui dn̄tes illimitatō eēn̄alis intimita
tis eſt cauſa p̄dicatōis.idētice h̄ modo ſ̄do .Et talis ſolū rep
itur in diuinis q̄ ſūt foꝛmaliter ifinita vt deitas eſt boītas vel
in tranſendētibꝰ vt v̄itas eſt entitas. Quarto not.ꝙ p̄cio cō
creti de ꝯcreto q̄ dicit̄ denoīatiua etiam eſt triplx̄.p̄ma eſt
foꝛmalis vel pꝛimi modi vt hō eſt animal . Secūda eēn̄al̄ ⁊
ſ̄di modi vt hō ē riſibilis.tertia aceēn̄alis vt hō eſt albꝰ ⁊ iſta
dr̄ denoīatiua a pꝰterioꝛi ⁊ diſtiguit̄ ꝯtra foꝛālē p̄tōeȝ vt pȝ.
Contra diffinitōem arguitur ſic illa data ſequitur ꝙ ſpiratō

actiua ⁊ paternitas in diuinis diſtiguerentur realr̄ ꝙ ē falſuȝ
pbatur ꝯn̄a qꝛ cū nulla ſit infinita nulla idētice de reliq̄ p̄di
cabitur vere.neqȝ eaȝ includit ergo.Secūdo arg.ſi ſubiectuȝ
diſtinguitur realiter a paſſione deꝰ ipm̄ a paſſiōe ſepare po
ſſet.ꝯn̄s eſt falſuȝ ⁊ ꝯtra viam ſcoti.itē tunc deꝰ faceret ſe nul
li potentē.nam deſtructa celi mobilitate deſtruitur mouētis
motiuitas qꝛ relatiua poſita ſe ponūt ⁊ perempta ſe perimūt
ꝯn̄a p̄ncipalis pbatur per illam maximā.q̄rumcūqȝ realiter
diſtinctoꝝ deꝰ p̄t p̄us ſeperare a pꝰterioꝛi cū ab eo nō depē
deat.Ad p̄mū dicitur negādo ꝯn̄aȝ ad diſtinctioneȝ.n.realē
requiritur p̄o ꝙ vtrūqȝ ſi res qꝺ non eſt in ppoſito.vel poſſȝ
dici ꝙ illaꝝ relatōnum eſt diſtinctio realis realitate fundām̄
ti non tm̄ extremoꝝ neqȝ iſtud eſt inconueiens intueniti. Ad ſe
cundum negetur ꝯn̄a ad pbatiōnē dicitur ꝙ illa maxima eſt
dubia.illa.n.data non uideo quare extrema relationis de
us non poſſit facere ſine relatione qꝺ tamen eſt in doctrina
ſcoti incōueniens.quicq̄d aliȷ̄ arguāt.ſimiliter deus nō poſſit
facere albedinem in ſubiecto quin ſequatur albuȝ.ꝙ eſt effec
tus foꝛālis realiter diſtinctus ab inherente albedine q̄ eſt ſua
cā foꝛālis.intellr̄ ergo illa maxīa pbabiliter iſta tenendo.qn̄
pꝛius ⁊ poſterius diuerſis pductōibus pducūtur. ⁊ diuerſ
extreis exn̄t.qꝺ non eſt in ppoſito.vel aliter ꝙ tenendo diſti
ctionem realem ⁊ eſſentialem in creaturis ꝯuerti illa eſt v̄a p
poſitio.qꝺ tamen nō eſt euidens cū ipaꝝ extrema ſint diſtin
cta tum qꝛ ſicut in diuinis reperitur real̄ abſqȝ eēn̄ali. ſic vr̄
poſſe eſſe in creaturis cū extreā haꝝ diſtinctionum ſint hic ⁊
illic eiuſdem rationis ⁊ per ꝯſequens diſtinctiones. ⁊ qꝺ vni
non repungnat neqȝ alteri in talibus.Si autem intelligitur il
la pꝛopoſitio quorumcūqȝ diſtinctoꝝ realiter h̄ eſt eſſentiali
ter pōt deꝰ ſeperar̄ ⁊ reliq̄.tūc ꝯcedatur.forte diſtictō eēl̄ ad
realē n̄ addit niſi ſepabilitatē extmoꝝ.inueſtigat̄ iſta diſtictō

via origis mō investat augu. pmo de tritate dinap psona
rū distinctōnem realez pe hoc q nihil est quod se ipm gignat
oportet nat igitur gignēs ⁊ genitū distingui realiter. Secūdo
via generatōis vt inter mā; ⁊ formā. Tertio stia corruptōnis
qz quicunqȝ vnum corrūpitur vel pōt corrūpi absqȝ alio illa
distinguunt realit. Quarta est via separationis. q potissima
est ad eēnalem distictionem vestigendaȝ potius q̄ȝ realem.

D Istictio eēlis est illa cui⁹ extreā sūt due eēne aut due quiditates cū suis exntijs aut illas includentia. extreā dico seperata vl sepabilia ꝯversīȝ ⁊ nata seperatim ꝯservari. Ex quibus sequit pmo q in diuinis eiusmodi distinctio nō reperit ad intra. Secūdo q ꝯuis animal possit existere sine homine. qz pōt existere in asino: nō ppterea distinguunt eēlr. qz nō pnt ꝯversīȝ existere sine se. ⁊ sic de quolȝ superiori dicēdū est. Et hac distinctōe distinguunt materia ⁊ forā. subiectū ⁊ accns. Idētitas eēnalis ē extremoꝝ q per nullaȝ pōm possunt separi. qualis est subiecti ⁊ passiois. ⁊ idemptitas personaꝝ in diuinis.

Contra ista arguit q subiectū ⁊ passio distiguant eēliter. sic pductio subiecto vel pōt deus cessare a pductōe passionis aut non. si sic igit distinguunt eēnaliter. si non igit nccitatur ad pductionem passionis q est falsum. cū deus mere libere ⁊ ꝯtingenter ad extrēa operetur. Secūdo sic ad idē quicqd potest deus facere p pmo signo potest etiā p quocunqȝ. cum sit eque potens. s deus pōt facere subiectū absqȝ passione p primo signo vt pȝ igitur p quocunqȝ. ⁊ sequit q in iiij. in q rei ꝯuenit exnā. poterit ergo subiectuȝ existere sine passione. per ꝯns distigunt eēnaliter. Ad primū dr q pducto subiecto deus nccitatur ad pductoēȝ passiois. ex quo eadeȝ pductione pducūtur vt dicit coiter. ad pbatoēȝ dicat q lȝ de⁹ absolute n̄ nccitetur: ex q mere ꝯtingent opatur: pōt tn̄ nccitari sm quid: qm pducto priori. s. subiecto n̄ ccitate ꝯne ⁊ n̄ ꝯntis ne

cessitatur ad passionis pductionem. Sed instatur ꝯtra hoc. omne agens necessario aliqueȝ effectū pducens eadeȝ necessitate producit quolibet necessario requisitū ad productionem illius effectus. Sed deus necessario producit passioneȝ producto subiecto per te. quod est necessarium ad producendaȝ passionem. igit eadem necessitate producit subiectum q producat passionem quod est impossibile. Respōdetur q maior est simplr falsa. ignis enim necessario producit igneȝ in stupā approximatā ⁊ deducto impedimento. non tamē necessario producit aproximationeȝ q est necessario requisita. Ad secūdum neganda est maior. ad probationem cū est eque potens p quocunqȝ signo. dicatur q est verum per respectum ad predicata cuiuslibet signi determinata. eq eni potest pdicata pmi signi. ⁊ pdicata secundi ⁊ alioꝝ. igitur q potest in primo facere potest in quolibet ꝯsequentia est declinanda vt patet. Investigatio huius distinctionis fit comuniter per viam generationis ⁊ corruptionis. nam quādocunqȝ aliquid generatur aut corrumpitur: altero non genito aut corrupto illa essentialiter distinguuntur. Ista tn̄ via generationis non est sufficiens via ad hāc distinctionem investigandā. qm in deo reperitur generatō vnius suppositi ⁊ alterius nō. inter q nō ponitur eiusmodi distinctio. Secunda via est via separationis aut seperabilitatis. ⁊ ista est propria huius distinctionis investigativa. Tertia est dependentie via q infra eādem essentiam esse nō potest. Quarta est via generum et specieꝝ. sed ista sub secunda continetur vt patet.

Quātum ad tertium articulū p abstractionum noticia est sciendum primo q ꝯcretionum genera sunt sex quibus totidem abstractionum genera correspodent. Primum gen⁹ concretionū est sm qd quolibet inferius cōcernit superius. Et huic correspondet primum genus abstractionum. sm qd quolibet superius abstrahit ab inferiori. Et ppt ignorantias

huius abstractōis errarūt phi. qm̄ nesciētes abstrahere pdu ctōem a trāsmutatōne tamq̄ ab inferiori: dixerunt q̄ creatio erat īpossibil᷑. q̄ nihil erat trāsmutabile. Errauit etiā arrius qui nesciēs abstraher̄ pductionē a factone velut ab inferiori videns verbū diuinū esse pductū dixit illud eē factū. vbi etiā ɔmisit ɔñs. In aduertētia etiā hui⁹ abstractōis aliqui dicūt attributa diuina pter intellectū nō distingui. hac rōne ducti. Sūma simplicitas excludit oēs distictōes. s; attributa diuiā sūt sume simplicia: igit᷑. maiorem pbāt. q̄ distictio pl᷑alitatē psupponit que sine ɔpōne intelligi non pōt. hoc tamē est falsū cū maiori. Pro quo notādū q̄ quatuor sūt rōes a se inuicē abstrahētes. quaꝝ infima est resolōa q̄ abstrahit ɔpō. ⁊ ab ista abstrahit vnio. A qua (vt supra) abstrahit distinctō. patet ista. nā in celo est ɔpō vbi nō est resolutio. In cristo. vnio nārum sine ɔpōe. ⁊ int᷑ me ⁊ angelū est distinctō vbi nō est unio. Arguere igit᷑ sic attributa diuina sūt distincta igit᷑ cōposita. est comittere fallatiā ɔñtis: ppt᷑ huius abstractōis inaduertētiā. Hoc etiā modo abstrahit receptiuū a fundamento ⁊ fundamētū a subiecto. corp⁹. n. ē aīe receptiuū: s; nō fundamentū. ⁊ essentia diuina est fūdamētum attributoꝝ: nō tamē subiectū. cuius rō est. qm̄ subiectū cāt id cui⁹ est subiectū. fundamentū vero nō.

Secundū genus concretionū est. scd̄z quod suppositū concernit indiuiduū. sor. eī; suppositalr̄ ɔcerit hūc hoiē; singl᷑em cū subsistētia. cui generi corrñt secūdū genus abstractionū: secūdū quod indiuiduū abstrahit a supposito. In quo genere errauit sabellius. qm̄ nesciēs abstraher̄ indiuiduū a supposito vel psona. vidēs vnum indiuiduū substātiale in diuinis trī. dixit vnā eē psonā trī. Ex qb⁹ appet q̄ singl᷑e de pro substātie suppositalr̄ est huius secūdi generis ɔcretū concernēs subsistentiam sumptū vō indiuidualr̄ est huius generis abstractū. ex quo aliq asserūt hanc esse vam adam est homo sumendo

adam abstracte ⁊ indiuidualr̄. non autē concrete ⁊ suppositalr̄. rō potest esse. q̄ indiuiduū vt sic abstrahit ab xp̄ia. p cōsequēs a corruptōne. Tertiū genus est cōcretionū secūdū qd̄ drā adiectiue seu concrete significata cōcernit spēm de q̄ vē pdicat᷑. vt rationale. ⁊ huic correspondet tertiū genus abstractionū: secūdū quod drā abstracte ⁊ substātiue significata vt rationalitas pscindit᷑ ab spē. In hoc etiā genere passio ⁊ modus adiectiue ⁊ subiectiōe substantiue cōueniunt. Et i isto genere errāt qui cōcedūt genus ⁊ drām esse oio idem prime intentionaliter. ratio est. qm̄ si drā substātiue capta pōt abstrahi ab spē quam formalr̄ ɔstituit: igit᷑ a gñe qd̄ ē extra rōē; eius. s; nichil pōt abstrahi a se: igit᷑. iiij. gen⁹ est secundū qd̄ accñs adiectiue captū concernit subiectū. vt album vel quantū. ⁊ huic corrñdet quartū genus abstractionū s̄m qd̄ accñs substātiue sigificatū abstrahit᷑ a subiecto. vt albedo. aut q̄ntitas. q̄ (vt sic) abstrahit ab ihertētia actualis q̄ ē actual᷑ vio ad sbiectū. ⁊ n̄ solum abstrahit pcisiue: s; etiā diuisiue q̄ sepat᷑ ab ea. qd̄ p; in sacramento altaris. Aptitudinalis inherentia est aptitudinal᷑ vnio ad subiectū. ⁊ ab ista albedo nō abstrahit᷑ diuisiue ⁊ sepatiue. q̄ est eius passio. s; pcisiue posset abstrahi ab ea in vltima abstractiōe. tamen cū dicitur albedo non precidit᷑ ab illa aptitudinali inherentia. quod pbatur sic. quod non precindit a posteriori neque a priori. s; albedo nō precindit ab hac ⁊ ab illa albedine. imo eas concernit ⁊ de eis verificatur. igitur non precindit a differentijs indiuidualibus. s; iste sūt posteriores inherentia aptitudinali. quia passio prius inest subiecto quam differentie diuisiue illius. igitur.

Quintum est secundum quod respectiuum concretū (vt pater) concernit respectum ⁊ fundamentum. ⁊ huic conrespondet. Quintum genus abstractionum secundum quod accidens respectiuum subiectiue captum abstrahit a fundamento.

paternitas. Sextū genus additur secūdum quod qlibet concretū comune/concernit et significat naturā3 in suo indiui duo vago indiuiduatā3 vel in suo ꝓprio indiuiduo adecato Tullz.n.quo/corrn̄ let ꝓpriū q̄ḋ vel q̄s,ↄcernit.n. h[us]i concre tum naturam cum respcū ad indiuiduu3 vel suppositū inquo ē rōne cui[us] de illo vificatur.vt dicēdo sor.est hō/sor.est ens. Cui generi respondet sextu3 ge[nus] abstractionū/scōm quod qls natura cois abstrahitur ab indiduo suo concreto/et ab illo res pectu.vt huānitas.ratione cui[us] abstractiois falsificatur de il lo.vt dicendo sor.ē huānitas.aut entitas.

Secundo est sciēdum q̄ oia ↄcretionum genera pn̄t ad duo reduci.qlz .n.concretum.vel est ↄcretum ↄcretione subiecti.aut concretōe suppositi vel singularis. Concretio q̄ḋ subiectum ē qn̄ aliquid denominat id q̄ est extra sui ēē3 et naturam.vt al bu3.q̄ḋ subiectu3 denoiat extraneū. Concretio ad supposita ē qn̄ aliqd denoiat suppositū vel singulare ꝓprie nature.vt albedo q̄ denominat hāc albedine3 et huānitas hāc huānitatē et sic de singulis. Silr̄ est duplex abstractio correspondēs.s. abstractio a subiecto.vt cu3 albedo abstrahit̄ ab hoīe.et ab stractio a singulari et a supposito.vt cū albedo abstrahit̄ ab hac albedine.et dicitur albedineitas. et humanitas ab hac huma nitate.et dicitur humaneitas.

Ex quibus sequitur q̄ idem potest ē concretū et abstractum in diuersis generibus.vt albedo(que est abstracta abstractio ne subiecti)est tamen concreta ↄcretione singulari:denominan do.s.hanc et illam albedinem. Drn̄t tamen iste abstractiones quoniā prima dicitur n̄ vltimata.secūda vltimata. Vltima abstractio dicitur illa q̄ aliqd abstrahitur ab omni eo q̄ḋ in eius qditate non includitur,et ista exprimitur p hec nomina albedineitas ratio formalis albedinis, humaneitas ratio fo[r]malis hominis.et similiter de aliis. dicitur vltimata abstractio qua vlterior est impossibilis et iplicās ↄtradictionē.ē.n.a se.

Non vltimata abstractio est q̄ aliqd abstrahit̄ nō ab omni sed ab aliquo q̄ in e[ius] qditate n̄ includitur.vt humaitas/albedo. quelibet eni istor[um] ↄcernit sua singularia de quib[us] verificatur vt dicendo hec albedo est albedo,hec humanitas est huma nitas. Vltimate abstractu3/et n̄ vltiate differunt. qm̄ ꝓmum tā idiuinis q̄ increatis d̄ se solo p̄dicatur.vt ratio forāl hois est rō forāl hominis. rō forāl bonitatis est rō forāl bonitatis et quēadmodū hec ē falsa ratio formal hominis est ratio for mal animal.similit̄ ista ratio formalis bonitatis ē ratio for mal deitatis. Scm̄ tam in deo q̄ in nobis potest de alio a se ve rificari.vt dicendo hec humanitas ē humanitas.et indiuinis paternitas ē deitas.ratione tn̄ infinitatis deitatis a q̄.vt sic nō ē facta abstractio.similimodo est de aliis dicēdum.

Tertio ē sciēdu3 q̄ lic3 qlib3 ↄcretū ideo dicat̄ ↄcretū q2 ↄcer nēs seu importans duo:vnū tn̄ significat q̄ḋ.s.ponit inrecto.et reliquū ↄsignificat vl̄ cōnotat.illud.s.q̄ḋ ponitur in obliq.vt hō sign̄t humanitatē:ↄnotādo suū indiuiduū in quo ē:est eni3 hō humaitas in suo iudiuiduo, deus etiā h̄ mō significat deitatē cōnotādo suppositū suū.deus eni est deitas in supposito di uino ratione.cui[us] cōnotationis hec ē vā deus generat.ista ve ro falsa deitas vl̄ essētia diuina generat. Similiter est dicen dum de quocunq̄ alio concreto concernente suppositū. Con cretum concernens subiectum(vt album)qn̄q̄ significat albe dinem:et consignificat subiectu3.et h̄ modo album ē albedo in subiecto. et tunc ista conceditur albu3 est qlitas.qn̄q̄ econ tra.s.significat subiectum:et consignificat albedinē.vt cu3 dr̄ album currit, vel homo est albus.est enim sens[us] q̄ hn̄s albe dinem currit,vel q̄ homo ē subiectum albedinis.

Quarto sciendum q̄ indiuinis possunt fieri . quinq̄ abstrac tionū genera.ois.s.supdicta p̄t quartū.pōt.n.p̄mo abstra hi eēs ab h̄ ētē q̄ḋ ē de[us].2o h̄ de[us] a patre.tertio ēē a q̄lib3 at tributo.v.paternitas a patre.vi.pōt abstrahi deitas ab h̄ deo

¶ Quinto sciẽdum q̃ in p̃nto sbe iiij. gnã sunt inuẽta. h̃ est dña
p̃ter quartũ / ⁊ quintũ. primo põt abstrahi homo ab h̃ hoĩe.
secũdo h̃ hõ a supposito, tertio rationalitas ab hoĩe, Sexto
humanitas ab hoĩe, In p̃ntis accñtium absolutoꝝ fiũt qua
tuor gnã. s. oĩa p̃t secũdum ⁊ qntũ, ibi. n. neq̃ suppositũ. neq̃
respectus repitur, In p̃ntis respectis fiũt, quinq̃ q2 oĩa p̃t fm
rõ quare a plib⁹ abstrahat̃ accñs respectiũ / ẽ qm̃ plã ɔcerit
modo q̃nto aliqd plã ɔcernit tanto a plib⁹ potest abstrahi.
prio abstrahit̃ relatõ ab hac relatione, Tertio abstrahit̃ drã
p̃nitatis ab ea, Quarto p̃nitas a sbo qõ ẽ p̃r, Quĩto a sũ
damẽto. s. a põ actiua. Sexto p̃nitas ab hac paternitate. con
similiter de reliquis est dicendum.

¶ Sed circa p̃dcã duo occurrũt dubia. p̃muz ẽ. An diuersitas
modoꝝ sigĩficandi concrete ⁊ abstracte / inferat distinctiones
ex p̃te rei significate scz int̃ ɔcretũ / ⁊ abstractũ, Ad qõ breuit̃
dr̃ q̃ sic, qm̃ de ip̃is v̓ificãt ɔtradictoria p̃ta ex nã rei. q2 de
us gnãt ex nã rei. ⁊ deitas vel ẽẽ diña ñ gnẽt. igit̃ de⁹ / ⁊ dei
tas distigunt̃ ex natura rei. p̃bat̃ ɔña p̃ s̃am p̃te p̃mi p̃ncipij
vt supra deductũ ẽ, Silr̃ hõ gñat. hõ currit. ⁊ hũaitas ñ igit̃.
Nec põt dici q̃ ista extreã ɔtradictõis possint applicari ad
noĩa. qm̃ tũc isto nomẽ de⁹ vl' hõ generaret. q̃ ẽ fl̃m. Si aũt
q̃rat̃ vtrũ ɔcretũ ⁊ abstractũ distinguant̃ foralr̃. Rñr q̃ nõ
s̃ vr̃ q̃ sic. qm̃ oẽ icludẽs aliq̃ foralitatẽ distinctã ab aliquo
foralr̃ / p̃ illa ab illo distinguit̃ foralr̃, sed ɔcretũ est huiusmoi
respectu abstracti cũ includat respectũ ad idiuiduũ. igit̃. Ad
istud dr̃ q̃ ɔcretũ foralr̃ nõ est nisi suũ abstractuz qõ ẽ illius
formale sigĩficatũ. hõ. n. formalr̃ ẽ hũanitas. h̃ ẽ p̃ forali signi
ficato, Ad p̃batõez dr̃ q̃ si ex abstracto ⁊ illo respectu fieret
p̃ se vnũ. vel vt ex gnẽ ⁊ drã fit vnũ diffinitũ: eẽt difficile res
pondere. mõ dico q̃ hõ ñ ẽ nisi hũaitas exñs i suo supposito.
ex q̃ p̃z ɔcretũ nõ includere illũ respectũ, plusq̃ abstractũ,

¶ Secũduz dubiũ ẽ. vtrũ hec sit v̓a hũanitas ẽ aĩalitas. qñad

modũ ista hõ est aĩal. Et arguit̃ q̃ sic. qm̃ est in materia na
turali. cũ p̃tum sit de ẽẽ sbi. igit̃ est v̓a. ɔña p̃bat̃. est. n. oĩs
p̃põ affirmatiua v̓a in naturali mã, Itẽ s̃o hõ est al'. igit̃ hũa
nitas ẽ aĩalitas. tñz ɔña a cõiugatis. ⁊ auctori. phi vij. meth.
dicẽtis si aliqd p̃tur de aliq̃ p̃se p̃mo p̃dicat̃ etiã i abstracto

Ad p̃muz rñr q̃ hec est falsa hũanitas est aĩalitas. ⁊ ista v̓a
hõ ẽ al'. rõ est qm̃ totũ vl'e ɔcretiue designatũ p̃tur de ei⁹ p̃te
sbiua per modũ toti⁹. ⁊ cũ cõcernentia ad illã rõez cui⁹ p̃t d̃
illa v̓e p̃ri. In abstracto aũt p̃dicat̃ p̃ modũ p̃tis. ⁊ cum p̃cisi
one ɔcernẽtie ad. illam. ideo vt sic ñ ɔueit illi nec v̓ificat̃ de
illa p̃te sbiua. qm̃ nulla p̃s p̃dicat̃ de suo toto. Si dicat̃ sal
tem ista erit vera hũanitas est aĩalitas ⁊ ratioalitas vbi di
ffinitio q̃ est totũ p̃dicat̃ de diffinito. Ad h̃ rñr p̃o q̃ illa nõ
est adecate v̓a teñdo q̃ huãnitas vl' diffinituz cum sit qdaz
totum dic̃ aliquã tertiam entitatẽ p̃ter p̃tes diffiniẽtes. ⁊ s̃m
ista esset dicen̄ nullam diffinitõez esse adeq̃tam diffinito qõ
nullum est icoueiens. vel al'r. posito q̃ sint idem adequate di
ffinitio ⁊ diffinitũ. q2 tñ p̃tes diffinitõis p̃dicant̃ p̃ modũ p̃
tis ideo ñ est v̓a. Cum p̃o arguebat̃ est in materia naturali.
dr̃ q̃ p̃mo est in remota iõ falsa ⁊ impossibil' ad p̃bationem
p̃tum est de ẽẽ sbi dr̃ q̃ est v̓uz q̃tuz ad rem. ñ tñ q̃tu ad mo
dũ. qõ. req̃rit̃ ad esse in materia naturali. Ex q̃ seq̃t̃ q̃ aliq̃
p̃põ est falsa cui⁹ p̃tum ẽ de ẽẽ sbi vt ista mai⁹ deo est huãi
tas ẽ sbantietas vl' aĩalitas huãnitas ẽ ẽtitas. silr̃ istaẽ fl'a s̃m
modũ p̃dicdi huãitas ẽ ẽs. ⁊ huãnitas ẽ al' qm̃ huãuitas ẽ tñ
nitas sic̃ eq̃nitas e tñ eq̃nitas. nec vna nec p̃les. nec vl'is. nec
p̃tilaris s̃m auicena. v. metha. Si dicat̃ nihil fugit rõez en
tis. igit̃ huãnitas est ens. Rñr q̃ illud est v̓m q̃ ad ẽẽ q̃ditati
ue vl' denoiatiue ñ aũt p̃dicatuz q̃re non valet consequentia
Ex q̃ volũt aliq̃ ⁊ bñ q̃ de hũaitate ɔcedere q̃ sit ẽs vl' ẽtitas
est a methafisica deuiare. dicũt ẽt q̃ due drẽ indiuiduales nul
la distictõe distingunt̃ q2 simplr̃ distictiua nullo mõ possũt

esse distincta. alias e. n. essent distinctiua simplr et nō distinctia
simplr. Sz dictū istoꝝ est a metha. deuiās qm̄ due drē indi
uiduales q̄ sūt pmo diuerse sint distinctiue fundamētalr indi
uiduoꝝ qꝰ duo idiuidua fūdamētalr distinguunt et sunt indi
uidua. eadē. n. sūt pncipia eēndi et distinguēdi. tm̄ qꝛ sunt qd
r espectu distictōis actual' in eis fundate iō non sūt simplr di
stinctiua s distinguunt actualr distictōe q̄ nō distinguit sed ē
simpliciter distinctiua et rō distinguēdi q̄madmodū relatō non
refert. s ē rō referendi. Ubi. n. dant quod et quo stādū ē in q
pz de inherentia et accidente et alijs similibus. Distinguuntur
ergo due drē indiduales plꝰ q̄ indidua qꝛ ois drā differētiā
reducit ad aliq̄ prio diuersa. mō ɔstat diuersitatē esse maio
rē distictōe; q̄ sit drā. cū drā ɔueientiā includat diuersitas aūt
duo. v. sūt eā excludat Notā. ē tm̄ ppr auctoritatē illā auicēne
q li tm̄ excludit passiōes ētis n̄ āt pta negatia vt sūt abstrac
tio pcisio et distinctio. vn̄ p abstractōez pcisionē et distictōem
nihil intelligit aliud. nisi q equitas ē tm̄ ipa et nihil aliō ab
ipa. iō licet in voce videantur hec pta affirātiua sunt tm̄ in re
negatia. neq̄ excludit respcūs rōis vt ē xceptio. equinitas. n.
vt sic abstracta xcipitur et intelligitur a nobis.
Ad secundum negetur ɔn̄a ad pbationez dr q illa regula a
ɔiugatis tenet in xcretis xeruētibus sbz, vt si albū ē coloratū
igitur albedo est color; Ad pbm rn̄detur q ipe intelligit in cō
cretis xcernētibus pprīū suppositum, bene. n. sequitur hic hō
est homo. igitur hec hūanitas est huānitas. Similr h aial est
animal ergo hec aiālitas est aialitas, Sed in cōcretis xernē
tibꝰ simplr inferiora sibi ppō non tenet. q̄re ista ad hoc bre
ue ɔpendiū et itroductoriū formalitatuz dicta sufficiant: quod
vno (aiunt) occulo castigatum atq recognitū feliciter explicit.

Impressum senis opera magistri. Henrici de harlem. v. idus
Januarij. Anno domini. M.CCCC lxxxij

de gaudio vite beate et decore domus dei ... f 47

ANgelus Politianus Laurentio Medici Patrono Suo .S. Sapienter (ut cetera) Laurenti facis: qui sanctos istos extremæ quadragesimæ dies consumere in Agnano tuo malueris/ q̃ Florẽtiæ. Quis .n. tutior portus: in quem de tantis occupationum fluctibus enates: q̃ tyrrheni litoris amoenissimus iste sinus atq; secessus: ubi quasi quoddã naturę certamen sit: & gratiæ? Sed ego quoq; imitatus exẽplũ/ (ceu fugitiuus urbis) assiduus in Fesulano fui: cum Pico Mirãdula meo: Coenobiũq; illud ambo regularium Canonicorum frequentauimus/ qui tui sumptibus exstructũ. Quin Abbas in eo Matthęus Bossius Veronẽsis/ homo sãctis moribus! integerrimaq; uita! sed & litteris politioribus mire cultus/ ita nos humanitate sua quadam tenuit/ & suauitate sermonis/ ut ab eo digressi mox/ Ego & Picus/ soli ꝓpemodũ relicti (quod antea fere non accidebat) nec esse alter alteri iam satis uideremur. Hoc ille arbitror sentiẽs. Dialogum nobis a se compositum de salutaribus animi gaudiis optulit/ quasi uicarium; cuius materia stilusq; nos ita cępit: ut q̃diu quidem legebamus/ facile auctoris

prȩsentia careremus, Eum igitur ego Dialogum mitto ad te quoq; Laurēti: quem subter pineta ista legas / ad aquȩ caput. Delectaberis arbitror argumento: sensibus: indole: nitore: uarietate: copia: nec in eo tamen domesticas quoq; laudes desiderabis, Ac si tuus huc etiam accesserit calculus: dabitur opera protinus: ut ī multa liber exemplaria transfundatur. Vale.

MATTHAEI BOSSI VERONENSIS CANONICI REGVLARIS AD TIMOTHEVM VERON. CANON. REGVL. PRAECONEM DEI SVMMVM DE VERIS / AC SALVTARIBVS ANIMI GAVDIIS. PROHOEMIVM FOELICITER INCIPIT,

SI QVIS EST: VTI SApientem ac christianum uirum oportet: qui uel de sua / uel de comuni hominū uita cogitet aliquādo: illum equidem plurimum non admirari nō posse existimo Thimothee pater / mortales ipsos maiore ex numero: ī tantā cæcitatē errorum esse deductos: ut quod ab iis deberet curari maxime: uideatur negligi maxime. Id autē ipsum (quod est omnino spernendum / ac fugiēdū) totis uotis / atq; animis appeti, Quis nobis his tēporibus dabitur: qui non in tanta opinionis puersitate uersetur: ut sese prosternat / uel saltem incuruet honoribus / insanis uoluptatibus / imperiis / ac populari gloriæ: qui nō trudat naturā suam. uel inuitam

ad uitia:atq; illi p flagiciosam persuasionẽ
Naturæ cõ moditates
falsi nõ illudat:/Quam certe naturã omnes sicut optimã sortiti sumus:ita optime seque remur: haud esset sane/ꝙ quisque minus:q̃ beatissime atq; sanctissime uiueret,Sed accu sare merito nos illa iam potest:& conquerí. Quid miseri:quos libero arbitrio genui/& cum sublimi ore ad cęli fulgorẽ erexi:effecti estis mortiferarum uoluptatum foeda mãci pia? Quid prolapsi tam diu premitis ima? quid certis falsa/ sempiternis fragilia/ opti mis praua anteponitis? & non magis uirtu tem sectamini: quæ uerã & egregiã laudem uobis dabit:quę trãquillitatem uitæ pariet: quę nulla incõmoda/nulla infesta/sed neq; ipsum mortis terrorem formidabit:Hæc ita cõsideranti mihi sæpenumero/ac mecum ta cito animo uoluẽti/ multa sane se offerunt: ex quibus impius procedat hic error:& tan ta omnium feruescat insania,Sed præter cę tera/ unum illud potissimum: ꝙ popularis

Cã errorũ fauorabilis multitudo

opinio/ac omnis semp erroribus fauẽs mul titudo efficit/ut sine rationis delectu passim singuli ruant in uitia:ducãtq; nihil præstan tius/atq; eminẽtius in homine esse: q̃ quod uidetur: simulq; esse nihil in uita iucũdius: nihil amabilius:nihil deniq; expetibilius/q̃ cumulari his uanis honoribus/diuitiis/cęte risq; fortunę bonis tanq̃ saginari:his sũmũ bonum constare/summa gaudia/ sũmas de licias:quibus qui careat/aut miserũ esse/aut miserabilẽ:qui uero affluat/fortunatissimũ, Quæ sane peruersitas(quoniã maxima est: suisq; illecebris ad uerum illud atq; eminẽs uirtutis decus homines ire non sinit:incur sanda est a nobis sæpe & impetẽda:quibus erudiẽdę concionis/& alendę multitudinis credẽtium cælestibus pabulis munus est cre ditum, Quod si nõnunq̃ cum publicis uo cibus/tum priuatis conqueri solitus sum:& tãto stomacho succẽsere huic morbo/q̃ ma gna est læsio humani animi:cuius uigorem lumẽq; corrũpit: nuper id maxime egi una cum Seraphim meo apud eum triduo de ue ris/ac salutaribus animi gaudiis differens/ excludensq; quicq̃ in bonis esse ducẽdum/ nisi excellentem uirtutem:quæ sola est/quę nos usq; ad beatam uitam/idest gloriosum deum & immortalem perducat:Illorũq; die rum disputata/ac deinde in dialogos uersa tibi inscripsi/atq; dicaui.Sic.n.uisũ est mihi laborem nostrum nulli gratiorem futurum

q̃ tibi: quippe qui primus mihi & beneuiuē di formam, & sacrarum litterarum ornamē ta contuleris. Debet. n. siquid est in me uel ingenii, uel doctrinę (quod certe perexiguū esse sentio) id ꝓpe suo iure eo referri: unde factum est, ut nasceretur. Quare ex ipso in genio nostro, tanq̃ ex agello arēte ac tenui hos fructus accipies: munus certe tuo meri to non satis dignum: sed debitum tamen, & grati animi mei idoneū (ut spero) apud te testem: emēdationem uero magis & casti gationem q̃ laudem postulaturum. Quod ut sane tibi gratius esset: effeci potissime, ut idem Seraphim noster mecum quęrat, & di sputet: quo inter omnes, quos tuis prædica tionibus, moniti sq; sāctissimis ad diuini cul tus ritū & cerimonias illexisti, qui tibi ma gis afficiatur: & in te deum sanctius adoret noui neminē. Tu uero de re ipsa iā utriusq; cape sententiam: quam sic benigne, atq; aui de legere debebis: ac nos paterno quodam amore complectens.

PROHOEMIVM FINIT.

INTER MATTHAEVM VERON. ET SERAPHIM PATAVVM CANONICOS REGVLARES DE VERIS AC SALVTARIBVS ANIMI GAVDIIS DIALOGVS INCIPIT.

TOLLE GVSTA EXVLTA

.MAT.

q VID CAVSAE EST QVOD tā festiuus ad nos uenis, mi sua uissime Seraphim? SE. Quod (quem diu absentem desideraui) nunc tādem præsentem te complector, atq; cōspicio. MA. Id etiam cum te intuerer, sic esse arbitrabar. Sed oro, affers ne aliquid no ui: an aliquid a me expetis? SE. Mihi sane nihil est noui: quod scire te uelle existimē: Sed iucunda est mihi tua præsentia: iucun dior sermo. Quare (si ut cōsuesti) pro tua hu manitate de aliquo differueris: erit (ut spe ro) iucūdissimus hic mihi dies. MA. Omnia iam (ut uideo) iucunditatis plena sunt: neq; possum existimare, nō mihi quoq; tanta ex iucunditate fore lętandum. SE. Lętabere si uoles: & quātum ipse uoles. MA. Bene est: sed iam age quo lætor. SE. Id in te est: atq; ex te nascentibus gaudiis. MAT. Hei quę

intra me gaudia? qui inter religiosos hosce & cęlestes pene uiros: tanq̃ inutilis sic uiuo. Me ifęlicē! ut cū miser sim, putet posse gaudere. In tanto & tam crebro uitę naufragio inualidus nauta, & rei naualis ignarus qui possum lætari, si non amens sim? præsertim cum Salomon, uir omniū suo æuo atq; prior e sapiētissimus Risum (inquiat) reputaui mętorē: & gaudio dixi quid frustra deciperis?

SER. At quo modo non lętandum: cū iam uix cepta tua ista me delectet oratio. Vox, gestus, uultus, & oēs corporis motus iucūdi mihi sint & uideantur. MA. Id accidere tibi minime inficior, uiro quidē innocētissima uita, atq; suaui ingenio. Mea uero ignauia & ī otio domini sterilitas, nihil tale mihi pmittit. Quod si tu tamē ex ipsis tuis gaudiis non nihil nobis uales impartiri: & nos continuo forsitan adgaudebimus. SE. De sydeno meo hodie puto satisfactum iri: ut ex his uerbis aliqua oriatur disputatio. Cū ad te ueni, incertus penitus erā de quo quęrerem: sed iam (ut uideo) eo pductus est sermo: ut de gaudiis animi possit disputari. Quare, si est tibi ocium: & te non pigeat: ut in reliquis antea persæpe fecisti: ita nūc hac in re mihi gratificabere. MA. Vtinā possim: nedum quidem nō pigebit: sed erit res ipsa mihi pergrata. Ocii uero tantum mihi erit: quantum & tibi: cum utriq; par quies: parq; negocium sit: eadem uita: æ eedem studiorū uoluntates: ęque ad uirtutē animus currēs.

SER. Me beant isthæc promissa. Sed si tibi uidetur, petamus abdita. Hæc ampla porticus, & splendenti cælo patula, pratiq; amoena uiriditas, animum dissipat. MA. Est ut dicis. Nam opaca sensum continēt: apertiora dilacerant. Igitur secedamus. SE. I præ: te sequar. MA. Iam mihi intereundum succurrit mos ille socraticus puetus: & interdū a Cicerone suis ī dialogis usurpatus: ut cū alter dixerit, alter nōnunq̃ cōtradicat: quo facilius ex utroq; (quod uerū est) elucescat.

Mos socraticus

Cicero

SER. Mos iste nō modo Socraticus est: sed eorum etiam: quos theologos modo nūcupamus. Afferunt. n. ad utranq; quæstionis partem rationes: & deniq; quid certum sit, firmius, clariusq; diffiniunt. MA. Est, ut dicis. Et quoniā iam de ratione disserēdi inter nos conuenit: consedeamus. Hoc enim sacellum nos inuitat. SER. Nusq̃ melius. Fauebunt nobis sacra. Sed uis ne de uero gau

Theologorū Argumētationes

dio interrogem: an affers tu aliud i mediũ problema. MA. De gaudio/si placet: quando nescio quomodo (ut ãte dicebas) i illud sermo profluxit. SER. Primum igitur quęro/unde ueniat homini gaudiũ. MA. Nõ potest tibi plene responderi: nisi tripartito ordine diuisionis: quoniã bonorum/malorumq3 hominum gaudia inter se differunt: itemq3 sanctorum in patria. Ex quo triplex adhibenda disputatio. Sic.n. uidemus tria hæc genera hominũ posse gaudere. SE. Si de singulis futura ẽ disputatio: de inani/ac uoluptuoso gaudio oro incipiamus: sic.n. ordo exigit. Ex uoluptate prӕterea ingens adeo gaudiũ pcreari compertũ est: ut in ea non nulli philosophorum summũ bonum esse putauerint. Ex quo quidẽ numero fuit imprimis Aristippus: deĩde Epicurus: quorum sectas (ut prodiuior est quisq3 in uitia: ita est popularis turba semper imitata/imitaturq3 adhuc. MA. Qui putãt cum corporibus animos simul interire: & suorum scelerum impunitatem affectant: ii fortasse sensere: optimum bonum uoluptate constare: ex quorum genere uideto Epicurum ne dixeris. SER. Miror q Epicurum excipias: de

Aristippus

Epicurus

quo etiam scurrę locuntur ad calicẽ: & eum quisq3 conuiciis incessit: cuiusq3 obscenitas uitę peruenit ad probra uulgaris infamiӕ: & uentris ingluuies iam tãto ludibrio est: ut sit cuiq3 turpissimum uocitari Epicureũ: Quod uero (ut dicis) / uoluptatis assertores immortalitatem animi negẽt / nihil dubius sum. Verum quoq3 qui nũc uoluptuosam uitã sibi prӕscribũt: eos ipsos sẽtire nõ multo secus (q̃ priores illos) arbitror. Sed age: da primum (si lubet: cur Epicurum excipis. Tum possit ne argumẽtatione comprehendi animi ppetuitas. Si.n. nulla ratione ostẽditur animum non posse dissolui: hos profecto sapientes appellemus/qui uoluptatẽ corporis sibi proponunt. Sin autẽ perennis ille demõstratur: uniuersi nimitum stultissimi sũt: qui ex uoluptatibus/diuitiis/honoribus/ac reliquis fortunę bonis gaudia quӕritant/est necesse. MA. Quãuis copiosam siue de Epicuro/siue de imortalitate animorum orationẽ res postulet: tamen ne nimiũ a pposito digrediar: simulq3 tibi satisfaciã: breuiter utrũq3 perstringam. Ita dico mi Seraphim. Nõ audio eum qui Epicuro impunitatem uitӕ/uentrisq3 saturitatem obiiciat:

de Epicuro

Not.

cum siquidē fuerit ille philosophus singu laris continentię/ & tenuissimi uictus: pane cibario duntaxat & aqua sit usus: & ad so lēnem interdum mēsam solum accederent orti: aut(si epulari pretiosius uoluisset) pau lulum casei. Illum apud Diogenem Laertiū de se loquētem audi. Cum dicamus (inquit uoluptatem finem esse: non luxuriosorum uoluptates: easq; (quæ in gustu sunt positæ) dicimus: ut quidā ignorantes: aut a nostra sententia dissidentes: aut male accipientes arbitrātur. Sed nō dolere corpore: animoq; trāquillum esse: & Perturbatione uacare di cimus. Non.n. cōuiuia/ & commessātiones: non puerorum mulierumq; congressus: nō piscium æsus/ & cæterorū/ quæ affert pretio sior mensa) suauem gignit uitam. Verum ra tio sobria/ causasq; pscrutans/ cur queq; uel eligenda uel fugienda sint: opinionesq; ex pellēs: p quas animos ut plurimum) tumul tus occupat, Horum omnium initiū/ maxi mūq; bonum prudētia est, Quo circa philo sophiā quoq; prudētia extimatione ātecel lit: ex qua reliquę uirtutes omnes oriūtur, docentes ut nō sit iucunde uiuere/ nisi pru dēter/ honeste/ iusteq; uiuatur. Quippe uir

Diogenes Laertius

Quō accipiēdus est Epicurus

No.

tutes suaui, ac iucundæ uitę cōiunctæ sunt: Iucūdaq; uita seperari a uirtutibus nequit, En cur Epicurum excipio: Cuius uerba nō uoluptuosi & eneruati hominis sūt: sed ani mosa & profecto christiano Hercule digna. At uero quoniam de se ipso testatur: si res non satis fidem capit:) Aneum Senecam au diamus: Virum sane splendidissimo inge nio: & (ut Stoycum) rigidissimo animo: qui illius continentissimam uitam atq; frugali tatem, ad Lucilum scribēs/ est his laudibus prosecutus. Egregia Epicuri dicta cōmemo ro/ ut isti (qui ad illa confugiūt) spe mala in ducti: qui uelamenta se suorum uitiorū ha bituros esse existimant:) probent quocunq; ierint: honeste esse uiuēdum. Cum adierint ista audient ortulos: & inscriptū ortulis: ho spes hic bene manebis. Hic sūmum bonum uoluptas ē. Paratus erit istius domicilii cu stos/ hospitalis humanus: & te polenta ex cipiet: & aquam quoq; large administrabit: & dicet hic. Quid. Bene acceptus es? Non irritant inquit hi ortuli famē: sed extingūt. Nō maiorem ipsis potionibus sitim faciūt: sed naturali & gratuito remedio sedāt. Alia plerisq; suis i epistolis de hoc philosopho

Seneca in laudē Epicuri.

pene inumera magnifice & sactissime dicta commemorat summa laude & ueneratione dignissima: quibus non sicut humanis sermonibus: sed ppe diuinis oraculis utitur: suaq; scripta passim ueluti margaritis qbusdam/ flosculisq; suauissimis ac redolentibus ornat, Quæ oia si psequi uelim: me potius destituet dies: q̃ illorum copia: & (quod nimur euitare) modum non habebit oratio, Venio potius ad Hieronymũ nostrum sanctissimum: cuius auctoritas apud nos semper plurimum ualuit. In secundo .n. aduersus Iouinianum libro: Epicurus (inquit) oẽs suos libros repleuit oleribus/pomis: ac uilibus cibis dicens esse utendum: quia carnes & exquisitæ epulæ ingenti cura ac miseria præparantur: maioremq; penam habent i inquirendo: q̃ uoluptatem in abutẽdo, Non pergam plura de Epicuro referre. Nos .n. q sequimur ueritatẽ nec ultra id (quod spõte se offert ueritati) disceptamus: tantis auctoribus fidem oportet habeamus, SER. Grauia sunt tantorum hominum testimonia/ & clarissimæ ac firmissime uoces: quibus (auertat Deus) ut ausim contradicere, Sed nõ parua tamen adhuc me admiratio tenet/ atq;

Hierõimus

animum pulsat/ cur causę est: ut non modo imperitũ uulgus (a quo facile est dissentire: Verum & non nulli eorum/ qui docti habẽtur: illum cõtumeliis afficiunt & morsibus lacerãt. Nã Cicero caput linguæ latinę/ grææ uero ęque peritissimus: sed pręterea indagator omnium rerum solertissimus/ cũ multis in locis/ tum maxime i tusculanarũ quæstionum libris ifesto aduersus eum animo acerrime pugnat. Illum irridet i Phalaridis tauro eam uocẽ emissurum. Suaue est: nihil curo. Et in suis se torminibus/ atq; strãguria gloriantem: quasi constantius ista diceret: q̃ sequeretur, Oratius quoq; poeta non obscurus i eius probrum his uersiculis utitur.

Me piguẽ & nitidũ & bene curata cute uises
Cum ridere uoles epicuri de grege porcũ,

MA. Verisimillima & ad rem tua est admiratio: & efficit/ ut pluribus q̃ putarã de Epicuro loquamur. Sed dic: habes ne plura cõperta in eum: ut omnibus una opera possit responderi? SER. Habeo nihil/ præter uulgarem infamiam. Sed leuitatis ac pessimi erroris auctor semper est turba, MA. Adaugebimus autẽ .n. suspicionem: ne quid post hac tibi animum pulset: simulq; uniuersa re

Cicero

Oratius

Nor.

Diotimus
Possidoius

Leontia
Epitetus

Timocrates

fellemus. Diotimus/ac Possidonius Stoyci in illum inuecti plurimum sũt. Alter quidẽ quinquaginta epistolas ĩpudicas & turpes ab eo scriptas referẽs. Alter uero ipsũ Leontiæ meretrici cõgredi solitũ. Epitetus quoq; eundem/ut lasciuum loquacemq; increpat: magnisq; cõuiciis insequitur. Timocrates item bis illum diebus singulis uomere solitum ex nimia crapula asserit. Multa quoq; peccare in oratione: ac in uita multo plura: minamq; quotidie in cibos cõsumere. Hæc sunt quæ Epicuro obiici solẽt: quæ a nobis hoc ordine sunt refellenda. Primum/ut iis omnibus/quos modo commemoraui; tum ut Ciceroni tuo/ atq; Flacco respondeatur: Atq; ut ab his incipiam; Diotimum Stoycũ possidonium; Epitetum: Timocratem: hos omnes insanire & obloqui/testis ẽ Laertius qui Epicuri uitam & diligẽter/& ornate cõscripsit: quam nostris temporibus latinam fecit Ambrosius Florẽtinus/uir monasticæ ꝓfessionis: atq; eloquens. Causas uero contumeliarum nullas repperi/ præter inuidiã: quæ inuidũ quenq; suis semper stimulis cõcitat: ut in altero doleat uel uirtutem eius: uel felicitatem: & ĩ propriam penam bona

Defensio Epicuri.

D. Laertius

Ambrosius Florẽtinus

Nor.

aliena conuertat. Nam uiri huius egregias laudes/& præsertim frugalitatem uitę ꝓmulti testantur. Sũma prætetea illum ĩ parentes pietate: ĩ fratres pręcipua beniuolẽtia: mansuetudine in seruos: humanitate in credibili in omnes fuisse Laertius iterum testis est. Quid dicam de cultu ad deos? De amicitia ad patriã? in qua tanta modestia & ꝓbitate se gessit: ut statuis æreis illum donare decreuerit/atq; donarit: quod ulli philosophorũ raro legimus accidisse. Schola eius cæteris ferme oĩbus deficiẽtibus quotidie numerosior erat. Multi ad eũ undiq; cõfluebãt. Plurimis quidẽ maximisq; philosophis carus extitit. Edidit uero tot librorũ uolumina: ut in multitudine facile ei cõparari nõ possit alius. Talia atq; similia/quę multo plura in ipso fuere/q̃ dixerim/illi inuidorum maledicentiam/calumnias/simultates/odia pepererunt. Ciceroni uero tamen liuorem/aut maledicentiam haud quaq̃ ascribo. Neq; enim fas esse duco/ tanti uiri/summiq; oratoris maiestatem illibatam non relinquere. ubi maxime non uidetur aperte de uitio. Eum potius existimemus: ut qui erat Academicus totus: ita facile ab aliis dissensisse.

Cicero

O. Flaccus

Restat ut Flaccum recte intelligamus: tum omnis soluetur tibi dubitatio. Is nāq; non quasi suem Epicurum obiurgat: sed in morsum uoluptuosorū hominum ruit: eos notans: qui legem Epicuri nequiret interpretari/ uoluptuosam uitam/ suisq; simillimam sibi imitādam anteponunt. Quare/ ut iā tandem/ tā multis ultro citroq; habitis/ atq; discussis: reliqua breui narratione perstringā. Epicurus noster summū bonū non ī corporis uoluptate diffinit: Quod uel solus ex philosophis omnibus fecit Aristippus: uilissimum profecto carnis mancipium: quē cum hominem natura genuisset: pecudem electione se maluit. Sed in uoluptate animi censet: quem nō putauit posse/ aut esse fęlicem: aut dici/ nisi per summā uirtutē. Eāq; ob rem/ uirtuti seruiens / panem/ & aquam/ polentam/ atq; olera omnibus ubiq; prædicabat publice/ atq; priuatim: caste/ sobrie/ iuste/ sancteq; dicens esse uiuendum. Verum illud fateor quoq; illum fortasse nō uidisse quid mali posteris sua importaret assertio: & quantum licentiæ peccandi concederet: dum moribus omnium congruentissimam sectam apponeret: cum animum ipsum uideamus tā scelere q̄ ꝓbitate īdifferēter delectari: eosq; raros esse/ quos uirtus alliciat: sed ferme īfinitos/ quos error īuoluat. Aut certe mala ista si uidit/ īprobe dissimulasse: ut populari uoluptatis appellatione sua disciplina esset multo celebrior: & ea ratione ad se multitudinem traheret: ut certe cōtraxit. SE. Quantū attinet ad epicuri sectā/ satis ī pręsens per te mihi factum ē. Quod reliquum est: si tibi uidetur: de immortalitate dic animorum: quod utinam/ quemadmodum antedicta possim æque percipere. MA. Cū. n. philosophi uniuersi qui aut de moribus/ aut de natura rerū aliq̄d recte senserūt: cū Astronomi: medici: hystorici: oratores: poetę: sibyllę: oracula ipsa: & totius pene orbis terræ consensus īcorruptibiles esse animos clara uoce pronuntiet: nihilq; certius: si auctoritatibus sapientum fides habenda est: teneatur. Quid est tandem: cur uelis rem tam compertam: tamq; ꝑspicuam denuo confirmari. SER. Legi profecto q̄plurima tum ueterum/ tum nostrorū hominū testimonia: & nuper quidē Franciscus Philelphus: uir summo ingenio: eximiaq; doctrina Mediolani librum edidit:

Aristippus

In quo peccare potuit Epicurus

Franciscus philelphus

in quo ea omnia (quæ dici posse de immortalitate animorum uisa sunt) est elegãter & copiose complexus: quem eumdem & te uidisse paucis ante diebus reor/cum ibi esses:

Aeneas sophista.

Ambrosius monachus

Et Aeneam sophistam persæpe in manibus habeo: quem transtulit ex græcis fontibus ille Ambrosius Florẽtinus monachus: quẽ ante cõmemorasti. Sed uellem præterea id ipsum argumentationibus firmioribus disputari: neq; tantum tribui auctoritatibus: quantum rationibus: quę hoc egregium in se habent: ut eis animus acquiescat: & si qd tribuendum est auctoritatibus (diuinæ illæ sint.

Socrates Plato: cyrus Scipio: cato Cicero: salustius: Liuius Valerius

Thomas de aquino

Socratem uero: Platonem: Cyrum maiorem: Scipionem Affricanum: Catonem: & reliquam huiusmodi turbam: Cicero: Salustius: Valerius: cæteriq; scriptores sibi habeant: quorum testimoniis omnia sua uolumina immortalitate referserũt. Nos uero sanctorum prophetarum uaticinia accipiamus. Thomam Aquinatẽ & uitæ sanctimonia/& ingenii sublimitate præstantem: reliquosq; doctores catholicos imitemur. MA. Recte sentis mi Seraphim: ut nobis ꝓfessionis; nostrę innitẽdũ sit efficacibus argumẽtis/sacrisq; sermonibus. Sed i hoc disserẽdi genere nõ ęque splẽdet oratio: contractior incultior: asperior sit ẽ necesse. SER. Assentior plane: sed non tam expetendus est nobis orationis lepor: q̃ ueri maiestas/atq; firmissimorum locorũ uis. Quare ut aliquid theologicæ dicas (quemadmodum dici potest) expecto. MA. Faciam: & id quidem q̃ breuiter ac dilucide potero. Negẽt igitur immortalitatẽ animi/qui quadrupedum more uiuentes sibi ipsis uoluptatem carnis deligũt: quiq; dedecore omni cõscientias polluerunt: dicantq; post mortem nullum inferis sensum esse: ac dissoluto corpore spiritũ euanescere. SER. Nihil ꝓfecto melius. Sed tu modo illis respondeas. MA. Id contendã atq; emoliar. Tu interim da mihi operã.

Rõ theologica

SERA. Do sane. MA. Humanus animus si dissoluẽdus esset: nullo modo dissolui posset: ut Theologi putãt: nisi quẽadmodum dissoluuntur cætera omnia. Verũ enimuero q̄cquid natura ipsa ꝓducit: q̄cq̄d apparet in terris trifariam labefactari/extinguiq; potest.

Triplex modus corruptionis. i oibus

Id eni oportebit: Aut fiat actione contraria: hoc est cũ expugnãt se inuicẽ frigidũ & calidũ: humectũ atq; aridũ: aut ꝓprio subacto & exterminato subiecto: q̃le ꝓfecto est

cum destructo ore destruitur uis eloquendi. Aut certe postremo imbecallitate regentis cõseruantisq; causæ. Id genus subtracto sole/ qui est fulgoris origo: adimitur mox omnis in aere fulgor. At uero animus ipse primo illo modo/ quẽ diximus/ destrui nequaq̃ potest: cũ contrariorũ elementorum lęsione uacet omnino: nihilq; ĩ eo sit mixtum/ atq; cõcretum: nihil igneũ/ aut ex humore/ aut aere/ aut terra ꝑductum: sed extrisecus ex nullis seminibus: nullaq; materia creatus ab opifice rerũ deo optimo maximo ueniat ad corpus: & simul infundendo creetur: & creãdo infundat̃/ ut Augustini nostri terminis utar. Nulla certe corruptio ĩ eo inueniri potest: quod simplex est/ & immixtum. Generatio autẽ omnis atq; corruptio in cõpositis fiat est necesse/ atq; ex cõtrariantibus inuicẽ. Quapꝑter corpora illa celestia (ĩ quibus est nullius elementi cõmixtio/ nihilq; dissidẽs:) sẽpiterna omnino esse dicimus. Quod (si supiores illos orbes) q̃to magis animũ sempiternũ esse dicemus: cuius gratia cõditi sunt: q sacer est: q diuinus: qui inuisibilis: & par ipsi Deo maiore sui parte: si dictu fas est: Quem deniq;

Aĩus nõ extiguit̃ actione cõtraria

Augustinus

Cæli ĩcorruptibiles

M. Tullius ita diffinit: Singularis ẽ. n. quędam natura/ atq; uis animi/ seiuncta ab his usitatis/ notisq; naturis. Itaq; quicquid est illud/ quod sẽtit: quod sapit: quod uiuit: quod uiget: cæleste & diuinum ẽ. Ob eãq; rem ęternum sit necesse est. Hęc igitur cum ita sint: extinguet nulla uis animum: siue illa sit ferrum: siue eculeus: siue ignis: siue gurges: siue humidũ: siue flabile: siue etiã (ut poetę dicerẽt) apud Acheronta/ stygiãq; paludem tricipitis Cerberi faucibus glutiatur. Quid ẽ uero animus ipse potissimum: nisi cuiusq; rei intelligendę principiũ: Qui cum intelligit contrariorum rationem/ atq; uim: illum non tamen uidemus ullo pacto corrumpi/ queadmodum corpora ipsa concreta contrariis/ quãdo cõtrariam uim sentiunt. Neq; quod ẽ a nobis secundo dicendum/ cũ emorit̃ corpus/ potest & animus emori. Exuit̃. n. corpore instar operimẽti: quo tegebat̃: & ab illo diuellit̃/ ac seperat̃/ tanq̃ diuinum quiddam & sempiternum a corruptibili & crassiore quadam massa eatenus destructioni ac putredini obnoxia: quoad in fine sęculorum omnis caro reparet̃ ad uitam. Cũ uero ex corpore animus

M. Tullius

Cerberus

Aĩus qd

Quod animus ꝑ corporis mortẽ nõ extinguit̃

nullatenus pendeat: magis autem ex animo corpus: ipseq; animus corpus īformet: uiuificet: agitet: regat: cōseruet: ut suā forma materiem: fieri nullo modo potest: ut extermінato cadauere exterminetur & aīus. SER. Recte tu quidem ista prosequeris: & ex theologiæ philosophiæq; fontibus tua dicta cōstituis: qua quidem re admodum lætor. Sed licet ne ad ista respondeam? MAT. Licet uero: atque ut facias oro. Nulla enim ueri inueniēdi facilior ratio: q̄ ut refellas/ uel obiicias sæpe. SERA: Si quæ attigisti uera sunt: consequens est: ut brutorum animas sempiternas esse dicamus: quia inuisibiles sunt: nullaq; ex materia compositæ: & corpora sua informant: uiuificant: agitant: regūt: & ex corporibus quasi tenues auræ uidentur exire. MAT. Argutius nihil potuit per te dubitari. Sed tamen in ꝓmptu est: quod tibi respondeam: quod cum acceperis: fies tu quidem statim ingētis certitudinis plenus. Brutorum &enim animas post corpora manere non dicimus: quoniam materiē ex qua ortę sunt habent. Educuntur enim ex uirtute ipsa/ potentiaq; materiæ: estq; illis ex crassa & destructibili concretione terrena/ mortaliq; natura ori

Brutorum aīę cūr sūt imortales

go atque principium. Quod satis diuino testimonio a conditione rerum est declaratum: cum in principio libri Geneseos quantum ad hæc animantia dixerit deus: Producat terra animam uiuentem. Quantum autem ad hominem (qui particeps quodammodo diuinitatis futurus erat) Faciamus hominem ad imaginem & similitudinē nostram. Quibus rationibus adductus Salomon/ Reuertatur inquit puluis ī terram suam: unde erat. & spiritus ad eum: qui dedit illum. Quę uerba catholici interpretes sic intelligenda censent: ut puluis referatur ad muta: sed ad hominem spiritus. Ergo si hæ formæ brutorum materiales sunt: ut certe sunt: utique necesse est adgenerentur adgenerata materia: & intereant interempta materia. SERA: Liquet iam mihi res: atq; eo amplius: q̄ tam magnū est dei testimonium/ quod induxisti: ut illi fidem nedū habeam: uerum quoq; nudato uertice reuerēter assurgā. MA. Lętor q̄ cū homine magnę pietatis & fidei ē mihi res. SE. Me tenet eadē parq; uoluptas: ut nactus sim q̄ pie & fideliter doceat. Quare te quæso ut pergas absoluere quod tertio loco restat absoluēdum: utrum ne scilicet impotentia suę

Genesis.

Salomon

Quod defectu suæ causę aīus īterire non potest

ac pprię causæ humanus animus possit in
tenre. MA. Nihil pfecto minus: nisi orbis
ipse rector de cælo labatꝰ & cōcidat: quod
tam absurdum ē dictu: ut absurdius nihil
possit humana ratio cogitare. Vniuersam
.n. mundi machinam (quæ tractu cęli ambi
tur) cunctaq; creata (quæ cernimus) finxit sa
pientissimus ille/ ac potentissimus artifex
deus hominis causa: & illa īperio eius sub
strauit. Hominē uero suum uoluit esse cul
torem. Illum ppter se condidit: illum inten
to ad se ore figurauit. Illum ad cælum (un
de ortum habet) erexit atq; cōstituit. Cum
igitur ex hac uita tanq̄ ex lōga pegrinatio
ne atq; naufragio ad suum factorem/ cæle
steq; illud domicilium/ unde decerptus ē/)
euolauerit/ ibi ppetuo cōquiescat oportet:
quoniam ibi eius est finis fęlix atq; perpe
tuus: idest gloriosus deus & immortalis.
SER. Perpulchre q̄tum ad sanctos hoīes
attinet. Sed quid de reprobis: quorū finis
nequaq̄ est deus: cū a deo sint prsus auer
si? MA. Idem de quibuscūq; mortalibus
sentias. Pares siquidem uniuersos natura
generauit/ & unius eiusdemq; rei gratia:
quanq̄ ī meritis dispares efficiat uirtus &

Aīe dāna torū ēt ī mortales

uitiū: & dignus sit malo ppetuo: qui cōtra
se reclamante natura bonum (quod erat per
petuū) paruifecit: cōtēpsit: abiecit. SE. Tri
partito ordine perpulchre hactenus est a te
mōstratum animos haud interire: uel ꝙ eā
cōpositionē non habent/ quę corruptionis
est causa: uel nulla (in quæ resoluantur) prin
cipia: cū sint ex nullo creati: uel ꝙ deniq;
nequeunt ab suo fine diuelli: qui Deus est
uita/ gloria/ imperio/ & maiestate sempiter
nus. Ceterum supest quod iterum moueat.
possint ne extingui: & in nihilum redigi.
MA. Acute me iterrogas: atq; etiam urges.
At sine parumper occiput fricem. SER: Fri
cato q̄diu lubet. MA. Sed & subrides? SE.
Id efficit tua ista fricatio. MAT. Eia age.
Quā tantā uim putas: quæ stirpitus animū
queat extinguere? SER. Mors fortasse: sed
deus ipse certo īmēsus ac prępotens. MA.
Cum est sermo de aliquo: quod fieri nō po
test/ sublimem illam/ diuinamq; maiestatem
semper excipio: quæ nihil agit difficulter.
Si uero mortem dicis: certum ē unde respō
deam. SER. Sat id mihi erit. MAT. Nulla
est enim uirtus tam firma: tam ualida: tāq;
cumulata: quæcunq; quotaq; illa sit: neq; si

pticularis epilogus

Aīa rōnalis nō pōt ad nihilari.

tantum dixeris mortē: sed sydera etiā/aut angelos/aut demones/aut aliud/ quod maius his cogitari possit: quæ se se eo usq; protēdat: ut facere queat siue ex nihilo aliqd: siue ex aliquo nihil. Reluctatur utriq; natura. Non conflat artifex statuam/nisi ex pręexistente materia. Sed neq; partum generat aliquod animal/ nisi p semē: si illis fortasse non consenserimus: qui scripserunt animalia quædam aura cōcipere solere: quod quidem etiam in nostrā sententiam uenit: cum aura non nihil existat. Similiter dico nec ualet rē quisq̄/que iam sit/ ĩ nihilum uertere: siue illam laniet: siue suffocet: siue comburat: siue aliquid eiusmodi inferat: Deterior sane fieri potest: alterari quoq; uariis uicibus atq; mutari/sed ĩ nihilum uerti ac euanescere minime potest. Nulli.n. data sunt arma tam fortia quæ naturam expugnent: nulli telum tam pernix: quod necem animis inferat. Dei est. Dei inq̄ ista facultas: qui tam & si potētissimus in omnibus est: non tam uiribus tamen: q̄ æquitate moderatur uniuersa. Nec certe quantum potest: sed quantum decet/ exequitur. Perindignum sane esset: non solum Deo/sed etiam homine uel me

Aura cōcipe aīalia q̄dā

Not.

diocriter instituto decertare aduersus naturam: quæ paret Deo ipsi/& ancillatur: si nō est ipsa deus. Animaduertendum præterea illud est/q; si animū deus uoluisset esse mortalem: nunquam dixisset id quod paulo ante tetigimus. Hominem faciamus: qui præ se ferat imaginem & similitudinē nostram. Cum similitudo hęc atq; imago/nō ad corpus/sed ad animum tota referenda sit: qui cum nullo alio magis q̄ cū Deo ipso comparari potest. Cum eni noscat & intelligat: præteritorum reminiscatur: futuris consulat: complectatur præsentia: meditetur: contempletur: administret: imperet: doceat: accipiat: & quicquid eiusmodi est: an aliud dici potest q̄ diuinum quiddam? Quod si diuinum etiam & immortale planeq; sempiternū. Sed neq; in ueteri testamēto se deum esse patriarcarū tam sępe dixisset: si illorum animæ cū corporibus interissent: Ego sū inquit deus Abraā: deus Isaac: & deus Iacob. Testimonio dei maius non est. Idcirco ait. Ego sum deus: ut tanto testimonio illę credātur uiuere. Ostēditur insuper Abraam ex euāgelio eo in loco quem appellant Theologi limbum & in eius sinu perinde atq; in

Alia ĩmortalitatis rō

Alia rō

Limbus

hospitio tranquillitatis & pacis amoenissimo Lazarum sanctum & pauperē exceptū: qui ābo plane nisi uiuerēt non potuissent sine mendacio alter conspiciendus demonstrari: alter ī tutissimo illo excipi sinu. Illud etiam satis declarat: humanos aīos necessitate esse immortales: ꝙ deus ipse hac ī uita suis electis sanctissimisq; hoībus aut nunq̄ aut certe rarissime illa premia reddit tantis digna uirtutibus. Sed neq; ī malos insurgit quotiens peccant. Magis uero iustitia ipsa: aequitas: innocentia: fides: pietas: conculcatur / praeualente utiq; atq; dominante libidine: hisq; facilius prospera cuncta eueniunt: qui ī probe / nepharie / ac turpiter uitā agūt: q̄ iuste / sancte / casteq; uiuentibus. Quod sane ita esse apprime Iuuenalis his uersibus docet.

Alia rō

Iuuenalis.

Aude aliqd breuibus gyaris & carcere dignū
Si uis esse aliqd. ꝓbitas laudat̄: & alget.
Criminibus debēt ortos: prętoria: mēsas:
Argentū uetus: & stātē extra pocula caprū.

Enīuero si recta / si iusta / si benefica natura illa diuina cēsenda est: oportet profecto ut ex rectitudine sua atq; beneficētia & bona ꝓ meritis: & mala pro īpietatibus aliquādo nobis reddit ura sit: quod alia nulla ratione fieri potest: q̄ ꝙ sit animus immortalis. Sed quid opus est tam multa congerere? Si moriturí simul cum corporibus animi erāt: putamus ne Christū dei filium / & humani generis saluatorē deuenisse ī terram? carnē induisse mortalem? uagiisse? exuriisse? alsisse? sudasse? An ꝓposuisset futuro aeuo regnū caelorum? & decoram illam gloriosamq; immortalitatem? An minitatus fuisset ęternos cruciatus / & tartareas umbras? An tradidisset precepta illa iustitię: de qbus apud Mattheum est ita locutus. Si uis ad uitam ingredi: serua mādata. Aut ioco fortasse tot / tantisq; sermonibus / atq; legibus uetuisset iniqua? Cur quoq; dedisset ī Mattheo iterum magnifica illa saluberrima ac certa cōsilia? Si uis perfectus esse: uade / & uēde quae possides: & da paupibus: & sequere me: & ī caelo thesaurū habebis. Cur deniq; genus humanum tot tantisq; beneficiis: donis: remediisq; cumulasset? Nascit̄ quidem hyeme: & inuisibile dei uerbum / sublimemq; maiestatem capit tugurium uile / & cōgestum cespite culmē. Datur fęminę. Credit̄ fabro lignario. Praedicat pęnitentiā: morit̄ crucis horri

Alia effi cax rō

do turpissimoq; supplicio. Resurgit: legatos mittit disseminare euangelium: ac spargere Dei archana ab ortu solis usq; ad occalum in communem orbis terræ publicamq; saluté. Taceo sacratissimas uisiones: & multis reuelata mysteria. Taceo pphetarum uoces: sibyllarumq; uaticinia. Taceo responsa idolorum: ipsa portenta: atq; pdigia: aliaq; inumerabilia tum hominum, tum signorũ testimonia: quibus liquet sole ipso clarius humanos animos nũq̃ morituros. Videor mihi effecisse hactenus, ut tu te iã possis ex paucis his & enarratis pbreuiter, multa colligere. SER. Reliquum nihil mihi fecisti: quod aut dubitem: aut nisi uelim curiosius cauillari putem amplius pquirẽdũ. Quod omnium sane mihi difficillimum uidebat: id potissimũ sum assecutus: ut catholice de immortalitate animorum differeres. Iam uero si placet difficultatibus his tanq̃ scopulis supatis planum æquor & tranquillũ nauigemus. MA. Admodum lætor q te quietum ista dimittant quæ disputauimus. Sed ut unde discessit reuertat oratio: illud puto pfacile demonstrari iam posse. Cum sit animus imortalis: homini malo ac uoluptuo

so ex rapinis, atq; pditionibus, deliciis, lasciuiis, aliisq; foede nequiterq; commissis: nullum gaudium nõ diuturnum dico: sed uix diurnum posse contingere. Inter cætera mala hoc grauissimum habet omnis praua uoluntas, & male institutus affectus. Semp laborat occulto atq; intestino supplicio: & aculeis pungit suis. Gemit intra nos ratio, cognitioq; peccati ea, quam sinderesim uocant. & dies atq; noctes stimulis nescio quibus menté increpat, atq; admonet p stultis libidinibus: p caducis fluxisq; rebus: p terrenis illecebris: quæ omnia æque fragilia & peritura sunt: ac uenter: (cui exhibét uoluptatem) non esse post habẽdam uirtutem: ac aĩorum uerã sempiternãq; saluté sed aduersus pessimas cupiditates ĩstructa acie tanq̃ aduersus hostes, esse magnifice aĩoseq; dimicãdũ. Latrat ĩstat domestici canis cõsciẽtia: morsus atq; uulnera sẽtiẽs sua. Scelus illa benigne nõ accipit: nec uitia sine murmure atq; querela. Mordet ubiq;: ęternũq; mordebit uermis ille edax: q nũq̃ morit: Recordatio receptarũ uoluptatũ mẽté ipsã cit: & magno torquet metu. Pulsat illã cõtinue angelus sacer: q apud nos ẽ: imo ĩtra nos residet

Infęlix conditio iniquorũ

Sinderesis

Conscia

Vermis.

Memoria.

Angelus.

No.

bonorum omniũ inspirator & custos: malorũ uero dissuasor & testis. Defluũt exiguo spatio/atq; breuissimo: & singulis momẽtis (quasi fluẽta) decurrũt hę corporis fędæ/dãnosęq; libidines: neq; finem alium habent: q̃ dolorem: ignominiam: luctum: interitũ. Quis ergo satis sanę mẽtis eiusmodi uitiis delinitos/ & luxuriis inquinatos diu tuto ac perfecte gauisuros affirmabit? cum mordentem intus conscientiam sentiãt? Deum in scripturis animaduersionẽ minitantẽ extimescant: cum deniq; post se relinquat nisi penitentiam/amaritudinem/pauorẽ uoluptas empta dolore? Quo.n.cõmento: q̃bus iocis: quibusue ludis hosce mihi dabis plene exultantes: ut non sit acrior sollicitudo/ q̃ suauis libido? Erit ne cithara? an simphonia? an saltatio? an cantus? an noui concubitus? an lautiora cõuiuia? an insignia/honoresq; delati? an deniq; ouationes/ triũphiq; ipsi? qui in risũ illos soluant: in intrepidãq; lætitiam? aut somnus talibus/cibusue poterit esse iucundus? Suspirabunt itaq; sępe: & ingemiscent/ut diximus/etiam inuiti occulto quatiente animum tortore flagello. Sed (ne omittamus extrema) oro des mihi homi-

nem omnibus affluentem diuitiis/ muneribusq; fortunæ: quem frequens puerorũ ancillarumq; turba circundet: Serica & purpuræ uarii coloris: acu pictæ/gemmatæq; ornẽt. Nõ desint calices: sciphi: uasa cælata argenti auriq; fului: & q̃cquid eiusmodi ars ulla effingere/conflareq; potest. Habeat ingẽtia palatia: ortos consitos: ubiq; domos: ubiq; uillas: Iugera uero in diuerso solo tot: ut ea singula uix centum uertat aratris. Iungãtur nauigia: quæ maria sibi omĩa sulcẽt: Aedes marmoribus: statuis: tabulis: ære: picturaq; resplẽdeant. Cũ ꝓficiscit̃: eum equorũ multitudo comitet̃. Præcedant impedimẽta: sequant̃ quadrigę onustę ingẽtibus sarcinis. Sit admirabilis magnificẽtia. & sũptus epularum. Subiice illi populos: urbes: ꝓuitias. Imperet Regibus/atq; Tetrarchis. Hæc oĩa fortunæ bona/quæ in unum congessimus: si uni tribuant̃: tanget ne hũc perfecta solidaq; lætitia? aut fęlix censendus erit? SER. Nihil certe minus dicturũ te existimo. Ego tamen nondum satis uideo: cur lętabũdus futurus non sit: etiam si fęlicem non dixerim. MA: Ego uero existimo utrunq; facilius negari: q̃ alterum posse defendi. SER.

In bõis fortunæ nulla fęlicitas

Aueo te cur ita sit ꝓsequi. MA. Quoniam ut constat grauissimo atq; sanctissimo testimonio Pauli nimia quadã anxietate & animi simul & corporis discrimine ista querun tur. Qui uolũt inquit diuites fieri: incidũt in tentationem: & laqueum diaboli: & i desideria multa/ & inutilia & nociua: quę mergunt homines in interitum & ꝑditionem. Malorum insuꝑ omnium radicem cupiditatem appellat: quã quosdam appetẽtes naufragasse inq̃t a fide: & se se multis iseruisse doloribus. Discurre per singula uitia: tecũ cogita omẽs suggestiones/ & irritamẽta diaboli: nihil inuenies/ quo mortalium mẽtes facilius uincat. Quis animus tã rectus/ tãq; bene institutus: in quem cupiditas non dominetur? Quę uirtus tam pręcipua/ tãq; diuina/ in quam auaritia non frequẽter incurset? Quod deniq; ꝓpositũ tam firmũ: tãq; continentissimum: quod nõ aries iste pecunię de gradu dimoueat: incutiet: sibiq; submittat? Aptissime quidem Diogenes ille cynicus rerum omnium contemptor. Arcem omnium malorum/ pauli nostri more cupiditatem nominauit; atq; cur aurũ croceum esset & pallens interrogatus fert̃ respõdisse

Paulus.

No. Cõtra auaritiam

Diogenes

illud ideo pallere: ꝙ se cerneret obsideri a multa turba prędonũ: nunquãq; careret insidiis. Non potuit quicq̃ facetius ac uerius responderi. Prædones sane passim intuent̃: qui fraudibus: mẽdaciis: piuriis: furtis: usuris: circũuentionibus: ꝑditionibus: rapinis ipsũ inuadunt: Quondie a nouis siccariis: nouis artibus capit̃: Occulit̃ tantisper. Sed ecce protinus aliis alius arripit: nullo præsidio: nulla arce: nullis ꝓpugnaculis septũ defẽdi potest: etiã si illud medio i capitolio / ac collina turre reponas / aut i phanis: secretioribusq; delubris Deo suisq; supis dices. Pallet igit̃ ubiq; ac trepidat: eo ꝙ ubiq; ab oibus petit̃ quasi apris hiatibus: nusquãq; habet ꝑfugium: quietem: inducias. Sed ubi omnes idem queritant: idem suspirant: idẽ anhelãt: quęso in quę desyderia: sollicitudines: curas: molestias: supplicia icidũt cõpetitores? quę mergũt eos i interitũ & ꝑditionẽ ut Paulus rite uidebat? Cetera. n. uitia & locorũ & tẽporũ sunt: ac mẽsura q̃dã/ certoq; fine cõtinent̃. Cupiditas uero & domi & foris: & terra & mari: & pace & bello: & i ocio & negocio dñatur ac regnat. Luxuria cessat in sene: hęc tũc ita iualescit: ut nulla libido

Facete

Nunq̃ tutę diuitiæ

Auaritia insatiabile malũ.

maior: nulla rabies acrior, Superbia non ca
pit abiectum & inopē: hęc illum excruciat.
Iniuria modum habet in mora: hęc nullum
terminum habet, Post feritatem homicidii/
paricida ingemiscit, Blasfemus post furorē
se cogit. Iracundus dimisso stomacho con
quiescit, Auaritiæ uero neminem uideas pę
nitere, luge est.n. & semp excrescēs/ac sine
fine peccatum: cui possit quisq̄ nulla ratio
ne mederi. Ex quo illud horrendum est in
euāgelio dictum. Facilius est camelum trāsi
re per foramen acus: q̄ diuitem intrare in re
gnum celorū, SER. Ita esse (ut dicis) censeo:
cū de auaro/ac cupido loquimur, Sed esto
qs bono/ęquoq; iā parta possideat: nihilq;
sit: quod præterea quærat: aut cupiat: hunc
non beatum aspicies: & uberius exultantē:
MA. Minime uero, SER. Ede cur. MAT.
Quoniam nō minoris negocii est ista quæ

Exteriora qre dicūr bona fortunę

rere/q̄ quæsita tueri. Bona.n. fortunæ/eius
modi omnia philosophi idcirco nuncupa
runt: q nulla ratione comparari/posside
riq; possint: q̄ casu/& temeritate fortunæ,
Quam obrem diuinum honorem eidē ipsi
fortunæ Romani tribuerunt: arāq; dicarunt
cum simulacro dextera gubernaculū tenen
te: leua autem cornu plenū: quasi orbis re
gimen obtineat: solaq; sit: quæ opem precā
tibus mutuet, Isti pfecto errauerūt ex parte:
ut fortunam deam facerent: cęloq; locarēt.
Sed monuerūt simul (quod uerissimū erat)
non esse confidendū iis rebus: quas nobis
mutuatas tantum cerneremus: & (tanq̄ ara
neo filo) pēdentes: ac paruis spatiis/breuissi
misq; curriculis prǣterfluere: labi: & ex aliis
ad alios demigrare suaptenatura deoq; si
nente constaret, quæ (si quando usq; ad ex
tremum nobiscum maneant) incertis postre
mo hæredibus omnino sunt relinquenda:
ut quippe (qui uenientes in hunc mundum
nihil intulimus) æque & exeuntes nobiscū
nihil feramus, Adde cum talibus quis spo
liaē: & ex illustri loco/sūmisq; diuitiis in ob
scurum gradum/remq; deuenit angustam:
quæ uulnera excipiat: quę tormēta: quę ma
la. Huius uita pfecto est morte deterior. Vi
deas quosdam pudore suffusos amarā pa
triam/carosq; deserere, Alios p furorem sibi
ipsis manus inicere, Non nullos (proh ne
phas) aīas demonibus dedere. Omitto ma
ledicta: blasphemias: pfidias: prædas: dire
ptiones: sacrilegia: in quę q̄plurimos egit

bonorũ amissorũ dolor: & imẽsus q̃dã nõ tã inopię q̃ erubescentiæ pauor. Poterit ne igit̃ q̃sq̃ (qui recte sapiat) uniuersa hęc terrę bona lętis oculis/ac comi frõte cõspicere: nisi aciẽ mẽtis excęcauerit oĩo falsis erroribus: atq; aĩum a ueri cognitiõe detorserit? SER. Atq effecisti/ut ppemodũ iã cõfitear/eos eẽ beatos: q spõte se oĩbus terrenis exuũt: nostroq; uiuendi more paupes/paupẽ christũ: & nudi nudã uirtutẽ ęmulãt̃: nihilq; habẽt/ quod cõcupiscãt/quod metuãt/quo efferãt̃/ quo ue angãt̃. Cęterũ si unũ tãtũ (in quo iterũ aĩus fluctuat) enucleare potueris: cõstantissime affirmabo/nullũ esse uiuendi genus hoc nostro iucũdius. MA. Quid nã est: in quo fluctuas? SE. Nũq̃ in sũmis bonis fortunę ẽ: si preterea sãctus/tẽpatusq; sit: publica/atq; priuata iuste/religioseq; administret: tribuat/ubi tribuẽdũ ẽ: nihil timeat insidiarũ: nullius formidet iuidiã: nullius trepidet potẽtiã: carus sit oĩbus: cupiat̃: amet̃: dicẽdus sit miser: nec ne? MA. Caue hunc miserũ dicas: cũ ex hoc numero plurimi extiterit sanctissimi atq; cõtinẽtissimi uiri: quales accipimus diuios hoĩes Abraã: Isaac: Iacob: Moysẽ: David: q̃lẽ uiderũt prioribus tpibus maio

Abraã: Isaac Iacob: Moyses: David

res nostri Ludouicũ galliæ Regẽ. Nos uero nostra hac tẽpestate Galeotũ Robertũ malatestã arimini pricipẽ/humanissimũ uirũ atq; doctissimũ: & Paulã Gõzagã Iohãnis Frãcisci primi Marchionis Mãtuę cõiugẽ: sãctissimã & memorabilẽ fęminã: eiusq; filiũ Alexãdrũ: qui meritis laudibus hic mihi habẽdus esset: si adhuc uiuẽs laudari se pateret̃. Qui oẽs pfecto (si miseros eos copiæ reddidissent: atq; ĩperia) ea e uestigio abiecissent. SER. Obseruaui ut his adiungeres Cosmũ Medicẽ tuũ: de quo soles sępe multa narrare: & magnifica & egregia cũ homis laude: sed hoc loco me fefellisti. MA. Soleo q̃dẽ cũ licet/eius uiri cũ dicta tũ facta laudare: illiusq; memoriã crebris libenter usurpare sermonibus.. Quis.n.nostri generis ẽ/ atq; ppositi: q illi nõ se plurimũ debere fatear̃: & eius recordatiõe nõ se sẽtiat recreari? cũ sitq̃dẽ ille tot tẽpla eminẽtia/ædes: ac monasteria miro quidẽ ornatu/& arte elaborata nobis erexerit? Bibliothecas uero omniũ diuinorũ/humanorũq; uoluminũ liberalissima ĩpensa & elegãtia regia cõstruxerit? nos prę terea largitiõibus pene quotidiãis/ sũmisq; officiis cumularit? An usq̃ loci gentium ue

Ludouicus rex Galeotus Robertus Paula Gonzaga Alexãder.

Cosmi egregia laus

alius omnibus sęculis inuētus est Cosmus?
An Florētiæ tantū suo se iactare licet alumno: ut nō magis dono quodam prouidentię in totius orbis uel usum uel exemplar: q̄ in unius ciuitatis gloriā natus esse uideatur? Fateor recēti illius hominis morte plurimum me esse commotum: ꝙ in unius obitu iam pridē iacturā maiorem res humanæ non fecerint: uisumq; sit uniuerso pene orbi unicum specimen beneficētiæ ac pietatis ademptum. Quis uero tam ingrato animo atq; agresti: qui etiam tacēdo lugubre illud mento non ingemuerit? Quod tum Cambius Bossus meus/ Vir sane ex hac schola nostra Iesu Christi doctissimus edidit?

Cambius bossus Epigrāma ī Cosmū

Hei mihi damnato Cosmus qa raptus ab orbe:
Orbis erat uiduus & sine sole dies.
Vnus sol terris: unus modo Cosmus in orbe.
Ve miseris: qd.n. durius? ah Superi.

Petrus Medices

Sed illud tamē satis animū mærore leuauit ꝙ Petrus filius deo optimo maximo: superisq; beneuertentibus reliquus nobis ē: non modo paternæ opulentiæ hæres pulcherrimus/ sed beneficētię: uirtutis: honoris: ingenii: atq; expressa quedā imago: ī qua & oīa patris ornamenta relucēt: & suū præterea ac proprium quiddam. Sed quoniam Cosmi nostri uirtutibus recēsendis/ meritisq; erga nos maximis atq; immortalibus maior debet/ q̄ hic locus sit: efficiam/ ut (unde detorta est) reuertatur oratio: Illud tantum cum dixero: me nunq̄ uel legisse quenq̄ ex ueteribus: uel uidisse præsentem: qui in pręclaro usu rerum illi merito sit comparandus. Vides itaq; hos miseros non esse dicendos.
SER. Ergo ī his potest esse fęlicitas? MA. Cum uētum fuerit ad bonorum gaudia de quibus in principio sermonis nostri secundo loco seperatim polliciti sumus/ nos esse dicturos: tum arbitror fluctuationem hanc tuam satis sedatum iri. Sed iterim (quod in manibus est) ꝓsequamur: ut ostendamus q̄ ista tanta sęculi bona (quæ longo ordine recensuimus/ atq; sępius) auidius quærat: aut tenatius seruet: eum ipsum non cape plenā animi tranquillitatem/ serenamq; frontis lætitiam. Ratio est: ꝙ horum nihil animū explet: sed quo lōgius quisq; ꝓcesserit: eo minus inuenit ubi consistat: quoniam finē in quem desinat/ cupiditas nō habet: estq; hydropisi similis: aut ęstuātibus febribus: quę nullis potationibus sędant̄: sed quotiēs bi

Terrena nō faciant

No.

Xerses
Cicero

bitur: totiens inualescunt. Qua quidem in re poportuno. Xerxes ē nobis exēplo: quē Cicero refert/non sūmo imperio & regno: non īfinito exercitu: ac cōfertissima classe: non immenso præterea auri & argenti pondere: nō deniq; omnibus præmiis/donisq; fortunę cōtentum/publicis ꝓuocasse stipendiis/inuentorem uoluptatis: qua usus non fuisset. Sed turgidus etiam ille atq; insanus

Nabucdo nosor.

Nabucdonosor Babyloniæ rex humanis regiisq;/honoribus minime cōtentus/ diuinū sibi cultum instituit: suamq; imaginem suis populis colēdam erexit. Neq; parto iam toto pene orbe Alexander qeuit: ad remotissi

Alexāder

mas gentes/& immanitate barbaras/ situq; inaccessibiles uictorem exercitum duxit: ut uastioribus terrarum spatiis īmortalitatem nominis sui ꝓpagaret. Sed neq; ei satis fuit Philippus Macedo: tantus uir: tantus rex: tātusq; pater: famam inuexit ab Ioue Amone se esse ꝓgenitum. Quid: ꝙ audito alios orbes esse: q̄ eum/quem cerneremus/incoleremusq;: illū obortis lachrymis īgemuisse: & acclamasse ferūt: Quę te ad illos Alexander fortuna ducet? aut quę tāta tibi uita cōtigerit: ut tuis uictoriis Herculis ęquato fulgore in concilio deorum ascendas? O cæca cupiditas. O sacra fames. O habendi nunq̄ adęquata uoluntas. O honoris & nominis interminata libido. O uorax & auara hominum mens: cui nulla regna: nullæ opes: nullæ diuitię suppetunt. An ī usum unius creata sunt omia? An tam paruus aqualiculus/ alimēta uasti orbis solus absumet? An agrorum fruges/mansq; nauigia una tantū mensa uorabit? Quid miseri coniungimus domum domui: & agrū agro copulamus: ut

Isaias

deflet Isaias? Nūquid soli habitabimus super terram? Cur tam īflammato studio ad ea suspiramus? quibus nunquam satiari fas est? Sitim non extingunt ista: sed acuūt; appetitum non explent: Sed longius protrahunt. Ad ista nati non sumus: ideo maiora cupere nunq̄ desinimus: nec animus ualet alicubi consistere: quoniam alio est diffinitus? Incorruptibilis corruptibilibus: Diuinus humanis: Cælestis terrenis: Sacer/phanis impleri nō potest. Solo deo/gloriosaq; īmortalitate: quorū gratia natus ē: pōt esse beatus. Quod certe post multos errores/tū manifeste uidit diuus Aurelius primus huius nostrę religionis patēs: cū in cōfessionū

Augustinus ī cōfessionibus

libris claram hanc uocem emisit: Fecisti nos ad te deus: & inquietum est cor nostrum donec requies eat in te. Et alio loco hisdem libris cum declararet uniuersa mortalia laborare fastidio: & quidem quotidianis tempestatibus frangi: Versa (inquit) atq; reuersa in tergum: & in uētrem: & ī latera: & dura sūt omnia: & tu solus requies. Est sane (ut iqt) irrequietus animus / & semper in fluctibus: quem terrena delectant: & paruum ei & angustū totius orbis īperium: cui nunq̄ deus est satis. Ad ea uero si adducat̄ animus: in quæ quiescit: eamq; regionem & cælestem fulgorem: unde (ut ita dixerim) decerptus est: semp intueat̄: & eo (q̄tum natura hec fragilis patit̄) ex hoc exilio ire se paret: regnabit in angusto tugurio paup: & in paruo latibulo / & humili casula / etiā uasti orbis spatia transgredieē: eiq; erit ubiq; patria: ubiq; domicilium: ubiq; latissima curia: quoniā ubiq; in se deum habebit: & ubiq; extra se: unde cælum aspiciat: & quocunq; se mouerit comites secū habebit omnes turbas uirtutum / Prominebit: & tanq̄ ex alto inferiora despiciet: ac (ueluti supiore quadam in arce positus / omnia sua in tuto habens / nihil

No.

formidabit humanū. Nū ei deerit amictus: nō equs nō uehiculū: nec alterius cuiusuis rei īdigebit: sed neq; prędonē / neq; exiliū / neq; bellū trepidabit: tātasq; uires habebit: ut omnibus resistat: quoniā fortuna ab eo nihil potest arripe: cui nihil mutuauit: neq; uis ulla quempiā terreat: qui magis ad naturæ legē / q̄ ad uulgi opinionē / cōmunēq; errorē uitā ducit. Lætiores aspicies paupe res: quibus nulla est unq̄ dominata cupiditas: q̄ locupletes: qui auidius infinita possideant. Viuebat ī dolio Diogenes multo fęlicius: q̄ Alexander ī regia: & cōcaua manu potauit aquā multo iucūdius: q̄ rex iste uina pretiosa capacionbus sciphis. An paup tatē extimuit Anacharsis scytha: cuius epistola ad Cræsū extat his uerbis: Ego lydorum rex ī græciā ueni: gręcorū mores & studia & instituta percepturus. Auro aūt nihil egeo: satisq; mihi est ad scythas reuerti meliorē atq; doctiorē. Et quē Hānoni eximia quędā munera ei offerēti respōdisse ferunt: Munera aūt ista (qbus es delectatus) uel ciuibus tuis / uel diis īmortalibus dona. Verum & Socrates ipse non ne potuit diuitias pro nihilo ducere: q cū magno pōdere auri ar

Diogenes.
Alexander
Anacharsis
Cręsus
Epistola
Socrates

gentiq; donaret: tam multa nō desidero, inquit. Cūq; interdū nō nulla uenalia/uel noua/uel pretiosa uideret: subridens diceret: Ishs ipse nō egeo. Anthistenem quoq;/qui prior sectā cynicā inchoauit/ oia sua publice distribuisse legimus: tantūq; sibi paliolū quo opiebat/reseruasse. Cratem Thebanū quod mirabilius ē: magna ui pecuniæ i mari proiecta/ Abite dixisse malæ cupiditates. Ego uos mergā: ne ipse mergar a uobis. Nō referā Attiliū primū/ aut alterū/ primi belli punici gloriā. Nō Valeriū Publicolam. Nō Aemiliū. Nō Fabritiū. Nō Cincinatum. Nō Curiū: Nō Scipionē. Nō Scaurū: q Romano ipio decori & nomini fuere: magis paupertate/q̄ armis: magis cōtinētia/q̄ isignibus cōsularibus: cur hi oēs potuerūt ista cōtēnere? & tā alto atq; eminenti aio calcare? nisi q ui debāt iucūdiorē esse uitā frugalitate: q̄ multarū rerū luxuria? atq; pulchrius ipare diuitibus: q̄ diuites fieri? Et paupertatem non ita subiici temeritati/ telisq; fortunæ: ut rerū copiā/ & potētissimorū hoium gradū? Solāq; uirtutē ipredabilē esse/ & illesā: cętera omia præter illā inania/ atq; caduca. Nō igit imē se opes: non carnis illecebra: non habiti ho

Anthistenes

Crates thebanus

Attilii duo

Valerius publicola

Aemilius

Fabritius

Cincinatus

Curius.

Scipio

Scaurus

Cōclusio

nores atq; magistratus. nō dignitates: non sceptra: nō isulæ: nō sup uniuersas orbis terrarū nationes ꝓpagatū imperiū: nō deniq; qcqd speciosū mūdus falso ꝓmittit/ beatos nos efficit: sed neq; oia simul sufficiūt ad uerā uniuś diei/ solidāq; lætitiam. Multo plus macerāt: urgēt: laniāt: fallūt: excruciant: per dūt: q̄ iuuēt: adulent: ac palpēt. Quare si qs est/ q ratione utat: q uelit homo nūcupari: q de sua salute curet/ ac cogitet aliquando: necesse est: aut hæc uniuersa cōtēnat: aut cōtemnentis certe se similē pręstet. Quod si tibi iā satis cōstare fatens: locus ē/ ut inanibus gaudiis: falsis: adūbratisq; modū imponamus, dieq; posterū certis/ ac salutaribus designemus. SE. Quas possū gratias ago deo meo optimo/ maximo/ tibiq; pater: q hunc diē felicē & faustū mihi reddidisti/ signādū certe ānuis notis/ alboq; lapillo. MA. Facis ex consuetudine tua: ut oia mea tibi sint cara/ ac pretiosa. Sed quoniā elapsū ē id quod nobis ocii dat: nunc tādē redeamus ad religionis cōsueta negocia: finisq; oratiōi det.

PRIMA
DISPVTATIO
FINIT.

SECVNDA DISPVTATIO INCIPIT

MA.

QVONIAM SATIS TIbi uisum est disputatū sermone superiore Seraphim frater quemadmodū nulla sint/ aut certe inania cūcta sęculi huius oblectamēta: superest/ quod ante ꝓmisimus: ut secūdus hic dies de uero bonorum gaudio/ quod ex sola uirtute ac ꝓbitate orit̃: initium dicendi faciat. Quod eo uehementius te cupe arbitror: quo fere ab ipsa ineunte ætate una cū parentibus tuis ingenii animiq; tui præclaris auctoribus: deinde sūpta religionis toga: & Christi militiā ingressus/ caste semp & sobrie & religiose uixisti. Debet. n. fructus industriæ tuæ laborumq; tuorum tibi speciosissimus esse: ac benefactorū uitæq; innocēter actę recordatio iucundissima. Me uero/q eo tēpore/ quo Timotheus noster ueronensis pręco uerbi dei sūmus/ te primum suis sācrissimis manibus ad tyrociniū accepit: ad īgrediendā huius uitæ rōnē tibi quādoq; calcar īcussisse gloriari possū: ac deinceps adolescentiā tuā instituisse/ no

Timotheus

lo rei terreat difficultas: quę qdē erit nō exigua. Nā fructus recensere uirtutis /solatiaq; uitæ sācrissimæ/ uis quędā est diserti & eminētis ingenii. Nihil est.n.ex oībus/ qbus efficit̃ uita beata) grauius/ magnificentiusq; susceptu: q̃ id genus differendi assumere: quod reginam omnium rerum uirtutē/ atq; principē celebrat. Tale tamen est: ut quanq̃ ꝓ rei dignitate minus elaboratum sit: non parum ꝓpterea in se momenti ac suauitatis existimet̃ habiturum. Quæ res cum ita sit: iam dicendi locū sumat oratio. Tuq; prior interroga. SER. Quoniam mihi interrogādi facis arbitriū: non mihi uidet̃ uir temperās/ ac sapiens/ posse ullo gaudio frui. MA. Et improbus quidē hesterna disputatione uidebat̃ tibi: nisi forte ueri inueniēdi causa id contendebas. SER. Feci id sane/ cum ea de causa: tum uero quoniam sic aliquotiēs esse uidebat̃. Verū cum tu omnes seculares illecebras aī lętitia uacare ostēderis: multo firmius adiudico/ uirum sanctum/ atq; prudentem haud posse ī uita letari. MA. Quāobrem? SER. Diuina ferme scriptura id affirmāte multis ī locis. MA. Quibus? SER. Iis sane/ quos frequēter habes in ore/ atq;

Euāgelia prædicas: ut euangelicus ille: ubi passuros
discipulos dominus præmonet: Plorabitis
& flebitis uos: mūdus autē gaudebit. Atq;
ubi inqt: Qui uult uenire post me, abneget
semet ipsum: & tollat crucem suā, & sequa
tur me. Itemq; arta est uia, quæ ducit ad ui
DAVID tam. Ex hoc numero est etiam Dauiticum
illud lugubre carmen. Lauabo per singulas
noctes lectum meum: lachrymis meis stra
tum meum rigabo. Et alterum altero ī psal
mo. Fuerūt mihi lachrymæ meæ panes die
ac nocte. Reor quoq; memineris uirum san
Iob ctissimum Iob, atq; fortissimum, de se ita te
stantem: Anteq̄ comedā, suspiro: & quasi in
undantis aquæ sic rugitus meus. In prouer
Salomon bis uero Salomon ait: Beatus qui semp est
pauidus. Solent præterea omnibus solatiis
quæ habētur in uita, omnibusq; oblectamē
tis se se sancti uiri sponte priuare. Non cele
brare conuiuia: non indulgere choreis: nō
egredi ad ludicra. Non amiciri sūptuosius
Nō fari profusius. Cōiugiis uero aut omni
no carere: aut timidius uti. Supra naturā car
nis edomare luxuriā. Quasi aspidis uirus:
O sic aspectū, uocē, cōsortiūq; declinare femi
q̄ dure narū. Sed cū his omibus pati egestatē, igno

miniam: dolorē: supplicia: nexus: carceres:
horrēdaq; tormētorū & multiformia gene
ra necis: q̄lia priscis tpibus, & ab rudimētis
nascētis ecclesiæ ī sacris christi martyribus
expendit tyrānorum īmanitas. Ceteri post
laborē q̄etē captāt: Dies festos ludorū, solē
nesq; calēdas ac cetus celebrāt: uenatiōe: cur
su: pila: alea: circo: fidibus: cantu: hisq; simi
libus quādoq; oblectāt. Horū uero nulla ē
uita rigidior: nulla tristior: nulla īdigētior
nulla humilior. His q̄si infeliciter natis tan
tū datus ē luctus: pauor: & mētis afflictio:
adeo ut extiterint multi, q more Pithago Pithagorei
reorū hoiem nō nasci satius ducerēt: aut cer
te natū primus ex tātis erūnis (qbus stati in
uoluiē) excedere. Ex quo Iob ille noster (de Iob
quo sumus āte locuti) suū natalē diē & puer
periū lugēs: Quare (inquit) de uulua eduxisti
me q̄ utinā cōsūptus essē: ne oculus me ui
deret: fuissē quasi nō essē de utero trāslatus
ad tumulū. Et gemebūdus Dauid id ipsum DAVID
hoc uersiculo exprimit. Heu mihi quia in
colatus meus plōgatus ē: habitaui cum ha
bitātibus cedar: multū incola fuit aīa mea
Sed ab horū sētētia neq; lōge abfuisse apo
stolū Paulū crediderim cū id precaret. Quis Paulus

me liberabit a seruiture corporis huius? Et cupio dissolui/& esse cum Christo. Talibus multoq; pluribus adductus/nō uideo bonos uiros (de quibus prēsēs est sermo) in animo admittere posse lætitiam. Tu modo (si secus existimas) rationē afferto. Attentū me semper habebis & docilem. MA. Mihi quidem (quę attigisti) cōsideranti tria occurrunt: quibus respōdeam. Vnum ut sic esse assentiar/quemadmodum ipse dixisti: quoniam res ipsa priore quidem aspectu sic postulat. Alterum ut cōtradicam: ne abhorreamus a uita iustorū: & quasi infamis illa nos exterreat. Tertiū ut postremo eliciamus illam (quæ quærit a nobis) ueri notitiā. SER. Hæc erit mihi admodū grata: (præsertim q theologica est) disputandi ratio. Quare (ut contradicas) expecto: deniq; ut concludas. MA. In tuam sententiam induxisti ueteres sacrosq; sermones: subinde id (quod quotidianum est/& ante oculos iugiter) ut omīo bonorum nemo queat esse comis/ac lætus. Imperfectior aliquanto est tua ista cōclusio. & quæ infirmari paribus locis/ac dilui pōt. An non legisti mi Seraphim/qui in diuinis semp uersatus es litteris/ illud Dauiticū carmen. Lętabitur iustus ī domino/& sperabit in eo: & gloriabūt̄ oēs recti corde? Et illud/ubi sic pręcipit. Lętamini ī domino: & exultate iusti: & gloriamini omēs recti corde? Illamq; uocē ī mentis excessu. Exultate deo adiutori nostro: iubilate deo Iacob. Sumite psalmū: & date tympanū/psalterium iucundum cum cithara? Paulus quoq; ad Philippenses scribens/gaudium illis cōgeminat/Gaudete (inquiens) in domino semp: iterū dico gaudete. Sed quid est iucūdius illa mitissima domini uoce: Venite ad me omnes qui laboratis/& onerati estis: & ego reficiā uos. Iugum.n. meū suaue est: & onus meū leue: & requiē inuenietis animabus uestris? Quid q omnia pphetarum uaticinia: oīs fere pagina diuinorum uoluminum: omēs deniq; hymnorum/psalmorumq; soni sunt pleni lętitiæ/exultationis/& pacis? Cæterū (ut iam res ipsa loquatur) quid est q tu lęto uultu semp incedis? & frōte serena? residet in ore moderatus quidā & igenuus risus: nisi q intra te ē nescio quid latentis gaudii quod animū afficit: cōplerq; ora quodāmodo? Vnde illa in rebus agēdis/ & labore tolerando fratrum nostrorum pnitas? Vnde

DAVID

Paulus

Vox dnī

Veriſſime

Virtus

Locus

Tempus

Virtutis imago

tanta tamq; admirabilis in eis ſemper hilaritas: niſi de iteriore gaudio/ & concepta mēte lætitia: Non fert rerum natura: ut quis læto omni tempore uultu uerſetur: ſi non eſt intus animus lætus: neq; hilariter/ atq; impigre fiat/ quod ab inuito fit/ ac tergiuerſāte: Effigies enim/ quædā animi certa eſt & oratio: & inceſſus: & uultus: & his (tanquā nuntiis intrinſeca proferentibus) utimur etiam inuiti ſæpiſſime. Num probas iſta? SER. Ita prorſus: uel ꝙ perſpicua ſunt: uel ꝙ paribus rōnibus contradicenti mihi tu quoq; aſſentiri uoluiſti. MAT. Ergo erūt iſta contraria: ut gaudeant hi: atq; non gaudeant: modo rideant: modo defleant: modo efferantur: modo premantur. SERA. Videntē quidem/ ſed ne certo ſint hæreo. Opperiar uero: ut ipſe dilucides. MAT. Sane (ut arbitror) contraria iſta dicenda non ſunt: ſed magis diuerſa: quoniā reddat ea certa atq; conciliet & uirtus/ & locus/ & tēpus. SER. ut enim poſſunt hæc conciliari uirtute/ ut contraria non ſiat? MAT. Quo ſit tibi res breuior/ captuq; facilior: utar pictorum uenia: quos uirtutis imaginem/ atq; naturam

quandoq; in hunc ferme modum finxiſſe uidi. Vt ſit illa forma eleganti/ uirginaliq; decore: Aſpectu ſublimi & formidabili. Oculis acribus/ atque terrificis: Armata undique corpus: & ſudans in facie. Reſideat in cacumine montis omnibus prominens: Premat ueſtigio adamantes geminos fulgentes/ ac cuſpide rectos. Palma uirente/ frugiferaq; nitatur: dexteraq; elata/ polum contingat/ ac ſydera. Sit caput redimita lauro. Exeat de toto corpore nitor quidam eximius: Ad eam ducat per longos anfractus difficilis ſemita: Et aſper ubique ſit per ſudorē inceſſus. Vbi uero ad eam uētum eſt: ibi plana omnia: dulcia: ſuauia: fauſta: foelicia. Hærebit ne tibi animo hæc ſpecioſa effigies: uenerandumq; ſimulacrum: quod tot egregiis/ precioſiſq; coloribus depinximus? SERA. Hærebit ſane: & iam quaſi in tabella depictum: atque eo firmius: ꝙ memoria teneo carmina/ quibus HESIODVS poeta uirtutē etiam quodāmodo pinxit: quæ nobis latina fecere & GVARINVS tuus Veronenſis: & Omnibonus Leonicenus Viri optimi: & hac etate noſtra doctiſſimi. Alter hoc modo.

Heſiodus

Guarinus Veronensis

Omnibonus Leonicenus

Versus guarini

Sudorē præsefert uirtus mēte deorum
Est ad eā longus / rectusq; p ardua callis:
Asper & imprimis: ubi i alta cacumina uentū ē:
Mollis adestq; quę uisa fuit durissima quōdam.

Alter uero totidem uersibus: sed his sane uerbis.

Oibo nus leo nicenus

Sudorē posuere dei uirtutis ad arcem.
Aeterni: uia longa quidē starq; alta sub ipsam
Atq; maligna prius: sed iam suprema tenenti
Mollis adest: quæ uisa fuit durissima dudū.

MA. Perplacet q carmina ista memineris: quod quidem efficit: ut simulacrum iā nūc expositiōe nō egeat. sed referat modo ad id quod est propositi nostri: hoc est: uirtutem ab suis primo aditu laborem exigere: tum dulces deniq; atq; uberes fructus ferre. Sudorem prius imperare: postremo largiri quietem. Simul quidem etiam aduertendū est omnia ista & loci & temporis esse: atq; ideo bonis uiris dari tū bellum: tum pacē: tum fletum: tum risum: tum egestatem: tū opulētiā: eosq; ludibriis affici: & honoribus cumulari. Funestos dies habere: Itē & celebres. Tū tabescere: tū exurgere. Cōptissima ergo res ē: quæ nulla pōt tergiuersatiōe obscurari. ut sit omis uita cōfusa / atq; ꝑmixta: nullus status: nulla ꝓfessio: nulla conditio: nulla uitæ pars extet: quæ sua bona / suaq; mala non habeat: quibusdam nō delectet: quibusdā non angatur: aliquando non demergat: aliquando nō ꝓsiliat: & quod acerbius est: quæ nō sit maiore ex parte supplicium. Tantum interesse: non qualia in uita eueniāt bona; mala ue: sed qualis quisq; recipiat: Neq; id quod magno assēsu & populari uoce laudat / i bonis; neq; quod molles effeminatiq; homines infestissimum habēt / in malis esse ducendum. In medio ista posita esse. Solum referre / ad ea accesserit uirtus an uitium. Viro sanctissimo Iob omnia bona sunt arrepta fortunæ: abstracti serui: Ad empti liberi. Coniūx facta morosior: conuiciis eū sedulis: ꝓbris / maledictisq; lacessens: In sterqlinio iacuit: uiuētiq; adhuc illi caro emarcuit: & scaturiuit de ulceribus sanies. Hic tamē nunq̄ ita fractus est aīo: nunq̄ ita mentis offusa tranquillitas: quin in tabe fimoq; rideret: & iter cętera magnifica sermonem illum in ore semper haberet: Dominus dedit: dominus abstulit: Sicut domino placuit / ita factum est. Sit nomen domini benedictum. Helias uixit adeo paup: ut exunēs

No.

IOB

Helias

a muliere uidua mendicaret subcinericium panem: pastusq; sit longo tempore in heremo ministrātibus coruis. Hieremias est tentus in carcere. Daniel leonibus datus. Iohānes baptista legit̄ coluisse deserta: uictitasse locustis: camellū ei tegmen præbuisse: terrā uero cubile. Paulus a quo (ut puulgatus est rumor) heremus primus cępta est habitari. Antonius secūdus ab illo. Hilariō: & uterq; Macharius: reliquusq; ingens patrum/anachoritarum monachorumq; cętus/ac sparsa ubiq; solitariorum multitudo. Hi omēs in nuditate: ī penuria rerum: in horrore solitudinis uastę: in spelūcis/ atq; nemoribus: pallētes inedia: squalore obsiti: & exesi macie: contubernales tantum quadrupedum atq; serpentium: non ne uixere cum angelis? nōne paradisū mente transgressi illa gustarūt: de quibus non est fas homini loqui? Nonne iam quasi illius cælestis ac sempiterni regni municipes effecti/totis animis exultauere? Non pfecto tam fęliciter degissent ī urbibus: non tā læti diuitiis: aut opiparis lautisq; dapibus extitissēt. Sed neq; mollius in pluma/stratisq; sericeis iacuissēt. At (si iuuat) contraria exempla ponamus eorum: qui in

Hieremias
Daniel
Iohānes. B.
Paulus heremita
Antonius.
Hilarion
Macharii

uiri dura atq; aspera patiuntur: quorū proscribuntur sua: depopulātur agri: incēduntur rura: qui pelluntur e patria: orbantur liberis: trudūtur in ergastulum ob ęs alienū hos ipsos aspicies sūmo męrore cōfossos: lachrymis/suspiriis/eiulatibus cuncta replere: nullum quandoq; finem per omne uitæ spatium gemitibus facere: nulla solatia: nullas preces: nullasq; uoces salutares admittere: sed flere miserabiliter: in domesticos furere: passim debacchari: non nunquā etiam per repētinam iram opes suas spargere: aut quod prodigiosum est/ sibi ipsis ī propriā necem uulnera & ictus inferre. Hic eadē mala sancti uiri atq; improbi patiuntur: Quid ergo eorū actus tā facit esse diuersos? nisi rō diuersa patiēdi: nisi uirtus ipsa: quæ nullis fortunę incursibus quatit̄: nisi deniq; q ista (quæ diximus) paupertas: bonorū amissio: exilia: suorū orbitates: mala ualitudo: luctus: męror: uinculaq; & cruces suapte natura mala nō sūt: neq; urgēt/nisi male ferentes? An fortasse sāctorū hominū ieiunia: lachrymas: psecutiōes: ignominias: sollicitudines: studia: reliquāq; pęnitentiā mala esse dixerimus: quādoq; dē in his sustinēdis aī

Nihil ē malū nisi male ferēti.

uirtus spiritus sancti firmetur gratia: & eis ubiq; adsit robur uisq; ipsa celestis auxilii?

No. Nihil est (mihi crede) suauius homini ea lachryma: que sua scelera diluit: nihil eo gemitu dulcius: qui ad uitam beatam/ suumq; suspirat auctorem. Nihil dei timore securius: qui solus efficit/ ne quid aliud metuamus: Neq; est in illatis mortibus horror: quibus immortalis uita/ & triumphus sempiternus acquiritur.. Virga tua & baculus tuus ipsa

DAVID me cõsolata sunt/ Propheta canit., Et alibi quoq; exultabundus inquit: Lætati sumus pro diebus/ quibus nos humiliasti: annis/ quibus uidimus mala. Hinc etiam uox illa

Paulus fidentissima Pauli: Quasi morientes & ecce uiuimus/ sicut egentes: multos autem locu plectãtes: tanq̃ nihil habentes/ & oĩa possi

Salomon dentes. Atq; prouerbium illud Salomonis. Timor domini sicut paradisus benedictionis. Sed quid plura pcurro? nõ ne ista sufficiunt: ut sit probatum iam satis/ & quod tu ipse dicebas: bonos uiros concuti: eos ire p ardua: multis uitæ huius carere solatiis? Simul quod cõtra ego defendi: eosdẽ exultare q̃ maxie/ & oblectari: uariisq; solaciis ac suauitatibus pfrui? atq; ea que a malis feruñ

ut pessima: a bonis pspicio deo/ ac suffragãte uirtute sustineri/ ut optima: Ipsosq; sudores/ quos imperat Deus bonorum omnium parens/ ipsaq; uirtus potioribus consolationibus uinci: nullãq; solidiorẽ lętitiã esse ea: que ex egregia tãtum uirtute pficiscit̃: aut sane diuinarum rerum degustatione capit̃. SER. Ista iam liquent: ut dicis: si placet longius ito. MA. Quousq; iusseris/ etiam si ad indos. SER. Non sum/ qui tibi tantũ pegrinationis imponam/ sed neq; uelim: si licet/ hodie ex isto te sacello discedere. MA. Sed quomodo potest ista res stare: ut una opa me psistere hic uelis: & longius ire? SER. Atq; solet sæpius fieri: ut quis stans magna etiam itinera conficiat. MA. At quanta? SER. Passuum centena milia in horam: & multo plura quãdoq;. MA. Satis sanus nees: an illudis mihi? SER. Risum ut tibi moueam tantisper id facio: quod tu soles usurpare: cũ in cõcione captas populariter plausum. MA. Tu Seraphim meis me sic reticulis capis? SER. Renouandus a fatigatione & satietate ĩterdũ est animus iocis. Soluuntur. n. sic tristes affectus: & ad ppensiorẽ intentionem mentis acies reficit̃. Si tamẽ satis Iocãdi rõ

iocatum censes: nunc rē (ut est) eloquamur. MA. Ita sane serio dic: iocus uero relinquatur comędiæ. SER. Id etiam plus me delectat: quam obrem quod reliquum est prosequamur. MA. Tu de quo mauis īterroga: Ego (si potero) respondebo. SER. Postquā diffinitum est gaudia cadere in optimum quēq;: studeo abs te sigillatim audire quot illa quātaq; sint. MA. Est res ista difficilis dictu: sed ea tamen tot tantaq; existimo: quot quātaq; sunt bona: quę cuiusq; mens honesti conscia possidet: quę certe enarrari æque puto non posse: ac homo interius deprehendi non potest. quando tu tamen ita uis: enitar recensere de his quicquid mihi Deus ipse fons totius gratiæ & origo donauerit. Atq; illud primum gaudium erit: de quo dicemus; quod emanat de puritate ac splendore conscientiæ: quæ præsertim nihil foedum: nihil suspectum: nihil formidolosum intus habet. Hāc si quis possidet: suo testimonio semper est lætus. In summa spe uiuet. ac ingenti fiducia beatitudinis capiendæ. Incredibilem enim uim ad utrunq; conscientia habet: ut quemadmodum continue in malis excruciat: ita in bonis animum recreet. Hæc nimirum omnibus gaudiis præstat: hæc nullum in se recipit bellum: nullo instantium malorum terrore cōcutitur: sed trāquilla & pacata quiescit suo proprio ac certo bono munita. Nullum.n. theatrum (ut Cicero inquit) uirtuti conscientia maius est. Et doctor sęculi Paulus. Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. Omnes igitur fructus uirtutis probitatis: sapientiæq; thesauri in sola consciētia repositi sūt: quam qui ita excoluerit: ita curauerit: ut nullis excæcetur erroribus: nullis perturbationibus agitetur: hic profecto semper erit non modo lætus atq; tranquillus: uerum etiam cum angelis dei (si hoc eorum pace dicendum est) potent de felicitate certare. SERA. Fateor istud sane ut honeste sancte pieq; uixisse: ac recordatio multorū recte factorum: cū secura tum iucunda sit in plerisque iustorum. Sed de omnibus ambigo: cum uideamus non nullos īnocentissimos uiros atq; sanctissimos grauissima nihilominus cōsciētiæ ferre tormenta: nō posse īrestinos sedare tumultus. eosdē priuari sōno: angi cogitatiōibus: macerari curis: sēp ancipites: pauidos: ac tristes

Gaudiū ex cōscia bona

Cicero.

Paulus

incedere: timereq; & suscipe aliquid: & idē negligere: In incessu & statu: in sermone & taciturnitate: ī labore & requie: in refocilla tione & inedia æque trepidare. MA. Tua ista admiratio facit/ ut triplicē cōsciētiam diuidamus: ac de singulis distincte loqua mur. Sic enim ordine pcipies quæ requiris. SER. Facis perinde ac uelle me intelligis. Quæ nam uero conscientiæ illę sunt? MA. Aliam.n. scrupulosam, aliam erroneam: ter tiam uero nitidam sapientes esse dixerunt. Earum duæ eliminandæ omnibus uiribus sunt, Alia uero idest nitida sūmo studio cō parāda. SER. Quam uocas scrupulosam? MA. Quę in deliberādis/ obeūdisq; rebus timorem temere incutit: discrepatq; a cōmu ni iudicio/ rectaq; ratione: atq; efficit: quem admodum dici solet: ut stipula/ trabs appa reat: & quod quandoq; facillima dignū est uenia: damnabile uideaē. Huius siquidem tantus interdū est timor/ sollicitudoq; tam uehemens: ut pturbet sensum: mentem alie net: splendorē rationis offundat: atq; etiam ad amentiā ducat. Tam atrox etiam/ & uio lentus eius est motus: ut quosdā aliquādo non nihil acturos conspexerimus extēplo

Triplex consćia

Scrupulosa cōsćia

Scrupulosę

rubore perfundi. Aliis inter loquēdum uo cem titubasse: ac defuisse sermonem. Aliis sudoris stillas defluxisse p ora/ nō aliter/ q̄ duello congredientibus solet. Non nullos quoq; oportuisse hac infirmitate sæpius in terdiu sacerdotem adire: unaq; plures con fiteri nocte: permultos deniq; desperasse sa lutem. SERA. Hic tantus conscientiæ mor bus unde oriē? quęso? MA. Ex pusillanimi tate ut plurimum: aūt ex suggestiōe diabo li: pessimaq; hæc duo genera sunt. Sed etiā ex humilitate nimia nōnūquam: estq; hoc nihilominus malum: Quod qui patitur (ut modo dicebas) nunq̄ uacat erūna. Ex quo Salomon Iustus (inquit) perit in iustitia sua. & sācti spiritus Vates. Nisi q lex tua medi tatio mea ē: tum forte periissem in humilita te mea. SER. Satis res ipsa iam patet: expo ne deinceps/ quę est/ quam dicis erroneam. MA. Erroneam dicimus/ quę tum malum/ tum falsum admittit sub honesti spetie/ ac ueri. Malum quidem/ ut illud est: cum quis pauperes expilat: ut ecclesias ac monasteria exædificet. Falsum: ut siquis ita secum ra tiocinetur. Est euitandum quodcunq; pro hibitum: Iusiurandum est a Deo prohibitū

Ortus con scię scrupu losæ

Salomon DAVID

Diffinitō er ronęę con sciētię

me uero primum interfice: q̃ iureiurando
aliquid efficiam: cũ & locus/ & tempus de
tur iuniurando: in quibus illud sapiẽs neq;
possit/ neq; debeat declinare. Tales quidẽ
zelum Dei habent: sed non secũdum scien
Origene: tiam: ut de Origene Hieronymus inquit:
Hierõymus qui lecto forte eo euangelii loco/ ubi domi
nus dicit. Sũt eunuchi qui se ipsos castraue
runt propter regnum cælorum: qui potest
capere capiat. Mox se ipsũ ferro castrauit:
cum siquidem fuerit illud intelligendum:
non ferro: sed imperio/ ac perpetuitate uo
luntatis. In quo quidem etiam nõ nulli no
strorum temporum/ fortasse peccauerunt: ci
bos/ & indumenta/ superstitiose sumentes.
(de nostris similibus loquor) sed nomino
neminem honoris/ & caritatis gratia. Hoc
enim conscientię genus in spiritualibus ui
Ortus erro ris ortum habet/ ex agresti/ rigidoq; igenio:
neę nonnũquam etiam ex diuinarum scriptura
rum ignorantia. Quosdam uidebis suo ce
rebro malo uti pro legibus inflexibili cerui
ce: ac contumaci animo obstare rationi. De
dignati noscere/ q̃d iuris põtificii Canones:
quid imperatorię leges: quid plebiscita per
mittant: aut uetent. Et si testimonia theolo

gorum induxeris proferre impudenter in
mediũ: sentiant Thomas: Egidius aut Sco Thomas
tus ipsi quæ uelint: mea mihi sic conscien Egidius
tia dictat. Vbi spiritus domini/ ibi libertas: Scotus
& qui spiritu dei agũtur: ii liberi sunt. Heu
ignorantię ac incultę sanctitatis pestis. Heu
sub spiritualis libertatis prętextu latens su
perbię radix. Non ne scriptum meministis.
Qui sine lege peccauerunt: sine lege peri
bunt. Et si cæcus cæco ducatum præstet: am
bo in foueam cadũt. Sed hos sua cum per
tinacia relinquentes: quę uero sequitur niti
dam conscientiam aggrediamur: quã sane Cõscię niti
puto posse sic diffiniri: ut sit uirtus quædã dę diffinitõ
interiorq; cognitio: q̃cq̃d in nobis est splẽ
dido/ sicero/ sobrioq; iudicio: ac recta rõne
diiudicãs; estq; illa pfecto & moderata sẽp
& fortis: & cõstãs: & pcul ab oĩ metu; ueraq;
uirtus: quæ non lætabitur unq̃ temere: nec
exhorrescet nimis. Sed ĩ se ipsa oẽm spẽ sui
reponẽs: & cũctis in rebus/ repudiatis extre
mis mediũ tenens/ præcepto illi Terẽtiano
semper obediet. Ne quid nimis. Hæc pro
uiribus tuenda & conseruanda est: in qua
non modo cumulata redundansq; lætitia:

ut fuimus ante præfari: Verum etiam habetur tota pene felicitas, Videtur ita ne tibi? SERA. Ita sane. Atq; nunc tandem uideor mihi intelligere Enigma illud Salomonis. Secura mens quasi iuge conuiuium; atq; illud probare Satyricum: ut nobis deus orandus sit: quo mens sana sit in corpore sano. MAT. Si de gaudio igitur (quod ex illustri & nitida cõscientia manat) nihil amplius requirendum censes? ad alterum proficiscatur oratio. SERA. Abunde de isto; quod uero habes de altero da, MA. Cogitasti ne unq̃ quantum in se dulcedinis habet: quantum solatii crebra honesti boniq; exercitatio: ac quotidiana uirtutis operatio? SER A. Imo in eam cogitationem sæpe & incido: & ex proposito uenio. MAT. Quantum igitur tua tibi hęc peperit meditatio in medium profer: Ego deiceps si qua mihi succurrerent adiiciam. SERA. Sane quanto est tibi maior uirtutis amor atq; honos & reuerentia studiorũ: quibus eãdem ipsam potes exornare: tanto tibi cedo: audireq; malo q̃ audiri. M.A. Quoniam honestiusculis tuis uerbis ac humanissimis me dicere iubes: Puto

Salomon

Iuuenalis

eum qui diutius bene uixerint; probitati iustitiæq; seruierint in iis ipsis generari de impolluta uita & recte acta gustũ nescio quẽ ineffabilem atq; mirificum: dariq; iis firmã quandam & illesam animi trãquillitatem. Sola enim res est atq; unica inter omnia uirtus: quæ efficiat beatam uitam: i quam nullus ĩpetus belli: nulla hostilis incursio: nulla fortunæ temeritatisq; uis manus iniciat: quæ ubiq; indeprædabilis: inexpugnabilis: intrepidaq; simul: & florentibus rebus atq; cadentibus eadem semper par q; consistat: neq; ulla uoluptate quasi adiuncta indigeat: quoniam sui nihil in aliena potestate reponens in se ipsa omnem suam uoluptatẽ habet & cõtinet. Erit ne quisq̃ bonus: qui bonis opibus nõ delectetur? aut iustus dici quis poterit qui iustis: aut liberalis q liberalibus non gaudeat? Non serit agricola sine spe frugis neq; sudat arator sine expectatione futurę mercedis. Quod cum ita sit: actiones secundum uirtutem iucundas omnino esse oportere manifestissimũ erit: nisi forte initium ad illas gradiendi arduũ quandoq; uideatur: formidentq; primum non nulli ægra mente & imbecilla inexper

No.

Similitudo

tam dulcedinem? Imo tutum etiam hominem in summo discrimine: & laetum in acerbissimo dolore reddet. In quibus duobus egregia quędam exempla & memoranda: cum gētiles philosophi/ tum nostrates edidere. Sed omnem illam philosophiam ueterem in duorum exemplis/ quanq̃ infinita pene suppetāt) redigamus. Cum Megaram populabūdus hostis Demetrius inuasisset: ferro/ igniq; solo ęquasset: Stilponem philosophum ferunt ab eo interrogatum: suorū ne quid amisisset. Cui ille minime inquit. Nam omnia mea mecum sunt inexpugnabilibus munimentis septa. Non me spoliat fortuna nisi eo: quod dedit: Virtus uero ab ea libera/ & inuiolabilis est: cum eam mihi neq; dare/ neq; arripe possit. Socrates coactus ab Atheniensibus mori/ ante(q̃ uenenū biberet) multa de immortalitate animorum adeo sapienter/ adeoq; animose disseruit: que postea omnibus discipulis suis clarior Plato i Phedone digessit) ut sibi uel uiuenti/ uel mortuo/ nō solum fortunae crudelitas nihil mali uideretur inferre: sed neq; tam in mortem cogi: q̃ i caelum putaretur ascendere. Quid in christianos philosophos/ atq;

Demetrius
Stilpon
Socrates
Phedō Platonis

sāctissimos Tyrāni idolorum cultores pfecere? Inaudita & innumerabilia in hos suppliciorū genera excogitata sunt. Ante Datianū Vincentius Martyr in summis cruciatibus erat: & in illum uersus emittebat generosā hanc uocem. Videbis me Datiane plus posse/ dum torqueor: q̃ ipse dū torqueas. Tu magis in inferendo tormento: q̃ ego in tolerando fatigabere. Nullam uim habet feritas tua: qua uirtutē sibi submittat: Te tuisq; machinis ea fortior est. Violatur id modo/ quod uiolabile est: Virtus uero firma & inconcussa est: nulli irruenti uiolentiae cedēs. Iacobus intercisus (cui cognomen intercisi dedit totius corporis membratim/ atque articulatim dissectio:) non ne conspexit sese tam horribiliter/ tamq; foedecum gaudio dimembrari? Quid Laurentius? Non est iocatus in crate: Et ardentes prunas pro nihilo duxit. Stephanum inter saxa quibus est obrutus) tantum abest doluisse: ut eidem lapides illos etiam dulces extitisse legamus. Sed quid uiros commemoro Machabeam matrem cum septem filiis Anthiochus sisti ante se iussit. Illam cogi/ ut legem uiolaret: cibisq; prohibitis se

Datiāus
Vincētius martyr
Iacobus intercisus.
Laurentius
Stephanus
Mirabilis mater. Anthiochus.

natosq; inquinaret. Stetit inconcussa animi uirtute nobilis fęmina: neque tyrãni preces admisit: neq; minas exhorruit. Cępit Rex iuuenes flagris ac taureis cruciare. Sed maior natu nullo dolore animo fractus/ nihil proficis (inquit) o Rex: Parati omnes sumus mori potius: q̃ patrias leges/ ac Dei nostri iussa negligere. At p summum furorem/ & ingenii sui supstitiosã insaniam Antiochus tum primum æneas ollas/ sartaginesq; succensas præcepit afferri: deinde adolescentis (qui fuerat ita locutus) linguam spectãte matre ac reliquis iunioribus fratribus ex intimis faucibus radicitus ãputari: cutẽ capitis cum crispãti: & flaua cęsarie detrahi: sũmas manus/ pedesq; præcidi: & ad extremũ suo foedum cruore/ & quasi exanime corpusculum i sartagine torreri. De altero eo ordine sumptum supplicium est. Tertius cum pari ludibrio fędandus esset: linguam postulatus/ mox protulit: manusq; intrepidus/ ac sine horrore in ardentem ignem extendit: & stupentibus cunctis/ atq; pauentibus/ sereno ille ac comi uultu se ipsum inspiciens inquit. Omnia ista de cælo possideo: sed pro patriis legibus: pro Deo Meo iam nunc

eadem ipsa despicio: a quo aliquando me ea recepturum: & quidẽ multo meliora cõfido. Potuerunt & reliqui extincta fratrum suorum corpora: & tantis tamq; immanissimis suppliciis habita non solũ firmo pectore/ ac siccis oculis ĩtueri. Verũ & ipsi quoq; pmptis adeo/ excitatisq; animis huiusmodi sustinere tormenta: ut non tam inuiti in mortẽ trudi: q̃ ad solennes (ut ita dixerim) ludos uiderent inuitari. Ventum ad paruulum demum/ & tãtæ cladis reliquum matri. O pietas: O prisca fides: inuictaq; bello fęmina. Hæc in paruulum ruens: oriq; admota: ut quem imbecilliorẽ ob teneram ętatem uerebat: est his uerbis exorsa. Eiadum fili bono animo sis/ martyrii triũphum cũ fratribus recepture. Tyrocinium tuũ Deus optimus maximus pspectat ex alto. Luctam breue spatium terminabit: Erit uero pennis ac sempiterna corona. Noli stulta quadam parentis pietate moueri. Ego tibi nihil dedi nate: quod non fragile esset: & obnoxium destructioni: quo contumeliose atq; crudeliter abuti suo iure fortuna nõ posset. Neq; lucem qua uides/ uitamq; qua spiras/ ipsã tibi contuli. Fui tantum custos quædã imbe

cillæ ętatis nutrix & pedagoga: e cælo sunt ista: & dei certe est omne quod es: pcuius lege (quotiés oportuerit) gloriosum est mori. Me uero nūquam pęnitebit uno die septem partus septem funeribus excepisse: sed potius felicem dicam: quę uos filii nō mundo: sed cęlo pepererim. Vix mater uerba finierat: cum adolescentulus in cęlū ora cōuersus, & Deo gratias agēs. Quid me sustinetis carnifices? nō pareo regi sceleratissimo (inquit) Strenue pgite me cōfratrū meorum sēpiternæ gloriæ adiicere. Educite de custodia: & his uinculis (quibus detinet) animū: ut liber in cælum possit euolare. Sicq; læto animo & inflexibili horridam mortem excepit. Nouissime uero mater ipsa illustrior filiorum morte, q̄ partu est extincta post pignora. Exhibuit ille dies miserum oībus, flebileq; spectaculum: ut neq; tanta feritate satiari barbarus hostis: neq; pia mater tanta domestici uulneris acerbitate flecti potuerit. Quid referam nostras Margaritas: Caterinas: Apollonias: Emerentianas: Vrsulas: Barbaras: quando earū gesta fortissima nobis non modo ex scriptoribus: sed iam uulgo ex pictura notissima sint: deq; his etiam

Margarita
Caterina.
Apollonia
Emerētiana
Vrsula
Barbara

muliercula quæq; philosophet ad colum: & cæcus in uestibulis ecclesiarum, ac triuiis cantet. Tuta igitur est uirtus ab omni metu: impendentiq; discrimine: nec ulli succūbit dolori: nec frangitur impetu: quoniam ea nihil est fortius. Quod si nec bello uinci potest: nec inclinari lacessita: sed neque in cruciatibus ipsis gaudio suo priuari: quanto uberius, suauiusq; lętabitur: cum sibi dimissa præclaro ocio fruetur suo? SERA. Magnifice quidem: & ad mea uota uirtutem extulisti: Videoque satis splendore illius ac maiestate nihil posse suauius dici: Nihil dignius suscipi: Nihil uberius coli: nihil sanctius uenerari: magnamq; in ea esse letitiam: multa iucunda: multa suauia: & ut Plauti comici sententia utar: uirtutem esse optimum præmium: eiq; adesse bona uniuersa quem penes est illa. Sed illud quæro nunc opus sit: quo uim suam, nomenq; retineat: ut sit semper ī actu. MA. Nō sonū pmittis sapiēti: nō aliquādo uoluptatē ocii & umbre? SERA. Potest ne dari? MA. Profecto potest. præcipuus tamē fructus, & admirabilis illa gloria uirtutis actiōis ē tota. Quod sane, ut probaret Aristoteles ad hoc

Aristoteles

exemplum rem contulit. Quemadmodum in olympia non optimi/atq; fortissimi/sed qui certant coronant: sic & in uita bonorũ & honestorũ qui recte agunt cõpotes fiũt.

M. Tullius

Deniq; M. Tullius in officiis nec abesse putat a uitio ob nimiam opam ĩ res obscuras atq; difficiles abduci a rebus gerẽdis: quas a nobis exigat uirtus: cuius laus omnis (ut ille inquit) in actione consistit: a qua tamen fit intermissio sæpe: danturq; multi ad studia reditus. Nã quoniã opatio secũdũ uirtutẽ nunq̃ honestate & officio uacare põt: sed ĩtermissio põt: Idcirco ĩ actione ẽ uirtutis p̄fectissima laus: sũmum decus: maiestas illustris & gloria. Ceterum si de gaudio praesertim est sermo: id certe uirtutis semper est comes: ut paulo ante tetigimus: prævium interdũ: quandoq; subsequẽs.

Similitudo

Vidistin equũ paratum ad bellum clangente tuba dum retinetur habenis: ac in hostes gestit irrumpere: hinire interim pre gaudio: aures demittere: spumam ore iactare: se se loco continere nõ posse: sessorẽ inuitare/ut inclinato pillo se dedat in hostes: Ita non nulli dum boni aliquid moliunẽ: solẽt gaudio quodã opationem longe præcedere: tum uero multo magis lætari/cum se uidẽt assecutos quod tam inflammato studio ante cõtenderãt.

Consuetudo bonorũ suauissima

Sed neq; silentio inuoluẽdum puto/quantus preter reliqua egregia/& salutaria bona est nobis cũ amicis/uel ex sermone/uel ex cõsuetudine animi gestus: Quotiẽs uiros optimos adeuntes inter oscula sancta/mutuosq; caritatis amplexus collabimur. & quidem cũ sermo onr̃ de p̄bitate: uirtute: Deoq; ipso: Aut certe cum alius alium instituit: aut currenti calcar adiungit: quotiens suauitate fãdi cibum ac somnum obliti/cũ die adiũgimus noctẽ: aut cum nocte diẽ. Scriptores ueteres quibus cura fuit de amicitia disserere/ diffinierunt in rebus humanis nihil esse felicius ea necessitudine: quę inter bonos mutua est/atq; par: quam non commodum ullum: nõ delectatio: nõ præsentia corporum: sed honesta ratio: iidem mores: eadem studia conciliant. Neq; dulcius quicq̃ esse dixerunt: q̃ posse cum altero loqui ut secum: accipe mutua & dare cõsilia. Hinc illud celebre Salomonis & p̄batum Eulogium. Amico fideli nulla est cõparatio. Atq; illa Ciceronis uulgata sentẽtia. Quid dulcius q̃ habere/qui cũ omnia

Salomon

Cicero

audeas sic loqui: ut tecum? Qui esset tãtus fructus in ꝓsperis rebus: nisi haberes qui illis æque ac tu gauderet? Aduersas uero difficile ferre esset sine illo: qui illas etiam grauius q̃ tu ferret. Nihil est quod potuerit uenus dici: sanctiusq; tueri. Sed ad hęc omnia si Christi amor accesserit: cui cætera cedunt: quid uero tum dicendũ erit? Nam ut de me ipso loquar: cum Timotheo nostro: uiro quidem doctrina & sanctitate uitę clarissimo: cõmuniq; nostrę regenerationis auctore: multis in locis (ut te non prætérit) annos ferme totos plerunq; fui: atq; uixi. Illi me sacris in litteris: atq; in his liberalissimis studiis graue non fuit: discipulũ admittere. Deinde priceps hic mihi extitit ad ineundam rationem instituẽdę concionis: & ꝓclamandi ex pulpito: hancq; uocẽ sua industria: suisq; pręceptis cõformauit. quanq̃ & in hoc populari dicendi genere: & i illis (quę dixi) studiis: parum certe profecerim. Sed me q̃ lętũ: q̃q; fęlicẽ extitisse tum credis: cum tanti uiri mihi liceret contubernio uti: uirtute singulari frui? humanitatem: modestiam: sapiẽtiam: religionẽ: pietatẽ: reliquasq; uirtutes admirabiles cõtemplari? Tenebat animum semper deuotione pręcipua: & admiratione ac suauitate incredibili uir ille eloquio dulcissimus: atq; eum dicentem obseruabam studiose: & quoquo se uerteret: sermõibus eius suauissimis tractus: illum prosequebar. Fateor inde usq; uitam mihi iucundiorem nullam fuisse: nullum sermonem dulciorem. nullũ etiam tempus fęlicius: atq; fructuosius. Sed ne per longa exẽpla (quibus abundamus) nostra se nimium diffũdat oratio: En q̃ta mi Seraphim frater his paucis diebus prioribusq; nõnunq̃ ex mutua consuetudine est mentibus nostris adaucta suauitas? q̃q; excitatus nescio qs flagrãtissimus amor? qui sæculi honores: qui magistratus: qui fastes: quę opes: quę corporis uoluptates: quæ tandem illecebræ huic fęlicitati erunt nobis anteponendæ? Satis illud mihi quidem cum Cicerone iam conuenit: uicissitudine studiorum: officiorumq; nihil esse iucũdius: neq; quicq̃ appetentius similiũ sui: nihil rapatius q̃ natura: atq; illud adiũgo: nõ paruũ i malis uim hoc ipsũ habere sed i optimis qbusq; q̃ maximã. Nã si tãtas uires

Timotheus

Cicero

morum similitudo habet/ & nominis tan
tum commemoratio ipsa delectat: ut etiam
ad amandos quos nunq̄ uidimus/ nos alli
ciat: q̄ efficacius erit uiuū ipsum ac spirans
eximiæ cuiuspiam uirtutis exemplar? q̄to
uisam expressamq; bonitatis imaginē plus
admirabimur. Apostoli uiuendi formam
ex Christo acceperunt: illum inspexerunt:
obseruarūt. audierunt: Idcirco illi plus ex
eius moribus traxere/ q̄ posteri: ad quos
ex libris sola fama peruenit. Maius quidem
est testimonium oculi/ q̄ auris: & moribus
credit facilius quisq; q̄ linguis. Quod q̄
uerissimum esset ostendens dominus disci
pulis iquit. Beati oculi/ qui uidēt/ quæ uos
uidetis. Quam sane temporum felicitatē/
& gratiā cælitus datam cū Simeon uidisset Simeon
in tēplo/ se quasi iā beatum nihil amplius
uisurum optauit/ sed hanc exultās uocem
emisit. Nunc dimittis seruum tuum domi
ne secundum uerbum tuum in pace. Quia
uiderunt oculi mei salutare tuum. Prædicā
tur i tēplis quotidie gesta saluatoris. Apo
stolorum: martyrum: confessorū: uirginūq;
uirtutes efferunē. Quis nostrum ē tam du
ro agrestiq; animo: qui ad præconū uoces

non moueatur? tot tātisq; uirtutibus non
concitetē ad illos imitandos? Nō capit ple
runq; astantes uasta fori latitudo: nō ingē
tes undiq; porticus/ non iminentes desup
culmi. Tum in plausum/ tum i tristitiam:
tum in risum/ tum i fletum: cum est opus/
penitus artifex ac sanctus orator cogit cę
tus astantium. At uero si uidisse nos talia
quæ obstupescimus audientes: Si interfuis
se spectaculis (quæ cum legūtur/ nos incen
dunt ingēti quodam amore uirtutis/ diui
nitus cōtigisset: q̄to maiores aīorum mo
tus nobis res ipsa dedisset? cū certū oīo sit
quod tradit Oratius: nosq; āte tetigimus Oratius
Segnius irritare animos demissa per aures
Quam quæ sūt oculis subiecta fidelibus?
Profecto ab immortali deo nulla res no
bis data est amabilior: nulla iucūdior: nul
la pretiosior: nulla uberior/ q̄ cum aliquos
bonos uiros: nostriq; p̄positi simillimos
in uita nācisćimur. In his præter ipsū uber
rimum fructum/ atq; incredibilē illam ani
mi uoluptatem/ quam quærimus) & in ser
mone/ & in incessu/ atq; i moribus diuinū
quiddam elucet/ & bonus Christi odor: q
bonis est odor uitę i uitā: malis uero mor

tis ĩ mortem: ueluti amomum & balsamũ fragrat. Si hominem uideris (inquit Aneus noster) interritum periculis; ĩtactum cupiditatibus; inter aduersa felicem; in mediis tẽpestatibus placidum; ex supiore loco homines uidentem: ex æquo uero deos: non subit te ueneratio eius? Non dicis ista res maior est/altiorq: q̃ ut credi similis huic in quo est corpusculo possit? Animum excellentem moderatum: omnia tanq̃ minora transeuntem: quicquid timemus: optamusq; ridentem: cælestis potentia agitat. Non potest res ista sine adminiculo numinis stare. Est ita sane carissime mi Seraphi: ut omnes christianæ, ac ueræ delitiæ in bonis hominibus sint: cum illis Deus: illiq; cum Deo assidue maneant. An nescitis (taliбus ĩquit Apostolus) q templum dei estis uos: & spiritus sanctus habitat in uobis? Quid templum? cum etiam certam quandam & expressã diuinitatis gestent effigiẽ? de quibus per os Dauid est solennis illa uox dei: Dii estis uos/& filii excelsi omẽs. SER. Magnæ mihi uoluptati extitere: quæ de bonorum hominum cõsuetudine. atq; odore attigisti: eaq; hausi tam auide: ut te

Seneca

Paulus

DAVID

continentius dicentem nusquã interpellare potuerim. Sed neq; tã id feci: q me ista laterent: q̃ q tractum animum rei nobilitate/sermone deide usquequaq; suauissimo demulsisti. MAT. Id sane ex uultu/& attẽtione notaui. Sed ne est de hoc hactenus satis? SER. Satis/ut cẽseo: si qua præsertim supsunt potiora. MA. Supest si iuuat: ut pauca quędã de gustu diuinę cõtẽplationis dicamus: in quo nõ modo delectatio capitur: sed inest quoq; magna pars uitæ beatæ. Verũ res ista paucorũ est: & eorũ: q dẽ pfectissimorũ. SER. Cur paucorũ quæso? MA. Quod rei familiaris curã/oĩaq; huius seculi/ac uitæ præsẽtis studia abiicit: iubetq; ocium sũmum ab ipsa hoĩum frequẽtia prsus seiunctũ: quæ pauci admodũ: uel uolũt/uel possũt. SER. Recte qdẽ. Sed cur ẽ perfectissimorum dũtaxat? An illam nõ & nobis licet degustare? MA. Omnia qdem trito illo ueterẽq; prouerbio: pręclara rara. SER. Multis quidem difficiliorem operation ẽ extitisse q̃ ocium arbitror: tuq; paulo ante dixisti egregium decorem/laudemq; uirtutis totam in actione consistere.

MAT. Est uero negociosissimum etiam ipsum contemplationis ocium: & uicibus atq; actionibus fatigatur suis. At non spreta rerum gerẽdarum cura: ipsoq; humanorum sensuum usu: quãtum quidem potest humana fragilitas in illa sublimia aduolare laborat: contendit: anhelat: & sæpe animus fessus cum pࡪpheta suspirat. Quis dabit mihi pennas sicut colũbe, uolabo, & requescam: Distribuẽda ẽ sane tripliciter uita bonorũ: ut hoc loco dicẽda facilius itelligi queãt: quoniã alia qdẽ actiua ẽ: alia cõtẽplatiua: alia uero ex utroq; cõplexa atq; mixta. Qui. n. munera caritatis, quę quidẽ maximæ actiõis sunt: diligẽter ac optima fide tractauit: is sane bonus dicendus est. Sed is melior: qui opportune est prosecutus alterutrum. Optimus uero ille ac ferme beatus: qui contemplationis intentus dulcedini, soli deo, ac supernis inhæsit. Erũt ista tamẽ tempori accõmodanda: atq; unũ ita suscipiẽdum: ut alterum, cum oportuerit, non omittatur. Diuo Aurelio fundatori nostrę huius quietis & pacis, egregiã hanc præter cæteras laudem, merito ascribẽdam

DAVID

Vita actiua

Cõtẽplatiua

Mixta

Augustinus

puto: ut saluti publicæ, sibiq; ipsi ita uixerit: ut si cõmune commodum quærimus: in sæculorum omniũ utilitatem datus esse uideatur. Si pręclarum ocium, & a publicis rebus uacationem: illius animus ĩ cælo magis, q̃ in corpore habitasse credatur. An illum putamus sine ascensione animi & raptu mentis in deum, mysteria illa sublimia, ac diuinitatis archana tot uoluminibus potuisse complecti? Aut hereses tantas destruere? tot editiones relinquere? totiẽs sermonem ad conciones habere? Legere præterea? dictare? scribere? põtificatus administrationem gerere absq; actitatione atq; labore? Vigilias atq; sudores dulci hoc contemplationis fallebat solatio. Refectus deinde animus ad lucubrationes solitosq; labores actior isurgebat. Nec aliter ista inter se distãt, q̃ q̃ unũ dulcius: alterum utilius. Vnum beatius: alterum fortius esse deprehenditur. Sed in omni perfecto uita ex tẽporis postulatione his utendum erit ut diximus. Sic Moyses modo beatus, fuit diuinę maiestatis intuitu, atq; sermone: modo uexatus a Pharaone cum populo Dei. Sic

Moyses

Paulus

Nos

Canonicorũ regularis uita mixta

contēpla

MARIA Martha Nõ stat sine actiua cõtē platiua

Paulus modo raptus in cælũ: modo a christo anathema pro fratribus. Sic nos modo dimicamus: modo potiri pace quiescimus. SER. Nostra regularis hęc uita: quam sequimur: ut uideo: media est atq; cõmixta. Nõ uagamur quotidie: Non mēdicamus in cõpitis: Nõ terimus diuitum postes: Non indulgemus uiduarum fabellis: puellarumq; susurris: ut illarum nutriamur opibus: sustentemurq; marsupiis. Cæterum contemplationi: orationi: cellulæ: silentio pars certa tẽporis datur. Simulq; suscepta est præclara illa actio: & salutaris prędicandi: consulendi: pęnitentes audiendi: & cęteta id genus: i quibus summa christianę pietatis fundamentumq; uersatur. MA. Sentis: ut est: de nostro uiuendi more: neq; ulla religiosa professio: ac degendi formula meo arbitratu alterũ sine altero recte suscipiet. In eodē hospitio atq; domicilio uixit MARIA cũ Martha: sorores illę fuere. Ambæ dominum excepere: neq; Maria pedes saluatoris osculis & amplexibus tenuisset: nisi soror interim ministrandæ domus curã suscepisset. Mysterio ista non uacant. Saluatoris tamē testimonio una optima dicē da ē: & alteri præferenda: quanq̃ inuicem disiungi nõ possint. Erit idcirco beatior q̃ optimã cum Maria sortitus partem euolat ex his cõtagiis in clarã illã lucē cælũq; sydereũ. Illius. n. animus ibi fixus erit: ubi futurus ē sẽpiterno: & nescio quo intuitu clariore: crassa hac corporis excussa caligine: quæ nũc: ut ille ait: obducta tuēti Mortales hebetat uisus: dei maiestatē cõspiciet. sentiet iterdũ ita se rapi: & tãta delinirι gloria: ut ubi sit nesciens: magnis spatiis corpus nullatenus agitet: sed demũ sibi ipsi restitutus ęgre illud: & tanq̃ ergastulũ uideat: sitq; ois ĩ eo grauissima mora: cupiat exire ex his uinculis: & se eximere carnis tyrãnide: quæ illũ deprimit altiora moliētē. SE. Nõ habeo quod obiiciã tantæ ueritati: sed quoad eius possim & liceat elaborandũ in eo ē mihi præcipue: ut ad pedes Iesu pro lutus recũbã cũ Maria: illos rigãdo lachrymulis: quas dulcedo contemplationis excuciat: & uis: atq; ardor ingentis caritatis. MA. Facies sic te beatũ Seraphim frater. Ipsa enim crebra in deum mentis ascēsio: diligēsq; ac pecularis oratio: quotidiana præterea diuinorum meditatio: qd aliud

eſt: q̄ uirtutum omnium parens & altrix
& earum deinceps conſeruatrix & cuſtos?
Quid inq̄ aliud q̄ fundamētum quoddā
ſpiritualis ſtructuræ/ ac nutrimentum: ex
quo uiget/ ac ſpiritum ducit religioſa per
fectio? Quare te adhortor: (id etiā enitar/
atq; contendam/ quātum mortalis ipſe po
tero) ut tanq̄ uita fūctus cæteris rebus ſo
li deo uiuas: ſine quo inane ē omne quod
uiuitur. SERA. Nulla iam res æque mihi
eſt diffinita: uotis faueat pius IESVS &
immortalis: tuæq; mihi opituletur preces.
MAT. Quoniam igitur uis contemplatio
nis expoſita eſt: ſi quidē placet: quæramus
de reliquis gaudiis/ & iis potiſſimum: quę

Gaudiorū tǔ i morte

in morte procreat ſanctis hominibus ſpes
illa ampliſſima futuri premii/ ſempiternęq;
mercedis: quæ quidem malis nulla eſt: bo
nos uero tanto animo eſſe cogit: ut non
tanquā malū/ mortem ipſam aſpiciant: ſed
ut malorū oīum terminū/ ac certū quoddā
ſēpiternę fęlicitatis initiū. Nā quēadmodū
ualitudinis cauſa potiones amaras auide
animoſeq; ſumimus: ita qui pie iuſteq; ui
xit: nihilq; commiſit: quod aut conſciētia

metuat/ aut uirtus excludat: uenientem in
ſe mortem paratus/ ac lætus excipiet: imo
neq; formidabit illi obuius: & contra (ut
poeta ait) audentior ire: & horrori/ ultimis
terribilibuſq; ſuppliciis ſtipendium illud

DAVID

propheticum anteponere. Cum dederit di
lectis ſuis ſomnū: ecce hæreditas domini.
Iubebit eūdem etiam fęlicia cogitare: obli
uiſci uero malorum pollicitatio illa euāge
lica. In illa die gaudete/ & exultate: q̄a mer
ces ueſtra copioſa eſt in cęlis. SER. Fateor
in tota philoſophia nullā unq̄ uocem cer
tiorem emiſſam: q̄ ueterem illam/ & in ore

No.

omniū habitam. Maxima pars ſecuritatis
eſt/ nihil inique egiſſe. Sed neq; ullum alia
quacūq; de re ſanctius uadimonium in di

Impoſſibile ē bene uiuere: & male mori.

uinis ſermonibus datum: q̄ ꝙ impoſſibile
eſt/ eum malum exitum ſubiturum: qui ui
tam innocentem impollutamq; peregerit.
Sed illud neſcio admirer ne/ an paueam: ꝙ
pleriq; ſanctiſſimorum hominum actum ul
timum ſpiritum: uidētur quidem/ ut eſt ſæ
pe compertum/ mortem nō dicam optaſſe:
ſed odiſſe. Illos deſperatione quadam nō
nunq̄ uidimus ipſi i crucifixum expuere/
imagineſq; ſanctorū. Impatientes uolutari

lectulo: unguibus pedibus uniuersa cōcul care: & dentibus mordicus lacerare: se auertere a salutantibus assistētiū monitis: ecclesię uitalia sacramenta reiicere. Vt possunt blasphemias interdū: & nepharia uerba balbucientes ifremere: ut nō tā spiritū deo reddere q̄ aiam indignabūdi proiicere uideant̄. MA. Potes siquidē taliū mortē expauescere: tibiq3 leuiorē comprecari. Sed certe eius modi admirari nō debes: cū sane id naturę tantummodo/ sensusq3 sit. Ratio uero ipsa tum iaceat ui morbi sepulta: & mētis acies succūbat expugnata doloribus. Neq3 fęda illa/ atq3 maledicta uolūtati ascribēda sint: sed furori. Idq3 eis/ aut i uenialiū expiatione: sine qbus uita non ducit̄: aut certe ad gloriæ cumulū clementissime bonitas diuina pmutat. Id etiam puenisse sępe crediderim ex tētatore diabolo: qui postrema uita fungentibus nobis se se tanq̄ leo rugiens offert: ut oēm spem & aium frangat: ipotētesq3 submittat: quēadmodū cuipiā ex regularibus nostris/ homini qdē iustissimo accidisse nouimus: qui ubi p sūmū furorē in obiectā crucē sæpius expuit. Meliuscule tandē se habēs/ atq3 trāquillius suspirās/ &

Exēplū moriētis canonici

collachrymās. Te uici Demon (inquit) & auxilio occurrētis dei iā parta ē mihi reqes. Nō queramus igit̄ dū iudicio caret: qd cogitet: agat: ac loquat̄ infirmus. Nā pinde atq3 in amentē/ & phrenesi patiū culpa nō cadit: ita extrema hęc gaudia (de qbus fuit sermo) nō cadūt in quenq̄: nisi quoad ille potest iudicare de rebus. SERA. Asserior quippe sine ratiōe/ atq3 iudicio/ ai gaudia plene gustari nō posse. Contra uero in illo q sapit/ ea esse q̄ maxima. MA. Venit igit̄ ad exitū res. Itaq3 habes & uiuēs & moriēs quomō gaudeas. Deo āt benefauēte habebis in crastinum quomodo i cælesti domicilio/ ac gloriosa illa patria, penniter sis gauisurus. SER. Res (ut dicis) ad exitū uenit: & quidē oportune: Iā.n. crepusculū est: & hesperus micat. Sed te rogo p deū (quę hodie pridieq3 disputauimus) diligenter memoria teneas: ut p ociū ea litteris mandes: quod erit mihi multisq3 sēpiterno solatio.

SECVNDA
DISPVTATIO
FINIT

MA.

TERTIA DISPVTATIO INCIPIT

ETSI NON DVBITO non nullos admiraturos: q ego: in quo non modo egregium/ nihil ē oratoriæ facultatis: sed neq; aliquid proximum eloquentiæ uel mediocri: de gaudio uitę beatæ/ & decore domus dei ausim disputare: atq; ea suscipere: & ut petis/ litteris deinde mandare: quæ philosophorum ueterum ingenia nunq̄ attigere: aut quæ certe nostri catholici/ uiri quidem doctissimi/ atq; sāctissimi: cum attigissent: ut ea nobis puia deīde facerēt/ nō mediocriter desudarunt. Cogit me tamē beniuolētia/ caritasq; inter nos mutua: ac præcipuus ille tuus in res diuinas aī ardor carissime Seraphim: ut hoc munus aggrediar: maius fortasse/ q̄ meę uires sustinere queāt: aut ingeniū polliceri. Etenī cum non sim nescius/ fortius se īmittere auribus/ atq; influere in animos disertam/ & ornatā ueritatem/ q̄ rusticanam & simplicem: tantasq; uires habere eloquētiam: ut nihil sit tam incredibile quod nō dicendo fiat probabile: tamen intelligens te auditorem ea moderatione animi esse: ut magis studiosus sis noscēdę futurę beatitudinis tuæ/ q̄ litterarum discendarum p̄cupidus: nihil aliud q̄ aures demulcentiū/ uicor tuis uotis/ & q̄si uiolētas manus (ut ita dixerim) inferri mihi p̄mitto. Potes. n. iam p̄pe tuo iure utcūq; me uti: ubi possit id culpa uacare. Itaq; suscipienti mihi hoc opus/ ut rei tātæ ueritas illucescat patefacta: sūmum illius regni ac beatitudinis conditorem inuoco Deū optimū maximum: omnisq; cęlites comprecor: sed maxime te pater Aureli/ speciosissimū nostri huius ordinis caput: & qui huic templo præsides/ diue Leonarde. Lectores uero illos: q nō tam mella/ q̄ colores ex floribus spectare solent/ exoratos etiam uelim: ut si quādo nostra hæc ediderimus: eaq; illis legisse cōtigerit: sine morsu prætereāt: nosq; sine stomacho sinant sitim nostram riuo puritatis christianæ sedare: suā uero ī pompa extinguāt: si possunt: aurato fonte gentilitatis. Quibus etiam animaduertendū illud erit: ista nō tam facile/ tāq; elegāter dici posse: ut cętera/ quæ suscipere solet orator. esseq;

Oratio

Ad lectorē

horum narrationem strictam/ macilentam
interdũ & sinuosam: nec apertã omnibus
satis. Idq; non uitio/ sed magnitudini rei
ac mysterio fidei esse ascribendum. Nõ ta
men dixerim/ rebus diuinis eloquẽtiã esse
detrahendam: sicuti neq; formosæ mulieri
naturalem sui capitis comã: cum sit nulla
tam elegãti corpore: quam si decalues: nõ
continuo sordida ac deformis uideat̃. Sed
neq; dixerim sublimia illa/ atq; cælestia ad
oratorum leges & imitationes penitus esse
cõponenda. Interdũ siquidẽ ipso oratorio
dicẽdi genere aliquid multo sublimius po
stulãt: excedensq; omnẽ mortalis eloquii
uim/ & facultatẽ; quale fuisse in Prophetis
nõnunq̃ iudicandũ est: & in Paulo: quem
quotiẽs Diuus Hieronymus legeret: se di
cit nõ uerba audisse: sed tonitrua. Interdũ
est etiã ut dici solet/ sub paliolo sordido
sapiẽtia: & nucleũ sapidũ obtegit arida te
sta. Quod idcirco fieri necesse fuit: ne sum
ma illa ueritas & archanũ fidei p humanã
sapientiã fucũq; uerborũ peruenisse ad nos
putaret̃. Ceterũ ut ad nostra tẽpora uenia
mus: q nũc se theologos pfitent̃: non tam
fulgẽtibus armis/ q̃ fortibus dimicãt: quæ

Sublimitas eloquii diuini

Paulus

Hierõymus

Quare diuina scriptura ẽ humilis

Arma fortia theologorum

rentes magis quod uerissimum sit pbare/
aut certe defendere/ q̃ cultũ linguæ/ & ora
tionis ornatũ cõmendare. Ego uero tã & si
luculentã illam & ppolitã orationẽ præser
tim hoc loco de me polliceri minime pos
sum: operam nihilominus dabo: ne in hor
ridam illam: acerbã: rigidam: nodosamq; i
cidam. SER. Debeo tuæ humanitati pluri
mum/ q me uelis tantũ de te posse: quãtũ
nullis meis erga te meritis: nulla uirtute:
nullaq; dignitate uidear promereri. Verũ
illud admiror: q hodie ad tertiam hanc
disputationem tam timide ueneris: quasi
ista cum disputata erunt) non possis (si uo
les: ea ipsa tute/ atq; honorifice edere: ut
alia alias sępe fecisti: quę permultis cara ex
titere: & ubiq; honeste sunt habita. Nam
si poetæ turpes amores canere: & ciere ani
mos fabulis: constipareq; theatra cõcedit̃:
Si Oratoribus: Dialecticis: Medicis: Astro
nomis: & huiusmodi artificibus reliquis fa
cultas est de suis dogmatibus disserendi:
quis tandẽ nobis iure succenseat: aut offẽ
sa aure nostra hæc religiosæ uitę solatia fe
rat. MAT. Cogitãti mihi quãdoq; quãta
est quotidam legentium impia nescio ne

Pessimũ lectorũ genus

dicam seueritas/an seuera impietas parcen
tium nemini: ut plus illi scisse uideanť: in
surgit quędã scribẽdi despatio. Videas ple
rosq;sibi sciolos de inelegãtia latini sermo
nis/de gemiata littera: de aspiratiõe dictio
nis: de diphtõgo: de pũctiõibus: & huius
modi minimis sũmos etiã uiros/ atq; doc
tissimos supstitiose carpe: cũ illi certe infan
tissimi sint plerunq;: qui neq; sufficiãt ad
inuentionem decẽ linearum; quorũ temeri
tatem atq; stultitiam neq; effugit sãcta illa
& admirabilis Cypriani: Lactãtii: Hierony
mi: Augustiniq; facũdia. Sed neq; satis sal

M. Tullius

Virgilius

uus semp fuit. M. Tullius/totius eloquen
tiæ fundamentũ & gloria: ac Virgilius Ma
ro diuini pene carminis auctor. Iã passim
in adiscentium manus plures cernimus in
uectiuas: q̃ pbatas epistolas: atq; optimas
ueterum editiones. Iãq; ad nos manauit ea

Paulus

temporũ pestis: quã preuidens Paulus ita
predixit. Erit.n.tempus/ cũ sanã doctrinã
non sustinebunt: sed ad sua desyderia coa
ceruabũt sibi magistros prurientes auribus:
& a ueritate quidem auditũ auertẽt: ad fa
bulas uero cõuertenť. Et certe quid fabu
losius: quid inanius: q̃ in tantũ parua hæc

minimaq; rimari/ut nũq̃ ad meliora & ex
cellẽtiora ueniatur? aut aranearũ more sic
muscas sectari: ut nunq̃ ceruus agať/ aut
aper? SER. Inuidorũ sane/seq; itẽperate: ac
nimis amantiũ est iste morbus: quos neq;
tu multum debes existimare. Quis nesciat
uel mediocriter doctus ipsam grãmaticẽ
& præcepta dicẽdi non quasi leges immu
tabili esse necessitate cõstricta? Vnum Cice
roni: alterum Crispo. Vnum Donato: alte
rum Prisciano magis placuisse: Et quod
uni familiare est/& quasi uernaculum alte
ri inusitatum esse: & peregrinum? Non.n.

Quĩtiliãus

rogationibus plebis ue scitis/ut ait Quin
tilianus/sancta sunt ista præcepta. Sed de
his maledicis atq; stultissimis hominibus
satis. Ad nostra se uertat oratio: Quid est
ipsum gaudium sanctorum ĩ patria? MA.
Vita beata. SER. Quid est uero quam di
cis uita beata? MA. Rem magnam inqui
ris: nec dũ a quoq̃ mortaliũ (ut arbitror)
satis diffinitam. SERA. Quoniam enĩ oĩs
quæ de re aliqua suscipitur disputatio/ ut

Cicero

Ciceroni placet/ debet a diffinitione profi
cisci: uisum est mihi inde initium quærẽdi
facere. MA. Recte tu quidem. Id.n.impri

mis sequi conuenit: presertim cum possit. SER. An nō potest? MA. Potest uero: sed īpfecte ac difficulter. SER. Diffinias: ut ipsa res patit̃. MA. Vis ne incipiā a philosophis: deīceps nostratia cōnectā? SER. Deliramēta mihi uidēt̃: & sōnia: que hac de re philosophi diffinire: atq; audita iā milies. Ex oībus tamē illi nō nihil dixisse mihi uident̃: qui ī uirtute sūmum bonū: aut in cognitione nature: ac prime cause rerū posuerunt: q̄q̄ omnino ueritatē non deprehēderint: quoniā sūmū ī se bonū uirtus nequaq̄ habet: sed uehiculū magis dicēda est: sine quo ad illud perueniri nō pōt. Nā cū uirtus uno tēpore homini pbo ac sapiēti oīa grauia: infesta: horrida: tristia possit imperare: quomodo uirtus erit uita beata? Nā quod acerbissimū est: & erūnae: ac cladis plenum: absit pfectā felicitatē esse q̄s dixerit. Quae eni molesta sūt: ea nō mō beatitudini non simillima: sed aduersantia: ac contraria potius dicēda sūt. Contēplari quoq; & rerū cognoscere causas: neq; sūmū bonū esse cēsendū est: quoniā in eo laboriosa homini occupatio est: & diuturna animi afflictio: uigilias: studia: multas difficilesq; disciplinas postulās: quibus omnibus cum pleriq; philosophi uel ad curiositatem: uel ad gloriam inuigilassent: nihil aliud tandem sūt assecuti: q̄ quod dici solet: & oleum perdiderūt: & operam. Suntq; eorum assertiones a christianae sapiētie doctis: & dono quodā prouidentiae genitis explosae: ac ludibrio habitae. MA. Vnde hodie est tibi philosophia tā grauis: qui philosophos maxime uenerari soleas: & iis quasi inuentoribus rerum & principibus ingeniorum laudem attribuere prope diuinam? SER. Illud etiā modo sentio: ut philosophia nihil sit maius: nihil excellentius: sed neq; diuinius: modo illa se totā uertisset in deum: neq; tā mortales honores: q̄ Dei testimonium: & creatoris gloriam quaesitasset: ī quo quidē omnium illorum turbam nimis impie deliquisse Apostolus ad Romanos scribēs apte demonstrat. Reuelatur inquit ira dei de celo super omēm impietatem & iniustitiā hominū eorum: qui ueritatē dei ī iniustitia detinent: q̄a quod notū ē dei: manifestū ē in illis. Deus.n. illis manifestauit. Inuisibilia.n. ipsius a creatura mūdi p ea que facta sūt intellecta cōspiciunt̃. Sēpiterna quoq;

Virtus nō ē sūmum bonum.

Speculatio neq; ē summū bonū

Paulus in phōs

uirtus eius/ac diuinitas:ita/ ut sint inexcu
sabiles: q̄a cū cognouissēt deum: nō sicut
deū glorificauerūt: aut gratias egerūt: sed
euanuerūt in cogitationibus suis: & obscu
ratum est insipiēs cor eorū: dicentes se esse
Hierōymus ĩ Aristoteleʒ
sapientes/stulti facti sūt. Multo acrius Hie
ronymus ĩ Aristotelē tonās: Attēde inquit
& tu fatuorū sapientū pńceps Aristoteles:
etiā si fueris absq; dubitatiōe ꝓdigiū: gran
deq; miraculum in tota natura: cui pené ui
deť infusū quicquid naturaliter capax est
hominū genus: quoniā sapientia mundi
huius stultitia est apud Deū: si caritas nō
informat: si intellectus non captiuať ad fi
dē: si cor ad christi seruiturē non inclinať.
Quare nisi tu melius q̄d cōpertū habeas:
ut forte habes) ab his discedamus. MAT.
Cicero
Habeo nihil/ præter Ciceronē: qui & si quā
do captus fortasse dignitate uocabuli: cū
stoycis uirtutem ipsam summum bonum
esse putant. In quito tamē tusculanarū quę
stionū libro. Videamus inquit/ qui dicēdi
sint beati. Equidē hos existimo: qui sint ĩ
bonis nullo adiuncto malo. Neq; ulla alia
huic uerbo: cū beatū dicimus/ subiecta no
tio est: nisi secretis malis omibus cumulata

bonorū complexio. Hāc assequi uirtus (si
quicq̄ præter ipsā boni ē/ nō potest. Præcla
Cicero
re tu quidem Cicero/ atq; fideliter: si ubi cu
mulata hæc bonorū cōplexio/ab oibus ad
uersantibus seiūcta inueniri posset: docuis
ses: quod certe fugisse te/ uel ex eo maxie
credi potest/ ꝙ cū eodē libro de uita beata
cū discipulo diu/ multūq; disputasses: Ha
bes inquis) quę fortissime de uita beata di
ci putem: & quomō nūc est: nisi q̄d tu me
lius attuleris. Cui mox discipulus. Melius
quidem afferre nihil possū. Quomō nunc
est dixisse putādus es: ꝙ ignorares qualis
futura esset post aduentū gloriosū saluato
ris in carne: ac ubi: quādo: & a quo dari ea
beatitudo posset/ uacua oibus malis: bonis
uero oibus affluēs. Verū oibus his philoso
phorū sentētiis omissis: in q̄bus tamē mul
ta ꝓbanda: multa etiā utilia sūt. Modo ea
curæ sit elicere. Veniamus ad bonum illud
quod exquirimus: quod totū positū est in
ea sūma fęlicitate/ ac plenissimo gaudio:
quod nō de creatura: sed de creatore conci
piť. Quæ quidē tanta res est: tamq; omnis
mortalis ingenii uires excedens: ut quod
ante iam diximus neq; diffiniri: neq; satis

Isaias possit intelligi: quoniã ut suo Isaias testatȝ oraculo: nihil eorũ oculus uidit: aut auris audiuit: aut ĩ cor hominis ascendit: quę parauit deus iis: qui diligunt illum. Maiores tamẽ nostri hanc uitã beatam agressi/pluribariam sunt contẽplari. Atq; illã Vates idẽ sãctissimus Isaias cõplexus ẽ serie hac speciosa uerborum. Deliciis affluens ab oĩmoda gloria eius: & uidebitis & gaudebit cor uestrũ: & ossa uestra (quasi herba) germinabunt. Et.n.cum nihil (nisi quod pfectum cumulatũq; ĩ suo genere est) delicię appellari soleat: Idq; tantũmodo quod huiusmodi est: delicatum/aut deliciæ dicitȝ. Qua rõne principũ sui sæculi Titus/uel philosophorum Plato: uel etiam prædicatorum oĩum noster Paulus deliciæ appellati sũt: pinde deliciarum affluentiam cecinit: quo illic tota esse putaretur gaudiorum/ perfectiq; cõplexio. Simul cum nihil habendum sit ĩ eo genere: ĩ quo fęlicitatẽ esse dicimus: quod possit amitti: aut uetustate confici: aut certe immutari: quod etiam tutum non sit: inexpugnabile septũ atq; munitũ/uoluit certe: quod erat ab oĩmoda sũmi & ĩmortalis dei gloria/tanq̃ ex perenni plenoq; fõte ista

Quid ẽ deciũ aut Delicatũ

Titus

Plato

Paulus

omnia gaudia manare: Cæterũ cum dupli ci hominem cerneret natura constare: Spiri tuali.s.& incorruptibili ac intelligendi uirtute prędita: quę certe animus est: & corpo rali quoq;: quæ animalem naturam & corruptibilẽ capit: ut esset homo ex omni parte beatus. Videbitis ĩquit: & gaudebit cor uestrum: quod affectiõis tantum propriũ esse: atq; animi potest. Et ossa uestra quasi herba germinabunt: quod conuenire non (nisi corporeis sensibus) dici fas ẽ. Hãc etiã uitam beatam/omnia fęlicia continentem tristia uero excludentem. In homine autẽ ita (ut beatus totus sit) receptam immortalitatem gloriosam Lactantius uocat. Diuus Aurelius noster negat enuntiari posse: quibus referta sit bonis. Quę uero ĩ ea mala nõ sint/posse facilius dici: quoniã certe nihil mali ĩ ea cogitari põt: boni uero tãtũ q̃tũ nulla ẽ cogitatio capax. Seuerino talẽ esse placet: ut exclusis a se oĩbus malis/bona uniuersa possideat: statusq; sit omnium bonorum aggregatione perfectus. Ambrosius: Damascenus: Anselmus: Bernardus: Augustinus iterum ac sępe/& uniuersæ deniq; theologorum scholę/ut breuiter dicã

Lactãtius

Augustinus

Seuerinus

Ambrosius

Damascẽus

Anselmus

Bernardus

censent stabili illo fixo ac pmanēte bono increato/ idest glorioso deo uitam beatā contineri. Cuius qui compotes fiunt: beati sempiterno sint/ ē necesse: cum eorū beatitudinis sit origo ppetua, qsi beati: & illud consequēs est: ut sint omnibus molestiis uacui: metu: atq3 ignauia, Quid prosequor plura? quando eundem ppe sensum omnia catholicorum hominum atq3 sāctissimorum scita contineant. An non magis distribuerimus singillatim (si modo iam tibi uidet̄) quid fęlicitatis p se animus capiat: quid ue corpus? SER. Quid. n. istorum eiusmodi est: non modo ut dicas ex pecto: uerum & flagito, MA. Vt primum humanus animus subtractus his corporis nexibus/ ac terrenis labibus ad parētē suū & creaturæ omnis opificem (unde semel profectus est) redierit: tum illius aspectu fruet̄ beatissimo: in quo est illud præmium gloriosum & sempiternum: quod uisionē uel cognitionem theologi uocāt: de qua etiā ad nos ē euāgelicū illud. Hæc ē uita ęterna ut cognoscāt te patrē/ & quē legatū ad nos misisti unigenitū tuum, Atq3 illa nō obscura uox Pauli: Nos uero oēs reuelata facie

Joh. 17.

Paulus
2. Cor. 3.

gloriam domini speculantes in eādem imaginem transformamur a claritate in claritatem. Et pręclara illa Augustini nostri sententia. Tota merces est uisio. Euecti ęni supra se ipsos/ facultatemq3 naturę (quæ cum finita sit æternitatē non capit) Lumine quodam gloriæ/ ac mirāde claritatis/ sublimem illam dei maiestatē intelligent quicūq3 beati p captu singulorū etiam plenissime: quę res tanto eos gaudio replebit: q sane si dari fas esset/ ut i tartareis ignibus qs esset iā beatorum: is nihil pęnarū/ suppliciorumq3 sentiret: usq3 adeo esset omnis dolor supatus a gloria: & gaudiis cederēt tristia, Quę certe fęlicitas/ si tibi amplissima & cumulata (ut ē ita) uidet̄: iā pgrediamur ulterius. SE. Id sane sic esse duco, Sed tamē quoniā p captu singulorū oīs sāctos dicis esse fęlices nosse ante cætera cupio: par ne sit gloria hæc: adeo ut æque sit quisq3 cōtentus: an alter altero præpolleat? MA. Impar quidem ea est: sed tamen tanta cuiq3: ut sit ille contentus, SER. Id. n. qua ratiōe fieri possit nondū intelligo. Si. n. illa gloria sanctorum nō est in omnibus tota/ atq3 par [illegible] negandū esse uidet̄: illos prorsus esse con

Augustinus

An sancti sint ęq̄ beati cōtentiq3

tentos: ac dici posse pbeatos, aut si beatos dixerimus, necesse esse ęq̃tis illos beatitudinis gradibus frui: cũ excedẽs pręmiũ atq; deficiens beatitudinis culmẽ ac pfectionẽ excludat. Cũ.n. beatitudinẽ ultimũ hominis finẽ esse dicamus: uideť & illud consequens esse: ut nihil praeterea supsit: quod uel cõsequi: uel cupere qui beatus dicatur possit. Quid enim ea re erit ulterius: quae omniũ ultima est? aut quid reliquum boni citra se fecit: qui sũmum bonum est assecutus? Atq; sic etiam sacro & excellẽti euãgelii testimonio aequabilitas pręmiorũ ostendiť: ubi p spẽm patrisfamilias operarios dominus in uineã mittit. Alios quidẽ prima diei luce. Alios tertia. Alios sexta: nona: undecimaq;. & omnibus tamen, ubi aduesperasceret, singulum denarium uiritim ĩ meritum tradidit: quem cum accepissẽt illi ipsi: qui a primo diluculo ptulerant pondus diei & aestus conquesti acerrime sunt. quibus quid tandem tristamini paterfamilias inquit? Non ne ex denario diurno conuenimus? Volo autem his nouissimis dare quãtum & uobis. An oculus uester nequã est: q̃a ego bonus sum? Sic erũt nouissimi

primi: & primi nouissimi. MA. Satis tu quidem & prudẽter & acute mihi uisus es dubitasse difficultatemq; magnis sentẽtiis & grauibus confirmasse. Sed non tamẽ ut uisa tibi est res, ita se habeť. Quis.n. qui deũ iustũ esse credident: ut omnino esse oportet: & credi: audeat affirmare eundẽ omnibus, ut meriti sunt: p dignitate cuiusq; nõ redditurũ? in quo quidem ppria est diffinitio distributiuae uirtutis? Hic uetera exẽpla requiro. An unus dies, quo latro confessus est saluatorem suum damnatum in cruce, & Moysi & Heliae & multorũ sãctissimorum hominum aequabitur totis aetatibus? cum ille una hora peccata gemuerit: horum poenitentia per omne uitae spatiũ nullũ finẽ gemitibus fecerit? Veteres illos patriarchas: pphetas: apostolos: martires: anachoritas: mõachosq; ĩ q̃bus mihi uideť fuisse specimẽ totius sctitatis, icõcussaq; aĩ ppetuitas: ac p fide diuturna laborũ ppessio. Nõ anteponemus iunioribus uita exigui tpis fũctis? aut paruulis uno momẽto ab Herode necatis? q̃q̃ etiã oẽs laborassẽt eodẽ tenore & pari forma uirtutis? Atq; ut etiã gẽtiliũ exẽpla cõsecter. Nõ ne legimus

Dentatus

L. Sicinium Dẽtatum qui tribunus plebis centies uicies prẹliatus: cicatrices quinq; & quadraginta aduerso corpore ꝓ re Romana excepit: nullas uero unq̃ auerso. Donatum coronis aureis: argenteis: muralibus: obsidionalibus: ciuicis: pluries atq; sæpissime/ Torquibus: armillis: hastis: phaleris: & huiusmodi insignibus militaribus pene innumeris? Sed & phisco ære ditatũ? Egisse præterea cũ imꝑatoribus suis triũphos plurimos? Et Bruto liberatori patriæ: & fundatori libertatis dicatam in urbe statuã/ atq; illud inscriptum: Vtinã uiueres Brute? At uero Oratius Cocles &. Q. Mutius Scęuola: quorũ alter suo ꝑiculo patriam manifesto exitio liberauit: cum obiectu corporis aditũ pontis irruentibus hostibus interclusit: donec a tergo pontẽ abruptum esse fragor insonuit. Alter ante conspectum Porsenę Regis dexterã sibi torreri sine gemitu pertulit: Romanũ esse dicens: & agere posse/ & pati. Et reliqui imꝑatores fortissimi: quorũ uirtus eximia diu fuerat domi/ militiæq; cognita/ nõ ne celebriores extitere: & honoribus lõge maioribus habiti: q̃ reliq cives Romani/ etiã optimi & honestissimi

Brutus

Oratius co.

Q. Mutius

uiri: q̃ nullas res tales gesserunt/ tamq; præclaras? Hic sane Paulũ nostrũ audiamus: i cuius adhuc mortale pectus ueritas archanorum summi dei e cælo defluxit. Alia est inquit claritas solis: Alia claritas lunæ: Alia est claritas stellarum: Et stella differt a stella i claritate. Sic erit resurrectio mortuorũ. Quo uero alio sẽsu/ nisi q cælestis illa beatitudo diuersis secernitur gradibus: illud euãgelicum legimus? In domo patris mei mãsiones multæ sunt? Siue quod alio loco de ueris præconibus dicit̃? Qui fecerit/ & docuerit: hic magnus uocabit̃ i regno cælorũ? Atq; illud etiã Danielis? Qui autem docti fuerint/ fulgebunt quasi splẽdor firmamẽti: & (qui multos ad iustitiam erudierint:) erunt tanq̃ stellæ in ꝑpetuas æternitates? Satis etiã quadrare huic loco Aristotelis sententia mihi uidet̃: qua censet: aduersantia sibi/ atq; cõtraria/ una ratione deprehendi: & utrorũq; eandem esse disciplinã: ex quo fit/ ut cum apud demonas damnatis/ uel purgatorio loco expiandis/ ex qualitate facinorum uaria/ atq; multiformia pęnarum genera præscripta esse dicamus: ita contra? & superum pręmia distinguamus.

Paulus · 1 · Co. 15 ·

Euãgeliũ · Joh · 14 ·

Mt · 5 ·

Daniel · 12 ·

Aristoteles · 6 · top

Thomas Aquinas

Sed ne quid amplius animum tibi ancipitem faciat: ut placet Aquinati nostro/ uiro quidē sūmo ingenio/ atq; sanctissimo: arbitror esse dicēdū: cū de beatitudine capiūda loquimur: si eā intelligi uolumus: nō ut in nobis recepta est: sed ut i se ipsa cōsistit ac uiget: quę quidē deus est: & rationalis generis ultimus finis/ tum certe (ut ipse ꝓbabas) eā ipsam ęque ab omibus capi. Hic denariū illum diurnū singulis numerari. Hic extremā suam metā atq; limitē omnes attigisse. Hic imortalis præmii/ ac supremi gaudii/ boniq; ultimi: in quo desideria cōquiescant/ omnes cōpotes esse. Sin aūt ipsa beata uita nos spectat: & eam dūtaxat (quēadmodū i nobis futura ē) meditemur: æqua in oibus/ atq; simillima nequaq̄ dicenda ē: sed ex meritis terminãda: ut deū uideat alter altero clarius: ardentius amet: strictius cōplectatr̄: eoq; suauius & fruatr̄/ & delectetur: modumq; uidendi Solis imitari uideamur: in quē quisq; nō æque ualet itendere: sed ex oculi puritate. Et cū hoc simul oēs tamen sunt beatitudinis pleni: menteq; trāquilla: quod ut theologi probent: similitudines induxerunt. Quærentes nū dici debeat uas exiguū tam plenū/ atq; igens/ cū est utrunq; confertū: plus ne liquoris affectet sciphus cum plenus sit: q̄ inundās amphora: Aut sane cū diuersos uiderimus homines: alios quidē magni corporis: alios exigui: mediocris nō nullos: eos tamē oīs itidē purpuratos: consimiliq; ornatu cōpositos: non dicemus exiguos illos ita splendide amiciri: & tam elegāti corporis cultu incedere: q̄ ceteros illos uel maiores se/ uel supra se mediocres: An nō erit quisq; suo amictu/ suoq; splendore æque contentus?

SER. Deus bone ꝓ q̄ dilucide hoc dubii mihi aperuisti. Sed ꝑge si placet ordine certo explicare: quæ nā (quam doces) est ista uisio: Aut quomō uideri deus potest: qui iuisibilis omnino ē: natura simplicissimus: compositione uacans/ materia/ atq; colore:

MA. Cū .n. uisionē nominamus: nō eā dicimus: qua simulacra quędā/ ac species eorū quæ uideri queūt cernimus: quæq; uidēdi facultatē ex oculis/ iisq; cōiūctā ac cōtinuatā uel Solis/ uel alterius generis claritatem postulat. Quomō .n. iam beatitudinē cōsecutos diceremus sanctorum animos: qui

exuti corporibus/ multis iã seculis in cælũ ascenderunt: si nullã sine oculis beatitudinem cernerent? Est quidem preter corporis organa animis hominũ uis quædã attributa diuinitus: & uigor nescio quis admirabilis: supraq; naturæ leges/ sempiternæ illius sublimitatis dei/ omniũq; (quæ celo cõtinẽtur) capax. cuius ĩ archanis scripturarum ẽ multiplex mentio: Sed nulla eo Dauid uaticinio clarior. In lumine tuo uidebimus lumen. Huius. n. luminis claritate/ sãctorum mẽtes corporali etiã (ut diximus) exutæ natura/ gloriosam sũmi dei maiestatem ĩtuentur: simulq; & apprehendũt: & colunt. Ex quo triplex ẽ illa premiorum distinctio: in qua tres animi dotes theologi ponunt. & eas quidem cognitionem: dilectionẽ: atq; inhæsionẽ appellant. Vt. n. fruamur aliqua re/ si qua tamen preter deũ/ fruendum est: & illam itelligere utiq; necesse ẽ: & itellectã amare: amata gaudere: & gaudium denicq; ipsum sempiterno possidere. Nõ beant incognita: neq; quæ uel coli uel possideri cũ gaudio nequeunt. Intelligere & nosse: optare & diligere: habere & tenere id omnino oportet: quo quis beatus sit: aut dici pos

Modus uidendi dei

Dauid

Quid ĩportat fruitio

sit: quo in re precognita mens ipsa delectata conquiescat. SERA. Perpulchre de his atq; etiam acute. Sed amabo nõ pficit pluribus/ aut potioribus dotibus aĩus? MA. Beatitudinem animi ĩ tria illa genera: quæ modo pstrinximus pfecte/ consumateq; distingui ueteribus placet: nec plura capita generaliter dari. SER. Putabam quemadmodũ uaria & infinita pene hac in uita uoluptas est: que capiẽ ex aspectu rerũ: que sunt ĩ hoc pulcherrimo mundi ope: uel natura/ uel arte delectabiles: ita multo uberiorem/ multoq; numerosiorẽ illã esse: quam ĩ empyreo illo cælo capemus. MA. Id te nedum putare/ sed omnino credere/ imoq; cõfidere uolo atq; iubeo. SER. Sed pfecto quid est q nisi trinã facis distributionẽ: & plura uis me credere? MAT. Pluribus de causis triplicẽ illã diuidimus. Nam cũ præsertim tria sint illa genera uirtutũ (que nos ad parentẽ nostrũ deũ excitãt: & ĩ cælum uehunt) fides: spes: caritas: ut quod uiuentes fide credidimus) in sempiternam illam gloriam translati aperte uideamus: quod sperauimus/ secure teneamus: quod exarsimus/ suauissime amplexemur) perfectionẽ

Quare tres tãtũ aĩ dotes

ipsam gaudiorũ hac sumus trinitate com
plexi. Simul uero quoniam in nobis tres
itidem animę partes esse compertum est: &
illarum quidem aliam itellectum dici: Aliã
uolũtatem: Memoriam tertiam. Intellectũ
arcem esse sapientiæ: consilii: cogitationis:
& huiusmodi reliquorum. Volũtatem esse
recti expetendi: ac inhonesti fugiẽdi: amo
ris: religionis: pietatis: & similium causam.
Memoriam uero possessorem quẽdã adep
torum esse: inuentorumq; thesaurum. Pro
inde uisionem intellectui rite cõgruere: uo
luntati amorem: Apprehensionem memo
rie iudicauimus. Potest preterea ad diuinas
trinitatis personas numerus iste referri. Vt
ex his comprehensio spectet omnipoten
tiam genitoris dei. Cognitio geniti sapien
tiam. Dilectio sancti spiritus beneficentiã.
Et quanq̃ omnis beatitudo animi his tri
bus colligi soleat: caue tamen arbitrere illã
non esse multo maiorem, ac cumulatiorẽ:
q̃ dici possit a nobis: cum siquidem in sin
gulo horum trium, quę diximus, tã uaria:
tam multiplex: tam excellens: & eximia uo
luptas sit: ut nemo extiterit unquam siue
Arithmeticus: siue Geometricus: siue Ora
tor: siue etiam Philosophus: qui suis ad
auctis numeris, arte, ac simetria oratiõis co
pia: ingenio: studio: summaq; doctrina, il
lam potuerit non dicam usquequaq; com
plecti: sed uel certe animo ac cogitatione
parumper attingere. Muta est enim uel cer
te exilis, & sicca, omnis facundia mortalis
ingenii: neq; ulli a seculis omibus: uel exer
citatio uel natura tantam peperit dicendi
uim, aut flumẽ ingenii: ut in iis suscipiẽdis
exornãdisq; nõ uisus sit oĩo ifantissimus.
Nõ capit rẽ tantã fragilis & imbecilla mor
talitas. Speculator maiestatis (inquit: Sapiẽs) Salomon
opprimet̃ a gloria. Et Paulus ipse e tertio Paulus
cęlo restitutus ĩ terrã. Vidi (inq̃t) nescio ĩ cor
pore, an extra corpus quæ nõ licet hõi loq.
Nulla ẽ.n. hoĩs sapiẽtia: si p se ad notionẽ
diuinorũ, scientiãq; nitat̃: Deo.n. soli maie
stas eius nota ẽ. Quare omittẽda ẽ præsẽs
iq̃sitio: ĩ quã quo magis aĩum intẽtionẽq;
cõuerteris: eo magis fies impitior: & his si
millimus: q̃ lumina ptinacius figũt ĩ aduer
sos solis radios, aut cæli sydera, & oceani
guttas enumerare cõtẽdũt. Quid.n. aliud
ẽ, ista (ut sũt) penetrare? q̃d porro ipsa eadẽ
memoria continere: nisi quod fieri minime

poteſt: infinitum comprehēdere: & quaſi Deum e ueſtigio ſubſequi? Nempe hic ubi habitamus: cum ſumus in domo: quid in foro: aut uicina in ciuitate agatur: ignoramus: poſt terga nihil uidemus. Mens ſe ipſam non intelligit: Se ipſum neq; animus uidet. Sed neq; oculus ſe ipſum inſpicit: qui cernit cætera omnia. Quid ergo tā mirum: ſi excelſa hæc diuina / & ſempiterna non capit / ſecluſa atq; abdita? Auguſtinū noſtrum libenter hic audio / cæleſtia dicētē neq; fide capi: neq; ſpe attigi: neq; caritate cōprehendi. Excedere uero deſideria ac uota ſanctorum: acquiri poſſe: ęſtimari non poſſe, Vitamq; beatam duobus neceſſitare conſtare: ut omnia bona etiam quanta cogitari nequeunt / habeat: malis uero omnibus uacet. Sed quanquā iſta non uides: ut Deum ipſum certe non uideſ: ea tamen poteris ex inferioribus his / & adiacentibus rebus animo ſuſpicari, Quem ordinem doctoribus ſacris / atq; prophetis ſeruare mos eſt: quādo obuoluti terrena adhuc corporis mole libero ſenſu ueritatem pcipere nequeunt, Tu igitur paululū pulcherrimam hanc orbis machinam aſpicias Seraphim:

Auguſtinuſ

Ex creatura cognoſcendus deus

& cæleſte illud lumen / ſplendidiſſimumq; candorem / quem ſolem appellamus: & ſydera: ac ſtellas / ex ipſo ſempiterno ſolis fulgore micantes / radiiſq; accēſas: quæ globoſę & / rotūdæ / ac diuinis (ut Cicero putat) animatę mentibus / celeritate mirabili circulos ſuos orbeſq; conficiūt. Lunam quoq; in infimo orbe: quę cuncta quę infra ſe corruptibilia & caduca ſunt, alternat / atq; cier: præter animos hominum / liberos Dei munere mortalibus datos, Deīde ſpeciem terræ eminentē ex aquis / mundi centro ęquiſ ponderibus poſitam. Qua facie quidem ſit: q̄ diuerſis ons diſtincta. Quanta in illa frugum uarietas. Quot fluminum capita fluentia / ac refluentia perpetuis uicibus. Quot animātia ad hominis uſum / uel mūdi uniuerſi pulchritudinem. Deniq; quanta pretioſorum lapidum / gēmarum / metallorumq; diuerſitas: Quid tandem humanum ingenium / atq; illa ſolertia diuinitus hominum generi innata: ex qua tot inuenta: tot artes: tot ſtudia: tot diſciplinæ? Hæc igitur & alia īnumerabilia cum cernimus: poſſumus ne dubitare: qn his cæleſtia illa

Cicero

sint multo potiora atq; maiora? Nunc uero
cum ista fragilia hominiq; substrata stupē
tes intuemur: qualem debemus cogitare re
gionem illam cęlestem: quę non constat ul
lis seminibus/corruptisq; naturis? Qualem
inquam illam regiam! si hæc casula/& terre
stre domiciliũ tam multa rerũ uarietate/ &
specie fulget? Si enim in mortalium usum/
& ne tantum optimorum: uerum etiam im
proborum/atq; malorum/ deus ipse mun
di parens tam claram lucem/& cætera alia/
quæ diximus: multoq; plura ꝑduxit: qd
uero luminis: qd claritatis: qd gloriæ: qd
deliciarum deniq; ac pulchritudinis apud
ipsum ĩ regno sanctorum esse arbitremur!
Atqui oĩa hæc terræ bona (quæ uel utilia
uel speciosa/ uel admirabilia uidentur ho
minibus:) proculdubio sic longe absunt a
comparatione cælestium: ut quam summã
nos sapientiam dicimus: stultitia: Quã bo
nam ualitudinem: mors: Quas immensas
corporis uires: infirmitas. Quas cumula
tas opes: paupertas. Quod toto orbe au
gustum imperium: carcer. Quē postremo
cantum: luctus iustius dici posse uideatur.
Proh deus ĩmortalis/ ubi nã altius lumē in

genii/ atq; hominis ratio attolli potest: q̃
ꝙ deum ipsum/& luminis eius claritatem/
ac plenitudinē uideat: Quod efficit/ut cæ
tera omnia in sua origine/ ac proprio fon
te uideãtur? Aut memoria quo nam pacto
fęcundior esse potest/atq; fęlicior/q̃ ꝙ infi
nitum teneat: fiatq; æternitatis capax! Sed
ne etiam uoluntatem ipsam: (quæ sedes
amoris est: & sãctissimę caritatis:) ulla ratio
ne beatiorē possumus cogitare: q̃ ꝙ ĩ illius
cælestis regni pace trãquilla & ĩmota ꝑpe
tuo conquiescat? Cuius quidē pacis spon
sor Spiritus sãctus Isaiæ uaticinio nõ ĩ sua
ui sic ait: Sedebit populus meus in pulchri
tudine pacis/& ĩ tabernaculis fiducię habi
tabit cõfidēter. O beata & admirabilis ui
sio: que iter cælestes illas delicias nũc huc:
nũc illuc alacer præuolat/ atq; uagat: & fir
mo tamē/mirabiliq; ĩtuitu potẽtissimi ac sũ
mi Dei maiestatē: q̃tũ illa põt) cõtēplat: de
gustans diuinam illam/æternamq; sapien
tiam: & archana aperta cõspiciens: cui ape
ritur liber: quem Iohannes in Apocalyp
si clausum tenet septem signaculis: quem
non est fas inspici: nisi ab eo: cui Christus
Deus/Dei uerbum/& sapientia legendum

Isaias

Iohãnes

aperuerit. O flagrās caritas: & igne diuino succensa: ac deo suo perpetuo nexu fruitura. O memorię nostrę iucunda fęlicitas: & eiusdem fęlix æternitas. O uita uitalis/ & permanens gloria: ac sine fine triumphus. O agni honorabiles nuptiæ: & sanctorum animorum solenne conuiuium: de quo illud licet intelligi: quod ī Apocalypsi Iohānes iterum inquit. Beati qui uocati sūt ad cęnam nuptiarum agni. Atq; illud Isaiæ. In die illa haurietis aquas ī gaudio de fontibus saluatoris. Cæteraq; īnumerabilia & maxima/ quæ prisci cecinere uates: ex quibus etiam multa hoc loco narrare possum: si te auctorum multitudo delectat. SER. Satis quidem: quę dixisti de his animi dotibus omnium pphetarum carmina certa esse testant̄: quæ cum antehac legerem: obscura mihi aliquanto uidebantur: sed iam puia reddidisti. Quare (nisi q̄d magnificētius memineris) id modo laudo: ut ad corpora trāseat oratio. MA. Magnificētius habeo nihil: nisi forte (quæ in hac cā argutius ac caullosius quam solent) electa/ magnificaq; dixerimus: a quo genere disputatiōis

Iohānes

Isaias

longe abesse nostra solet oratio: aut sicubi eum morem secuti sumus: id sane fecimus cum acuendi ingenii: tū ueri īquirendi gratia. Vbi uero ipsa cauillatio uerbosa nihil nisi inane strepit: hāc equidem (quasi puerilem ludum/ & circulatorū exercitationē) studiose semp declinauimus. SER. Probe sentis. Sed anteq̄ de ipsa fęlicitate/ (quæ corpora manet) dicat̄: studeo ex te scire: quomō ea ipsa corpora in fine sęculorum ex cineribus ad ęternitatem uitæ reparari queāt: prę sertim cū natura repugnet opeti. MA. Sapienter requiris. Vides. n. rem istam hæresibus abundare: quas (si uis) more diligentis agricolę primū extirpabimus: deīde quasi agro bene culto dumis/ uepribusq; purgato semen illud (quod est ī nostra hac orthodoxa/ sanctissimaq; religione pbatum) spargemus ac seminabimus: ut suis neruis ac uiribus uideat̄ ueritas sustentari. SER. Nihil aptius/ q̄ ut falsa refutes: probes aūt certa: in quo sane tota dicendi uis/ & disputādi ratio uersat̄. Quare te hoc ordine dicētem audire percupio. MA. De cōiunctione corporum mortuorum ad animos ab theologis ipsis diu/ multūq; agitata res ē: & mul

tis dispersa uoluminibus: ut hanc partem prosequi nō satis facile sit. Sed quoniā de hac re etiā inter philosophos nō parua dissensio fuit: omittēdi mihi illi haud esse uidentur: q̄ q̄ & istud non exigui operis sit: quoniam eorū assertiones quasi somnia ac deliramenta a nobis refellendæ erunt. Ab iis igit̄ incipiamus philosophis: qui extinctis cadaueribus nullū omnino ad uitā reditū dari posse existimant: finem uitę beatæ ponentes sola corporis uoluptate constare: simulq; aīum p mortē extingui cū corpore.

Bestialis opinio

Cuius quidem stoliditatis pręsertim inter philosophos certus auctor est Aristippus. Inter Reges Sardanapalus: q monēs ut scribit Cicero sepulchrum sibi ornari hoc epigrāmate iussit. Hęc habeo quę edi: quæq; exsatura libido hausit: at illa iacent multa & præclara relicta. Horū quoq; simillimos Saduceos fuisse auctor est fōs ille sacer ueritatis euāgeliū: qbus oībus respōdere ita ociosum puto ac si belluis respōdeamus. Aristippo inqt Firmianus noster ne respōdendū quidē duco: quē in corporis uoluptates ruentem nihilq; aliud q̄ uentri ac Veneri seruientem nulli dubium est hominē

Aristippus
Sardanapalus No. Epigrāma
Saducei
Lactātius facete

non fuisse. Sic. n. uixit ut inter eū nihil pecudemq; distaret: nisi unum q loquebatur. De isignibus uero Sardanapali titulis qd aliud inquit Aristoteles in bouis non i Regis sepulchro iscriberes. Satis quoq; superioribus disputationibus declaraui: ut opinor animum non esse solubilem: atq; idcirco nullis fortunæ aut corporis bonis illius beatitudinem contineri. Sed quicquid ab eo ut summum bonum expetitur i uno ac uero deo oportere constitui. Quod cum ita sit: quis est adeo demens: qui tandē futuram uitam hominum generi deneget: si non se pecudem q̄ hominem mauult. Porphirius uero ut beatus animus sit: quem perpetuum ac incorruptibilem esse fatetur exuendum se se omni corpore censet qua si uetere indumento ac sordido: quod aliter aspicere omnino nequeat: q̄ molestissimam sarcinam: quam semel cum abiecerit atq; fugerit: gaudeat: tanquā ex custodiis quibusdam liberatus: quas amplius subiturus sit nunquam. Isq; philosophus atq; eum postea secuti: ut hoc defenderent: totam hominis rationem argumentati sunt sola animi natura constare: qui corpore

Aristoteles
Porphirii opinio

uteretur perinde ac seruo malo : & ueluti
lapicida scalpro ac maleo. Corpora īsuper
oīa a malo pricipio & complexione rixan
te esse statuentes. Spirituales uero substan
tias ab optimo sibiq; consentiente. Sed hi
mihi nō se satis/finesq; suos cognouisse ui
dent: cū animi inuicem/corporisq; deside
ria apte declarent: præsertim in morte ægre
diuelli ab altero alterū: prætereq; naturā id
esse: ut cum anima ipsa sit forma: primusq;
corporis actus: suo ꝓprio ac singulari sem
per munere careat. Quod mihi sane nō mi
nus absurdū dictu uidet̃: q̄ absurdū esset
humanā speciem una cū fine mundi fundi
tus euertere atq; extīguere : cū animus sine
corpore certe homo non sit: sed tātum ho
minis pars. Sed quoniā paulo post latius
hoc nobis erit fortasse declarādum: ad Py
thagorā nostra se uertat oratio: qui sane tā
pueriliter atq; īscite aberrauit: q̄ magna fuit
illius philosophi ꝓ id temporis fama/atq;
opinio. Animos hominum dixit ꝑmanere
post mortē: & prioribus exuti: mox se ite
rum nouis insinuare corporibus/uicibusq;
ꝑpetuis tum hominū/tum uolucrū/tum ua
rii generis animātiū species subire: & earū

Pythagorę opinio

corporibus cohiberi. Idq; ita placitū Diis
uel in meritum: uel in pęnam uitæ prioris.
Carnibusq; nullo pacto esse uescēdum: ne
forte parentes/carosq; suos epulari foede
cōtingeret. Vnde Nasonis sūt ista carmina

Ouidii carmina

Parcite mortales dapibus temerare nefādis
Corpora. sunt fruges: sūt deducētia ramos
Pondere poma suo: tumidęq; in uitibus uuæ:
Sūt herbæ dulces: sūt quæ mitescere flāma
Mollirīq; queāt: nec uobis lacteus humor
Eripit̃: nec mella thimi redolentia flore:
Prodiga diuitias: alimētaq; mitia tellus
Suggerit: atq; epulas sine cede & sāguie prębet
Carne feræ sędāt ieiunia. nec tamen oēs
Quippe equs & pecudes armētaq; gramīe uiuūt.
At quibus ingeniū est īmāsuetūq; ferumq;
Armeniæ tygres: iracūdiq; leones
Cūq; lupis ursi dapibus cū sāguine gaudent.
Heu q̄tum scelus est in uiscere uiscera cōdi
Cōgestoq; auidū pinguescere corpore corpus.
Alteriusq; animātē animātis uiuere leto.

Se quoq; Euphorbum anteq̄ Pythagoram
extitisse dicebat. Vnde post illa quæ de ab
stinētia carnium præcepta dedit: de se tan
dem apud eundē poetā sic inquit.

Ipse ego nā memini troiani tēpore belli

Panthoides euphorbus erā: cui pectore quōdā
Hæsit ī aduerso grauis hasta minoris atridæ.

SER. Quo.n.comento rem: ut crederet, in duxit? MA. Ex belluis arbitror: in quibus aliquid simile humanis ingeniis inesse cō spiceret: quale in Bucephalo equo Alexan dri magni fuisse legimus: de quo illud ma xime indiciū sensus humani memoratum est: ut quotiēs bellum ineundum esset: præ ter Regem/ sibi unq̄ insedisse passus sit ne minem. Qualem etiā his supioribus annis equum præstigiatū prodigiosus quidam Nebulo apud illustrem Borsiū Mutinæ du cem ferebatˀ habuisse: in quo illud esset præ sertim admirandū: q̄ sermonem ac nutum Nebulōis quasi rationis capax/ sic accipie bat: ut non equo: sed puero uidereť iniun gi. Credo tū cum suaderet ista Pythagoras equum istū traxisset ī schola/ atq; dixisset. En huc mēs humana descēdit. En ingeniū obsequētissimi hōis. Idē quoq; fortasse do cuisset de picca: accipitre: simia: cane: cæte risq; huiusmōi solertioribus mutis. Sed res adeo ridicula est/ ac puerilis: ut irrideri po tius/ & exsibilari debeat q̄ refelli. Quis.n. ē adeo rudis/ & mētis iops: q cū uideat hoc penitus negasse naturā: ut bouis aīa se se ī

De Bucephalo Alexādri

De equo mirabili

leonis corpus imittat: aut ī lupū pecudis sē sus: nō multo prōprius sēpiternas hoīum mētes ac rōnales aīas mō ī equo: mō ī lepo re: mō ī uerme neget posse redire: cū īter se bruta similitudinē quādā habere: sibiq; in plerisq; conuenire uideamus. Ab illis uero hoīem īfinitū oīo distare? Sed audi qualē ubertas illa cælestis ī genii Plato reditū aīo rum ad corpora ponat: q̄q; ille phōrū splē dor cū cæteris īepte deliret. Disseruit ille sē piternos āte oēm creaturā esse aīos hoīum/ eosq; ex primis corporibus reditū ad alia humana corpora cupe. Itaq; reuerti denuo ad uteros matrum/ pq; nouos partus hanc uiam ī trare: Vnde Maronis illud ad nos deinde manauit.

Platonis opinio

Virgilius

O pater an ne aliq̄s ad cælū hic ire putandū ē
Sublimis aīas: iterūq; ad tarda reuerti
Corpora? quæ lucis miseris tā dira cupido?

Et ad firmādā hāc coplēdāq; sentētiā/ argu mētū īducebat ex pueris: ī qbus diuersa so lertia: & multiplex uigor īgenii pnitasq; ad artes & disciplinas capescēdas appereť: ut non tū primū haurire illas: sed reminisci ui dereť: ex quo illud eēt: ut alii militię: alii to gę: alii physicis: alii oratorię ab ipsis ungui culis esset magis idonei: & breuiter facilius

quisq; id recognosceret: quod i habito an
Situatio tea corpore pegisset. Sed utrūq; & humana
ratio/& litteræ sanctæ omnino falsum esse
declarant: ut.s. æternus animus sit: & ex
aliis corporibus ad alia trāseat. Nemo est
enim si nō penitus a ratiōe discesserit: qui
quidem nō unū esse rerū oīum principiū i
telligat: unūq; opificem: naturā unam præ
potentē & optimā/atq; sapientissimā: quæ
& condident omnia: & preter quā esse pos
sit nihil æternū. Simulq; iam satis ex fide
cognoscimus eodem temporis momēto:
quod dicerēt dialectici instans; creatū ani
mum in rudes artus illabi: & mox prepara
ta corpuscula nature solertia agitare in ute
ris matrum. Reuolui uero animos iterū ex
aliis corporibus i alia: quod satis signi esse
dicebat recordationē ante factorum/absur
Aristoteles dum esse/q̄ aptissime certe declarat Aristo
teles eius auditor: humanū inquiēs animū
a sui primordio esse quasi tabellā abrasam
omni nota: & impressione uacantē: in qua
paulatim inscribat̄ rerū scientia recepta per
sensus. Extitere etiam nō nulli quos ·P. Ta
P. Tarāta rantasius noster i quarto sententiarū com
sius i 4° sēn commento mētario refert dicentes animos reuersuros

ad corpora: & illa quidē eadem ipsa nume
ro quæ seposuissēt: sed moritura iterū post
magnum annū/qui trigita sex milibus an
nis cōplexus esset: tūc quoq; rediture oēs
cæli partes/ corporaq; sublimia i id loci sta
tusq;: ubi a pricipio cōdita sunt: iferioraq;
oīa & adiacentia generabilia ac corruptibi
lia huius successione felicissima tēporis re
formanda. Nec multo secus sensit Lactan Lactātius
tius noster: lac certe dulcissimū eloquētiæ:
& flos redolentissimus ecclesiastici germi
nis: qui septimo libro eximii sui operis p
sæcula sex annorū sex milia mundū i hoc
suo statu: in quo nūc est dixit esse mansu
rum: & i fine sexti millesimi anni mortuis
oībus euigilatis: pactoq; iudicio tū auferē
dam oēm nequitiā atq; libidinē a mētibus
hominū: atq; ita p sūmam pacē & tranquil
litatē mille annos agendos: i quibus cū ele
ctis: qui suscitati erunt: & cū iis qui erunt i
corporibus uiui: Iesus Christus Dei filius
uersabit̄. eosq; æqssimo reget impio: ac ho
mines multitudinē infinitā generabunt: &
erit ea soboles sācta. Auferrent̄ præterea a
mūdo tenebre ille: qbus offundit̄ celū. Lu
na claritatem solis accipiet: Sol aūt septies

tantoq̃ nunc est) clarior fiet. Terra fruges sponte generabit. Rupes mella sudabunt. Per riuos uina decurrent/ Feræ nõ se inuicẽ petent: fietq; illa: quę poetę non intelligentes aureis seculis facta esse putarũt: qualia Maro suis bucolicis sparsit.

Virgilius i bucolicis

Cedet & ipse mari uector nec nautica pinus
Mutabit merces: oĩs feret oĩa tellus.
Nõ rastros patiet̃ humus: nõ uinea falcem:
Robustis quoq; iã tauris iuga soluet arator:
Nec uarios discet mẽtiri lana colores:
Ipse sed in pratis aries iã suaue rubenti
Murice iã croceo mutabit uellera luto:
Sponte sua sandix pascentes uestiet agnos:
Ipsæ lacte domũ referent distenta capellę
Vbera: nec magnos metuẽt armẽta leones:
Iungent̃ iam griphes eqs: æuoq; sequẽti
Cũ canibus timidi uenient ad pocula damæ

Sed nugę sunt hæc anilesq; fabellæ: nullo argumẽto: nullisq; sacrorũ uatum enũciatis firmata; sed potius cõtrariantia catholicis assertionibus cõtestãtibus: post iudicium bonos præmia sempiterna manere: malos uero poenas. Atq; etiã annos: quos inquit ante iudiciũ mundum duraturum: & iam prætериsse uidemus: cũ (ut Paulus Orosius

Paulus orosius

septuagintaq; interpretes supputãt: (quos ecclesia sequit̃) a cõditiõe rerũ ad nos usq; iã anni plures (q̃ sex milia quadringenti sexagita) fluxerint. SER. Vnde Lactãtius delitiæ nostræ: Vir preterea sũmo ingenio/ac bonitate/i hæc sõmia labit̃? An nõ legerat non esse mortaliũ nosse tẽpora uel momẽta: quę pater cælestis in sua posuit potestate? Et Danieli metas & tẽpora desolatiõis & pphanationẽ libaminis & sacrificii: quã p uisionem inspexerat scissitãti dictũ fuisse: Vade Daniel: quoniã clausi sũt sermones hi usq; ad prefinitũ tempus? Et i euãgelio scriptũ. Dies ãt domini sicut furtiua ueniet noctu: Estote ergo parati diẽ horãq; nesciẽtes? MA: Sibyllinis oraculis/ poeticisq; figmentis (ũt arbitror) tractus est ut putarit eo ordine ista futura. Sed eum fefellerũt enigmata/ cui uidendũ erat instar troiani æneę foliis ne Sibyllæ carmina darent. Eum nobis tamen excusare potest aliquanto ratio temporum: in quibus ista uel non dum suscepta a multis/ uel nõ satis explicata erãt. Quãplurimi etiã ac ferme oẽs philosophi christianorũ: deide pleriq; etiã huius tẽporis: qbus suo tamẽ uitio ueritas nõ illuxit:

Lxx. interpretes

Alia opio

quoniam ne illucescceret/ obstiterunt dura
& inflexibili mente/corporũ resurrectionẽ
fieri posse reclamãt: quoniã id natura non
fert: quæ de priuatione ad contrarium sibi
habitũ regressum non habet/ueluti de cęci
tate ad uisum. Mors.n.(quę omẽs penitus
corporis sensus aufert) maxima omnium
atq; ultima uitæ totius priuatio dicẽda ẽ:
ex qua ad uitam corpus remeare æque nõ
possit: ac oculus luce functus sua ad pristi
nũ uidendi sensũ: Se etiã hac ratione tuen
tur. Si illud ipsũ numero (quod iam uel ro
gus absumpsit: uel humus confecit: uel in
sua tandem principia/quæ elementa sunt
uetustas tenuauit:) resurrecturũ esse dicat:
id sane nulla alia ratione astrui potent/ q̃
q idem se ipsum regeneret/ atq; resarciat:
quod nunq̃ comptum est effecisse naturã.
Generant uero ex aliis alia: eaq; etiam spe
cie sororia/ac cõsimilia: nullisq; curriculis
cessant naturæ manus edere huiuscemodi
partus: se ipsam uero nulla res gignit.
SER. Insupabilia ista uident: & quę illud
nos etiam cogant confiteri: cui minime as
sentiamur. Neq; enim uideo quonam pac
to ista non dicam refelli: sed uel extenuari

possint: etiam si catheruæ sacrorum contra
dicentium/ acerrimeq; repugnantiũ acces
serint. MA. Recte sentis. Nam res ita se ha
bet. Paulus apostolus (cui plus uirtũ/ac elo
quentiæ/q̃ ulli nostrorum) diuino cõsilio
tributum est/ut Lucas in apostolicis actiõi
bus scribit/ Athenis cum prædicaret: studio
seq; audiretur/ ad extremum omis suus in
hoc deductus est sermo: ut resurrectionem
mortuorũ suaderet: quod philosophi/ &
ii maxime (q Stoycam sectam & Epicureã
tuebant) audientes extemplo imitari cõda
marũt. Quid seminator iste uerborum/ ac
nouorum demoniorũ annũtiator nefana
ista mentit: & pdigiosa hæc infert auribus
nostris? Illumq; tentum ac uinctũ p sũmũ
furorem Ariopagũ duxerunt. Marcus etiã
suo euãgelio ad Iesum Saduceos uenisse il
ludendi gratia refert. Tunc quos uisum ẽ:
qui p omnibus uerba facerent: sic exorsos
esse: Magister Moyses scripsit: Vt si cuius
frater mortuus fuerit: & dimiserit uxorem:
& filios non reliquerit: accipiat frater eius
uxorem ipsius: & suscitet semen fratri suo.
Septem ergo fratres erãt: & primus accepit
uxorem: & mortuus est non relicto semine

Lucas de Paulo

Marcus de Saduceis

& secundus accepit eam: & mortuus est: & nec iste reliquit semen: & tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem: & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est mulier. In resurrectione .n. cuius erit uxor? Quibus ille (ut scite) ita & pie respōdit. Erratis nesciētes scripturas, neq; uirtutē dei. Cū ā mortuis resurgēt: neq; nubēt neq; nubēt: sed erūt similes āgelis dei. De mortuis autem q resurgant: nō legistis in libro Moysi quomodo dixerit illi Deus: Ego sum Deus Abraam: Deus Isaac: Deus Iacob. Non est Deus mortuorum: sed uiuorum. Ex quo liquere tibi satis posse arbitror: resurrectionem ipsam omnio supra uires esse, facultatēq; naturæ. & solius Dei esse hoc munus, infinitæq; potentiæ: cuius maiestati atq; imperio omnia parent. Atq; (ut ad eiusdem rei ueritatem uniuersus orbis duce deo se se conuerteret) Voluit christus tandem mysterium hoc re ipsa docere: ut mortuus, tertia die: idem splendidissimus resurgeret: seq; conspicuum ac tractādum exhiberet. Simulq; in omnem terram uoces apostolorum, ac pphetarum illud īsonuerunt: nuncq; etiā quotidie ecclesia insonat. Sed (ne deseramus īcępta) Alii quoq; in hac hæresi uersati sunt: ut quoniā iuxta Matthęum scriptum est: Spiritus quidem promptus: caro uero infirma. Et Paulus ad Corinthios scribit. Caro & sanguis regnū dei non possidebūt. Idemq; ad Galathas. Caro cōcupiscit aduersus spiritum: & spiritus aduersus carnem: terrenū corpus: quod sedula colluctatione uexat: ac concutit spiritū: nec illū sinit exire, & pminere: magis uero egregiis sēp & melioribus obstat: indignū habendū omnino esse: quod resurgens cum uictrici aīa, & innocentissimo spū municipatū, triūphūq; illius cælestis regni, ac sēpiternæ beatitudinis capiat. Sed res cur nō ita sit, quoniā facile ē ostendere nō lōgis ābagibus cōtra hos simplices ac rudes hoies scripturarū testimonia supine accipiētes: & occidētē litterā pueriliter, & absq; sale (ut dici solet) interpretantes nobis erit uelicādū. Duo hæc inesse humanis corporibus, aīaduertenda sūt: natura, atq; uitiū: aut certe unū tātum, quod dicamus uitiatū igeniū. Tū.n. euigilatis corporibus uitia detrahenť: manebit uero natura labibus defecata prioribus: quod aliud certe nihil ex testimoniis quę isti īduxerūt cōclusū

Alia opīo

iri potest. Qui tamē si ꝑtinacius institerint: ualeāt sine corporibus: cū se se dimidios: q̄ totos atq; integros malint. Possem referre hoc loco mille annos: quos græcorū nō nulli animas ad ripā lethei fluminis agere uoluerunt.

Opinio mille annorū

Virgilius

Donec longa dies ꝑfecto tēporis orbe
Concretā exemit labem: purumq; reliquit
Aetereum sensum. Vt poeta īqt: easq; rursus lustratis prius supis/ ad crassiora hæc corpora se se conuertere. Cui opinioni Samius ille Pythagoras cōsensisse uidet̄. Possē item egyptiorū portētuosa deliramēta. Possem aliorum uarias & ieptas stultitias. Sed ne lōgiores uideamur q̄ oporteat:/ satius erit/ his missis in quæ iā longius sumus euecti: ꝓpositā rem argumētis firmare: quæ reuincere neq; ipsi philosophi/ neq; pseudo fideles ullis facile ratiōibus possint. SER. Preclare tu qdē iā quasi ueritatis iugulatis hostibus/ nūc tua tuebere. MA. Maxime istuc uelim. SER. Cōmode id poteris/ si iam uelis. MA. Te nescio ne assentatorē dicam: q mihi tā sępe blādiris: adularis: obseqris. SE. Mitte quęso de me hoc suspicari: sitq; mihi fas apud te nō ignota loq. MA. Nūc uero

Pythagoras

Aegyptii

an non deintegro palpas? SERA. Deus mihi benefaxit: ut hodie cōrēptor es tui. MA. An nō pridie? SER. Iocaris ut uideo: nec risu te ꝑdis. MA. Tu uero q rideas: iocari fortasse me dicis. Sed ne id etiā arbitrere: iam serio eloquamur. Itaq; ut quod polliciti sumus ipleamus Animorū ꝑpetuitas; quā ante satis ostēdimus: corporum resurrectionem/ & Thome nostro: & plerisq; Theologorū exigere ꝑrius uidet̄: quoniā naturaliter aīus & ex sui essentia (ut illi dicunt) est corporis forma: & ordine atq; institutione diuina spectat corpus humanū nec alio omnino est diffinitus. Quod cū ita sit: ꝑfecto innaturale ac uiolentū dicendum est: ut sint a seinuicem ista disiuncta: corpus & animus. Quod aūt huiusmodi est: certū ē: diuturnum esse non posse. Necesse igit̄ est: ut animi quoniam/ sicut diximus ꝑmanentes sunt/ ac sempiterni aliquādo reuoluantur ad mortua corpora: ut officium/ munusq; naturæ obeant sue. Quod sane cum Plato ipse uidisset: ut auctor ē diuus noster Aurelius: reditū posuit aīorum ad corpora: quanq̄ ab ea ueritate/ quā nos fide cōplectimur: lōge recesserit: ut nō per

Immortalitas aīorum resurrectionē corporū exigit

Plato

Aurelius

ceperit ea ipsa corpora uiuificanda: quę extincta iam fuerint: sed alios denuo partus censuerit subeundos. Praeterea nō exiguū argumentum est illud uitæ futuræ ex integro homine: q̄ fęlices animæ exutæ corporibus, adhuc precari sibi illa non desinunt.

Desideriū aiæ resurrectionē exigit

Cui rei probandę non parum fidei habere mihi uidet̄ uisio illa Ioānis apostoli: quā i apocalypsi ita describit. Vidi sub altare dei animas iterfectorum ꝓpter uerbum dei & testimonium Iesu Christi quod habebant uoce magna clamantes: Vsq; quo domine sanctus & uerus non iudicas, & uindicas sanguinē nostrum, de his qui in terris sūt. Et datæ sūt eis singulę stolę albæ: & dictū est eis: ut requiescerent adhuc modicū donec impleat̄ numerus conseruorū & fratrū eorum: qui interficiendi sunt, sicut & illi.

Iohānes

Quod futurum opinamur sub id temporis: quo truculentissimam ꝑsecutionem in ecclesiam sanctā exercebit hostis nefādissimus Antichristus. An esset oro tāta illis habundorū corporum cupido: si res ipsa fieri non posset? An tam accēso studio nouissimum iudicium anhelarent: si instinctu naturæ (quæ frustra nihil agit) nō incenderen

tur. Aut etiam stolatis singulis illis qescite diceret̄: quatenus sanctorū numerus impleatur: si animus corpore non indigeret, tanq̄ altera sui parte ꝓrsus beatitudini ꝑficiundæ necessaria? Illud etiam iam satis intelligimus Deum ꝓpter se hominē condidisse: cętera uero omnia, & quę potissimū corporea sūt: homīs causa: ut illis homo præesset, dominareť q;: ut i psalmo Dauid aperte declarat, cum ait: Gloria & honore coronasti eū dnē: & constituisti eū super opera manuum tuarū: Omīa subiecisti sub pedibus eius: oues: & boues: uniuersa insup & pecora campi. Quod quidem etiam Ouidius poeta sic cecinit:

Quoniā hō ē finis cæterorū oportet resurgat.

Dauid.

Et quod dominari in cętera posset.
Natus hō i terris est. Quod si ē uerissimū ut prōpte fatēdū ē: hō ergo cæterorū corporū oīum finis pręcipuus erit: planeq; & cā. Cū uero multa corpora sint icorrupta iuiolabiliq; natura ceu cęlestia, atq; elementa: illud conseq necessariū ē, ut corpora hoīum sēpiterna sint: quæ illos orbes cęlestes: elemētaq; possideāt. Præstātiora.n. semp illa dicimus: quorū gratia cætera sūt: & in quę reliqua ut i finē intēdūt: Sed hoc fieri qūo

poterit: ut humana sempiterna sint corpo
ra: nisi resurrectionē ipsam a corruptione:
& habitū a priuatione dederimus? Neq; ue
ro quisq̄ obiecerit / hoc dictū esse de homi
ne: ut creaturę dominet̄: supioresq; illas ac
lucidas sedes inhabitet / q̄tum dūtaxat ad
animū spectat: quoniā humanus animus
secretus a corpore / tenuis quidē spiritus ē:
tam lato spatio / locoq; diffuso quo conti
neat̄ non īdigens: quēadmodum neq; reli
quas spirituales substātias dicimus indige
re. Deniq; (ut sępe ante diximus) ad cōplen
dos oēs uitæ beatæ fines. solus animus ne
quaq̄ satis est: sed societate corporis indi
get: a quo diuulsus / homo certe appellari
non potest: quoniā de eo pręducari nequit
Alia resur gēdi rō
tota hominis ratio. Nec pretereundum no
bis est illud: triplicem ab diuina solertia in
stitutam esse naturam: qua numerus pfec
tus: ordo: ratioq; absoluta creaturę cōtine
ret̄: Vnā quidem spūalem: quā substātias
separatas philosophi esse dixerunt. Alterā
corporeā: qualia sunt elementa / orbesq; cæ
lestes. Tertiam uero ex utroq; cōpositam /
atq; pmixtam: & huiusmodi hominē esse:
Ceterum duas illas extremas / spiritalem ac

corporalem pennes futuras: quod quidē
facit: ut eodem modo creatura media / atq;
complexa sempiterna dicēda sit: ut etiam
de hoīe ipso deus / naturaq; curasse uideat̄.
Sed fieri alioqn certe non potest: q̄ ꝙ hoī
uitales adhuc sensus post mortem tribua
mus? An illud ēt fortassis addubitabimus: Alia resur rectionis oportunitas
Omne quod naturaliter actiuū uirtute di
cit̄ sua / passiuum quiddam habere submis
sum sibi / atq; pręscriptū: circa quod & agē
do & opando uerset̄: quodq; & pati & re
cipere possit? Sed anima est huiusmodi ip
sa: ut ppetuam agilitatem ad motum / opa
tionemq; ad uitā corporis habeat efficiēs
in eo facultatem sentiendi: uegetandi: gra
diendiq; ut maxime Aristoteles inquit: Er Aristoteles
go illius actio / uolucrisq; mobilitas / cū ad
corpus relationem importet / ita facit / ut in
ipso potentiam oporteat esse passiuā: quæ
iugem eiusdē animę actionem / ppetuūq;
uigorem excipiat; quod quidē ipsum etiā
quomō stare iā poterit: ubi de resurrectiōe
ipsa titubemus? De qua sane christiāis no
bis quę certior fides adhuc requirēda est Christi resur rectō nostrā oīo exigit
q̄ illustris illa atq; magnifica saluatoris no
stri & īmortalis dei corporalis resurrectio?

Cum ille iam resurrexerit/an nos: qui eius mēbra sumus: eiusdemq; humanę naturæ consortes/resurrectioni nostræ diffidere ui deamur? Si christus(inquit Apostolus)prædicaē q resurrexit a mortuis: quomō qdā dicunt in uobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Et ad Philippēses scribit. Gloria eorum in confusione: qui terrena sapiunt. nostra autem conuersatio i cælis est. Vnde & saluatorē expectamus dominum nostrū Iesum christū: qui reformabit corpus humilitatis nostrę configuratū corpori claritatis suæ secūdum opationē/qua possit etiam subiicere sibi omnia. Itaq; fratres mei carissimi & desideratissimi/gaudiū meū/& corona mea sic state i domino semper. Sed quāto maius testimonium est illa eiusdem saluatoris & dei nostri pmissio: q ascensurus i cælum: Vado(iquit)parare uobis locum. Atq; illa/uolo pater/ut(ubi sum ego)& mynister meus sit. Itēq; ego sum resurrectio & uita: qui credit i me: etiā si mortuus fuerit uiuet: & omnis(qui uiuit/ & credit i me)non morieē in æternum. Age uero. non satis signi nobis esse potest sanctorum patrum resurrectio ea/quam domino

Paulus
1 cor. 15

phil. 3.

Christi pollicitatio
Ioh. 14.

Ioh. 12.

Resurrectō scōrū i morte christi

pendente factam esse euangelia referunt? cum illi ciuitatē sanctā ingressi se se palam plurimis fecerint. An non ipsa monumenta patefacta(ut homines taceam)uideri debuerunt hanc ppe uocē emittere. En primitię: En testes: En sponsio: En certa fides uitæ futuræ? Ita ne? SER. Ita prius: quāuis i te adhuc non nihil dubii inesse coniecter. Sancti illi iterum ne mortui sint/an adhuc uiuunt: uicturiq; sunt semp. MAT. Et te illud etiam nō mouet: utri prius resurrexerint christus an isti. SER. An refert. MA. Quāmaxime. sed tamen utriq; alterius tēporis: lationisq; negocii erit/cū uoles. Nūc tantū quod præsentis ppositi ē aīaduerte. SER. Id tam lubēs ago: ut te dicentē nusq̄ ausim interpellare: nisi uiolētus me agitet scrupulus. MA. Hic. n. mos tibi semp fuit ueluti peculiaris: ut modestus esses: ac uerecundior. Sed rem psequamur. Hic omnes hoīes(qui sūt/aut unq̄ fuerūt)interrogo: & eorū uehemēter reqro prudentiā/nū iustus dicēdus sit deus? Quod cū dixerit/nū uelit ac possit curare de hoīe: & ei reddere iuxta opa sua? Hoc negēt: ubi iustita? Affirmēt: an āplius erit dubitādū q̄n & corporibus

Iustitia dei reqrit resurrectionem

Cur corpora cũ ais nõ purganẽ

Difficillima questio

ipſisq́ꝫ quę fuerunt animis ſocietate cõiuncta: uel ꝑ meritis præmia: uel ꝑ facinoribus poenas redditurus ſit? Vt licẽtius dixerim: deus eſſe nõ põt: qui idẽ de rebus nõ iuſte decernat. Iniuſte aũt decernere: ſi ſecus ac diximus agat: uideri oĩo oportebit. SER. Nihil dici uerius poteſt: faciliuſq́ꝫ defẽdi: q̃ ꝗ iuſtus ſit deus. Sed cum hoc dicas reſurrectionem corporum poſtulare: ut recipiant uel bona uel mala ꝑ meritis: difficultas non parua inde mihi ſuboriẽ. Cur igne purgatorio corpora ipſa una cum animis etiam non depurenẽ? Nõ ne & hoc diuina iuſtitia poſtulat: ut queadmodũ ſimul ſeſe malis poluerunt: ita & ſimul expientur? An non tu putas eum iudicem ꝑiniquum: qui duos eiuſdem criminis reos non pari ſupplicio plectat? Vnum abſoluat: alterum cruciet? MA. Hæc ſane quæſtio dudum mihi uiſa eſt difficillima: atq́ꝫ ĩ ea ipſa quærenda fui plerunq́ꝫ non ſegnis: eãq́ꝫ ĩ coronis noſtrorum differentiũ theologorũ etiã quandoq́ꝫ ꝑtuli. Sed cum neminẽ reperirem: qui rem ſatis enodaret: & quod certũ eſſet conſtitueret: adiui tandem hominem quẽpiam ſane doctũ: in quo multa rerũ cognitio & eloquii ſuauitas erat: & quem alias ſcite atq́ꝫ ſubtiliter differentẽ audierã: quẽ omitto ĩ præſens nominare. Is priore congreſſu corpora (inq̃t) purganda mortis acerbitate ſcelus eluũt: aut certe animus ipſe ꝑ corpore plectiẽ cõgeminato piaculo. Ego contra cũ reſponderem: quid iniuſtius q̃ ut quiſq̃ poenas ꝑ altero luat? aut quonã pacto ꝑ mortem corpora ipſa purgabunẽ: cum mors ęquo pulſet pede: ut Flaccus diceret: & innocentiſſimorum hominũ liminã & ꝑdiſſimorum turres? eaq́ꝫ ſit nõ in expiationem facinorum: ſed in poenã originalis culpæ ĩflicta hominum generi. Ille ſubridens: ut q ſibi neq́ꝫ ſatiſfeciſſet: mox quæſiuit firmiora pręſidia: atq́ꝫ ſatius (inq̃t) hoc mihi uideẽ. Porro ut dicamus cũ animis corpora purgari debere: ſed illud minime fieri: quoniam non (niſi abſurde: atq́ꝫ præpoſtere) fieri poſſet. Itaq́ꝫ mortua iã corpora ſemel: alioquin purgari non poſſẽt: niſi a morte reſurgerent. Quod ſane fiat. Reuiuiſcant atq́ꝫ purgenẽ: cæterum purgata ad ſuperos ne migrabunt una cum animis: an iterum morienẽ? Vtrum conceſſerimus: ut eſt neceſſe concedi: inconuenien

Flaccus

tissimum illud erit: & absurdissimum. Di
cantur hec corpora exuta iã labibus simul
cum animis in cælum ascendere. Erit ne id
sine iniuria & offensione sanctorum /qui
nihil in uita patrarunt diluẽdum! & eorũ
nihilominus corpora felicissima uermibus
& corruptioni obnoxia foede, ac turpiter
iacent? Erit sine calũnia celestis sapientiæ
Pauli: qui omnes simul ĩmomento in ictu
oculi in nouissima tuba resurrecturos di
cit? nisi forte admirabilis excellẽtiæ gratia
Diuam Virginem Iesu Christi parentem
exceperimus. Cuius corpus ossaq; sanctis
sima cum nusquã post eius obitum repta
sint: celebri opinione/ & consectata iam fi
de in cælum/ credunt ascendisse? Aut certe
dicantur iterata morte dissolui. Sed nihil
diuinæ iustitiæ potest magis esse cõtrariũ:
quæ (ut scriptũ est) neminem dãnat bis in
id ipsum: & originalem illam noxam (quã
cõtrahimus ab uteris matrum) sanxit una
tantum morte sanari. Ex his igitur satis
coniicere possumus: diuino cõsilio hac in
re ordinem preter mitti iustitiæ: qui quidẽ
si seruandus esset: incongruentissimum id
q̃ maxime uideatur. Reclamaui hoc loco

heus tu pater/ si licet/ bona cũ uenia loqui.
Est ne ulla res talis/ quæ diuinam possit la
befactare iustitiam: ac diuinum fugere cõ
siliũ? An nõ uides deo sic te crimẽ iponere.
Hoc ubi accepit: Sine præiudicio ueritatis
inqt/ adiiciã q̃ tũ noua mihi quædã nũc co
gitatio offert. Corpora hec ne diuina iusti
tia dispẽdiũ faciat/ dicamus ĩfirmitatibus:
doloribus: fame: nuditate: iopia: & huius
mõi reliqs ĩ uita purgari: Aut in exitu uitæ
iis dari grauiora tormẽta: aut certe quod
uis aliud suppliciũ occultũ mortalibus no
bis. Cui iterũ ipse oro te inq̃: nõ uides oĩa
ista multo secus euenire q̃ dicis multoq;
minus agi ĩ his sẽp cũ malis q̃ cũ iustis hõi
bus? Postremo ille Deus ĩmortalis respõ
dit/ pq̃ belle & argute rẽ cribras. Sine parũ
per si qd ĩuenio. Tũ ego ut alto & exacto
ĩgenio es: q meis cogitatiõibus totiẽs ĩpre
meditatus/ inermisq; respõderis. Hæc atq;
similia me ꝑsequẽte: Accipe inquit quod
ultimum oĩum dicturus sũ: & ultra quod
uideo nihil. Humanus animus rector hu
mani corporis ẽ: q corpore ipso non aliter
q̃ ĩstrumẽto quodã uti dicẽdus ẽ. Quã ob
rẽ Crispus historicus ĩqt. Impio quidẽ ani Salustius

mi. Seruitio uero corporis magis utimur. Alterum nobis cum diis: Alterum cum belluis commune est. Itaq; omnis laus actionis humanæ: similiter autem & uituperiũ solum certe animum spectat: Ex quo tota siue recte factorum merces: siue flagitiorũ ignominia præsertim animi est. Hic tantũ uel præmiis cumulandus est/uel poenis afficiendus: cui tamen aliquando dandũ est corpus: ut tandem ea ratione instaureẽ hominis tota natura: quæ merito instaurãda esse uideẽ i fine huius uitæ mortalis: sicut litteræ diuinę restãẽ. Nihil est opus ad luẽda supplicia resurrectio carnis. Sed ꝑpter hominis reformationem ꝑfectam/exigiẽ: qui ex utraq; animi corporisq; natura cõponiẽ. Habes q̃tum ipse de reipsa possim respondere: nisi tu quid subtilius uideas. Tum ego me me comprimens humanitati hominis gratias egi: mansitq; ille: ego discessi. SER. Tibi ne faciunt satis/quæ acutus hic homo & prudẽs disputauit. MA. Non illa certe usquequaq; contemno: quoniam neq; legi: neq; audiui potiora. Sed uide ne tu bilinguem me forte esse putes: qui paulo ante dixerim deum iustum esse

non posse: nisi reddat aliquando corporibus uitam uel in meritum: uel in poenam suorum ante factorum. & nunc uideat assẽtiri homini dicenti: nihil ad corpora poenas uel præmia attinere. SERA. Imo uero iam ĩ ultimo labio id suspitionis uenerat. eramq; dicturus tum/cũ ipse dixisti. MA. Magnos habet auctores ratio illa diuinæ iustitię: & iter ueteres theologiæ/recẽtesq; magistros de re nulla dissensio est: certisq; sacrarum litterarum testimoniis abundat: quale est illud Pauli ad Corithios: quibus in fide titubantibus: Adhuc enim estis in peccatis uestris ĩquit. Ergo & qui dormierunt in Christo perierunt? Si in hac uita tantum in christo sperantes sumus/miserabiliores oĩbus hominibus sumus. Si omnino mortui non resurgunt: ut quid & nos piclitamur omni hora? Quotidie morior propter uestram gloriam fratres: quam habeo in Christo Iesu domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnaui Ephesi: quid mihi prodest: si mortui non resurgunt? Manducemus & bibamus/cras enim moriemur. Nolite seduci. Corrũpũt .n. bonos mores colloquia mala. Iã quoq;

Paulus

p^c cor. 19

tubicinantem illum omnis ecclesia audit. Nos omēs manifestari oportet ante tribunal christi: ut recipiat unusquisq; ppria corporis sui/ put gessit: siue bonum/ siue malum. An non pari causa Philippēses forti esse animo iubet: ac cōtēnere carnis illecebras: Expectātes saluatorem: qui reformabit corpus humilitatis humanæ configuratum corpori claritatis suæ? An etiā non certū est satis Danielē hoc ipsū his uerbis cōtestatū fuisse? Ecce qui nūc dormiūt uigilabunt: alii quidē i uitam æternā: alii i obrobriū sempiternū? Quis uero addubitabit: uirū sanctissimū Iob cū iam carnē suam cerneret ulcere exesam: singulaq; mēbra præmortua uix cōpage cohærere neruorum: oēm ai merorē hoc leuasse solatio? Scio q redēptor meus uiuit: & i nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursus circūdabor pelle mea: & i carne mea uidebo deum saluatorē meū: quē uisurus sum ego ipse: & oculi mei cōspecturi sūt. Reposita est hæc spes mea in sinu meo? SER. Quæ de diuina iustitia dixisti: quo qdē certiora sūt: eo magis difficultatem adaugēt: ut oportere uideaṫ eum cui tanta iustitię laus tribuaṫ:

Daniel

Iob

nōn omittere inexpiata hominum corpora in claro illo empyreo fulgore uersari. MA. An credis tu oia diuina cōsilia homini cognita? SER. Ergo hoc dicemus archanum? MA. Cur nō dixerimus. SER. Vt uideo res ista explorata nemini ē. Quare eā relinquētes uideamus/ si iuuat/ præter id: quod fateor te plenissime de resurrectiōis necessitate docuisse: quisnā modus eiusdē pficiundæ i eodē cadauere numero. MA. An nō diximus rē istā supra uires esse/ metasq; naturę: ac solius dei munus? Insipiēs tu inqt Paulus quod seminas nō uiuificatur: nisi prius moriatur. Et quod seminas non corpus quod futurū est seminas: sed nudū granū/ ut tritici/ aut alicuius cęterorū seminū. Deus aūt dat illis corpus sicut uult. & unicuiq; seminū ppriū corpus. Tradūt q de aialiū naturis scripserūt: Pelicanū auē ęgyptiā pullos extinctos i lucē excitare cōspsiōe sāguinis: quē spōte pfūdit pectore sibi cōtuso. Phenicem post lōga secula senescētē deflagrare: ex ossibus deide & medullis eius nasci primo ceu uermiculū: demū inde fieri pullū. Mustellā uisū adēptū catulis apposita herba restituere solitā.

Paulus

Pelicanus

Phenix

Mustella

Elemētorū cōuersio

Elementorum deniq; mutuam alterutrāq; cōuersionis uicissitudinem quis ignorat? Possumus igit nos resuscitandorū hominum admirari rationē: quā in tot naturanum animalibus, & i ipsis elementis quotidie mundus imitat? An anguste adeo de omi potentia dei crediderimus: ut nō possit il la: quantum p illam muta animātia insensibilisq; materia potest? An quod psępe cęteri homines factitarūt deo ipsi: qui hominem cōdidit: rerūq; naturas detrahemus?

Obserua incredule

Regum tradit historia: Heliā mulieri hospiti mortuum filium incolumem reddidisse, Heliseū Sunamiti. In actibus apostolorum Thabitā mortuam a Petro euocatam mox apertis oculis legimus resedisse. Paulum adolescētem plapsum de fenestra cenaculi, iamq; extictum iussisse uiuum abire, A Iohanne Drusiana e pheretro Ephesus est restituta. Martino trium mortuorū laudi est resurrectio. Verum quid ista cō memoro: quādo et Plato philosophus in Timeo hoiem referat suscitatū: Et plinius i naturali historia scriptū reliquerit Amolam consularem in rogo reuixisse: & quoniā praeualēte flāma eripi nō potuit fuisse crematum? Idemq; L. Lamio praetorio uiro accidisse? Bello quoq; siculo Gabienū uirū fortissimum captū a Sexto Pompeio iussu eius incisa ceruice, & uix cohęrēte iacuisse in littore tota die. Deide cum aduesparet: illū gemitu precibusq; a cōgregatis petiisse: ut Pompeius ad se ueniret: aut aliquem de stipatoribus suis mitteret: habere āt ab iferis: quę renūtiaret. Misisse plures ex suis Pompeium: quibus Gabienus dixit: placere Diis manibus Pompei partes, & causas pias: pinde euētum futurum, atq; optaret. Iussa se nūtiasse: argumētū fore ueritatis: q pactis mādatis ptinus expiraturus eet: Idq; ita euenisse? Persae etiam ut aliquādo homines reuiuiscant: sintq; deide immortales nō dubitant. De disciplina uero magorū Eudoxus Cnidicus mortuos inde reuicturos asserit. Oro tu mihi dicas: cur manus dei ista non possit: quae etiā gentiles ipsi facta esse, atq; etiā futura testant, & credūt? Quis. n. hoc loco Platonē aut Plinium testes citauit? Quis Persas ac Magos: christiani ne: quorū adhuc nec quidē nomen eluxerat? an non magis quia ueritati, ut Aristoteles inquit, omnia cōsonāt:

Helias
Heliseus
Thabita
Petrus
Paulus
Iohānes
Drusiana
Martinus
Plato
Plinius
Amola
L. lamius
Gabienus
S. Pōpeius
Persae
Eudoxus
Plato
Plinius
Aristoteles

Falso autẽ cito etiã dissonat uerum. SER.
Mihi satis quasi reconditam ueritatem ex sacris quibusdã/ & ueteribus abditis apud te: Nihilq; superesse iam mihi uideř: quod preterea querẽdum putem. MA. Quoniã igiř de certa resurrectionis fide (quę itercurrenter dicẽda nobis uisa sũt) quomõ potuimus/ iam satis explicauimus: nunc ad id (quod sequiř) duce deo transeamus. Ac primo de ipsorũ corporũ dotibus dicamus: ut antea fecimus: cũ de animorũ gloria loqueremur. Quas quidem quattuor nostrates theologi esse tradiderũt: & earum unã claritatem: alteram impassibilitatem: tertiã agilitatem: postremã uero subtilitatem appellari. Deĩde psequemur singulorum sensuum singulares delicias/ obiectu atq; motu rerum cælestiũ ductas: atq; alia fortasse: quę ut magis minus ue accendiř sermo/ occurrere dicentibus solẽt. SER. Me nimirũ delectat hic ordo: atq; quod ad primã partem attinet/ qualis erit ista corporum claritas. MA. Beati siquidẽ omnes sereno corpore erunt illustri atq; pspicuo/ soliq; simillimo quemadmodũ iuxta Mattheũ dominus inquit. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris mei: qui quidem sol Isaiæ uaticinio tunc septies fulgentior erit/ q̃ nunc. Inqt.n.ille. Erit lux lunæ sicut lux Solis: & lux solis septẽpliciter sicut lux septẽ dierum. Proficisceř uero & emanabit tãta huiusmodi claritas ĩ corpora ipsa ab aĩorum splendore: quem illi hauriũt dei serenitate cõspecta. Neq;.n. beatitudo illa presertim corporum est: ut eã in se ipsis habeant: sed ab aĩs effluit. Et ut cælestis illa lux/ deiq; claritas sempiterna sanctorũ animos ĩplet: ita eorũdem animi corpora. Erũt etiã membra singula quasi cristallus peruia/ & quasi aurum flauescentia/ sublata ab iis omni obscuritate ĩpurioris caliginis/ crassiorisq; materiæ adeo/ ut nexus/ compagoq; corporũ harmonia: uenæ sanguinis: & cæterus humor: ossa: atq; medullę & sũmi artificis dei solertiam presseferãt: & aspiciẽtes mirabili q̃dã uarietate delectẽt. In tãta nihilominus claritate atq; fulgore appebit oĩs illa colorũ lineamẽtorũq; & parua & maxia & mediocris distictio: quę ẽ ĩdex pfecti operis & exactæ naturæ: & unaquæq; corporis pars/ situsq; mẽbrorũ p cõuenietia naturali ppriis ita coloribus uariabiř: ac moderata

De q̃ttuor corporis dotibus

Dos claritatis

Mattheus

Isaias

Vnde hæc claritas

luce splendescet: ut non idē omnino color non æqua claritas cōpleat omnia mēbra: sed sint manus: pedes. oculi: ora: ossa: humoresq; uaria specie distincti: uarieq; lucētes: Sicut & modo pictorū tabulæ distictæ mille coloribus: aut gēmatæ uestes/ auroq; cōtextæ ad obiectum solem/ & illustrē claritatem/ simul & uariatam decentiā ostentant, Atq; huiuscemodi corporū splēdor animorū imitabit̄ gloriā: ut tantus ille sit: q̄ta sit illa: quæ sane etiā ex corporibus ipsis sic inspici poterit: ut ex uasculo uitreo uini: alterius ue liquoris species/ colorq; pspicitur. Subsequit̄ deinde altera dos: quæ quidem impassibilitas siue indolētia dicitur: p quā ita se corpus ītus/ extraq; tuebitur: ut nulla extrinsecus ui: aut īternori elementorū discordia corrūpi amplius lædi ue possit. Ita. n. fiet solidum: inexpugnabile: immortaleq;: ac tāti roboris: ut ad illud nullus morbus. Nullus dolor: Vis nulla æstus: uel frigoris: famisq;: uel sitis possit penetrare. Sed neq; qcq̄ obstabit quo minus illęsum incedat/ si uelit/ p ignē ipsum: & æquoris undas: q̄ si in speciosissimo ac suaue olēte uireto/ eburneo strato quiescere

Indolētia atq; ipassibilitas

ret. Inferni uero tenebrosas umbras si petat: oia penarum atq; terrorū genera penetret: demonū fremitus: uocesq; mętētiū audiat. Nō modo nihil patiat̄: sed ita pcul sit ab oi metu: q̄ reliqua sāctorū corpora i ipsa cæli tutissima gloria. Tūc sane illud iplebit̄: quod i apocalypsi Iohānes cælesti uoce se dicit audisse. Nō esurient: neq; sitient: neq; cadet sup illos sol: nec ullus ęstus. Et absterget deus oēm lachrymā ab oculis sāctorū: & mors nō erit ultra: neq; luctus: neq; clamor: sed nec ullus dolor: quę prima abierūt: & dixit q sedebit i throno. Ecce noua facio oia. Et illud quod qdē Paulus ad Corīthios scribit. Oportet. n. corruptibile hoc induere icorruptionē: & mortale hoc īduere īmortalitatē. Et tūc sermo fiet: q scriptus est. Exticta est i uictoria mors. Tertię uero dotis est p celerē quandā mobilitatē ipsius aī uigorem imitātem corpora agilia/ atq; leuia efficere: ut ubicūq; spūs uelit: præsto illa sint: possintq; eadē pnicitate: qua mēs ipsa & cogitatio īfinita terrarum spatia/ cęlorūq; metiri: nihilq; īpediat: quin ipse aius una cū corpore ex illa cęlesti arce īperceptibili qdem momēto/ cū uelit ad has īferiores

apocalypsis

Paulus

Dos agilitatis

mũdi partes delabaẽ: deĩde ẽt dicto citius terris excedens/ ad excelsa euolet: & huc atq; illuc uageẽ p omne sublime/ nũcq; ĩter fœlices angelorũ choros. nũc ĩter pphetarũ & apostolorũ sedes: nũc ĩter martyrũ uirginũq; cateruas/ uel molliter ac paulatim ĩcedat: uel celeri uolatu discurrat: Nec ĩ ipso motu/cursuq; citissimo plus oĩo laboris sẽtiat/ q̃ ĩ qete/ & pulcherrimo ocio. Quartã atq; extremã corporũ dotẽ subtilitatẽ nominare solemus: q̄ p eã facultas uniuscuiusq; rei penetrandæ corporibus attributa sit: semota ab iis ea mole/atq; segnitie: quæ ĩ hoc terreno domicilio circũfusa erant: ut tã facile quocũq; feranẽ/ penetrẽtq;/ ac diuidãt oẽ congestũ/ tenaxq; & solidũ: q̃ spũs ipse: quo ẽ nulla uirtus penetrabilior/ atq; celerior. Nũc. n. ut mẽtis acies pmanẽs ĩcorrupta/ modo supa petẽs se se ĩ cõtẽplandis pspiciendisq; rebus cælestibus ponit: modo ad ima deueniẽs has habitabiles oras: regna: natiões: mariaq; collustrat: nec ullis obicibus ĩpediẽ: etiã nec ullo carcere cogiẽ quo minus exeat/ & pgrediaẽ: potestatẽq; habeat se aliuis efferẽdi. Ita pfecto beati cõsimilem in corporibus uirtutem accipient:

Dos subtilitatis

& æquatis (ut ita dixerim) uiribus quocũq; animi penetrauerĩt/ & corpora penetrabũt. Nã quoniã humanus aĩus corporis faces/ qbus iflãmari solet ad oẽs fere cupiditates: sedulo Marte supauit/ atq; restrixit: iã plane ob ĩsignẽ quasi uictoriã/ partũq; triũphũ illud sibi ita sũmittet/ & parere oĩo/ ac obsequi coget: ut quoquo uoluerit comite illo ĩgrediaẽ: indeq; exeat (tanq̃ natura spũs in illo recepta) Sed iã de dotibus satis. Aggrediamur & reliqua. SER. Te hactenus aurea uerba loquẽtẽ sic ĩtento aĩo obseruaui: ut pcũctãdi de his (quæ dubia uiderẽẽ) nullũ mihi fecerim tẽpus. Ita me os tuum/ reiq; dignitas allexit: ut psæpe interdicẽdũ satis nesciuerĩ/ uiderẽ ne ista an audirẽ. Verũtamen siqs rẽ subtilius pscrutari uelit: dubitabit forrassene ista pie/ atq; religiose magis: q̃ dilucide/ uerissimeq; dicãẽ: & ut reliq̃ omittã: hac ne dote queso subtilitatis scindent celum: terram: & omne reliquum corpus mẽbra ista sanctorũ: an inuiolatis illis penetrabũt? MA. Atq; illis inuiolatis. SE. Et saxũ & calibẽ sic penetrabũt? MA. Etiã adamãtẽ. SE. Oportebit igiẽ uno q̃dẽ loco duo simul corpora cõtineri: nisi exossemus ea/ uertamusq; ĩ spũs tenues: aut usq; adeo

disiūctę subtilisq; materię futura dixerimus
ut se īsinuēt in oē corpus durissimum: ceu
oleū cōsueuit lignū penetrare: & ignis ī sili
ce / ferroq; latere. MA. Fateor quidē: si res
physice agit̄: ad legēq; naturæ huiusmodi
cuncta metimur: dari oportere duo simul
corpora uno tātū loco circūscribi nō posse.
Paulus — Sed hic natura succūbit. Paulus apostolus
cuius singula uerba / ne dixeri sēsus supra
hoīem sūt:) resurrectionē futurā ī iisdē cor
poribus ad Philippēses scribit secūdū eam
opationē dei: qua pōt ēt subiicere sibi oīa.
Gregorius — Et Gregorius pōtifex / idemq; singularis ec
clesiæ doctor: Sāctorū corpora / iq̄t eiusdē
materiæ erūt: sed alterius glorię. Illa quoq;
Paulus — ex ipso Paulo ē pręclarę ueritatis sentētia.
Seminat̄ in īfirmitate: surget in uirtute. Se
minat̄ corpus aīale: surget spūale: non ītel
ligēs mutandā esse naturā: sed spūalē illis
supaddi uirtutē. Non sunt ista naturæ: sed
gloriæ: nō mortalitatis: sed uirtutis: nō ui
tę pręsētis: sed futurę: ut corpora ista scōrū
suis ītegra membris solida: pulpas ossaq;
retinentia fūgantur his quattuor (quas di
Petri ūbra — ximus) dotibus. An Petrum putas sua um
Corpus dñi — bra egrotos curasse? An christi corpus: q̄a

humanum esset & naturale / sicco uestigio
ambulasse per undas? Trāsfiguratū plus
q̄ solē splenduisse? Foribus obsignatis ad
apostolos penetrasse? & postremo actis hu
manis petiisse sublimia? Diuinū quippe in
his omibus aut gloriosū quiddā emicuit.
SER. Pauca hæc / oēs difficultates soluunt /
quas mente cōceperā. Non intercipiamus
pluribus oro nostras paradisi delicias.
MA. Quoniā igit̄ sic placet: pcurramus fę — Sensus ui
licitatē illā: quę ex quinq; exterioribus sen — dēdi
sibus capit̄: atq; ab oculis īcipiamus: ī qui
bus tam multiplex ea erit: q̄ uarius est pul
cherrimus omniū uisibiliū rerū aspectus:
q̄ multa: q̄ diuersa cęlestiū locorū spectacu
la sūt. Sed quis satis poterit (nisi diuini elo
quii uiribus) cæli pulchritudinē tātis orna
tam astrorū luminibus referre? Quis lunę:
Solis: orbiūq; reliquorū situs atq; naturā?
Quis sublimē illum empyrei cæli cādorē?
qua quidē figura sit? quibus splēdoribus
emicet? quæ prata in eo sint uariis florum
uestita coloribus: quę spatia immēsa: quę
diuerticula amoena: quæ pomoeria: quæ
theatra. quæ fora: quæ regiæ? Atq; illa oīa
quibus gēmis: q̄q; pretiosissimis margari

tis distincta sint? q̃ fuluo auro: argentoq; optimo exornata? Quis poterit inq̃ referre q̃ multis aliis beatorum uisio speciosissimis excitet illecebris? Sũma sunt hæc in finita: sempiterna: diuina: de quibus cũ loquimur: quid aliud assequimur: q̃ ꝙ hæc infima cũ supremis cõparamus. Illud etiam (ut possumus) meditemur: quãta quidẽ cũ uoluptate ex aperto cælo/& sereno illo stellarum loco inferiora ista beati ꝓspiciẽt/sensibiliaq; elemẽta: ex confusis/crassioribusq; pura & liq̃da admirabunt. Vel illos etiam descendẽtes ut uideãt/ q̃ sordidis locellis duxerunt uitã sãctissimã. Vbi suas calamitates: supplicia: & neces ꝑtulerũt. Vbi ossa sacriq; cineres iacuerũt: atq; huiusmodi reliqua: quorũ uidẽdorũ incredibilis quædã cupiditas etiã mortales nos solet iflãmare. Videbũt.n.ubi/quotiẽsq; uoluerint: nõ modo uniuersa/quæ tũc erũt: uerũ etiã (ut quidã putãt) oĩa generabilia & corruptibilia: quæ cessante cæli motu iã esse desierũt.

Vidẽdi modus i beatis

Asserẽtes hi duplicẽ uidẽdi rationẽ & modum eos habituros: uel ꝑ receptas species ex creatura uisibili: quę tũc erit: uel ꝑ simulacra quædã eorũ/quæ iam fuerũt: nec amplius sũt: diuinitus se oculis iferẽtia: quas influxas species nominant. Atq; alii admirabilẽ adeo i his uidẽdi sensũ fieri cẽsent: ut anteriora simul/& quę a tergo sint: quę ultra/citraq;/supra etiã/& subter/& ea q̃dẽ tam eminus/q̃ cõminus uno ituitu cernãt. Et hęc quidã uel i deo rerũ omnium causa atq; pricipio: uel ꝑ influxas (ut diximus) species aiũt fieri posse/atq; futura. Sed q̃d putas beatitudinis erit/uidere christũ deũ hominis cõditorẽ: & intuitu nescio quo ineffabili dei/hõisq; in illo utranq; naturam? Corpus illud diuinitatis theatrum tenere/atq; cõplecti: quod ideo ẽ crucifixũ: ut nos ad gaudia ista tanta pueheret? Quid de te dicã ipsius ĩmortalis dei & saluatoris nostri alma parẽs: quæ sup oẽs sanctos: & angelorũ ordines tantũ gloria emines: q̃tum iter matutinas nebulas lucifer/& serotinas hesperus. An nõ sola oculos oĩum beatos efficeres? An ubicũq; esses: ibi cælum non esset? Quid de turba illa magna sanctorũ quã dinumerare queat nemo ex oĩbus gẽtibus: & tribubus: & populis: & linguis? Vbi nescias ne magis deũ in illis admirare: an illos in deo? Taceo quo plausu: qua

En Videre christũ

Dei genitricem

Sãctorum multitudinem

Gusta & exulta

immensa lætitia parentes ipsos: filios: fratres: nepotes: necessarios: carosq; nostros uisuri simus. Tantę rei uerba deficiunt. Satius id tuę tacitæ cogitationi relinquo. Saporibus uero q̄ suauibus: q̄q; multiplicibus sãctorũ gustus ꝑfundi crediderimus? Nemo diffidat sensũ istum ꝓpria opatiõe atq; optimo suo bono uacuũ iri [illegible] scriptũ sit. Beati q uocati sũt ad cenã nuptiarum agni. Itẽq; beati qui esuritis quoniam saturabimini. Et rursũ. Amẽ dico uobis: Faciet pater familias seruos suos discũbere: & pręcinget se: & trãsiẽs ministrabit illis. Hic uero tu cogita q̄ exq̄sitas epulas: q̄ lautas: q̄ opiparas apponet pater iste familiás. An putas huius temporis dapes & cõdimẽta: Vitulum saginatũ: Capreã: leporẽ: anserẽ: anatẽ: turturẽ: turdũ: ficedulã? An pretiosa illa genera pisciũ: murenã: rũbũ: accipẽserẽ: mulũ: lupũ iter duos põtes Tiberis captũ: trotã: carpionẽq; benaci lacus? An pulmẽta suauissima: sorbiciũculas: & mella cãnatũ miris cõfecta modis? An famosa illa uina phalemũ: maluaticũ: mulsũ? An q̄cq̄d oío excogitauit gulæ libido: & ꝓdiga rerũ Luxuries ꝑuo nũq̄ cõtẽta paratu: Et q̄sitorũ terra pelagoq; ciborũ Ambitiosa fames: &

Ouidius

lautę gloria mẽsę. An quod solent poetę canere: Nectar & ãbrosiã latices epulasq; deorũ? Lõge absit ab hac hęresi nostra cogitatio cõtestãte pręsertim Apostolo: Nõ esse regnum dei escã & potũ. Sine patinis atq; calicibus plena saporũ erunt guttura ueneranda sanctorũ. Inhærebit. n. palatis coniuncta uis quedã & continuata suauissimę sapiditatis: nõ ab alimẽto ipso quod tunc nullum erit effluens: sed admirabili quadã dei ꝓuidẽtia genita.

Odora parump

Porro cælestis etiã odor: qui se se sãctorũ naribus diuinitus insinuabit tãtus ille erit: ut nullis uerbis enarrari queat. Cõparari ei thura mortaliũ: thimiamata: muscũ: cinamomum: & quicquid sudant balsama ipsa & spirãt ac redolent cynama: tale quippe est: quale si cenosi gurgitis putredinẽ cũ optimis atq; supremis cõferamus odoribus.

De sensu tactus

Tangendi uero sensus ut est i uita multo acrior atq; uehemẽtior cæteris affectionibus & titilationibus corporis: ita & i patria erit multo delectabilior. Hic i utroq; sexu in mẽbris singulis secreta omni libidine ac fęditate omnimodã sentiet uim delectationis atq; dulcedinem: nõ qualis nũc ꝑ insanam libi

dinem ex contactu alieni corporis capiẽt:
·sed qualẽ nullus omnino sermo ualeat ex
Auriũ uoluptas — plicare ¶Aures quoq; multo plures & po
tiores uoluptates capiẽt: q̃ etiam indicari
queãt. Nunq̃.n.desinẽt uoces illæ canorę
exultatiõis & salutis ĩ tabernaculis iusto
DAVID — rũ/ut Propheta ĩdicat: nec exultatiões dei
in faucibus eorũ.¶Exultabũt deo adiutori
suo:iubilabũt deo Iacob:sument psalmũ:
& dabũt tympanũ psalteriũ iucundũ cũ ci
thara.Buccinabũt ĩ neomenia tuba ĩ ĩsigni
die solẽnitatis eorum.Ibi cherubin & Sera
phim.Sanctus:Sãctus.Sãctus. penni uoce
clamãtia.Ibi sonitus tubarũ multarũ ĩ apo
Apocalypsis — calysi.¶Laus & uirtus deo nostro in secula
·& aleluya clangentiũ: Ibi uox illa citharę
dorũ citharizantiũ in citharis suis: & can
tantium cãticum nouũ: quod nemo dice
re potest:nisi illa centũ q̃dragita quattuor
milia:qui empti sunt de terris primitię deo
& agno:& uirgines secutę illum quocũq;
ierit.Sed tãtus hic sonus & tã suauiss.mus
cantus: q̃ dulcissime sãctorũ aures demul
Ex humãis suspicare diuina — ceat iã satis suspicari possumus ex harmo
nia & numeris inuẽtis humanitus.Nam si
ictus aeris & neruorũ concentus:si uocum

uarietas/& circũflexio:si liræ:citharę:tubę
cimbala:organa:oĩa quidẽ hominũ inuen
ta & manufacta/ tam suaui sono & melli
fluis modis aures implent:& sæpe ad inti
mum sensum penetrãt:& animorũ motus
concitãt atq; impellunt:queãdmodũ a Ti
motheo musico Alexãdrum in conuiuio — Timotheus
cãtu phrygio ita excitatũ legimus: ut epu — Alexãder
lis relictis arma caperet:moxq; mutata mu
sica eundem ad sodales/epulasq; remissũ.
Et iussu Pythagoræ tibicinẽ harmonia mu — Pythagoras
tata petulantiores iuuenes ĩ domũ pudicã
atq; igenuã irruentes composuisse.Et si fa
bulis ẽ aliquid dandũ.Orpheũ lira sopisse — Orpheus
iferos:cũ inde reduceret Eurydicẽ cõiugẽ. — Eurydices
Et Syrenas marinas musicum melos imita — Syrenæ
tas suaui p̃multis extitisse naufragio:qua
les illas modulationes fore arbitremur:
quæ non fidibus:nõ ęre:non hominũ aut
auium spiritu fiẽt:sed ãgelorũ/ hominũq;
sanctissimorũ incorruptibilibus uocibus?
·Age uero q̃ erit quisq; fandi dulcissimus? — q̃ dulcis
Quãtæ iucũditatis/ nitidissimiq; cãdoris — erit sermo
fęlicissimorũ labiorũ ubertas illa erit: qua — sanctorum
referent ante actæ uitæ labores: picula:stu
dia:curas: profusas quotidie lachrymas:

suspiria: gemitus? qua iis gratias agēt: qui bus precantibus aut cōmonētibus adiuti sunt, ut i celum ascenderent: qua aduersus carnis illecebras: & infestissima Diaboli re la uictorias ꝓsequentur suas? Aut obstupe scētes de his loquentur: quę reperint: atq; intuebunť esse multo maiora, q̄ putarant adhuc circūsepti hac mortali & densa cali gine. SERA. Deus bone, qualem reliquā beatitudinem sanctorum fore arbitremur: & eam maxime: qua fęlices animi erunt: si quæ sensibus corporis capiť: tanta amęni tate oculos pascet: fragrātia nares: suauita te gustū: lenitudine tactū: sono & harmo nia auditū? MA. Ita sane esse, nulli dubiū est: ut animorū fęlicitas, corporū fęlicitatē q̄: maxime excellat: atq; illud etiā nobis fa tendū est: utrāq;, imo alterius minimā etiā partē talem ꝑfecto tantāq; esse: ut nulla tā efflués: tā uenusta: tā sublimis: tamq; gran diloqua facūdia unq̄ exnterit etiā eorum: qbus uehemēs & ꝓpheticū ingeniū fuit: quę a rei magnitudine submissa nō sit atq; ꝓstrata. Quid.n. aliud est p hominē huius modi ista enarrari: q̄ si uelimus Solonis sententias, & delphica oracula infantulo

aptare? imo (ut uerius dicam) quadrupedi? Quod cū ita sit: hic iā cōplicatis uelis por tū puppis nostra recipiat: & anchora iacta firmeť. Addātq; nobis pauca ista, quæ di ximus: imensū calcar, ad ea ꝑtingēda: de q̄ bus ēt utrūq; dixerimus: fuit iucūdissimus sermo: ardeamusq; iis gaudiis iteresse: qui bus cor & caro nostra exultet ꝑpetuis sęcu lis deo optimo nostro: ubi lętemur: ut scri ptū est: sicut qui lætanť in messe: sicut exul tant uictores capta præda. Quod ut asseq̄ certe possimus: nobis faue Iesu christe rex sanctorū: & princeps illius regni. Tuq; uir ginum splendor: & humane spei Mater. Amen.

MATTHAEI
BOSSI VERONENSIS
CANONICI REGVLARIS
VERA
ET
SALVTARIA ANIMI
GAVDIA
FINIVNT.

Deo gratias. Semp.

TIMotheus Veronensis Matthęo Cōcanonico Reg. & Cōpatriotę uenerando / & suauissimo. Sal. i dnō plu. Quę mihi dicasti: tua uera / & salutaria aī gaudia. M. dudū fili carissime: iam uero summis tuis uirtutibus / & sapientia pater: ea (nimirum) q̄ præclara / & preciosa mihi exriterint: nullis plane uerbis assequi possum. Vincit illa uoluptas: quam maximam cepi / ea cum ꝑmus legi: & quæ augeꝰ semꝑ cum relego (testis est mihi ueritas ipsa) existimationem omēm / & fidē. Vnde pie / & maxime Deus inuētio ipsa tā digna: tamq; blāde lectorem alliciens? Vnde & illa tātarum rerum ubertas / atq; uarietas? Vnde tandem perpetua sermonis / & arguta / & candida dignitas / ipsum etiam sententiarum pondus cum eloquentia quaq; coniunctū: nisi singulari ab ingenio / ac bonis artibus culto: nisi de secreto / & abdito quodā diuinorum gustu: conscientiæ / animiq; nitore? Visus ē mihi isedisse tibi ori: & ꝑ te affatus omnium doctor / & artifex / sacer spiritus dei: ubi ꝑ illam uel maxime: (quæ iam triumphat penni gloria) cælestem Hierusalē lætus icedis / ac ꝑuagaris / athletarum / & ciuium dei gaudia sempiterna perlustrans / futurus & tu. M. diuino munere: ut (quod auguror) cum illis aliquādo beatus: si modo qcqd sapis & potes: ut te effecisse mihi semꝑ persuasi: in eum retulens patrem luminum: qui nos erudit omnes ad agnitionem atq; iustitiam. Accepi & paulo ante libellum de pferēdis aduersis: quē ad Iohānem philippum fratrem & eleganter / & christiane scripsisti. In quo mihi uisū est / non te equidem legere: sed concionantem audire ea suauitate / atq; uehementia: qua soles ad populum loq. quē licet pro tua prudētia ad fratrem dederis: simul existimo / & mei solandi causa abs te fuisse cōpositum: quem ita complector / & seruo: ut nulla uideaꝰ res mihi peculiarior esse / atq; iucūdior. Quā obrem q̄tum sane possum te hortor in domino: ut ab studiis liberalissimis his atq; sanctissimis (ad quæ uideꝰ te ipsa benigna genuisse natura) nulla omnīo cā desistas: nisi te quatenus auocat pietas: cultus: cerimoniaq; diuina: quo multis ꝑ sis / tū cōmunem parentem exornes meritis ac laudibus tuis. Vale

... Contra Eutychen et
Nestorium i Libro de duabus naturis et una persona chri
sti. quasi p fine dicit.

Hec sunt: que ad te de fidei mee credulitate scripsi.
Qua i re, si quid perperam dictu e. Non ita sum ama
tor mei. Ut ea que semel effuderim, meliori setētie
Antefferre contendam. Si.n. nichil est ex nobis boi.
Nichil est: quod i nostris sententiis amare debeamus.
q si ex illo cuncta sunt bona: q solus est bonus. illud potius
bonu esse credendum e: quod illa incommutabilis bonitas
atq omnium bonorum causa perscribit. i. efficit nobis scribit ... infundit ... determinat

.IMPRESSIT.
FLORENTIAE
Ser Franciscus Bonaccur
sius. Anno Salutis
M.CCCC.
.LXXXXI.
Sexto Idus
FEBRVARII.

R E G I S T R V M

a
Primũ uacat
Angelus
Matthei
nihil
b
animum
aliena
deamus
genere
c
nobis
ſo ex rapinis
nem oĩbus
illud ideo
d
formidabit
nores atq
lo rei
miniam

e
ut peſſima
mum
rubore
gorum
f
magis
templari
non
cõtinẽtius
g
dicendo
rentes
minimãq
nas
h
uiri
dines
ſit quo
tor ſiue

i
corporibus
leonis
ad corpora
ſeptuagitaq
k
corporalem
pendente
tio &
heus tu
l
ret inferni
& æquaris
humanum
plius ſunt
lautæ

Epistola Bernhardi siluestris super guber
natione rei familiaris.

Gracioso ac felici militi Raymundo domino castri am-
brosij Bernhardus in senium deductus salutem. Doceri
petijsti a nobis de modo et cura rei familiaris utilius gubernāde.
et qualiter presfamilias debeāt se habere. ad quod tibi breuiter respō-
demus. quod licet oīm rerū mundanarū status et exitus negotiorum sub
fortuna laboret. non tū propter hoc est viuēdi regula obmittenda.
¶ Audi ergo et attende quod si in domo tua sumptus et redditus sint
equales. casus inopinatus de facili poterit destruere statū tuum.
Signū hoīs negligentis domus est ruinosa.
¶ Quid est negligētia gubernantis domū. ignis in domo vali-
dus et accēsus. Discute diligenter eorum diligentiā et propositum qui tua
ministrāt. Labenti et nondū lapso facilius succurritur. Minus ve-
recūdum est abstinere quam cadere. Sepius reuidere que sua sunt et
quomodo ordinantur magna prudentia est. ¶ Cogita itaque de ci-
bo et potu animaliū tuorum. nam esuriunt et non petunt. ¶ Nuptie
sumptuose maximū damnum cum modico honore conferunt.
Sumptus pro militia honorabilis est. Sumptus pro iuuādo ami-
cos rationabilis est. Sumptus pro iuuando prodigos perditus
est. Familiam tuam grosso et non delicato cibo nutrias. Qui gu-
losus effectus est vir aliter quam in morte mores mutabit. Gulosi-
tas vilis hominis et negligentis putredo est. Gulositas solliciti
et diligentis hominis solatium est. Diebus paschalibus et alijs
festiuis temporibus habundanter non tamen delicate familiam
pasce. ¶ Fac gulam litigare cum bursa et caueas cuius aduocatus
existas aut inter gulam et bursam qualem sententiam feras. Naz
gula probat affectuosis testibus non iuratis. bursa euidenter pro-
bat archa et cellario et granario euacuatis vel breui tempore vacu-
andis. Tunc male iudicat contra gulam quando auaricia bur-
sam ligat. nunquam recte inter gulam et bursam auaritia iudicabit.
Quid est auaricia. sui homicida.

Fac sumptū propere quom res desidat ipsa.
Dandū etenim est aliquid dū tempus postulat aut res.

Quid est auaricia· pauptatem timere ⁊ semp in paupertate viuere. Recte viuit auarus in se nõ perdens diuitias sed alijs reseruãdo· melius est enim alijs reseruare ꝙ in se pdere·

¶ Si habundas blado non dilige caristiam quia diligens caristiam cupit esse pauperum homicida. Uende bladum dum satis valet non quando per pauperem emi non potest· vicinis tuis minori precio vende· etiaʒ inimicis· quia non semp gladio sed sepe seruitio vincitur inimicus. Superbia contra vicinũ venenuʒ est, expectans tontruum cum sagitta.

¶ Habẽs inimicum conuersationem nõ habeas cũ ignotis· sed semper cogita inimici tui vias. debilitas inimici nõ est locus pacis sed treuga ad tempus. Si te securas inimicum tuuʒ non cogitare ea que tu cogitas periculo te exponis. Si habes inimicũ quere vnum oculum pro custode.

¶ De feminis tuis suspectis quid agant ignorantiã non scientiam queras· Post ꝙ sciueris crimẽ male vxoris a nullo medico curaberis. Dolorẽ de mala vxore tũc mitigabis quãdo ideʒ audias de vxoribus alioꝝ. Cor nobile ⁊ altũ non inquirit de factis mulierum. Malã vxoreʒ potius risu ꝙ baculo castigabis· Femia sener ⁊ meretrix si lex permitteret sepelienda viua esset. ¶ De vestibus teneas ꝙ vestis sumptuosa pbatio est pauci sensus. vestis nimis apparẽs vicini cito tediũ parit· Stude bonitate placere nõ veste· Mulieris petitio habẽtis vestes ⁊ vestes querẽtis nõ indicat firmitatem. ¶ De amicis teneas ꝙ magis est amicus ⁊ potius q̃ sua tribuit ꝙ qui seipm offert· Naʒ de vbis magna est copia amicoꝝ. Amicuʒ nõ reputes qui te pñtem laudauerit· Si ꝯsulis amico amico tuo non queras cõplacere ei sed ratiõi· Dicas amico in consulẽdo sic mihi videtur nõ precise sic agendum est. quoniam de malo exitu consilij redargutio facilius sequitur ꝙ de bono laus· Audiui ꝙ visitant te ioculatores ⁊ ideo attende que inde sequitur. Homo ioculatoribus intentus cito habebit vxoreʒ cui nomẽ erit paupertas ex qua generabitur filius cui nomen erit derisio· Placet tibi audire verba ioculatoris finge te non audire ⁊ aliud

cogitare· Ridens ⁊ gaudens de vbis ioculatoris iã sibi pignus dedit vt citius rideat. Joculatores impperãtes mala digni sunt suspendio. Quis est ioculator malũ improperãs a im homicide secũ portãs· Joculatoris instrumẽta deo nõ placuerũt.

¶ Notandum est de famulis famulũ alti cordis repelle vt futuꝝ inimicũ famulum tuis moribus blãdientẽ repelle famulo te vicino laudanti resistas aliter te decepisse cogitat. famuluʒ de facili verecũdantem dilige vt filium.

¶ Si edificare domũ vis inducat necessitas ⁊ nõ voluptas. Cupiditas edificandi edificando non tollit sed augetur· Nimia et inordinata edificandi cupiditas parat ⁊ expectat edificiorum vẽditionem. Turris completa ⁊ archa euacuata faciunt sed valde tarde hominem sapientem.

¶ De venditione nota si vendere vis aliquid caue ne partem hereditatis vendas te potentiori sed potius minori precio te minori aut tuo pari. totum aũt vende plus offerenti. Melius est graue pati famem ꝙ patrimonij venditionem sed melius est vẽdere ꝙ vsuris subijcere· Quid est vsura· venenum patrimonij. Quid est vsurarius. legalis latro predicans quod intendit. Nihil emas in consorte potentioris. Paruum consortem patienter sustineas ne tibi societ fortiorem·

¶ Quesiuisti de vsu vini· Qui in diuersitate ⁊ habũdãtia vinorũ sobrius est ille terrenus deus est· Ebrietas nihil recte facit nisi cũ cadit in luto. Gentis vinũ fuge consortiũ· quere somnũ potius ꝙ colloquiũ. Qui se ebrium verbis excusat ebrietatem suam aperte excusat. Male sedet in iuuene vinum cognoscere. ¶ Fuge medicum ebrium. Ve ve tibi a medico volente in te experiri qualiter alios de simili morbo curabit. ¶ Canes valde paruos dimitte clericis ⁊ reginis. Canes custodes vtiles sunt. Canes ad venandum plus constant ꝙ conferunt. ¶ Habes filium dispensatorem bonorum tuorum illum non constituas. ¶ Sed tu dices si aduersetur fortuna quid prodest viuendi doctrina. Audi quid de hoc vidi stultos obmittẽtes diligentiã ⁊ tandẽ se excusantes sub for

tuna. sed seruans doctrinam raro accusabit fortunã. raro enĩ dili
gentiã cum infortunio sociabis. sed rarius in fortunũ a pigricia
sepabis. Expectat piger sibi a deo subueniri. qui in mũdo isto vi
gilare precepit. Tu ergo vigila. et leuitatem expendendi cum gra
uitate lucrandi compensa.
¶ Cũ appropinquat senectus. consulo q deo potius q̃ tuo filio te cõ
mittas. Disponis legata. consulo q primo seruitoribus et credito
ribus tuis q̃ sacerdotibus solui mãdes. Diligẽtibus personã tuã
nõ cõmittas aĩam tuã. sed cõmitte aĩam tuã diligẽtib⁹ aĩam suã. Debes
dispõere de reb⁹ tuis an̄ morbũ. quia sepe q̃s efficit infirmitatis ser
uus. et seruus testari nõ potest. liber ergo testeris antequã seruus
efficiaris. ¶ Sufficiat tibi q̃d de te dcm̃ ẽ. De filijs audi. Mortuo
patre q̃runt diuisionẽ filij. Si nobiles ac potentũ filij sunt meli
or est eorũ sepe per mundũ dispersio q̃ hereditatis diuisio. Nam
sepe est eorũ generis dissolutio hmõi hereditatis diuisio. Si labo
ratores sunt faciant quod velint. Si mercatores sunt. tutior est
eis diuisio q̃ communio. ne vnius in fortuniũ aliis imputetur.
¶ Mater vidua forsitan remaritari querit. stulte agit. sed (vt pecca
ta sua deploret) vtinam ipsa senex accipiat iuuenem. qui nedum
ipsam. sed (que sua sunt) abiciat et consumat. quibus abiectis bibat
cum eo doloris calicem. quem optauit. ad quem eam perducat sua
damnabilis senectus.

Explicit tractatus de gubernatione
rei familiaris feliciter.

Quatuor sunt que per rectorem familie obser
uari conueniunt.
· Sub timore congruo familiam tenere.
· Alimenta iuxta redditus exhibere.
· Mores quosque iustos docere.
· In domo hilarem temperate se exhibere.

PAMPHILVS AD LECTOREM.

Cum ad octauum kalendarum sextilis acutissimi ingenii et utriusque liguæ litteratissimi Angeli Politiani epistola mihi quædam demonstrata de obitu diui Laurentii Medicis fuisset ab exactissimis uiris Andrea Magnanimo et Alexandro Sartio bononiensibus: fuit ea quidem mihi q̃ gratissima ac longe iucũdissima perlegenti: neque potui maiori affici gaudio ex acumine atque stili robore: Est enim undique magis repleta uarietate ornata salibus pluribus depicta clausulis q̃ quã uiderim nusq̃ ãtea: Cogitaui ego: ut qui me tãtopere delectarant: afficerem eosdem aliquo munere refrigerii: quo mihi frequentius recondita patefaciant: qualiacũque illi Politiani amãtissimi quotidie habeant et in eorum uersentur manibus: Curaui igitur eam ipressoribus tradere: ut et alii quoque phœbicolæ ea pfruãtur uoluptate mea opera: quam ego gnauia atque diligentia felsineorum perceperam ex animo.

Vale.

A NGELVS Politianus Iacobo Antiquario suo
Sal. Vulgare est/ut qui serius paulo ad amicorũ
litteras respõdeant/nimias occupationes suas ex
cusent. Ego uero quominus mature ad te rescripserim / non
tam culpam confero in occupatões/q̃ quã ne ipsæ quidem
defuerunt: q̃ i acerbissimũ potius hunc dolorem: quẽ mihi
eius uiri obitus adtulit: cuius patrocinio nuper unus ex om
nibus litterarũ professoribus/ et eram fortunatissimus /et ha
bebar. Illo igitur nunc extincto / qui fuerat unicus auctor
eruditi laboris: Videlicet ardor ẽt scribendi noster extinctus
est: omnisq; ꝑpe ueterum studiorũ alacritas elanguit. Sed
si tãtus amor casus cognoscere nostros: et qualem se ille uir
in extremo quasi uitæ actu gesserit audire: q̃quã et fletu im
pedior/ et a recordatione ipa/quasiq; retractatione doloris
abhorret animus/ac resilit: obtemperabo tamen tuæ tantæ
ac tam honestæ uoluntati/cui deesse pro instituta inter nos
amicicia / neq; uolo/neq; possum: Nam ꝑfecto ipsemet mi/
hi nimiũ et inciuilis uiderer/et inhumanus / si tibi et tali ui
ro/et mei tam studioso/rem ausim prorsus ullam denegare.
Ceterũ quoniam de quo tibi a nobis scribi postulas/id eius/
modi est/ut facilius sensu quodam animi tacito/et cogitatõ
ne cõprehendatur: q̃ aut uerbis/aut litteris exprimi possit/
hac lege tibi iam nunc obsequium nostrum astringimus/ ut
neq; id polliceamur/quod implere non possimus: et siquid
tamen possimus/tua certe causa non recusemus. Laboraue
rat igitur circiter menses duos Laurentius Medices e dolori
bus his qui quoniam uiscerũ cartilagini inhæreant/ex argu
mento Hypochondrii appellantur: Hi tametsi neminem

sua quidẽ ui iugulant/quoniã tamẽ acutissimi sunt etiã iux
te molestissimi perhibentur. sed.n.in Laurẽtio /fatone/dixe
rim/an iscitia incuriaq; medentiũ id euenit / ut dum curatio
doloribus adhibetur/ Febris una omniũ insidiosissima cõtra
cta sit/quæ sensim illapsa 'nõ quidem in arterias/aut uenas/
sicuti ceteræ solent /sed in artus/in uiscera/in neruos/in ossa
quoq; et medullas icubuerit. Ea uero quod subtiliter ac la
tenter/quasiq; lẽibus uestigiis irrepserat/parũ primo aimad
uersa/dein uero/cũ satis magnã sui significatõnem dedisset/
nõ tamen pro eo ac debuit diligenter curata/sic hõinem de
bilitauerat prorsus/atq; afflixerat/ut nõ uiribus mõ/sed cor/
pore etiã pene omni amisso/et cõsũpto distabesceret. Quare
pridie q̃ naturæ satisfaceret/cũ quidem i uilla Caregia cuba
ret eger/ita repente cõcidit totus/nullam ut iam suæ salutis
spem reliquam ostenderet. Quod homo/ut semper cautissi
mus intellegens/nihil prius habuit /q̃ ut animæ Medicũ ar/
cesseret: cui de cõtractis tota uita noxiis/Christiano ritu cõfi
teret. Quem ego hõinem postea mirabundum/sic prope au
diui narrantem: Nihil sibi unq̃ neq; maius/neq; incredibili
us uisũ: quã quomõ Laurentius/cõstans paratusq; aduersus
mortem/ atq; iperterritus/et præteritorũ meminisset/et præsẽ
tia dispensasset /et de futuris item religiosissime/prudentissi
meq; cauisset. Nocte dein media quiescenti/meditantiq; sa
cerdos adesse cũ sacramento nuntiatur. Ibi uero excussus/ꝑ
cul/iquit/a me hoc absit/Patiar ut Iesum meũ qui me finxit/
qui me redemit/adusq; cubiculum hoc uenire: Tollite hinc
obsecro me quamprimum. Tollite/ut Domino occurram:
Et cum dicto subleuans ipse se quãtum poterat/atq; animo

corporis ībecillitatem sustentans/ iter familiariū manus/ob uiam seniori/ad aulam usq; ꝓcedit: cuius ad genua ꝓrepēs/ supplexq;/ac lacrimans/tu ne inquit/mitissime Iesu/tu neq; simū hunc seruū tuū dignaris uisere? At quod dixi seruū/ imo uero hostem potius/et quidem ingratissimū/qui tantis abs te cumulatus beneficiis/nec tibi dicto unquā audiens fuerim/et tuam totiens maiestatem leserim: Quod ego te per illā/qua genus omne hominū cōplecteris caritatem : quæq; te cælitus ad nos i terram deduxit: nostræq; humanitatis in/duit iuolucris: quæ famem/quæ sitim/quæ frigus/æstū/ labores/ irrisus/cōtumelias/flagella/et uerbera/quæ postremo ēt mortem / crucemq; subire te cōpulit: Per hanc ego te saluti fer Iesu / quæso / obtestorq;/auertas faciem a peccatis meis: ut cū ante tribunal tuū constitero / quo me iam dudū citari plane sentio / nō mea fraus / nō culpa plectatur: sed tuæ crucis meritis cōdonetur. Valeat / ualeat in causa mea sanguis ille tuus / Iesu preciosissimus: quem pro asserendis in libertatem hominibus in ara illa sublimi nostræ redemptionis effudisti. Hæc/atq; alia cū diceret lacrimans ipse / lacrimantibus q; / qui aderant / uniuersis / iubet eum tandem sacerdos attolli atq; in lectulū suū : quo sacramentū cōmodius administraretur referri: quod ille cum aliquādiu facturū negasset / tamen ne seniori suo foret minus obsequens/ exorari se passus / iteratis eiusdē ferme sententiæ uerbis / corpus/ac sanguinem Dominicū / plenus iam sanctitatis / et diuina quadam maiestate uerendus accepit. Tum consolari petrū filium (nam reliqui aberant) exorsus ferret æquo animo uim necessitatis admonebat: Non defuturum cælitus patrociniū qđ ne sibi qdē unquā in tantis rerū / fortunæq; uarietatib9

defuisset. Virtutem modo/et bonam mentem coleret/ bene consulta/bonos euentus paritura. Post illa / contemplabundus aliquandiu quieuit: Exclusis dein ceteris/eundem ad se natū uocat. Multa monet: Multa præcipit: Multa edocet: quæ nondum foras emanarunt: Plena omnia tamen (sicuti audimus) et sapientiæ singularis/et sanctimoniæ: Quorum tamen unum /quod scire nobis quidem licuerit ad scribam. Ciues inquit /mi Petre successorem te meum/haud dubie agnoscent: Nec autem uereor/ne non eadem futurus auctoritate in hac re.p. sis/ qua nos ipsi ad hanc diem fuerimus: Sed quoniam ciuitas omnis/corpus est (quod aiunt) multorum capitū/ neq; mos geri singulis potest/memento in eiusmodi uarietatibus/id consiliū/sequi semper: quod esse q̄ honestissimū intelleges: Magisq; uniuersitatis/q̄ seorsum cuiusq;/ratōem habeto. Mādauit et de funere: ut scilicet Aui Cosmi exemplo/iusta sibi fierent: irra modum uidelicet eū: qui priuato conueniat. Venit dein Ticino Lazarus uester/ Medicus (ut quidem uisum est) experiētissimus: qui tamen sero aduocatus/nequid inexptū relinqueret / preciosissima quædam gemmis omne genus/margaritisq; conterendis medicamenta temptabat. Quærit ibi tum ex familiaribus Laurentius (iam .n. admissi aliquot fueramus) quid ille agitaret Medicus: quid moliretur: cui cū ego respondissem: Epithema eū cōcinnare/quo præcordia fouerentur: Agnita ille statim uoce/ac me hilare intuens/ut semp solitus/Heus/iquit/ Heus Angele. simul brachia iam exhausta uirib9 egre attollens/manus ambas arctissime præhendit: Me uero singultus lacrimæq; cū occupauissent/quas celare tamen reiecta ceruice conabar: nihilo ille commotior/etiam/atq; etiā manus re

tentabat. Vbi aũt ꝑsensit fletu adhuc præpediri me quominus ei opã darem sensim.s.eas q̃siq; dissimulanter omisit. Ego me aũt cõtinuo i penetrale thalami conicio flentem: atq; habenas (ut ita dicã) dolori et lacrimis laxo. Mox tamen reuertor eodem siccatis quantũ licebat oculis. Ille ubi me uidit: Vidit aũt statim uocat ad se rursũ quæritq; ꝑblande Quid Picus Mirandula suus ageret. Respõdeo manere eũ in urbe quod uereat̃ ne illo si ueniat molestior sit. At ego si quit uicissim ni uerear ne molestũ sit ei hoc iter/uidere atq; alloq̃ extremũ exoptem/prius q̃ plane a uobis emigro. Vin tu iq̃ arcessatur? Ego uero ait ille q̃primũ. Ita sane facio. uenerat iam assederat: Atq; ego quoq; iuxta genibus icubueram quo loquentem Patronũ facilius utpote defecta iã uocula exaudirem. Bone Deus qua ille hũc hõinem comitate qua hũanitate quibus etiam quasi blanditiis excepit: Rogauit primo ignosceret quod ei laborem hũc iniunxisset: amori hoc tamen et beniuolentiæ in illũ suæ adscriberet libentius se se animam editurũ/ si prius amicissimi homis aspectu morientes oculos satiasset. Tũ sermones iniecit urbanos ut solebat et familiares: Nõnihil etiam tũc quoq; iocatꝰ nobiscũ: quin utrosq; ituens nos uellem ait distulisset me saltem mors hæc ad eũ diem quo uestram plane bibliothecam absoluissem: Ne multis. Abierat uix dũ Picus/ cũ Ferrariensis Hieronymus insignis et doctrina et sanctimõia uir/ celestis q; doctrinæ prædicator egregius cubiculũ ingredit̃. Hortat̃ ut fidẽ teneat: Ille uero tenere se ait icõcussam: Vt q̃ emẽdatissime post hac uiuere destinet.s.facturũ obnixe respõdit. Vt mortem deniq; si necesse sit/æquo animo toleret: Nihil uero inq̃t ille/ iucundius/ siq̃dem ita deo decretũ sit. Recedebat homo iã cũ Laurentius/ Heus/ iq̃t. Benedictõnem pater priusq̃ a nobis proficisceris: simul demisso capite/ uultuq; et i omnem piæ relligiõis imaginem formatus subinde ad uerba illius/ et preces/ rite/ ac memoriter responsitabat: Ne tantillũ q̃dem familiariũ luctu apto iam/ neq; se ulterius dissimulante cõmotus: Diceres indictã cæteris/ uno excepto Laurentio mortem: sic.s.unus ex oibus ipse/ nullã doloris nullam ꝑturbatõis nullam tristitiæ significationem dabat: cõsuetũq; animi rigorem/ constantiam/ æquabilitatem/ magnitudiem ad extremũ usq; spiritũ ꝑducebat. Instabant Medici adhuc tamen: et ne nihil agere uiderent̃ officiosissime hominẽ uexabant. Nihil ille tamen aspnari/ nihil auersari/ quod illi modo obtulissent: nõ q̃dem quoniam spe uitæ blãdientis illiceret. Sed ne quem forte moriens/ uel leuissime ꝑstringeret: atq; deoq; fortis ad extremũ ꝑstitit/ ut de sua quoq; ipsius morte nõ nihil cauillaret̃: sicuti cũ Porrigenti cuidam cibum/ rogantiq; mox q̃ placuisset. Respõdit/ q̃ solet morienti. Post id blande singulos amplexatus/ petitaq; suppliciter uenia/ si cui/ grauior forte/ si molestior morbi uitio fuisset: Totum se post illa perunctioni summæ/ demigrantisq; animæ commẽdationi dedidit. Recitari dein euangelica historia cœpta est/ qua.s.irrogati Christo cruciatus explicant̃: cuius ille agnoscere se uerba et sententias ꝑpe omnis/ mõ labra tacitus mouens/ modo lãguentis oculos erigens/ iterdũ etiam digitorũ gestu significabat. Postremo sigillũ crucifixi argenteũ/ margaritis gemmisq; magnifice adornatum/ defixis usq; quaq; oculis intuens identidemq; deosculãs/ exspirauit: Vir ad oia sũma natus/ et q̃ flantem/ reflantemq; totiẽs fortunam/ usq; adeo sit alterna uelificatõe moderatus/ ut nescias utrũ secun

dis rebꝰ cõstantior an aduersis æqor ac temꝑantior apparue
rit. Ingenio uero tãto / ac tam facili / et ꝑspicaci ut ꝗbus ĩ sin
gulis excellere / alii magnũ putant / Ille ĩ uniuersis ꝑiter emie
ret. Nam ꝓbitatem / iustitiã / fidem / nemo arbitror / nescit: ita
sibi Laurenti Medicis pectus / atqꝫ animũ / quasi gratissimũ
aliqđ domiciliũ / Templũqꝫ delegisse. Iam comitas / hũanitas
affabilitas quanta fuerit / eximia quadam ĩ eum totius popu
li / atqꝫ oium plane ordium beniuolentia declarať. Sed. n. in
ter hæc oia / liberalitas tamẽ / et magnificentia explẽdescebat:
quæ illũ pene ĩmortali quadam gloria / ad Deos usqꝫ ꝓuexe
rat: Cũ iterim nihil ille famæ duntaxat causa / et nomis: oia
uero uirtutis amore ꝑsequebať. Quanto aũt litteratos ho/
mines studio cõplectebať? Quantũ honoris? Quantum eti
am reuerentiæ oibus exhibebat. Quantum deniqꝫ opæ ĩdu/
striæqꝫ suæ conqrendis toto orbe. Terrarũ / coemendisqꝫ lin/
guæ utriusqꝫ uoluminibꝰ posuit. Quãtosqꝫ ĩ ea re' quã ĩma
nes sumptus fecit: Ut non ætas modo hæc / aut hoc sæculũ /
Sed posteritas etiam ipã / maximam ĩ huius hois ĩteritu iactu
ram fecerit. Ceterũ cõsolanť nos maximo ĩ luctu / liberi eius
tanto patre dignissimi: Quorum q maximus natu Petrus /
uix dum primum et uigesimum ĩgressus annũ / tanta iam et
grauitate / et prudentia / et auctoritate molem totius Rei. p.
sustentat: ut ĩ eo statim reuixisse genitor Laurentius existi/
metur. Alter annorum duodeuigiti. Ioannes et Cardinalis
amplissimꝰ (qđ nũquã cuiquam id ætatis cõtigerit) et idem
Pontifici Max. non ĩ ecclesiæ patrimonio dumtaxat: Sed in
patriæ quoqꝫ suæ dicione legatus. Talem tantumqꝫ se iam
tam arduis negociis gerit / et præstat / ut omniũ ĩ se mortaliũ
oculos cõuerterit / atqꝫ ĩcredibilem quandam / cui respõsurus

planissime est / expectationem concitauerit. Tertius porro
Iulianus impubes adhuc / pudore tamen / ac uenustate neqꝫ
non probitatis: et ingenii mirifica quadam / suauissimaqꝫ
indole / totius sibi iam ciuitatis animos deuinxit. Verum ut
de aliis in præsenti taceam / de Petro certe ipso cohibere me
nõ possum / quin recenti re / testimonium hoc loco paternũ
adscribam. Duobus circiter ante obitum mensibus / cum in
suo cubiculo sedens (ut solebat) Laurentius / de philosophia
et litteris nobiscum fabularetur / ac se destinasse diceret reli
quam ætatem in his studiis mecum / et cum Ficino / Picoqꝫ
ipso Mirandula consumere / procul scilicet ab urbe et strepi
tu / negabam equidem hoc ei per suos ciues licere: Qui qui
dem in dies uiderentur magis / magisqꝫ ipsius et consilium /
et auctoritatem desideraturi. Tum subridens ille / atqui iam
inquit / uices nostras alumno tuo delegabimus: atqꝫ in eum
sarcinam hanc / et onus omne reclinabimus: Cumqꝫ ego
rogassem / an adhuc in adulescente / tantum uirium depre
hendisset / ut eis bona fide ĩcumbere iam possemus. Ego ue
ro / ait ille / quanta eius / et q̃ solida / uideo esse fundamenta /
laturum spero haud dubie quidqđ inedificauero: Caue au
tem putes Angele / quẽquã adhuc ex nostris indole fuisse tã
ta / quantam iam Petrus ostendit / ut sperem fore / atqꝫ adeo
augurer (nisi me ipius ĩgenii aliquot iam experimenta fefel
lerit) ne cui sit maiorũ suorũ cõcessurus: Atqꝫ huius quidẽ
iudicii / præsagiiqꝫ paterni / magnũ profecto / et clarum speci
men hoc nuꝑ dedit: quod ægrotãti ꝑsto fuit semꝑ / omiaqꝫ
ꝑ se / pene ẽt sordida ministeria obiuit / uigiliarũ patientissi
mus / et inediæ / nunq̃ qꝫ a lectulo ipso patris / nisi cũ maxime
resp. urgeret / auelli passus: et cum mirifica pietas extaret in

uultu, tamen, ne morbum, aut sollicitudinem paternam mœrore suo adaugeret gemitus omnis, et lacrimas icredibili uirtute quasi deuorabat: Porro aũt quod unũ tristissima ĩ re pulcherrimũ ceu spectaculũ uidebamus, inuicem pater quoq; ipse, ne tristiorem filiũ tristitia sua redderet, frontem sibi extempore, uelut aliam fingebat, ac fluentes oculos in illius gratiã cõtinebat: nũq̃ aut cõsternatus animo aut fractus, donec ante ora, natus obuersaretur: Ita uterq; certatim uim facere affectibus suis, ac dissimulare pietatem, pietatis studio nitebatur, ut aũt Laurentius e uita decessit, dici uix põt, quãta et hũanitate, et grauitate ciues omẽs suos Petrus noster ad se domũ cõfluẽtes exceperit: q̃ et apposite, et uarie, et blãde etiam dolentibus, consolantibusq; pro tempore, suamq; operam pollicentibus responderit: Quantã deinde et q̃ sollertem rei cõstituendæ familiari curam ipenderit: ut necessitudines suas omnes, grauissimo casu perculsas subleuarit: ut uel minutissimũ quenq; ex familiaribus deiectum, diffidentemq; sibi aduersis rebus collegerit, erexerit, animauerit: ut in obeunda quoq; re. p. nulli unquam, aut loco, aut tempori, aut muneri, aut homini defuerit: nulla deniq; in pte cessauerit. Sic ut eam plane ĩstitisse iam uiam: atq; ita pleno gradu iter ingressus uideatur, breui ut putetur parentem quoq; ipsum uestigiis cõsecuturus: De funere aũt nihil ẽ, quod dicam, tantum ad Aui exemplum ex præscripto celebratum est: quemadmodum ipse, ut dixi, moriens mandauerat: tam magno autem omnis generis mortalium concursu, quam magnum nunquam antea meminerimus. Prodigia uero mortem ferme hæc antecesserunt: quamquam alia quoq; uulgo feruntur. Nonis Aprilibus hora ferme diei tertia, Triduo antequam animã edidit Laurẽtius, Mulier nescio quæ dum in æde sacra Mariæ nouellæ quæ dicitur, declamitanti e pulpito dat operam repente inter confertam populi multitudinem expauefacta, consternataq; consurgit: Lymphatoq; cursu, et terrificis clamoribus: Heus, heus, inquit, ciues, an hunc non cernitis ferocientem taurum, qui templum hoc ĩgens flammatis cornibus ad terram deicit. Prima porro uigilia cum cælum nubibus de improuiso fedaretur, Cõtinuo Basilicæ ipsius maximæ fastigium, quod opere miro singularem toto terrarum orbe testudinem supereminet, tactum de celo est: ita ut uastæ quæpiam deicerentur moles. Atq; in eam potissimum partem, qua Medicæ conuisuntur ædes, ui quadam horrenda, et impetu marmora immania torquerẽtur. In quo illud etiam præscito non caruit, quod in aurata una Pila, quales aliæq; in eodem fastigio conspiciuntur, excussa Fulmine est, ne non ex ipso quoq; insigni, proprium eius familiæ detrimentum portenderetur: Sed et illud memorabile, quod ut primum detonuit, statim quoque serenitas reddita: Qua autem nocte obiit Laurentius, stella solito clarior, ac grandior, suburbano imminens, in quo is animam agebat, illo ipso temporis articulo decidere, extinguiq; uisa, quo compertum deinde est, eum uita demigrasse: Quin excurrisse, etiam faces triduo perpetuo de fesulanis montibus, supraque id templum, Quo relliquiæ conduntur Medicæ gentis, scintillasse

nonnihil/moxq; euanuisse feruntur. Qui quod et leonum
quoq; nobilissimum par in ipsa qua publice continentur ca
uea/sic i pugnam ferociter concurrit/ut alter pessime accep
tus/ Alter etiam læto sit datus. Arreti quoq; supra arcē ipam
gemine perdiu arsisse flāmæ quasi Castores feruntur: Ac lu
pa identidem sub mœnibus ululatus terrificos edidisse. Qui
dam illud etiam (ut sunt ingenia) pro monstro interpretan/
tur/quod excellētissimus (ita.n.habebatur) huius ætatis me
dicus/quando ars eum/prescitaq; fefellerant/animū despon
derit: puteoq; se sponte demerserit: ac principi ipsi Medice(
si uocabulum spectes) familiæ sua nece parentauerit. Sed ui
deo me/cum quidem multa / et magna reticuerim/ ne forte
in speciem adulationis inciderem/ longius tamen ꝓuectum
q̄ a principio istitueram: quod ut facerem/partim cupiditas
ipa obsequendi/obtemperandiq; tibi optimo / doctissimo /
prudentissimoq; homini/mihiq; amicissimo: cuius quidem
studio satisfacere breuitas ipa in transcursu nō poterat: par
tim etiam amara quædam dulcedo quasiq; titillatio ipulit/
recolendæ frequentandæq; eius uiri memoriæ: cui si parem
similemq; nostra ætas unum forte atq; alterum tulit/ potest
audacter iam de splendore nominis / et gloria/ cum uetusta
te quoq; ipsa contendere. Vale.

XV.kal.Iunias.M.cccc.lxxxxii.In fesulano Rusculo.

Impressum per me Platonem Bononiensem accuratissime
Octauo kalendas sextilis.M.cccc.lxxxxii.

Oratio dicta a Petro marso in funere Illustrissimi Hieronymi Fo rocorneliensis et Foroliuiensis Comitis.

p Risci philosaphātes quorū erudita uariaq; monumēta benigne trās missa Nepotibus illos i mediū dies noctesq; laborasse testāt̄. omni um que coelo continentur naturam et finem excellentibus ingeniorū ui/ ribus ac generosa sedulitate curaq; contemplati foelicitatem politicam ex animi corporis ac Fortune bonis constituerunt: et illos foelices amplissi moq; laudum preconio celebrandos: et quouis honorum genere honestā dos esse censuerunt. qui p̄claro uite instituto id essent habunde consecuti quod laudabile prudentium ęstimatione haberetur. Quorum excellētiā quasi supra homines admirata posteritas eos in publicis priuatisq; ne gociis foelices appellare non dubitauit. quorum uita pspecta in rebus honestis ac magnis claro multipliciq; monumēto floreret. Greci primū nostri postmodum ne ingrati uiderentur ne ue generosam industriam in uido silentio deterrerent: excellentes quasq; uirtutes excellēti munere de corarunt. Hic ē ille amplissimus oratorum campus. Hęc sunt uaria: hęc honestessima poetarum curricula. Hinc clarissimorum heroum laudes: quas in poematis ueluti i specula quadam positas intuemur: et sequimur Hic fidissima tēporū custos et magistra uite hystoria: Hic deniq; inume ra ciuilis institutionis documenta: et adbene beateq; uiuendum precepta manarunt. Nos igitur maiorum nostrorum uestigiis insistētes Illustris simi Hieronymi Comitis Claras dotes in hoc funebri apparatu et exe/ quiis decenti parentatione solēnibus merita insuper laudatione ac lachry mis honestemus. Cui certe si Auorum seriem et natales si p̄mia nature si animum cum pietate insignē tamē ad maxima queq; promptissimū: si deniq; fortunam rite cōtēplabimur. Foelicitatem hanc de qua agitur et illam que summa est eosq; manet qui Christiana religione censentur ad uotum contigisse inspiciemus. Que dum paucis recēseo faciles aures ut cepistis prebere qualis ue a puero quantusq; Princeps Hieronymus fue rit: cui pręsul hic Amplissimus ac Octauianus primo genitus et Pius i parentem filius. hec funebria iusta persoluūt et doloris acerbitatem fera/ li cultu ac totius habitus et uultus squalore testantur. recognescere dignū ducatis. Clarissimi namq; Principis memoria ut par est his recēsendis audiendisq; celebrabitur. et dolor hic acerbus qui uos tāto Principe quo

rundam perfidia orbatos nunc uexat ac pene deprimit fortaſſe lenie/
tur. ſi illum quē foelicem iure ac merito appellamus: non eſſe deplo /
randum oſtendero. Poeticum certe inſtitutum eſt dolorū prius accen
dere faces. Oratorium uero ac Philoſophicū ſtatim exſtinguere pre/
ſenti ratione animos proſtratos erigere ac tepida fomenta medicaſq;
manus crudis adhibere uulneribus.
Rearia domus nō modo ſagone: ſed etiam per omnem liguriam uetu
ſto ac multiplici ſtemmate inſignis ut cognomen ipſum teſtatur et do
cet auorum ſerie honeſtiſſima claruit: qui gentile decus ac patrie titu
los peculiari gloria illuſtrarunt: auitę nobilitati et imaginibus ita re/
ſpondentes ut priſco nomini non parum decoris elegantia morum
adiicerēt: et uere nobilitatis appellatione cēſerētur. Et enim ut Prin
cipi philoſophantium Ariſtoteli placuit. Nobile id quod ex bono ge/
nere prodiit. Generoſum uero quod a natura non degenerat appella
tur. Sed oratio ad recentiora et auribus ueſtris ideo gratiora quia no
tiora feſtinans longo auorum ordine omiſſo ne modum tranſeat Nar
rationem ab auo huius generoſi Principiſ auſpicabitur. Raphael hic
fuit uir profecto ſumme integritatis ac prudentie ut auctor publici cō
ſilii haberetur et tantū in patria ſua poſſet: quantum uellet. Id aūt uo
lebat uir Modeſtiſſimus: quod patrie cui pro uiribuſ conſulendum eſt
plurimum dignitatis ac uſus allaturum proſpiceret. Itaq; ampliſſima
laude dignus uixit: et honeſtiſſime moriens pro ſe tres filios patrie
ſubſtituit. Thomam Paulū: et qui ſe referret nomine Raphaelē Pau/
lus ex blanca nobili puella et generoſa quattuor filiis Petro et Hiero
nymo maribus: Violantina et Perutia foeminis auctus eſt. Hec illa ē
Violantina ſpectate ſanctitatis ac pudicitię matrona: que uteri quadā
foelicitate patrem hunc Ampliſſimū Raphaelem Cardinalem pepe
rit. cuius uirtutes multum ſupra hominem a me alibi celebrādas nūc
pretereo ne aliud ac inſtituimus agere uideamur. Idcirco ad Paulum
maternum auum unde digreſſa eſt referat ſe oratio. Qui petrū natu
maiorem filium ex uoto ſacris initiatum diui Franciſci legibuſ et in
ſtitutis dicauit. Minorem uero Hieronymum heroice cuiuſdam indo/
lis puerum ſucceſſioni deſtinatum optima ſpe quaſi futuram amplitu/
dinē eius preſagiēs aluit. cuius uiri laus hęc prima fuit eorū fouere
ingenia: quos ab inſtitutis ſtudiis dificultas domeſtica deterreret. ut
alter ingeniorum Mecenas id tēporis haberetur. cuius liberalitate ac
opibus Frater Franciſcus ſagonēſis acri adoleſcēs tūc igenio magna

quedam ſibi proponens ad diſciplinarum prius apicem poſtmodū illarū
gratia per gradus honorum ad pontificium culmē aſcendit: et Xixtus e
ius nominis quartus appellatus eſt. Qui acceptorum beneficiorum nō
imemor: pauli Moecenatis ſui filios ſic eſt āplexus ut illis patrē ſe omni
officiorum genere preſtiterit. illius perſonā grato animo induēs cuius
iam uita defuncti generoſi ſpiritus adoleſcentes imaginē ſibi ob merita
iucundiſſimam referebant. ut de illis ornandis augendiſq; imprimis co
gitarit. Igitur Reariam hanc familiā ſagone nulli ſecūdam excellēti uir
ingenio Petrus xyxti. iiii. Pōtificiſ beneficio ad Cardineū eccleſie faſti
giū euectus plurimum illuſtrauit. cuius fama et ingenio maximis rebuſ
nato impulſus Mediolanenſium Dux Illuſtriſſimus Galeatiuſ Illuſtriſ
ſimam Catherinam filiā Hieronymo Fratri collocauit. Quod certe con
iugium Rearie domui non parum nominis adiecit et dignitatis ut uirgi/
lianum illud iure dici poſſet. Quā tu urbem ſoror hanc cernes: que ſur/
gere regna Cōnubio tali Teucrum cōmitantibus armis Punica ſe quā/
tis attollet gloria rebus Tantum eccleſie Cardinem proq; illius maieſta
te ac faſtigio maxima queq; in dies meditantem imatura mors rapuit. cu
ius caſum egerrime tulit ut debuit Pontifex. et Hieronymi Fratris cla/
ram indolem ac ſpiritū fraterno maiorem admiratus plurima et maxima
Negocia belli pacisq; illi delegauit. que tanta prudentia tāta moderatio
ne animi ac ſupra etatem ingenii dexteritate obiuit Hieronymus ut a ſa
pientiſſimo Pontifice imprimis probaretur et ceteris ſtomachum nō ſa/
ceret quod equidem in maxima ipſius gloria poſuerim. Inerat illi nāq;
a puero Senilis quedam prudentia que propria uirtus Principū et habe
tur et ē. erat in uultus maieſtate atq; Catoniana quadā grauitate lepos
quidam atq; uenuſtas. ut dubium eſſet: eū ne intuentes ſuſpicerēt magiſ
an amarent. Inerat continētia: que cum omnis homineſ tū uel maxime
Principem omni ex parte cōmendat. Inerat inuicti animi robur et excel
lētia: que terribilia queq; cōtemneret et nō minori laude armorū q̄ ciuiū
tractaret habenas. Inerat magnificētie ſplēdor ac iuſtitie. ſine qua nulla
ciuitas nulla res publica nullū deniq; regnū rite gubernatur. teſtē harū
uirtutū citabo Romā. Que tāti uiri moderationē et cōſiliū multos ānos
experta eſt. Illas Forum hoc Cornelii teſtatur. quod priore ſitu abſterſo
facie iam nitidiſſima fulget. ut totius Aemylie ac Flaminie ornamentū
maximum habeatur et ad ſe ſpectandum uiatores alliciat ac parietum ma
gnificētia picturarumq; uarietate ituētium oculos capiat et oblectet. Te
ſtis eſt et illa ciuitas: que proh dolor non ſua culpa;

ſed quorundam factioſorum ueſania et imanitate ſui Principis oſſa non
meruit : Pontifice uita defuncto ad ſuos cum thori gemaliſ conſorte ac fi
lıis eo animo ſe recepit ut non minus ſubditorum q proprie utilitati con/
ſuleret. A bello q̃tum per tempora licuiſſet penitus alienus. ut pacis com
modo ſecuri fruerentur . quos prudentie ſue regendos et gurbernandos
Pontiſex commiſerat. Non.n.ad bellicos tumultus non ad claſſica furi
bundum incedentia martem. ſed ad pacem pro qua certandum eſt et con/
cordiam nati ſumus. Quo animo :qua cura :ſuos iuuerit ſubditos :auxe
rit: ornauerit. teſtes illi ſunt quos ex modicis maximos reddiderat qui ac
cepta beneficia et honores Principis liberalitate ac opera collatos poſtre
ma ingratitudine rependerunt . O terrum ingratitudinis uitium :quod o
lim apud perſas ut inquit Xenophon in primis nó iniuria uindicabatur.
ingratitudinem quippe impudentia ſequitur que nullius honeſtatis :nul/
lius officii habet aliquando rationem. quod huiuſ Principis exitus decla
rat. quem de ſe optime meritum ac nil tale ſuſpicantem ingratiſſimi ho/
mines et efferi ad colloquium benigne admiſſi ſtrictis repéte pugionibuſ
intra domeſticos parietes . ante ſacratiſſime uirginis imaginem proh faci
nus trucidarunt. O ferinam rabiem: o leſe maieſtatis crimen multiplici
culleo uindicandum : o monſtra inaudita inſanis obruenda fluctibus o
patrie faces profundi pelagi uerticibus extinguendas . O miſeram huma
ne uite conditioné tot fraudibus peruiá tot telis obnoxiá: Quiſquis . N.
temerario quodam impetu et furore uitam ſuam comtepmnit aliene fit do
minus quo nil poſſet excogitari miſerius. Tali tãq; atroci ac nefario mor
tis genere denigratam eſſe huius Principis foelicitatem non nulli forte
opinantur atq; contendunt . ſed longe aliter eſſe iam oſtendam uiros nã/
q; uirtute inuictos hominum fraus ſola circumuenit que agentem nó pa
tientem penitus denigrat . et eo maiori odio digna é quo eiuſ inſidie latét
ſub ſimulatione officii. nec prius aperit ſe: q̃ ualde nocuerit quod uulpe/
culę non generoſi leoneſ habetur et é. Magnuſ ille Alexander qui ob am
plitudinem rerum celeriter a ſe geſtarum hámonis filius haberi meruit
apud Babylonem non ne feralem aque ſtygie rigorem inſidiáte miniſtro
expertus eſt? Triumphale Pompei corpus nó ne fraus ęgyptia perdidit.
Iulius Ceſar per omnem fere terrarũ orbem uictricibus fortune hume/
ris uectus dũ Rome Pontifex maximuſ et dictator ſacriſ de more opera
retur non ne amicorũ et quod maius eſt Bruti filii pugione cecidit. Dieſ

profecto me deficeret ſi tales exituſ clarorum uirorum recenſere pergeré
Mori certe illis dumtaxat eſt miſerum quibus ciuilis iuſticia quocunq;
mortis genere uitam eripit: qui uite ſordibus obducti ac tenebris :patriá
ſe ac Natales maculant et inficiunt . Mortales geniti nullo conſilio Nul
lis opibus mortem ceruicibus inpendété declinare ualemus Mortale ge
nus hac lege premitur: ut fini ſuo non dominetur ſed actionibus que cũ
recte ſunt finem quemcũq; honeſtant . At diutius in ſua foelicitate uixiſ
ſe potuit dicet aliquis . Quid queſo decem annorum acceſſio? quid uigin
ti? quid deniq; centum addere potuiſſet . ſi profecto ultime ſenectutis in/
cómoda: ſi fortune inſpicimus temeritatem quę regna que imperia dat et
aufert ad libidiné . ſi deniq; nocendi mille uiaſ quibuſ alea humana graſ
ſatur in ipſa foelicitate mori ſummam foelicitatem eſſe putabimus quod
Hieronymo Principi contigiſſe quis non uidet. omnia. N. que hic optá
tur aduotum erat conſecutus :et fortunam non aliquando nouercam ut
pleriq; : ſed indulgentiſſimam parentem ſortitus eſt. que nil amplexu p/
petuo fouere conſueuit. et plerunq; breuis eſt cum maxime fauet . ex pu
diciſſima et alti ſtemmatis coniuge generoſam ſuſcepit prolé: qua reges
qua Imperatores ſuperbirent . Natorum forma parentem poſteritas ipa
cognoſcet. Paternę áplitudini nó nihil propria uirtute adiiciét . id enim
clara indoles pollicetur . Hic Octauianũ . Ille Caeſarem ut nomine ſic
et factis referet quos tanq̃ generoſos leonum catulos ad alta quedam de
cora ſuſpirare iam cernimus . Noue cuiuſdã nobilitatis auſpicatiſſimũ
principium poſteris reliquit. qua gloria nulla maior in eo cernitur. faci/
lius . N. creſcit dignitas q̃ incipiat ſuos deniq; ſic ornauit ut illis atra no
tam ingratis eſſe non liceat . ex ciue ad principatum aſcendit non modo
finitimis populis ſed regibuſ etiam formidãdũ qué rerũ omniũ copia ſic
muniuit ut ſi arces a fundamentis erectas . ſi propugnacula ſi bellorum
machinas: et tormenta: ſi deniq; omnis generis apparatum conſyderes
uix parem in Italia reperies : et non pauciſſimorum annorum opus :
ſed centum immo mille iudicabis que omnia prudentiá principis et ma/
gnificentiá que ſummis opibus addit lucem et monimenta erigit ſempi
terna declarant. Has uirtutes Principe dignas reipublice fundamentũ
religio :regnorum et imperiorũ columen decuſq; ornabat et pietas quá
innumera templorum ornamenta quocunq; te uerteris inſpicienda cõ/
mendát Claram filiorũ indolem ſic diuino cultu imbuebat ſic moribus

inſtituebat et litteris .ut ampliſſima fortuna digni adoleſcerent Quo nil
equidem in bonis parentibus duco laudabilius quibus namq rebus ho
neſte ſtudebunt ſi filiorum educationem neglexerint ? Quapropter uir
tutum omnium ſpecimen clariſſimum . M. Cato ſtudioſe filium ſuū ipſe
inſtituit ut illum ad perfecti uiri imaginem paterna manus effingeret et
ſe: patriaq dignuſ educaretur et ſurgeret. o uirum triomphalibuſ titulis:
cenſorio cognomine: ac ſeculorum memoria dignum cū igitur princeps
Hieronymus id omne quod foelicitatem politicam efficit et aliam hac lō/
ge maiorem ſpectata pietate fuerit coeleſti quodam munere adeptus foe/
lix merito ęſtimatur. cuius interitum ut miſerum profuſis lachrymis et
ululatu proſequi non debent ſuperſtites .infoelicibus nāq atrox luctus
debetur et ſqualor. Noſtrorum foelicitate gaudendū eſt ne inuidi et mor
talis conditionis ignari potius q̄ caſu afflicti eſſe uideamur. Talis namq
tantuſq deceſſit hic Princeps ut eius amplitudo maiorem inuidiam q̄ ca
ſus miſerationem excitare poſſit. Violenta quippe fortuna illi nō nocuit
ſed nocendi tantum libidine debaccata eſt cuius ueſtigiis inſiſtentes filii
tanti patris memoriam colite quem uos ita monētem arrectis auribus iā
audite. Cur pauore cōfūderis ? cur animos demittis mea progenies ? ma
gna tibi certe dum uiuerem maiora etiam caſu meo preſidia comparaui.
Temerarius fortunę impetus qui meum corpuſ opera proditorū ac frau
de afflixit quanti Mediolanenſium Dux inclytus Iohannes Galeatius
Auunculus tuus te faceret: et quid opis : quid pſidii haberes quid ue ſub
ſidii declarauit . Tibi namq meo interitu laboranti celeriter affuit . et re/
gio hęc Aemylia ſtrepitu Armorum : tubarumq clangore concuſſa ē .
Quod eorum proſtrauit animos qui in tuas fortunas inuadere ac uitam
malo animo cogitabant. ut iam conſilium mutare cogantur et tantis opi
bus te munitam exhorreant quam penitus contemnere uidebantur . cru
or ille meus quo perfidi pugiones maduere animum erga te paternum
Preſulis huius Ampliſſimi Nepotis mei plane oſtendit . et id omne ape
riens quod abditum penitus uidebatur noua tui principatus ac firmiſſi/
ma fūdamēta iecit et poſthac prudenter inſidias cauere te docuit pruden/
tia meę pudiciſſime coniugis et animi magnitudo aliter melius decla /
rari non poterat . aduerſa namq fortuna quid penſi habeāt : quid ue poſ
ſint explorat ingenia . Non ſolum has urbes mea induſtria tibi compa/
ratas uerum latiſſima queq regna et diſſonos multiplicium populorum

mores heroica quadam maieſtate componeret. ac ſūma prudentia et equi
tate gurbernaret . Ne a patris et auorum in omni re preſtantia degenera
re uideretur. Ad quorum āplitudinē et clarum decus omnibus gentibuſ
et nationibus exploratum conſurge magno animo conſurge mea proge
nies . Tuq imprimis Octauiane ad quem et mea hereditas et maiorū imi
tatio potiſſimū pertinet. Illum ſpes tuorum maxima illum generoſo ſpi/
ritu imitare . cuius nomen fato quodam tibi indidimus . qui patrem in
ſidiis circūuentum Apollonię quo ab illo in parthos expeditionem parā
ti fuerat premiſſuſ accipiens Romam eo animo properauit. ut et paternā
ulciſceretur iniuriam et amiſſi imperii recuperaret habenas . cuius in ad/
uentu iam tunc et caſpia regna reſponſis diuū horrebant et tepida Nili
oſtia turbabantur . Rudimentum hereditatis tue laborioſum te non terre
at omne quippe magnum arduūq difiCile ac generoſos animos nutrit la
bor. A maximo diſcrimine parens romane urbis Romulus diuinos ho/
nores conſecutus ē. et Cyrus magnę parti Aſię imperauit. Auūculum
imitare tuum qui pari fraude patrem amiſit et nūc italię Arbiter uel pri/
mus habetur generoſam Parentem omni officio ac pietate colaſ que laui
nia tibi erit et tanaquil. Quarum altera regnum incolume ad puberem
uſq etatem Aſcanio ſeruauit . Alterius uero ſollertia duo reges alter pe
regrinus alter etiam Ocriculana ſerua Natuſ Rome regnarunt. Fratreſ
amplectere quibus qui proſpicit ſe ipſum curat : quos non amare turpe ē
ac nefarium hi pace te ornabuut bello te munient ſi non ut ſubditis ſed
fratribus uteris Honor Principatus habunde tibi ſufficiat. cetera cum
illis comunia ſint. Dominium certe tuum longe melius omnium conſpi
ratione atq conſenſu q̄ diſcordia cuſtodietur et armis . exemplo tibi ſint
Mycenei fratres atq Thebani quos mutua odia maximo cum dedecore
ac patrie incommodo perdiderunt. Meus ille cruor non aliam uindictam
expoſcit q̄ uindicare potuiſſe. Magnanimum Principem decere ſcias re/
bus acri iudicio diſcuſſis ſcelerū punire auctores multitudinē uero que
inſtar Freti paruo huc et illuc momento impellitur clementi animo con/
ſeruare. ac in omni fortuna humanitatis habere rationem que in homine
ferum animū penitus deteſtatur . Qui omnibus certe formidoloſus eſt
is in ſuam cladem irritat omnis atq accendit prudentia lateri tuo quorū/
dam defendat inſidias . Clementia uero populum conciliet liberalitas il/

lum tibi perinde ac patri deuinctum reddat generoſi ſpiritus. Iulium Cę-
ſarem imitare cuius clementia comuui preconio celebratur. Parcere ſu-
biectis et debellare ſuperbos olim prima fuit laus Romanorum Princi-
pum. Hęc ſunt que a te Cariſſime fili poſtulo contendo efflagito. Teſtis
tibi dictorum omnium et factorũ adero. expectationi quam certe ſubſti-
nere maximam queſo reſpondeas. Talem age Principem ut Auitam glo-
riam augeas et poſteris exemplo iuſte prudenterꝙ uiuendi eſſe poſſis.
Me tamq̃ mortuum ne lugeas. uiuo et enim uiuamꝙ ſemper: non aliis
inferiis mei manes a te cupiunt honeſtari: quam pietate in deum et Cla-
ram matrem: officio et caritate in fratres acceptorum beneficiorum cum
uſus uenerit memoria et gratia. Beniuolentia in omnis. in ſtatus guber-
natione prudentia ſumma deniꝙ in ſubditos placabilitate atꝙ iuſtitia.
Quod ſi ut ſpero feceris ſplendorem a maioribus relictum poſteritati cõ-
ſeruabis me patrem coelo inſeres: ex Octauiano Auguſtum te reddeſ. et
tibi tuiſꝙ ad uotum cum laude conſules. uale fili. meorum uerborũ me-
mor que uitam tuam inſtruent docebunt tuebuntur ornabunt munient
ſi ut folio ſibyllino uteris. Hęc ille filiis. ego autem ad uos Forocorneli-
enſes me iam breui peroratione conuertam. Quorum fideſ acerbo Prin-
cipis caſu et maxima temporum difficultate ſpectata eſt. ſic prudentes ui-
ros ag re decet. ſic fidos ſic gratos. etenim letiſſima queꝙ bonis tempo-
ribus fouere non eſt profecto illius uirtutis opus que maxime commen-
datur. Nam ut ſyllius italicus cecinit. tunc locus officio cum ceſſant pro-
ſpera rerum itaꝙ ueſtro nomini applaudo et glorie quam uobis non for-
tunam ſed officium ſequendo comparatis. Qui rei finem alto cõſilio me-
tiuntur. penitentie locum non relinquunt homines imprudẽtes dum leui
aura impulſi uanam libertatem affectant duriſſime ſeruitutis laqueo im-
plicantur. et illis nota infamie ſempiterna inuritur quorum pugiones bo-
norum Principum cruore tingũtur. et ſic nulla digni uenia crudeles Ty-
rãnos habere merentur. A quibus merito fortunis omnibuſ ſpoliantur
et uita: qua indigni ſunt cum non homines uiuant: ſed effera mõſtra ſed
uulpes: que nil aliud q̃ inſidias moliuntur et fraudes. Itala gens que im
primis humanitate ceteris antecellit tot tantiſꝙ nationibus cenſetur. que
italo nomini ac famę proſpicientes interdum graues tollerant dominos.
ne infami appellatione notentur Qua regio haec Aemylia totius

quondam flos italiae neſcio quo fato neſcio quibus aduerſis ſyderibus
laborat A cornelii Liuii et Pompilii moribus facillimis degeneratum eſt
Hac Colonie pace illarum dixerim Romanam illam humanitatẽ et aui-
tum candorem iam non ſapiunt. ſed neſcio quos Tauricos Ritus redole-
re uidentur et punicos. Qui romanorum Pontificum uice in his regio-
nibus ſi geuntur. ut eas in officio contineant et tueantur. uite ſue non im-
merito timentes tot monimenta erigere tot ſtipatores tot acies ad corpo-
ris cuſtodiam armare ac ſubditorum humeros grauiſſimis onerare ta-
ſcibus compelluntur. ut aliud q̃ rectorum cedem commentarii edoceant.
Quapropter cum non minus terreantur q̃ terreant. Nullus amor inuicẽ
nulla fides nulla uite ſocietas eſſe poteſt. et ſic utriſꝙ peſſime conſulitur.
Quod malum niſi celeriter mutatis hinc inde moribus occurratur com-
munibus fortunis et patrie olim florentiſſime minatur interitum. Heia
igitur omnis quos honoris cauſa appello Forocornelienſes Forolivien-
ſes et Foropompilienſes Romana progenies immedium conſulite. ac ut
cepiſtis bona fide ſequimini et non minus honori q̃ uſui proſpicientes.
Illos amate illos colite qui uos amant qui uos tuentur: qui uos ornant:
qui uos augent: qui uos omnibus ſtudiis honeſtare contendunt. ſine re-
ctoribus etiam brutorum uita confunditur. hominum e natura uiuentiũ
prima commendatio ẽ et laus iuſte ac legitime in parentibus obſequi. re-
ctoribus obtemperare. magiſtratus iuſſa prompto animo capeſſere. de-
mum contumacie ſic effugere crimen ut impendens ira Principis humi-
li obedientia declinetur. is certe ſapiens appellatur ciuis qui communi-
bus commodis qui patrie qui nomini qui deniꝙ ſuis rationibus et ſapit
et conſulit. Quantum uos Illuſtriſſimus Comes amauerit locupletiſſi-
mi teſtes uos eſtis. Cuius memorie nõ minus q̃ illius Cornelii paterno
animo debetis qui quondam fori huius locum optauit. Eius filios huius
Celi alumnos qui maternam dotem qui natale ſolum pro uiribus orna-
bunt obſeruare ac pacis ornamenta bellorumꝙ preſidia huic Ciuitati
comparare cura ſit. Pater hic ampliſſimus noxios Hymbreſ ac ęſtus ma-
tris eccleſie pallio uobiſ defendet. Illuſtriſſimus Mediolanenſiũ Dux cu-
ius manus et longas et ualidas eſſe non ignoratis fortunas ueſtras ar-
mato milite quo abundat longe lateꝙ tuebitur. Tantis fauoribus huma-
ni pectoris ornamentum candida fideſ et ea que Principi debetur obediẽ-
tia uos dignos efficient. Clara ueſtrorum Principum nobilitate tam cre

bris hinc inde auxiliis hec ciuitas uestra censebitur. Rerum innouatio-
nes mihi Credite Forocornelienses et Foroliuienses omnia incómodo-
rum genera uobis innouant cótumacia penates euertit. Seditio domi fo-
risq; rem turbat et uitá. uestrisq; iacturis facinoroso cuiq; cósulitur et la-
troni, quem seditio pascit quietis et tranquillitatis enecant studia. Barba-
re gentes et nationes non alia re magis q̃ obedientia crescunt et concor-
dia. Longo rerum usu iam edocti quid ue dedecoris ac incómodi res no-
ue afferant plane dispicientes eos ut par est obseruate qui a uobis omni
patrimonio comparandi essent. Que rerum italarum p̃sens códitio sit nó
ignoratis imbecilles omnibus iniuriis et ponuntur. ueh cadentibus quo
niam usq; ad interitum conculcantur. loca iuris enses occuparunt. Maio-
res uestri furentibus gallis quondam finitimi omnibus officiis patroci-
nia sibi comparabant. Illa uestris nunc cómodis tuendis promptissima
grato animo expédite forocorneliéses et his accepta huius urbis ornamé-
ta his tranquillá pacem his opes omnis his honores referatis. et sic Prí-
cipum animos emereri dabitur eorum liberalitas accendetur. Fame quá
animi tantum degeneres negligút. patrie cui etiá uita debetur et posteri-
tati cuius non mediocris cura esse debet. cum magna prudentie ac fidei
laude consuletis. Illo uestris annuente uotis. cuius nutu omnia disponú-
tur. et in celis cum patre ac spiritu Sancto regnat in eternum. Amen.

Laus Deo. FINIS.

In laudem operis et auctoris Phi. Cyneus.

Sermo: lepos: series: stilus: doctrina decor.
Tollunt historiis scripta referta nouis.
Qualia carneades dictat: magnusque pericles:
Talia Bindinus dogmata clarus habet.
Qualibus eschines: demades: vel Tullius orant:
Talibus ingenti preditus arte vales.
Jam mirare legens: Quid sit contingere ipsum:
Orantem propia cernere voce melos?
Vera nec inficior referam: sunt singula mire:
Condita: Nec pallas his meliora daret.

Summo eloquentiae Juueni Petro laurentii de Medicis Bindinus Thommasius Senensis. Ju. doc. Salutem et commendationem.

Ego Inclyte Petre in his oratiunculis variis in locis habitis: nihil mihi assumam nec a me noui quicque repertum affirmabo: multa nanque ex veterum monumentis decerpta: concinna breuitate comprehendi. Si quidam in suscepto nobis negocio commode tractatum est: malo id lectoris iudicio laudari: quam nostra predicatione iactari. Tu tamen industria tua vel petulantiae nostrae crimen excusabis: vel laudis si quid merebitur: accumulabis.

De Justicia: concordia: et charitate ciuium.

Consueuere complures eorum Patres conscripti: qui huiusmodi munus dicendi sumpserunt quo me nunc vti: consuetudo admonuit: omnia fere sua oratione complecti: quae ad huiusmodi Magistratus officium pertinere videntur: vt antequam ineant: quid faciendum fugiendum ue sit: diligenter: et habunde praemoneant. Quorum plane interdum soleo imperitiam potius: quam diligentiam admirari: cum multa inculcent auribus eorum: qui illud inituri sunt: quasi tunc primum erudiendos acceperint: aut omnium rerum ignari: nihil intelligant: nisi quod ea duntaxat oratione didicerint.

Quod ⁊ si mihi nunq̄ faciendum esse sim arbitratus:
nunc multo minus: Cum ad vos presens habeatur orõ:
qui excellenti igenio: ⁊ praestanti doctrina praediti estis
quiq; ⁊ aliis praeclarissimis magistratibus totiens sum
ma cum laude praefuistis vt natura arte: ⁊ exercitatiõe
quae sequẽda: quae ue vitãda sunt: habũde didiceritis.
Quãobrẽ caetera cõsulto praeteriens: id aggrediar: qd
⁊ philosophus tradidit. Neq; ciuilẽ societatem sine ꝑmu
tatione: neq; permutatiõem sine adequatiõe: neq; adequa
tiõem sine mensura consistere posse. Quod ꝓfecto iusti-
ciã: cõcordiã charitatẽq; cõplectit̃. Hic ẽ: qd nõ oẽs ma
gistratũ gerẽ pñt: sed aut ꝑ annũ aut ꝑ aliã diffinitiõem
⁊ tempus. Itaq; hoc mõ fit vt oẽs gerant magistratum.
Hic honores ⁊ pecuniae ꝓ dignitate distribuunt̃. Hãc
etenim iusticiã cũ seruauerint hoies: custodit̃ libertas:
cõprimunt̃ tumultus: cõtentiones submouent̃: sopiuntur
inimicitiae: extingunt̃ odia alitur cõcordia: ois omnium
ciuiũ ꝑturbatio depellit̃. Hic legũ obseruacio: quã vt
inquit Eraclytus vti muros tueri debemus cũ periculo
si⁹ sit: ciuitatẽ legib⁹: q̃ muris carere. Qui.n. leges ciui-
tatis oppugnãt: nõ solũ hostes: sed ⁊ paricidae iudicãdi
sunt: cum ea auferant: quibus salus omnium: ⁊ vita cõ
tinet̃. Vñ diogenes dicere solitus erat. Qua in ciuitate
nec leges valerẽt: in ea ꝑnoctandũ sapiẽti nõ eẽ. ⁊ plato.
sine legib⁹: nec domũ vllã: nec ciuitatẽ nec gẽtẽ: nec hoiuꝫ
vniuersum genus stare: nec reꝝ naturã oẽꝫ nec ipsũ mũ
ũ denique posse. Quaꝝ obſuatõeꝫ adeo veteres vt ileꝫ

eoq; ncẽariaꝫ putauerũt: vt a regibus Aegyptioꝝ iure
iurãdo iudices adigerent̃: se si qd forte rex iniuste iube
ret: minime iudicaturos. Et Antiochus ciuitatibus suis
si quid a se facere iuberent̃ qd cõtra suas leges esset: ei
ꝓcepto parere ꝓhibuit. Quis est q leges aduersus se ip
sum ⁊ suos ferat? Quis consiliũ? Quis suffragiũ? vel
q̃uo Charũdã quoq; Tyꝝ ꝓponimus: qui rure veniẽs
accinctus gladio contioneꝫ intrans: qd ipse legali edicto
antea ꝓhibuerat mortem cõtinuo ꝓprio telo cõfossus si-
bi cõsciuit: ⁊ Caleucũ qui cũ filius eius adulterii crimi
ne dãnatus ex lege a se ipso cõstituta: vtroq; oculo ꝑua
ri deberet. suo prius deinde filii oculo eruto: vsum vidẽ
videndi vtrisq; reliqt. Nõ est.n. vt inqt Augustinus: cru
delitas punire reatũ: s; pietas: nec tyrannidis: s; diuinae
rectitudinis iudiciũ vt caeteri iusticiã diligentes potius
diligant: ⁊ iusticiã odio ꝓsequentes metuãt: ⁊ caueãt ne
delinquant. Hinc cõcordia secũdo loco ꝓposita fuit q̃
ciuitates cõstituit: Regna solidat: ⁊ hũanã societatem
vel sola continet ⁊ cõseruat. Ad cui⁹ amplificatõeꝫ duo
Platonis ꝓcepta vt ait Cicero fore necessaria. Vnũ
vt vtilitatem omnium ciuiũ sic tueant̃ vt quaecũq; agãt
ad eã referãt: obliti suoꝝ cõmodoꝝ. Alteꝝ vero totum
corpus reipublice sic ꝓcurẽt: ne dũ ptẽ tueant̃: reliquas
deserant: Hinc ex Herodoti snia: Oteanes ille graecus
cũ de psaꝝ rep. ageret̃: ait: Magistratus sorte dirimẽ
dos: ne homies ab honoribus exclusi: res nouas moliri
non cessent ꝓpter quas ipsi quoq; honorent̃. Qui enim

Pli ciuiū cōsulāt.ptē negligūt:pnitiosissimā in ciuitatem
inducunt seditionem:atq; discordiam. Qua non solum
laborantes Athenienses a lacedaemonijs Lixādro du
ce victi sunt:sed ꝛ Rōni quoꝝ nomen apud omnes na/
tiones fuit tremendum:ob graccoꝝ seditiones:ꝛ Marij:
Sillae:Catilinae atq; Cesaris.ab coꝝ domitis saepius
victi ꝛ dominati fuere.Discordia.n.ordinū vt igt Qui
tius Consul est venenū vrbis huius patꝝ:ꝛplaebis cer/
tamina.Ex quo Cesar Ciceroni.Quid viro bono ꝛ ge
to ꝛ bono ciui magis cōuenit q̄ abesse a ciuilibus ꝯtro
uersijs.O exemplū huic nostre rei.p.memoria dignum
sempiterna.Quā totiens nutantem atq; in his labentez
conspeximus.Ut veterum monumentoꝝ testis nobis
fuit. Aratus ille sitionius:qui cū eius ciuitas a tyrānis
teneretur:vrbe clandestino introitu potitus:cūq; tyrānū
methodeum improuiso oppressisset:exules restituit:rem
publicāq; aduentu suo liberauit:vt ꝓpius periculo ex/
titerint:qui victoriam sunt cōsecuti:q̄ hi quidem:q su/
perati fuerūt::eosq; monuit dum concordes essent:nul/
lis viribus superari:sed firmos diutius ac potentiores
fore.Mitto Assyrios:praetereo Medos:Persas mis/
sos facio:taceo Macedones:quorum potentissimi prin
cipatus ea duce pene celitibus parem assecuti sunt glo
riam:secus autem ad nihilum redacti sunt. Quam si q
pessimi ciues labefactare praesumpserint:careant vt ait
Plato splendore:iaceant oppressi:nullus pateat aditꝰ
ad dignitatem:nec vnquam extollantur. Parati enim
olim erant Censores Romae:qui pessimum quemq; se/

natu pellerent:ne sincera pars trahatur ad corruptionē.
Quid est enim tam admirabile:q̄ ex infinita hominuz
multitudine existere vnum qui id quod omnibus natu
ra sit datum:vel solus:vel cum per paucis facere pos/
sit?Quid autem tam necessarium:q̄ tenere arma:qui/
bus vel cautus ipse esse possis:vel prouocare improbos
vel te vlcisci lacessitus?Licet non semper dixerit.M.
Catho.Maiores nostros armis rem publicam ex par
ua magnam fecisse.Nam si ita esset:multo pulcherri/
mam eorum haberemus:nam maior copia armorum
nobis est:q̄ illis vnq̄ fuerit.Sed alia fuere:domi scili/
cet industria foris iustum imperium:Animus in consu
lendo liber:neq; delicto aut libidini obnoxius. Hinc
omnium charitatem tertio loco patria vna complexa
est:quam qui africano illo teste conseruauerint adiuue
rint:auxerint certum esse in coelo ꝛ definitum locum:
vbi beati aeuo sempiterno fruantur. Hic Egidius di
xit ciuitatem quamlibet:ad victum in agricolas:ad ex
pedientiū vsum in artifices ad defensionē in bellatores
ad populū regēdū i sapiētes viros:ad obſuātiā legū:ꝛ
bonos mores i pricipes diuidēdā.Nihil.n.vt ait Cato
agēdo hoies:male agere discunt.Dāda igit̄ opa vt mer
ces asportēt:deuehāt q̄zq̊cūq; gētiū hic fortūae opes dig
nitates:bona deniq; oia ꝯſuāt:florēt ꝛ āplificāt:Quae
lz caducae:terrenaeq; sint:ꝛ mō huc:ꝛ illuc trāsferāt:vt
hū Esaias hec tpa viderit bōa nr̄a corā ocul' nr̄is alieī d'
norāt:multū tn̄ valēt:ad custodiā ꝛ ꝯſuatōez libertatis

quas ñ solũ oẽs iminẽtibꝫ ꝑiculo ⁊ calamitate ſꝫ ⁊ ꝓpriã
vitã exponẽ vnꝰ qſq; ciuis optimꝰ tenet̃: ⁊ dꝫ. Quid .n.
Horatiũ coclitem ꝯtra hostiũ copias i ꝑõte tenuerit?
Que res. Q. Mutiũ ad necẽ porſenne ĩpulerit? Quid
curtiũ in ꝓfundũ vltro iniecerit? Quid deni q; regulum
ad ſuppliciũ ꝑtulerit: niſi patriae amor ſupremũ gradũ
ſ. foelicitatis ⁊ glo͛e? Ad qꝺ magnifici dñi: Magistratꝰ
q; clariſſimi quibus fulgẽtia haec inſignia tribuenda ſũt
reuocãte mẽtẽ; pacẽ fauete. Iusticiã ꝯplexamini: ꝯcor
diã diligite: leges ⁊ iura ſuate: publice ſaluti magnificẽ
tia: ⁊ manſuetudine ꝯſulite: vt per os ſapientiae gradus
regnare poſſitis. Dixi.

De naturali morali ⁊ rationali philoſophia.

Eritas nobis ꝓponit̃ hodierna die celebres. Ma
giſtratꝰ: quã oẽs hoies vt inqt philoſophus nã ſcire de
ſiderant. Et vt ait cicero oẽs trahimur ingenio videlicꝫ
natura oẽs ducimur volũtate: ⁊ ſtudio ad cognitiõis ⁊
ſciae veritatem. Cuius auctore Lactãtio tãta: tãq; ad
mirãda uis ẽ: vt oipotẽs rerꝝ oiuꝫ pñceps ⁊ idẽ hũani
generis creator atq; redẽptor ad hoc natꝰ ſit: atq; venẽit
i mũdũ: quo ꝑhiberꝫ teſtĩoniũ veritatis. Quae ſi cũ ſe
uerino boecio recte ſentimus: nihil aliud ẽ q̃ rerꝝ ad itel
lectũ adequatio. Iure igit̃ phiaꝫ oiuꝫ diſciplinarꝝ geni
tricẽ. Ariſtoteles laudauit: quã ſciam veritatis ẽẽ arbi
traret̃. Ea nãq; diuinarꝝ hũanarꝝq; rerꝝ tricorporẽ ſciaꝫ
ꝑhet naturalẽ ſ. moralẽ atq; rõnalẽ. ⁊ cũ nulla ẽ ars
neq; diſciplina q̃ ad illorum modorꝝ aliquẽ nõ referat̃
Jdõ hic a phiſica: quã nature idaginẽ latini appellãt: no

ſtra exordiet̃ orõ: eo tñ pacto: vt nõ diſcẽ: ſꝫ nũerare ſꝫ ꝑ
currẽ ſꝫ ſtrigere videar cũ p̃ſti mãdatorꝝ obia: me pluri
mis intentũ ad hꝰ munꝰ ĩpulerit: vt ꝺ miratoribꝰ ꝓhato
res: deq; accuſatoribꝰ laudatores futuri exiſtãt. Quã ſi
ue magi orientis iuenerint: ſiue linꝰ ⁊ muſeꝰ graeci vt di
ogenes laertiꝰ affirmauit: q̃ mirãda: q̃ q; laudibꝰ extollẽ
da ẽ hꝰ ſunt ꝑteſ: metaphiſica: Aſtronomia: Geometria
Arithmetica: muſica ⁊ medicina. In metaphiſica igit̃
quae de elemẽtorꝝ ſba: ac mutatiõe: de nubiũ: vẽtorum
pluuie: Cometarꝝ natura: de coelo: ſideribuſq; oibꝰ: de
aiorꝝ imortalitate: ac vi veriſſiã ꝯ rõe ꝺmõſtrat Impri
mis claruit ſocrates: eiuſq; diſcipulꝰ plato. In aſtrono
mia: quae de coelorꝝ motu: aſtrorꝝq; natura hoium ac
rerꝝ fortũa praenoſcit: claruit tales: q in multa ſecula
eclypſes futuras praedixit: ⁊ anaximãder zodiaci iuen
tor. In geometria q̃ rerꝝ mẽſuras: ⁊ ſõmas: ⁊ arithmeti
ca: q̃ nũeros ⁊ muſica: q̃ ꝯcordiã docẽt: claruit pythago
ras: i qbꝰ vt alcinous iqt q̃ſi ſcal̃ qbuſdã ad dei ꝯgnito
nẽ aſcẽdit̃. In medicina vo: q̃ optimã valitudinẽ ꝯſuat
eadẽq; ãmiſſã r̃ſtituit: Appollinẽ: Critobolũq;: qe philip
pi r̃gis oculo ſagittã euulſit: ſacrificijs venerabant̃: qꝺ
nõ putarẽt tã mirãdũ iuẽtũ ab hoie excogitari potuiſſe.
Nũc ãt igrediar ethicã ſeu moralẽ q̃ ꝑmꝰ oiuꝫ ſocrateſ
e coelo deduxit i terras ⁊ i vrbibꝰ collocauit cꝰq; vnuꝫ
quẽq; virꝝ ſtudioſiſſimũ ẽẽ decꝫ. Hoc primũ ex ſe parit
honeſtũ vtutũ oiuꝫ geſtũ populari fama glorioſũ: qꝺ ex
q̃tuor fõtibꝰ: prudẽtia: iuſticia: magnimitate: ⁊ tꝑantia
orit̃. Ex prudẽtia bonarꝝ malarũq; rerꝝ prouidẽtia: itel

ligētia ⁊ meōria. Ex iusticia: ius suū vnicuiq₃ tribuēs: re
ligio: pietas: gratia: vindicatio: obsuātia: veritas ⁊ con
suetudo: cui⁹ vt⁹ Modestino attestāte: ē ipare: vetar: pu
nire: atq₃ pmittere. Ex magnanimitate metuēdi: audien
diq₃ magnificētia: fidētia: pacia: ⁊ pseuerātia. Ex tpan
tia expetēdaꝝ: aut fugiēdaꝝ reꝝ ɔtinētia: claemētia: ⁊
modistia. Scripser āt de oī hōestate panaeti⁹: Cicero: ⁊
Seneca. illic natae sunt sacratissime leges: iuris ⁊ recti
magistrae: cū qb⁹ vidē lȝ toti⁹ orbis iperia: q̄ q̄diu iusti
tiā tenuerūt: semp se i melius erexerūt: ea vo neglecta: fa
cile corruere. fremāt oēs lȝ dicā qd sentio. Est.n. nā le vt
iq̄t plini⁹ qd q̄sq₃ sit assecutus: id velit eē potissimū. Bi
bliothecas me hercle oium philosophoꝝ: vnus mihi vi
der duodeci tabulaꝝ libellus: si qs legū fōtes: ⁊ capita
viderit: ⁊ auctoritatis pōdere ⁊ vbertate vtilitatis supe
rare. Quaꝝ iuentores merito ferūt Moiseu: Cererem
phoroneū: solonē: ⁊ licurgū: apd Romanos vo Romu
lū Numam pōpiliū: Juliū Cesarē: q eas diligē: ⁊ ordia
re cōstituit: qd lōge post Justinianus effecit. Tertiū illd
phie corpus ē logica: sine rōnal: q certā dat viā rōneq₃
dicendi. Hȝ.n. ptes: grāmaticā: dialecticā: ⁊ rhetoricā:
Jn grāmatica vo: q circa ortographiā: syllabaꝝ q̄ tita
tē ⁊ vocabuli significationeȝ versat: claruit primus ari
starchus: ⁊ Apollonius. Jn iuentiōe vo lr̄aꝝ Radamā
thus Assyriā: Anubis Aegyptiaꝝ: Hercides phrigia
rū phenices: ⁊ palamedes graecaꝝ: Berosus ⁊ Carmē
ta latinaꝝ. Jn dialectica: que circa diuisionem diffini
tionem resolutionem inductioneȝ ⁊ sylogismū versatur:

claruit Zeno ⁊ Chrisippus: qui septuaginta volumina
in ea cōscripsit. Jn rhetorica: cuius pars: Metrica auc
tore Strabone: prior pcessit in lucē: claruit inter Heroi
cos Apollo: Elegos Calimacus: Satyros Lucilius: ia
bicos archilocus: Liricos pindarus. Altera aūt ē soluta
hac vt inquit Cicero cohortamur hac psuademus: hac
ɔsolamur afflictos: hac deducimus pterritos a timore:
hac gestientes ɔprimimus: hac cupiditates iracūdiasq₃
ɔstrigim⁹. Jn q carneades studij cupiditate ɔflagrās ci
bū sumere obliuescebat c⁹ tāta fuit eloquēdi uis: vt ɔ ea
dem re in contrarias partes differens eisdem auditori
bus persuaderet. Cuius autem artis antiquissimi scrip
tores Tysias: ⁊ Corax siculi fuisse tradūtur: ⁊ gorgias
cui statua aurea delphis posita est. Theologiam vltio
loco vt totius philosophiae custodem posuerunt: quem
admodum inducendo agmine cantus ⁊ fortissimus Cē
turio a tergo relinquitur: ⁊ in argumentationibus for
tissimas rationes et iam in fine locamus. Nanq₃ ⁊ prius
Trimegisti tempore: queȝ Orpheus secutus est: Orphe
um vero Aglophemus: Aglophemū autem pythagoras
⁊ pythagoraȝ philolaus diui platonis praeceptor atq₃
pphetaꝝ libris q̄s spū scō ɔstat eē dictatos: postea vo
p saluatorē nr̄ȝ velo obschuritatis amoto illuxit nobis
haec radiās disciplia: ɔ q̄ eo pauciora locut⁹ sū q̄ ē suo
splēdor illustrior: satisq₃ ɔstat huānas oēs trāscēdē disci
plinas. sit ergo scipio clar⁹ ille c⁹ ɔsilio atq₃ vtute. hāni
bal i aphricā rdit: atq₃ ex italia discedē coact⁹ ē glet alt
eximia laude aphrican⁹ q duas vrbes ro. impio isestissi

mas Carthaginē: Numantiāq; deleuit: anteponat' ol'b⁹ marius: qui bis Italiam ab obsidione liberauit futuris. Erit pfecto iter boꝝ laudes tāta doctissimoꝝ hoīuȝ gl'a: vt ab his pacis ornamenta retineant': ab ill' belli pi cula repellāt'. Inqb⁹ vo armis philopomenes: ⁊ pyrrh⁹ Hanibal ⁊ cesar claruerūt. Quare iā ad vos optimi iuuenes ingenuis morib⁹ ac pbitate isignes disciplinas in nūa viroꝝ mltitudie celebratas ꝯuertā quo me piter vobiscū exortādū suscipiā: vt alacri ac ꝓmpto aīo studijs icūbam⁹. Quis ē quē ad se nō alliciat? Quis adō dur⁹ ⁊ ferreus: vt boꝝ nō corripiat' amore? Quale in macedone Alexandro lr̄is pditū est q ad Aristotileȝ pceptorem rescribens malle se ait singulari doctrina: q̄ ptāte p̄stare. Legimus pythagorā Aegyptū: Persiā: Cretā: ⁊ Macedoniā: discendi desiderio paragrasse. Nos vero gymnasia: ⁊ doctoꝝ nostroꝝ lares eadem cā nō frequētabimus? Scimus Anaxagorā feruore discendi agros reliquisse q̄ optimos. Nos toros ⁊ focū nō relinq̄mus? Surgūt latrones media nocte ad hoīes occidēdos: nos veternosi ī lucē vsq; dormiem⁹? Fortis miles in arma ⁊ flāmas p gl'a ruit: nos labores nō magnos p tot ꝯmodis acquirendis eximiaq; gl'a formidabimus. Quid est qd̄ paupertate: aut senectute terreri possimus? Vl' qūo nobis Cleanteȝ ⁊ Zenonē ꝓponimus: qui noctu cibi gratia aquā hauriebāt: ⁊ die vn⁹ à Crisppo: alter ab antistbene instituebat': vl' Solonē: ⁊ Cathonē q se quotidie aliquid adiscentes: senes fieri dicebant. Ferueamus itaq; obsecro: iuuenes optimi ferueamus. imitemur que nō dixeri democritū: qui sponte sese luminibus priuauit: vt expeditiori aīo assequeret' disciplinā: sed satis sit sceuolā nostꝝ imitari: qui verā vitā: vigiliā eē asseuerat. Studia nanq; vt inqt Cicero adolescētiā agunt senectutē oblectant: secundas res ornant: aduers' ꝓfugiū ac solatiū praebēt: delectāt domi: nō īpediū foris: pnoctāt nobiscū: pegrinant': rusticant' bonaꝝ. n. artiū vt iqt Socrates imortal' ē possessio: quā bias pfugus dixit secū portare. Vos aūt excaelsi domini fauete: q̄so doctis viris: habete in precio eos: qui simul eruditi ⁊ boni sūt: pra esto sit vobis eoꝝ ꝯsiliū: qui vere sapiūt. beatas. n. vt ait plato fore ciuitates illas: atq; regna: quibus ꝯtigit a sapientib⁹ gubernari. Quod si feceritis quēadmodū semp ꝯsueuistis: pacatā a bello ciuili: trāquillā ab omni seditione hēbitis hanc rem. p. Pro qua Justiniano auctore qui ceciderūt imperpetuū p gloriā in coelis viuere intelligunt': vbi beati aeuo sempiterno fruant' dixi.

De Jesu xp̄i ortu: ⁊ Herodis crudelitate.

Augustus Cesar Reuerendi Patres imitatus. p. Serpionē: qui Carthagine noua obsessa: adultā eximia atq; praestanti pulchritudine virginē: a militib⁹ oblataȝ patriam: parentesq; percunctatus: quibus incorruptam inuiolatamq; maxio honore restituit: Cleopatrā Antonij vxorem: magnam Aegypti reginā: fama: ⁊ re alteram Calphurniam maximis ornamentis insignitam: vt in triumphum duceret: custodiri mandauit: eo quod eam spreuerit: immisso Aspide dicitur interempta.

Erat enim talis Cesar in obprobrium nostrorum tem-
porum dominorum: tante iusticie: continentie atq; cōstā-
tie: vt anno quadragesimo secundo pacatum atq; tran-
quillum: gloriosum atq; beatum totius orbis imperium
possideret. Sub quo christus hodie nasci nō dedignat͛
qui vt narrat Orosius eadem die mandauit ne quis se
dominum deinceps vocaret: atq; etiam vt omnium ho-
minum capita censu notarentur. Significans profecto
sedem Imperij: dominum prouinciarum coeli: maris ⁊
⁊ terre principem natum fore. Ob cuius ortum vt Eu-
sebius testatur: trans Tyberim de taberna meritoria
fons olei e terra manauit: atq; tota die amplissimo: lar-
gissimoq; riuo exundauit: prophetizans profecto vncti-
onem baptismatis omnibus Christianis esse in posteꝝ
obseruandam. O ineffabile ostentum: o miraculum me-
morie dignum sempiterna. Affuit etiaȝ maius aliquid
aliud: non Angelus ad pastores exclamans: Gloria in
excelsis deo: non stella ad Magos Apostolos: non au-
reus circulus soli assistens. Sed ⁊ circa sponsam Au-
gustam euenta eius digna memorantur: cui gallinam con-
spicui candoris sedenti. Aquila ex alto abierit in gremi-
um illesam: intrepideq; miranti accessit miraculum tenē-
tem rostro laureum ramum suis baccis onustum. Con-
seruari alitem: ⁊ sobolem iussere aruspices: ramūq; eum
seri: ac rite custodiri. Augurans quippe per gallinam
illaesam Virginem immaculatam. Malluit enim altis-
simus de suo ortu: ꝙ de virginis pudore dubitari. Te-

nere rostro laurenm ramum suis baccis onustum: hoc
est Iesum benedictum: fructum ventris sui. Quem cuȝ
Herodes audisset his diebus iurisditione sua natum
existimans Regnum dei commune cum hui⁹ mūdi po-
testatibus existere: ⁊ memor eorum: que dixerat Cesar
si violandum est ius regnandi causa violandum: pue-
ros omnes intra bimatum secundum tempus: quod ex
magis exquisierat: iussit interfici: vt adimpleretur: qđ
scriptum est per Hieremiam. Vox in Rama audita ē
ploratus ⁊ vlulatus Rachel plorans filios suos: inter
quos ⁊ ꝓprius filius: quem vnice diligebat: cum alijs ī-
terficitur. Quod cum audisset Augustus: sciens Leo-
num feritates inter se non dimicare: Serpentū morsus
non petere serpentes: ne maris quidē belluas: ac pisces
nisi in diuersa genera seuire: cunctaq; bruta in suo gene-
re ꝓbe degere: ait: Melius est Herodis porcuȝ esse: ꝙ
filium. Ex quo Ioseph vt infantis pater ab angelo mo-
nitus: ipsum ⁊ matrem transtulit in Aegyptum: vbi vt
ait Hieronymus deorum omniuȝ simulachra cessarūt
⁊ mors quorundam demonum ex vaticinio prophete
subsecuta est dicentis. Leuem nubem conscendet: ⁊ mo-
uebuntur simulachra Aegypti ob eius conspectum: ⁊
cor Aegypti in eius medio tabescet. O ceca igitur stul-
te emulationis impietas: quae perturbandum diuinuȝ
consilium tanto cruore putauit ignorans dominum mū-
di temporale non querere Regnum: qui prestat eternū
Qui enim voluntate natus est: arbitrij sui potestate mo-

rictur. Contra quez non valuere potestates: astutie atq̃
diuitiae. Scriptum est enim: non est sapientia: non est
prudentia contra dominum. Quamobrem quanta sit
inanis: ⁊ fallax huius mundi miseria: solus puer cuncto
rum creator hodie fatetur. Qui non in preciositate pan
norū: non in obsequia exibentium multitudine non in
thalamo picto: non in lecto eburneo: sed nudus pro tha
lamo stabulum: pro lecto foeuum: pro famulis bouem:
⁊ asinum habere voluit: Heu dementiam ex his initijs
existimantiū ad superbiā se genitos: qb⁹ nō aliō nature
spōte q̃ flere datū ē. Mox crescēte aetate. Luxuria: am
bitio: auaritia: immensa viuendi cupido: superstitio: se
pulturae cura etiam post se de futuro. Itaq̃ multi exti
tere: qui non nasci optimum causerent: aut vt infantes:
q̃ ocissime pro domino nostro Jesu christo aboleri.
Quem Josephus ille Hebreus litteris graccis histori
am iudaicam conscribens: profitetur dicens. Fuit autē
imperante Tyberio Jesus sapiens vir: Si tamen virū
eum nominare fas est: quem accusatione primorum no
strae gentis virorum pilatus crucifixit. Qui apparuit
tertio die iterum viuus: secundum quod diuinitus insp
rati prophetet: vel haec: vel alia de eo innumera mira
cula futura esse praedixerant. Quantomagis nos decet
genus electum: gentem sanctam: christianos appellatos
hodiernum christi natale celebrare: quod angeli cantat:
sancti exultant: sterilis clamat: vidua prophetizat: Sy
meon senex exportat: Joseph cogitat: Maria mater re

clinat: bos cognoscit: Stell[…]demonstrat: Magus vero
adorat. Quod si idem constantini pietate ducti facim⁹
qui trium milium innocentium mortez contra ꝓpriā sa
lutem negauit dicens. bene ergo omnium aduersantium
poterimus esse victores: si a sola pietate vincamur. Nā
vicisse extraneas nationes bellatorum virtus est popu
lorum vincere autem vicia ⁊ peccata: virtus est morum
Nō veremur: quod Acreonti poete acino vue passe: aut
fabio praetori in lactis austu vno pilo euenisse: litteraꝝ
monumentis ꝓditum est. Is enim profecto vitā aequa
lance pēsitabit: qui semper fragilitatis humane: nō He
rodiane crudelitatis: dei misericordia ductus: memor
fuerit. Dixi.

De sacrarum legum iusticia.

On eram nescius reuerendi Patres vosq̃ spec
tatissimi viri: magno ingenio: exquisita doctri
na: summa eloquentia opus esse ei: qui praeclaram ali
quam disciplinam meritis laudibus ꝓsequi vellet. Cuꝫ
vero mea me imbecillitas terreret: ⁊ modica indicendo
exercitatio: pretermissem equidem intanto doctissimo
rum hominum coetu: de sacrarum legum iusticia verba
facere: ne forsan huius amplissimi loci auctoritatate ve
nerando vestro conspectu aut rei grauitate indignum
aliquod me effari contingeret. Verum quoniam necessi
tas ipsa ⁊ maiorum ꝓbata consuetudo: me ad id mun⁹

subeundū compellit: vestra erga omnes humanitate: ac
singulari in me beniuolentia fretus: veniam assecutuꝝ
me esse ↄfido. Vepꝝ cū hac de re a dissertissimis viris
sit saepe numero grauissimis orationibus ptractatum:
video mihi habenas supprimendas: ⁊ cursim potius at
tingenda ꝗdam: ꝙ longiori serie explicanda. Hanc non
īmerito philosophoꝝ maximus plato vnam prae caete
ris necessariā ostēdit in his libris quos diuine de re. p.
edidit haec nimiꝝ pbis ꝑmia: iprobis poenā iniūgēs: dū
suū cuiq; tribuit: efficit ꝑfecto: vt ea seruata quietissime
viuat humanū genus. Hoc itaq; ꝑfulgidū sidꝰ leges nr̄e
cōtinēt: hāc declarāt: ad hāc seruandā ↄstitutae sūt. Si
ne quibus quis nō intelligit vagos hoīes atq; siluestres
feraꝝ ritu i mōtibꝰ vitā fuisse ducturos: nisi quis ꝑstan
ti ingenio: nec vulgari eos legibus ad mitiorē vitā rede
gisset? Ac ne longius exempla petant̄: Italia ipsa orbis
decus: vt apud priscaꝝ rerū incorruptos scriptores lec
tum est: olim montanos homines collibus dispersos ha
buit inter siluas: ⁊ mōtiū cōcaua saxa latitātes. Vepꝝ sa
turnus e Creta fugiens atq; a Jano tūc in Italia regnā
te susceptus hospitio: primus Italis leges dedit: que
tanto vsu extitere: vt mox relictis lustris oppida conde
rent: ciuilem vitam agere inciperent. Cuius quidem rei
habundantissimnm fructum tulit: post mortem diuinos
honores assecutus. Neq; enim putauerunt fieri posse: vt
tā salubre iuentū ab homine iudagari potuisset. Quid
de orpheo loquar? qui cum thraces eadē feritate oꝑ ꝑs

sos ad ciuilem vitam legibus datis euocasset: ob admi
rationem tante rei dictus est siluas ac montium rupes
trahere. Quod ꝑfecto vt Flaccus iterpretat̄ nihil aliud
significat: ꝙ feros ⁊ duros homines ad mansuetiorem
vitam retraxisse. Nō immerito itaq; leges ipsas deoruꝫ
domum dixit esse demosthenes. Atq; omnes veteres le
gum cōditores in deos suaꝝ constitutionū ꝑcepta retu
lerūt veluti Zoroaster qui bactrianis: ac persis leges de
dit i Oromasi: quē deū oriēs potissimū coluit suas leges
attribuit. At. Trimegistꝰ Hermes: q Aegyptioꝝ institu
ta edidit Mercurio ascripsit. Minos Cretensis in Iouē
Lycurgus Lacedemonius in Apollinem: Draco ⁊ solō
Athenienses in Mineruam Numa pompilius Rex ro
manus in Egeriam Nimpham: Moyses Hebreus re
ctissime in patrem: ⁊ totius nature deum: leges suas re
tulerunt. Finis nō erit: si animo indulgere: atq; per singu
la euagari mihi libuerit. Sed quoniam fortasse incul
tus sermo auditorum patientia abutitur: vnum dumta
xat paucissimis verbis addendum censui: Haec profe
cto sacrarum legum disciplina ad dei prudentiam ine
fabilem maxime videtur accedere: qui quadam ineuita
bili lege: atq; causarum connexa serie cuncta moderat̄.
Eo enim quantū nostra imbecillitas passa est: humana
rum se erexit ingenium vt salubribus institutis res. p.
formarent: quasi ad siderei regiminis imitationem. Quā
quis vnq̄ merito admiret̄? Quis illius amplitudinem
vbis ↄsequat̄? Hec ē vere regiā disciplina q̄ prīcipātes
decꝫ: atq; exornat: Oēs culmie celso isignes: aut gn̄is aut

dignitatis hac plurimum excoluntur: si habuerint. Si vero carent: iuris prudentium consiliis egeant: necesse est. Humiles autem viros sic extollit vt sola ex omnibus imperio eos dignissimos reddat. Atq; docti iurisconsulti domus totius ciuitatis quasi diuinum oraculum esse existimet. Hinc amicorum copia: hinc opes: hic immortalis gloria vberrime praestari cõsueuit. Itaq; cum essem in Pythagore biuio constitutus: ac diligendam mihi vite normam intelligerem hanc potissimum quasi berillãte normam ... prefulgidam margaritam: delegi facultatem. In qua quidem omnes euigilauerunt cure mee summis vigiliis labore indefesso huic insudandum censuiomibus iuuẽtae praetermissis illecebris: huic vni me addixi: atq; ad iudicaui: quam summo studio sectarer non modo in patria: quae quidem gymnasii gloria plurimum floret: verum et alia diuersa loca licet ob exilium coacte fuit non sine summo incommodo: ac meorum dispendio incolendã. Vix nunc demum id videbar assecutus: vt tante disciplinę auditor non inhabilis esse inciperem: impulsus sũ ad lauream doctoratus petendam his temporibus accedere. Nam si necessitas ipsa vt aiunt sit optimum calcar et stimulum ad virtutem: est tamen nihilominus fructus laudis: et glorie. Quem ego agricola expectãs pretiosum patiẽter tollerabo: donec accipiam a vobis veluti sacro pontificii: et cesaris cõsistorio supplex peto: vt vestra auctoritate decoratus: muneribus exoptatis nõ tam meis meritis: q̃ vestra humanitate: et gratia perfrui: atq; laetari possim. Dabitur igit̃ opera: vt ego coeteriq;: qui hoc virtutũ genere p̃stare cupiũt: nõ mõ ñ improbent̃: vt iacẽant vex ẽt efferant̃: vt excellant. Dixi:

De eloquentie gloria.

I vllo vnq̃ tempore aliquã dicendi vi: aliq̃d elegantiae aut oritoriae facultatis desideraui optimi. Patres id nunc vel maxime ab immortali deo exoptandum fuit: cũ in cõspectu hominũ doctissimorum: qui totius eloquentie culmina et luminaria iudicãtur: mihi de p̃clarissimis est ipsius laudibus disserẽdum. Vereorq; pfecto ne mihi vsu veniat: quod miloni Crotaniate cõtigisse testat̃ ãtiquitas: qui supra vires robur aggressus miserabiliter collisus est. Existimassem itaq; satius mihi cõducere: p̃clarum aliquem virum diligẽter audire contionantem: q̃ mihi hoc oneris imponere. Sed cum conspectus vester praese ferat nõ minus humanitatis: q̃ doctrine: eeffecerunt assidue Magnifici nostri rectoris voces: q̃ ad hoc munus impulerunt: vt facile sperarẽ veniam: si quid minus cõposite: minusue cõcinne dixero. Quare vos omnes obtestor: vt solita in me facilitate: ac benignitate vti libeat: dũ vel breuissime de ipsius eloquentie gloria aliqua perstrinxero. Iam vero domina rex vt vos soletis dicere eloquẽdi vis q̃ p̃clara q̃q; diuina? Quae primũ efficit: vt ea quae ignoram⁹ discere: et ea: q̃ scimus alios docere possimus: deinde hac cohortamur: hac persuademus: hac consolamur afflictos hac deducimus pterritos a timore: hac gestientes cõprimimus: hac cupiditates: iracũdiasq; cõstringimus. Hic

rex omniū princeps: fabricatorq; mūdi: nullo magis bo
minem separauit a coeteris: quae quidem mortalia sūt:
animalibus: q̄ dicendi facultate. Et pfecto si recte ppē
dere velimus: cognoscemus nō modicum per eloquētes
viros humano generi adiumentum esse collatum. Nam
nec antiquissimi illi vrbium conditores sine summa elo
quentia vagos homines in ciuitates cogere: nec veteres
legum latores sine maxima orandi vi: vt se homines ad
seueritatem iuris astringerent cōsequi potuerunt. Quos
quidem poete rupium: ⁊ siluarum Tigrium: Leonumq;
cōmotores appellauerunt. Apud priscos enim illos agre
stes homines tante admirationi fuerunt eloquentes vi
ri: vt viuentes reges cōstituerent: mortuos adorarent.
Quin ⁊ minos: qui sua eloquentia Cretenses ad politi
cam vitam formauit: tante venerationi fuit: vt mortuū
ad inferorꝫ animas regendas profectum esse existima
rent. Sed ne veterrima commemorando sim lōgior mul
tis in rebus apud athenienses: ⁊ romanos quoq; eloquē
tes viri rei.p. mirum in modū pfuerunt. Nam cum ex in
finita hominū multitudine xerxes graeciam inuasisset:
Themistoclis oratione commoti atheniēses relicta vr
be naues conscenderunt atq; apud salaminam insulam
maxima strage persas cecidere: Quid demosthenes nō
ne oratione sua diu cōtra Macedonū impetū. Graecie
libertatem tutatus est: dū assiduis orōnibus dormitā
tes Atheniēses ad bellum gerendum excitat. Apud ro
manos autem cū pyrrhus Epirotarū rex ad deformē

pacem componendam senatū inclinasset appij: claudij
ceci orationeq id fieri phibuit: Romane rei.p. digni
nitas cōseruata est. Quantum vero diuina. M. Tullij
eloquentia profuerit: cum ⁊ perditam Catilinae audaci
am fregit: aut. M. Antonium iura subuertentem: vrbe
expulit: locuples nobis testis est omnium eorum tempo
rum historia. Age vero: ⁊ apud exercitum q̄tum semp
valuit Cesar eloquens Imperator: qui saepe numero i
clinatam aciem a metu frequenter reuocauit: ⁊ praeliū
ineuntibus militibus: laudem vitae praeponendam eē
crebro persuaserit. Et q̄q̄ fortasse quidam naturae bo
no: etiam sine ea claruerunt: tamen cum ad optimā na
turam vis quaedam eius discipline accesserit: tum de
mum praeclarum quiddam: ac singulare solet elucescē
Quale in aphricano illo superiori: ⁊ emiliano extitisse
testantur historiae. Quorum vterq; doctrina excult⁹ nō
armis magis q̄ eloquentia floruit Quae ita disciplinas
omnes perpolit: ⁊ illustrat vt sine ea rudes ⁊ agrestes
videant̄. In quibus ille se plurimum profecisse sciat vt
Quintilian⁹ ait cui haec eloquendi vis valde placebit.
Non vtar vobis cum pluribus patres optimi: ne vestre
videar diligentie diffidere qui iam diu inter excaellos
Italiae Oratores ab omnibus nostrae etatis iudicati
⁊ benemerito estis. Sic enim huius foelicissime vrbis
decus: atq; ornamentum vobis vero fructum. immorta
litatemq; comparastis. Dixi.

De laudibus magnifici Jacobi Rectoris coram legato perusino.

Optarem reuerendissime domine. id mihi ingenium: eam dicendi facultatē esse: quo reꝝ explicandaꝝ excellētie mea responderet oratio: ac digna tantoꝝ viroꝝ auribus iudicaret̃. In his.n. de quibus verba facturi sumus: tantus est splēdor: tanta glīa vt Ciceronis: aut demosthenis eloquentiam postularēt. Si vero de auditoꝝ praestantia loquimur: vt coeteros praetermittam viros amplissimos: quos video huic coetui interesse quid potest et generis claritate: et animo virtutibus decorato reuerendissima domiatione tua esse illustrius? cuius antiquissima sabelloꝝ familia a vetustis sabinoꝝ populis: et rege Tatio orta: tot gloriosis bellorum: ducibus Romane ecclesiae Pontificibus Maximis: sapientissimis ac prestantissimis viris assidue floruit: et nūc vt de caeteris sileam inclytis eius fratribus: seu duobus belli fulminibus potissimū illustrat̃. Dominationis vero illius in consiliis capiendis prudentiam: ingenium perspicax: in eloquendo suauitatem: seueritatem in iniquos: in bonos mansuetudinem in repugnantes inuictum animi robur: in rebus omnibus equitatem: integritatemque singularem: quis est qui non summis laudibus prosequat̃? Ego certe cum ipsam acrius intueor: quasi fabium quendam maximū aut. M. Curiū: aut Corneliū Aphricanū videre sane videor. Quare apud tātā excellētiā: tā acre iudicium: nihil nisi artificio absolutū: dili-

gētia pfectū afferri oportere nō negauerī. Uerū ꝗ me recreat ipse iucūdissimus reuerēdissime dñationis tuae cōspectus q mihi inauditā quādā facilitatē preseferre vidētur. atq illud me nō mediocriter ꝯfirmat q ea nobis cā oblata ē: in qua nemo nō copiosius eē pōt. Dicendū ē.n. mihi de magnifici noui Rectoris nostri Jacobi Palatini Comitis animi ꝟtutib9 eximiis: et genere excaelso. Quē qdē animi bona a dō decorauere: vt ab ieūte aetate q̄si xenophontius Hercules ꝟtutē ducē oī mēte et studio secut9: voluptatis illecebras: et quasi retia: qb9 plerique adolescētes capiunt̃ ita refugerit: vt miꝝ i modū senilē in rebus cūctis grauitatē et ꝑstiterit semp et ꝑstz. Cū vo vt ē ingenio subli se ad res altissimas genitū ꝯspicerz ne fas putauit: si ad rē aliquā egregiā: animū nō applicaret. Itaq cū existimasset litteras ad vitā imortalium ꝓprie accedere: elegit: quā sectaret̃ quasi berillū ac ꝑfulgidā margaritā. legalē facultatē. In qua vt. M. Tulliū sequar difficilior ē exit9 ac mod9 ꝙ copia in dicēdo. In qua qtū ipsa sua magnificentia ꝓfecerit ēt viri doctissimi admirari solēt: vt n̄ imerito vel sola doctrina huius gymnasii princeps sit iudicatus. Sed his accedūt ꝓclara ꝯplura. Inter caetera.n. tāta ē orōnis eius suauitas vt possit lenire tigros rapidosq. Leones saxa mouere sono. Si vero de māsuetudine: et huānitate loquimur his ꝟtutib9 a dō insignit̃: vt vel imanis barbaros sibi deuincire possit. Quid de pietate in suos: ac obſuātia? Quid de singulari prudentia moderatione magni ani

mi magnitudie: fide ɔstātia loquar: q̃ si singula merito
explicari deberēt: volumē nō mediocre ɔficerēt. De opi
bus vero ⁊ āplissimo eius patrimonio nihil attinet dicē
cū ipsa liberalitas hoc q̃ plurimis notū fecerit. Sed iā
temporis breuitate admoneor: vt ad splēdorē generis ipsi
us me ɔuertā. In quo quidē vndiq̃ mihi se offert ñ vni
us oratiūculae argumētū: s tāta copia: tāta vbertas rerum
vt difficilius sit terminare q̃ incipe orōe; . Quō vl' vno
solo foelicis meōriae Nycolao Pōtifice Maximo eius
Magnificentie ɔiūct' ⁊ affinis abūde illustrari pōt: sua
uitas morum integritatis speculū: sciae diuinae: huāneq; ex
emplar egregiū qui igenij acumie: solertia: magnanimi
tate: doctrina: totius excellentia virtutis culmē fortissi-
mū romane ecclesie existimari potuit. Qui ñ dicā Ita
lie: nō Christiano populo: sed huāno generi q̃ vtil' fuerit
nemo ignorat. Nulli' igeniū: nulli' doctrina: nulla vis:
nulla copia hui' pōtificis celsitudinē merito decorauit.
Hic cū a foelice ātipapa dei ecclesia turbaret: legatus
missus eo rē redegit vt foelix ipse se pontificatu abdica
caret: In q̃ qdē ei' diuinū ingeniū habūde intelligi po
tuit: cū tātā rē tā breui: tā foelici exitu supra spem oium
terminauerit. Cū deinde sedē petri merito cōscendiss;: ⁊
iplicatos bello principes sua prudentia ⁊ admonitiōis
suauitate: ad trāquilla reduxit: vt intestinis afflictata ca
lamitatibus Italia: benignum quoddā ⁊ pacificū sidus
sibi afulsisse pfiteret. Et quod inter gloriosas res ei'
gestas nō vltimū iudicauerim: bonarum artiū studia: q̃ pe
ne interierant: maxime excitauit: atq; erexit. Neq; id mi

rum. Nam cū Nycolaus ipse omni doctrina laude mi
rum in modū illustraret: adeo doctos homines dilexit:
honore ⁊ fortunis fouit: vt benignissimus litteratorum pa
rens pdicaret. His igit tā excels ortū maiorib' reuerē
dissime dñe: tantis ceu sideribus exornatū Magnificum
nouum rectorē nostrum: de quo quidem dubitari potest:
plus ne decoris a maioribus acceperit an illis addide-
rit: existimauimus fauste: feliciterq; nostro gymnasio
pfuturum: qui ⁊ animi ⁊ corporis ⁊ fortunae bonis pluri
mū clareret: generis vero lumine ad res maximas inci-
taret: vt hoc bono duce suffultis: ad bonas artes iter
pateret. Cuius magnanimitatem: quae ex ante gestis op
time cōmendatur: idoneam ad talem fore dignitatem cō
fidentes elegim'. Quē reuerendissima dñatio tua: iuxta
illud diuinum. Quodcunq; ligaueris erit ligatū: Recto
rem ⁊ principem nostre academie vt solet accipiat: ⁊ cō
firmet ad laudem dei.

Impressum Senis per Johannem ⁊ Henricum
Almanicos.

Impressor ad lectorem

Surreptum auctori cupida lege mente libellum:
Dulciloquum redolet qui Ciceronis opus.
Sic tibi iuris opus nolenti fere claudi
Flauius arripuit: plurima dona ferēs
Utile lectori nos tantum poscimus vnum.
Hunc emat: aere potest multa parare breui:

LIBER YSIDORI CONTRA IVDEOS

Omine & dilecte sorori florentie: Ysidorus quedã que diuersis tẽporibus ĩ ueteris testamenti libris pnuntiata de natiuitate dñi, & saluatoris nostri secundũ diuinitatẽ; uel de incorpatiõe eius: de passioneq; & morte. siue de resurrectione, regno, atq; iudicio p uiribus sciẽcie mee ex innumerabilibus pauca pferẽda putaui. que & pphãrum auctoritatibus fidei graciã fremẽt. & ĩ fidei peritiam approbẽt, Hec ergo sancta soror te petẽte ob edificationẽ studii tui tibi dictaui: ut q̃ cõsorte pfruor sanguine coheredẽ faciã & mei laboris, Incipiamus ergo de eius natiuitate qui ẽ ante secula a patre genitus,

Qz xps est dei filius a deo pre genitus.

Iudei nepharia credulitate xpm abnegãtes dei filium impii duri corde pphetis ueteribus increduli nobis obtrusi aduẽtũ christi malunt ignorare quã credere. quem enim uentur acci piũt uenisse iam nolũt. quem resurrecturum legunt: resurrexisse non credũt. sed ideo ista non intelligere se fingunt quia sacrilegio sic hec impleta esse non cognoscunt. Hii ergo querunt a nobis dicentes. Eum xpm quem colitis esse dei

filiū predicatis quibus talia respōdemus. Ideo christū filium dei esse credimus: quia genitum illum ab omīpotente patre esse credimus ipso testante. Tecum pricipium in die uirtutis tue in splendoribus sanctoꝝ ex utero ante luciferꝝ genui te. Ex utero itaqꝫ id est ex illa intima & incomprehēsibili patris substantia: siue ex illo diuino atqꝫ immēso paterni pectoris archano quo pater gēitor de corde bonū eructat uerbū sicut ip̄e als ait eructauit cor meū uerbū bonū siquidem & ip̄e pater sic dicit ad christum: fili us meus es tu ego hodie genui te. Nam & ibi addit᷑: pete a me & dabo tibi gentes hereditatē tuam & possessionem tuā termios terre: quod neqꝫ dicendum Dauid: neqꝫ genti hebreorum concessum est: nisi tantummodo christo cuius nomē per omnes gētes est diffusū: cui & reges obediūt & gentes seruiūt: sicut de eo scriptum est: adorabunt eum omnes reges omnes gētes seruiēt ei. Item Salamon. Cum patris mei mis teriū natiuitatis xp̄i secūdū deitatē uellem ag noscere: hiis uerbis intonat in prouerbiis. xxx .c. dicens. Quis ascendit in celum: aut quis de scendit᷑ quis conclusit aquas quasi in uestimē to᷑ quis suscitauit omnes termios terre᷑ quod nomen est eius: aut qđ filii eius᷑ Si nostis hūc filiū dei i Danielē .iii.c. Rex ille impius dixit

Ecce ego uideo uiros quatuor solutos & ambu lantes in medio ignis & nihil corruptionis in eis est: & species quarti similis est filio dei: quē fideliter credimus: nec ullatēus dubitamus do minū saluatorem. Sed obiicit᷑ quod in Danie le. Iste filus dei superius esse angelus dicit᷑. Sic enim ꝓpheta Malachias. iii. c. ait de ip̄o ueniet ad templū sanctū suum dn̄ator quē uos q̄ritis & angelus testamēti quem uos uultis. xp̄s eni in eo qa a patre genitus est filius dei uocat᷑: in eo uero ꝙ sepe a patre missus ad ānūtiandum patribus legit᷑: angelus nominat᷑: de quo & ip se pater ad legislatorē Moysen. Exo. xxiii. ꝓtes tat᷑ dicens. Ecce ego mitto āgelum meum qui p̄cedat & custodiat te in uia & introducat te in locum quem paraui: obserua eū & audi uocem eius: ne contēpnendum putes ꝙ non dimittet cū peccaueris: & est nomē meum in illo: qs est ergo iste angelus᷑ cui deus: est potestas sua: & nomen aliquod: potestas angelica hoc nephas est credere: quis eni in nubibus equabit᷑ dn̄o. p̄s. aut qs similis dn̄o in filiis dei. Qui eni nō eq̄bit᷑ natura nō potest adeq̄ri & nomine. Ipse eni est filius qui semp a patre missus uisibiliter apparebat hoibus. Ex ipsa ergo missione recte angelus nūcupat᷑. Ysaias aūt ultio. Filiū a deo genitū cōfirmās ita ānūctiat. Vox dn̄i reddētis

tribulationē inimicis ſuis ipīs uidelicet qui nō crediderūt iudeis anteq̄ parturiret peperit & āte q̄ ueniret partus eis peperit maſculū.ac ſi aperte diceret anteq̄ xp̄m uirgo parturiret in carne ge nuit filiū pater indiuinitate.Et āteq̄ tempus uir ginis pariēdi ueniret:genuit eū pater ſine tēpore Vnde inferius ait.Quis audiuit unquā tale:aut qs uidit huic ſimilem:Reuera:quia nihil tale ī oibus accidit:aut cuipiā ſimile:& poſt hec ſub iūgit.Nunqd ego qui alios parere facio ego nō pariam dicit dn̄s.Quibus oībus teſtimoniis co gendus ē infidelis ut eligat ſibi de duobus unū aut xp̄m filium dei credere:aut mēdaces putare ꝓphetas qui iſta concinunt.

Q sine tempore ieffabiliter chriſtus a patre ab eterno genitus eſt.

Q ſi queritur quando: uel quo modo pater filium genuerit.Reſpondetᷣ cui queritᷣ. Tēpus quo ſit dei filius genitus dū ſit natiuitatis eter nus ſicut ſcriptū eſt de eo per Micheam.v.c. E greſſus eius a ꝑncipio a diebus eternitatis.& ite rū Dauid.ante ſolem ꝑmanet nomē eius & āte lunā ſedes eius a principio a diebus eternitatis. Sed pater eundē ante luciferꝝ:id ē āte om̄ia tem pora genuiſſe teſtatᷣ ſicut ipſe filius dei uerbum uirtus & ſapientia de ſua natiuitate cōfirmat. dicēs ꝓuerbiorū .viii. Nec dum abyſſi erāt & ego iam cōcepta eram:nec dum fontes aquaꝝ eruperāt:nec dū mōteſ graui mole ꝯſtiterāt añ colles ego parturiebar: adhuc terrā nō fecerat & flumia & cardines orbis terre .quando pre parabat cœlos aderam. quando appendebat fundamenta terre cum eo enim cuncta cōpo nens. Tali igitur autoritate ante omnia ſecu la filius a patre genitus eſſe declaratur. quan do cum patre eſſe noſcūtur cuncta per illum creata. Illud etiam denuo ſcire quem quan do ipſe idem ſit genitus dum ſacra natiuitate eius archana nec apoſtoluſ didicit nec ꝓphe ta cōperit:nec angelus ſciuit:nec creatura cog nouit.Yſaia teſtante qui ait.liii.ca. In humili tate iudicium eius ſublatum eſt generationē eius quis enarrabit.Et idcirco ſi eius natiuitas a propheta non poteſt enarrari quis profite bitur noſſe quando potuit a patre filius gene rari.Hinc eſt illud in li.Iob.Sapientia dei pa tris.unde inuenies Latet ab oculis hominum et a uolucribus cœli abſconſa eſt .ideſt etiam ipſis angelis incognita. Item ibi radix ſapien tie cui reuelata eſt. ideſt origo.ſ.filii dei.ſed ſi gignendi filii querens rationem dicens. Fili

us non nisi ex duobus nascitur habeat inquã huiusmodi genus ortũ conditio caduca mor talium. Christus enim ex patre ita emicuit ue lut splendor a lumine. uelut uerbum ab ore. uelut sapientia ex corde.

3 Qꝛ xp̃us sit uerus deus & dominus.

Sed hunc isti xp̃m non reputant esse deũ eo ꝙ in montẽ Synai audierunt uocem do mini intonantis: Audi israhel inquit Domi nus deus tuus unus est. Et iterũ. Ego sum de us & preter me non est alius. Et illud. Ego do minus & non mutor: gloriam meam alteri non dabo. Cum ergo legunt perfidie errore cecati xp̃m deum esse nõ credunt. Ergo agno scant proinde illis eo tempore ea predicta fu isse ne forte a ueritate fidei recedentes in mul tos fictos deos transissent atq; ydola gentili tatis colerent quod etiam fecerunt. Nam spe cialiter xp̃i testimonium prophetarũ apparet esse deum ut cũ dicit̃ ĩ psal. Sedes tua deus in seculum seculi uirga equitatis & uirga regni tui. Dilexisti iusticiã & odisti iniq̃tatẽ ꝓpte rea unxit te deus deus tuus oleo leticie pre cõ sortibus tuis. Quis est ergo iste deus unctus a deo? respõdeãt nobis iudei. Ecce deus a deo unctus dicit̃ et uerticem xp̃us ipsa unctione declarat̃ cum deus unctus insinuatur. Cum enim audis deum unctũ intellige xp̃m. Chri stus enim a crismate idest ab unctione uocat̃ Hũc xp̃m sub persona ciri p Ysayam .xlv. pa tet deum & dñm ita testat̃ dicens. xp̃o me ci ro cuius app̃hendi dexteram & subiciam an te faciem eius gentes & dorsa regum uertam & aperiam ante eum ianuas & porte nõ clau dentur. Ego ante te ibo & gloriosos terre hu miliabo portas ereas conteram & uetes ferre os cõfringam & dabo tibi thesauros abscon ditos & archana secretorum ut scias quia ego dominus qui inuoco nomen tuum deus isra hel. in persona enĩ ciri xp̃s est ꝓphetatus cui subiugate sunt gentes & regna in fide ꝓspera q̃a nullus in regno israhel cirus dictus est ꝙ si de ciro persarum rege quis hæc crediderit absurdum & prophanum esse cognoscas ut hõ ipius & ydolatrie deditus xp̃s deus & dñs nũcuparet̃. Audiat adhuc ĩcredulus si xp̃us dñs nõ est dicat nũc quẽ sit affatus ĩ Geñ. cũ diceret faciamus hoĩem ad imaginẽ & siĩitudi nẽ nr̃am sic enĩ subiũgit & creauit deus homi nẽ ad imaginẽ suã ad ymaginẽ dei creauit illũ

Querat ergo quis deus creauit aut ad cuius ymaginem condidit quem creauit ꝗ ſi reſpõdeant ad angelorum. Nunquid angelus equalem habet cum deo ymaginem dum multũ diſtat ymago creaturæ ab eo qui creauit. Aut nunquid angelus cum deo potuit facere hominem. quod ita extimare magna dementia eſt. Cum ergo dicitur ita ad cuiuſ ymaginem homo creat᷑ niſi ad eius cuius pſona & ymago una cum deo eſt et unicum nomen diuinitatis eſt. Adde aliũ adhuc ſi xp̄us dominus non eſt quis dominus pluit ignem a dño in ſodomis. Sic enim ait in Geneſi. et pluit dominus ſuper ſodomam et Gomorrã ſulphur & ignem a domino qua ſententia nemo dubitat ſecundam eſſe perſonam. Nam quis eſt ille dominus a dño. niſi proculdubio filius a patre qui ſemper ab eodem patre miſſus deſcendere ſolitus eſt aſcẽdere. quo teſtimonio deitatis & diſtinctio ſeu diſtractio perſonarũ patris & filii luce clarius demonſtrat᷑. Si xp̄s dñs nõ eſt de quo dicit Dauid in pſalmo. Dixit dñs dño meo ſede a dextris meis. Donec ponã inimicos tuos ſcabellũ pedũ tuorũ. quedum idem chriſtus ſecundum carnem ſit filius Dauid in ſpũ tamen dñs eius & deus eſt ſi

xp̄us dñs non eſt deus querant Dauid in. li. ii. regum Dixit uir cui cõſtitutam de xp̄o de Iacob Egregius pſalmiſta Iſrahel ſpiritus domini locutus eſt per me & ſermo eius per linguam meam Si xp̄us dñs non eſt quis eſt ille dñſ exercituũ q a dño exercituũ poſt glãm mittitur Ipſo dicente in Zacharia. ii. Hæc dicit dominus exercituum poſt gloriam miſit me ad gẽtes que ſpoliauerunt nos qui enim tetigerit uos tanget pupillã oculi eius in uia Ecce leuabo manum meam ſuper eos & erit preda his qui ſeruiebant ſibi & cognoſcetis quia dominus exercituum miſit me. Age nũc cuius ſit hæc uox niſi ſaluatoris qua omnipotens deus a patre omnipotente miſſus eſſe teſtatur. Miſſus eſt autem ad gẽtes poſt gloriam diuinitatis quam habuit apud patrem quando idem ſaluator ſeipſum & formã ſerui accipiens factus eſt obediens uſq; ad mortem qui etiam ſequentibus loquit᷑ dominus Zacharie. ii. Lauda & letare filia ſyon quia etiam ego ueniã & habitabo in medio tui dicit dñs. Et applicabunt᷑ gẽtes mlte ad dñm ĩ die illa & erũt mihi ĩ pplm & hitabo ĩ medio tui & ſcieſ qa dñs exercituum miſit me ad te dic ergo quiſ ẽ iſte dñs exercituũ a dño miſſus.

Q filius eſt in patre & econuerſo.ſ.pater in filio xp̄o cum ſit unius eſſentiæ.

Sed contra hoc obicit pernitioſa iudeorū perfidia dicēs. Si pater deus & filius eſt. ergo duo dii ſunt & non eſt unus deus. Proinde ergo audite Yſayam. xlv. utramq; perſonā deū tenentem. Tu es deus & in te eſt deus filium declarauit ſed tamē ut eūdē p̄rem & filiū unū deū oſtēderet. ſubiecit nō eſt abſq; te deus uere deuſ abſconditus eſt deuſ Iſrahel. ſaluator alias quoq; unicum nomē patris & filii cōprobat ipſo patre ad legiſlatorem Moyſen ita teſtante Exodi. xxiii. Attende illi & ne inobediens ei fueris & eſt nomē meū in illo.

Q i deo ſunt tres pſone i unitate eſſentie.

Q uero tres perſonas patris & filii & ſpūs ſancti ſub unitate diuinitatis pnunctiamus. Audi Yſayam xlviii. Ego primus & ego nouiſſimus manus quoq; mea fundauit terrā & dextera mea mēſa eſt cœlos. Nō a pricipio locutus eſt in abſcondito: ſum ex tempore ante q̄ fierent ibi eram Et nunc dominus deus miſit me & ſpiritus eius qui mittit & tertia pſona eiuſdem dn̄i qui mittitur: ſicut eſt & illud Geneſi. In principio fecit deus cœlū & terrā & ſpiritus domini ferebat ſuper aquas In dei enim uocabulo patrem intellige. In principio cognoſce filium qui dicit in capite libri ſcriptum eſt de me in eo uero qui ſuperferebat aquis intellige ſpiritum ſanctū. Item in pſalmo Verbo domini cœli firmati ſūt & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. In pſona enī dn̄i patrē accipimus. In uerbo filiū credimus In ſpiritu oris eius ſpiritum ſanctum intelligimus. Quibus teſtimoniis & trinitatis numerus & cōmemoratio cooperationis oſtenditur. Cuius etiam trinitatis ſacramentum & Ageus propheta. ii. oſtendit ex perſona domini dicēs Spūs meus erit ī medio ueſtri ecce quod deus loquit ecce ſpiritus eius: poſt hæc De tertia perſona ideſt de filio ita ſubiecit qa ecce cōmouebo cœlū & terrā & ueniet deſideratus cunctis gentibus. Nam & cū dominus dicit faciamuſ hoīem ad imaginē & ſiſitudinē nr̄am ī eadē locutiōe ul opatione patēs cognitio trinitatis ē. Pater enī dicit filius facit Spūs uero ſāctus ea q̄ facta ſūt ſāctificatiōe ſua bn̄dicit. Itē cū dicit ip̄e deus ecce adā factus ē q̄ſi unus ex nobis in ip̄a plalitate pſonarum patet trinitatis miſteriū. hoc qdē de trinitate breuitati ſcā notauimuſ dū copioſiſſime pla ī uoluminibus ſcripturarum pandeant.

Q xp̄us filius dei homo factus est.

Hucusq; misterium natiuitatis christi secundum diuinitatem notauimus uel predixi mus. deinceps de corporali eius natiuitate di camus: manifestantes primum quia idem fili us dei propter nostram salutem incarnatus ē et homo factus. Sic enim de eo predicatᷣ Ysa ie. x. Paruulus inquit natus est nobis et filius datus est nobis et factus est principatus sup humeros eius & uocabitur nomen eius admi rabilis deus fortis pater futuri seculi princeps pacis. Paruulus enim xp̄us quia hic homo & natus est nobis nō sibi ꝙ deus homo factus est pro nobis profecit & ideo natus est nob. qs est datus nobis nisi dei filius et p̄ncipatus eius sup humeros eius siue quia crucē ipse ꝓ priis hūeris portauit siue quia titulū regni su per humeros et caput eius Pylatus scripsit. Erubescāt itaq; impii & agnoscant uocari de um filium spiritu natum per assumptionem corporis paruulum factum De cuius etiā na tiuitate ī psalmo Spiritus sanctus dicit. Pater nunquid syon dicet homo & homo factus ē in ea et ipse fundauit eam excelsus. Et ipse qui in ea natus est homo & altissimus nūcupa tus est. Homo: quia ipse in ea natus est humili mus. altissimus āt qa ip̄e fūdauit eā excelsus. de quo iterꝝ Ysaias. ii. c. ita. Quiescite ab hoīe cui us spiritus in naribus eius est: quia excelsus re putatus est iste: uerꝝ etiam quotiens impii om nē hanc ꝓphetiā de natiuitate xp̄i agnoscūt cō clusi dum non habeāt quid ꝓponant argumē tantᷣ dicentes: nec dum uenisse christū de quo hec omīa ex ore ꝓphetaꝝ ānūctiata sūt. Audi ant & Danielem quia etiam nō solum uēturū predicat christum: quod est cōueniens cum ce teris ꝓphetis: sed etiam tēpus aduētus eius ostē dit: & annos enumerat: & manifesta eius signa ꝓnunctiat. Sic enim ait ad eum angelus. ix. c. Daniel. Animaduerte sermonem & intellige uisionem: septuagīta ebdomade abreuiate sūt super populum tuum & super urbem sanctam tuam: ut consumetur preuaricatio & finem ac cipiat peccatum & deleatur iniquitas & aduca tur iusticia sempiterna & impleatᷣ uisio & pro phetia & ungatur sanctus sanctoꝝ. Que. s. sep tuaginta ebdomade si a tempore Danielis enu merentur proculdubio sanctus sanctorum q est christus olim uenisse cognosciᷣ. Ebdoma da nanq; in sacris eloquiis septem annis termi natur testāte domīo ad Moysen Leuitici. xxv.

Enumerabis ergo tibi ter septē ebdomadas an
norum id est.sepcies septenas:qui simul faciūt
annos.xlix. quadringentos nonagita.A tēpo
re itaqꝫ Danielis ꝓphete usqꝫ ad xp̄m plusq̄.c.
ebdomade numerāť.Ideo nanqꝫ natus est xp̄s
quando annūtiabat sermo ꝓpheticus:sed duri
tia cordis iudaici:quia ipsi xp̄m interemerunt
Inde eū adhuc uenisse nō crediderūt.& adhuc
ut plenius patefiat.Notandū ꝙ debemus com
putare a primo anno Darii usqꝫ ad aduentum
xp̄i.Darius regnauit.xviii.ānis.Archarius.vi.
Othus qui & Thirus.xxiiii.annis id est ante.
Alius Darius q & Melas.xxi. Alexander Ma
cedo.xii.post eum Sother ī alexandria.xxxv.
succedens.Filadelphus.xxxviii.post hūc Euer
geus.xxv. philopater.xvii. Epiphanes.xxiiii.
Alius Euergeus.xxvii.Cleopater.xx.& sex mē
sibus.Iteꝝ Cleopater Sother.xxviii.post Tho
lomeus.xxvii. Augustus.xiii. post Cleopatrē
Augustus.xliii.ānis:nā omnes anni Augusti
lv.Scimus.xl.anno imperii Augusti qui post
mortem Cleopage regnauit:natus ē christus
anno.xv.Probamus filiū dei dominum nostꝝ
Ihesum christum secundum carnem iam natū
fuisse. Sed adicit:cur natus ē:audiat ergo cām
Deus cum hominē fecisset summa beatitudine
productū,& diuine ymaginis decore honora

tum:posuit eum in paradiso.ut esset deo sub
iectus.& ceteris creaturis Prelatus,ille autem
rebellis effectus,concepta diuinitate:interdum
uiolauit preceptum.Quem proiectum deus
non occidit.sed exulem a paradiso fecit expec
tans:ut per penitentiam reuocari posset ad ue
niam. & cum ille non reuocaretur ad viam ue
ritatis: dedit ei legem per Moysem:ut uel per
ipsam reuerteretur ad amorem dei & ad ratio
nem iustitie,Sed cum nec hanc quidem contu
max & incredulus custodiret:uenit filius dei
& corpus humane fragilitatis assumpsit.ut dū
uideretur:sicqꝫ tandem mundus conuerteretur.
Omissisqꝫ demonum simulacris:reconciliareť
gratia conditoris,hec est causa natiuitatis xp̄i.
Nam & a principio mundi hominem deus ad
sui ymaginē de consilio fecit.eumqꝫ presentia
sui ex omnibus creaturis pulcherrime decora
uit.sciens ꝓfecto ꝙ futurus esset in corpore.&
ipsam ymaginē indueret:que ꝓxima deo facta ē
in mūdi creatione uel cōditione, Iam deinceps
seq̄mur debitū ordinem.et cuius demonstrata
est natiuitas,demonstreť genus et patria.

Incipiamus de eius nomie loqui.ꝙ christus
Iesus uocari debuit secundum scripturas.

Prima enim appellatio nominis Iesu inueni-
tur in figura domini nostri Iesu christi anua p-
dicta. Nam Auses quidam (qui Naue filius no-
minabatur) a Moyse Iesus cognominatur. Sic enim
post obitum moysi dux effectus obtinuit & no-
stram pmisse hereditatis distribuit mutatio no-
minis. quod significauit nisi qa defuncto Moyse
id est defuncta lege & legali precepto cessante dux
nobis domius Iesus xps erat futurus qui ad ter
ram nos celestis repromissionis per Iordanis flueta
id est per gratiam baptismi sanctificatos perduceret
omnibus uitiorum generibus expulsis/uel angelorum
hostibus effugatis.

De generatione christi secundum carnem quod
de semine Abrahe originem duxit.

Quod autem ex semine Abrahe futurus esset do-
minus Iesus xps his uerbis Abrahe. Primum facta
pmissio est a domio Genesis. xii. In semine inquit
tuo benedicentur omnes gentes id est in xpo.
de quo psal. ait: & benedicentur in eo omnes tri-
bus terre: omnes gentes magnificabunt eum. Audi
me Iacob & Israhel quoniam ego feci: ego sum dns
deus tuus pmus & nouissimus: & ea que uentura
sunt nouissima ego facio. Iterum ibi. Ego sum deus
qui te creaui & audiui & tenui dextera mea ut
unitatem patris & filii assignauit: adiecit domius

Ego testis uester dicit dominus deus & puer
meus quem elegi ut sciatis & credatis qa ego
sum & ante me non est alius & post me non
erit. & in salomone Miserere nostri deus & re-
spice nos & ostende nobis lucem miseratonum
tuarum & imittte timorem tuum super gentes que
non exquesierunt te & agnoscant quia non est
alius deus nisi tu. Item in ps. Quoniam qs deus
pter dnm aut quis deus preter deum nostrum:
Contrarie autem astruit Sacrilegus Iudeus
dicens. Si patrem & filium unum deum cre-
ditis quomodo iterum tres personas pris & filii & spus
sancti sub unitate deitatis pnunciatis. Rndeo
Iterum audi ergo diuinam trinitatem. Ysaya
ptestante. vi. c. Vidi inquit dnm super solium
excelsum & eleuatum & ea que sub ipso erant
replebant templum seraphin stabant. subter il-
lud sex ale uni & sex ale alteri duabus uelabant
faciem & duabus uelabant pedes eius & dua-
bus uelabant & clamabant alter ad alterum &
dicebant Sanctus Sanctus Sanctus dominus
deus sabaoth Plena est terra maiestate eius.
Vnde si deus trinitas non est. quare sanctus
tercio iterauerunt. Cuius tamen trinitatis uni-
tas comendetur sub eadem trina repetitione unum
deum aut dominum iterauerunt. Item si tri-
nitas unus deus non est Cur abraham sub uer

tice mābre tribus occurrens unum dominū dixit & non tres plurali numero salutauit nisi quia unitatis misterium in trinitate esse cognouit. Si trinitas non est deus. Cur ad Moisen tertio dicitur Deus abraham Deus ysaac Deus Iacob. Respondeo ad hec qui es infidelis qui xp̄m & deū et angelum dei non creditis. Quis ergo ille angelus domini est qui apparuit Agar qui etiam & dominus uocatur. Genesis itaq; testatur. xvi. c. Et dixit angelus dñi ad Agar Reuertere ad dñam tuam & humiliare sub manibus eius. Et rursum Multiplicās īquit multiplicabo semen tuum & nō numerabit̄ pre multitudine. Inuocauit autē Agar nomen domini qui loquebat̄ ad eam. Tu deus qui exaudisti me. Et simile est huic illud quod sequit̄ i Genesi. xxii. Temptauit deus Abraham & dixit Tolle filium tuū unigenitum quem diligis ysaac & post paululū sequit̄ Ecce angelus domini clamauit de coelis dicens Abraham: cui respondit assum. Dixit dñs Ne extēdas manū tuā super puer̄ neq; facias quicq̄ nunc cognoui quia times dominū & non pepercisti unigenito tuo ꝓpter me. Itē ille Geñ. xxxi. dixit angelus dñi ī sōpnis ad Iacob & rñdens assum. cui ait uidi oīa q̄ fecisti laban. Ego sum dñs bethel ubi unxisti lapidem & uotum dedisti mihi. adhuc preterea. si xp̄m deum & dñm non creditis quis est iste angelus & deus quem dñs p̄mittit ante Moysem. Exodi. xxiii. ita dicens Ecce ego mitto angelum meum qui p̄cedat & custodiat te in uia & introducat ad locum quem preparaui obserua eum ne cōtemnendum eū putes quia cum peccaueris nō dimittet te & nomen meum est in illo.

Q ex tribu iuda traxit originem xp̄us

Secundum carnem xp̄s ex tribu iuda expectandus erat. Iacob patriarcha significat dicens Geñ. xlix. c. Non deficiet princeps ex iuda nec dux de femoribus eius donec ueniat q mittendus est & ipse erit expectatio gentium Certum enim est usq; ad ortum christi non defuisse principē ex populo iudeorum & ex genere iudeorum nec dux de femoribus eius usq; ad heredem alienigenam regem qui per ambitionem regni irrepserat quem gēs & populi expectabāt Iudei per uicariam impudice frontis dicent Non dū esse tēpus impletum mētiētes nescio quē regem ex genere iudeor̄ ī extremis oriētis partibus regna debere neq; dñt mēte cecati simlatōnis sue mēdaciū detēti

qui iam nũc ſine ſacerdote.ita ſine rege & prĩ
cipe ſunt. Neq3 enim mẽdax eſſe poteſt Oſee
propheta qui dicit Sedebunt filii Iſrahel ſine
rege ſine principe ſine ſacrificio ſine altari ſiñ
copoli.i.ſine ſacerdotio ſine taranthim.i.ſine
manifeſtationibus que omnia quis non uide
at nunc in ipſiſ eſſe cõpleta.Ecce ex qua tribu
naſciturus eſſet xp̃s docemur.

·10·

Q ex ſtirpe dauid xp̃s ſit natus.

Ex dauid autem ſemine ſecundũ carnem
futurus eſſe ꝑ ſpiritum ſanctum ita ꝓnũctia
bat' in pſalmo Iurauit dominus dauid uerita
tem & non fruſtrabit' eum de fructu uentris
tui ponam ſuper ſedem tuam. Semel iuraui ĩ
ſancto meo ſi dauid mentiar ſemen eius ine
ternum manebit & thronus eius ſicut ſol.zc.
Item in primo libro Paralipomenon.xvii.&
factum eſt uerbum domini ad Nathã dicens
Vade & dic ſeruo meo dauid Hæc dicit domi
nus Non edificabis tu mihi domum ad habi
tandum.Sed cũ impleti fuerit dies tui & dor
mieris cum patribuſ tuis & ſuſcitabo poſt te
ſemen tuũ quod erit de utero tuo et firmabo
regnũ eius.hic edificabit domum noĩ meo &
erigam thronum eius in ſecula.Ego ero illi in

patrem & ipſe mihi ĩ filium & fidelis erit do
mus eius uſq3 in ſeculum in conſpectu meo:
et thronus eius erit firmiſſimus iugiter .Hæc
omnia quiſquis in Salomone putat fuiſſe im
pleta multum errare uidetur. Nam qualiter ĩ
Salomone intelligendum eſt cum dictum ẽ
Poſtq̃ dormieris cum patribus tuis ſuſcitabo
ſemen tuum poſt te.abſit. Ille enim uiuente
patre ſuſcepit regnare . Nam hic dicituur qa
cum impleti fuerint dies tui & dormieris cũ
patribus ſuſcitabo ſemen tuum .Ex quo in-
telligitur eſſe alius promiſſus qui non ante
mortem eius pronunctiatus fuerat ſuſcitan
dus qui edificaret domũ deo non de parieti
bus manu factis ſed de lapidibus precioſis &
uiuis.id eſt ſanctis et fidelibus .Nam & illud
qđ ſubiecit Fidelis erit domus & regnũ eius
eius uſq3 ineternũ coram me.Attendat & aſpi
ciat quiſq̃ non de Salomone pronunctiat.Sa
lomonis namq3 domum plenã fuiſſe mulieri
bus alienigenis colentibus ydola legimus &
ipſe ab eis rex in eadem ydolatria ſeductus ẽ
atq3 deiectus.qui dum bonuſ fuiſſet in inicio
malũ exitũ habuit. Ergo qs eſt iſte cuius do
mus fidelis eſt ĩperpetuũ q poſt mortẽ dauid
ꝓmittebat'.ſuſcitandus ille eſt utiq3 de quo
ip̃e dauid exiſtimãs ꝓclamat dicẽs. Tu uero

distulisti xp̄m tuū. nō ē ergo Salomō ille sed nec iste dauid. sed dilectus ē xp̄us. ergo appa ret ꝓmissiōes nō i salomōe. sed i xp̄o dn̄o nr̄o q ex dauid genere ortus ē fuisse ꝯpletū. de quo ipse dn̄s alibi dicit Ihere. xxiii. Ecce dies ueni ūt & suscitabo dauid germē iustū. & regnabit rex & sapiēs erit faciet iudiciū & iusticiā in ter ra. i diebus ill' saluabit' iuda & Isrl' hitabit cō fi dēter. & hoc est nomē qđ uocabūt eum dn̄s iustus nr̄. ꝓmissi nāq3 & al's ex semine dauid xp̄m p ysa. ꝓphām. xii. ita ꝓnūciat'. Egrediet' uirga de radice yesse et flos de radice eius ascē det. hec uirga de radice yesse uirgo ē Maria de dauid radice exorta. q̄ genuisse florē dn̄m sal uatorē de quo etiā seqt'. & reqescet supeū spūs dn̄i spūs sc̄tūs & itellectus. spūs cōsilii & forti tudinis. spūs scientie & pietatis. & replebit eū spūs tioris dn̄i. Ideo tāta dona spūs sup eū p̄ dicant'. qa i eū nō ad mēsurā spūs inhitabat si cut i nobis sed tāta inest plēitudo deitatis. & iste ē q nō secūdū uisionē ocloꝝ iudicabit. ne q3 secūdū auditū auriū arguet. zc̄. Sed erit iu sticia cīgulū lūboꝝ eius & fides cīctoriū renū eius. i cuius ecclia utiq3 hitat lupus cū agno ille solebat ab ea p̄di cape ad eā ꝯuertit' & cū in ꝯ cētibus cōmorat'. i cuius ouili pardus cū edo accubat pmixti. s. sub doli cū pastōribus ibi es

set uitulus de circūcisiōe. leo de sc̄ti ptāte. ouis de ppl'ari ordie sil' morant'. qa i fide cōis ē om niū cōditio. Puer aūt puulus mīnās eos utiq3 qa hūiliauit se ꝓ nobis ut puulus. bos aūt & leo comedent ibi paleas quia princeps cum subiectis plebibus cōem hn̄t doctrinā. delec tat' quoq3 infās ab ubere sup foramīe aspidis dū gētes q̄ solebāt uenēa p̄dicare cōuersis etiā xp̄i fidē puuli delectant' audire. cauerna enī reguli corda sūt infideliū ī qbus serpēs ille tor tuosus reqescebat quē ablactatus cōprehēsus ex iñ captiuū traxit ut ī mōte sc̄tō eius q̄ ē ec clia nō noceret. ad hec idē ysa. de xp̄o. xi. c. q de semie dauid natus ē secūdū carnē sic in cō seqntibus dicit ī die illa erit radix yesse q stat ī signū pploꝝ ip̄m gētes p̄dicabunt & erit se pulchrū eius gl'osū i signū ppl'oꝝ. stat radix yesse qñ xp̄i signaculū crucis exp̄miti frōti bus eoꝝ ip̄m gētes dep̄cabunt' qđ iā cernit' du dū fuisse cōpletū. Sepulcrū aūt eius in q̄ntū ē gl'osū ut excepto q̄ redēpti p mortē eius gl'am ei exhibemus etiā locus ip̄e coruscās miracul' ad se omnem cōtrahit mūdum gl'e suæ cā. Iā uero q̄ ore ꝓphetico ad Moab nascētis xp̄i p hibetur testimoniū. Ysaya. xv. Ponā enim su p his qui fugierūt de Moab leonē & reliqui is terre. Emitte agnū domine dominatorem

terre de Petra deserti ad montem filie syō. de hac gēte mohabitarū egressus est agnns ima culatus qui tollit peccata mūdi dn̄atur in or bem terrarum. Petra autē deserti ruth signifi tat quæ destructa morte mariti de Boes ge nus Obed. Deīde yesse dauid. & de dauid chri stum. montem autem filie syon aut hystoria liter ipam urbem Iherusalem dicit. aut iuxta Tropologiam eccl̄iam in secula. idest in uir tute sublimitate locatam.

Q de uirgīe nasci debuit. nō ex uirili sēie.

Hactenus de noīe & gratia & genere dn̄i nr̄i Ihesu xp̄i testam̄ti ueteris fidē pstrēximus Dehinc generationē eius secūdū carnē ex uir gīe on̄damus. Ysaya plenissime p̄docente. sic enī dicit. Et adiecit dn̄s loq ad Achas dicens. Pete tibi signū a dn̄o deo tuo ī ꝓfūdū īferni siue ī excelsū supra. & subiecit. audite ergo do mus dauid genus daūid. Nā bn̄ ad dn̄m loq bat. idest ad stirpē regiā de q̄ descēdit Maria. & adiecit. ꝓpter hoc dabit dn̄s ipse uobis sig nū. Ecce uirgo cōcipiet & pariet filiū & uoca bit nomē eius Emanuel. q̄d ē īterp̄tatū uobis cū deus. Ernbescāt itaq ipii & gratia xp̄i sua colla subiciāt. Ecce enim quē uirgo pepit no biscum deus appellat. Obiciūt autē nobis mē tiēres iudei ꝙ ī hoc loco nō uirginē sed iuuē culā ostendit sermo ꝓpheticus pariturā. Qui bus respōdet. nō esse signū si iuuēculā pariat ꝙ eīt etatis. & hoc esse signū ad rei nouitatē. quod si uirgo pariat quod est ītegritatis dn̄s dabit uobis signū insinuat quoddā īsigne mi raculū uirginē. s. pariturā. quod ꝓculdubio signū nō esset nisi nouū existeret. Oportebat enī xp̄m ꝓpter īsigne miraculū secūdū carnē nasci de uirgīe. Sequit de eo butirū & mel co medet. butirū fructus ē eccl̄ie uenīētis ex circū cisione. quasi uobis origo. id ē sub lege posite Mel uero eccl̄ie uenīētis ex gentibus cuius fru ctu. id est opa pascit xp̄s. Sequit ꝙ dicit p̄us q̄ sciat puer uocare p̄rem aut matrē quod enī dixit p̄usq̄ cognoscere se faciat deū habere. se & uirginē matrē. Iuxta illud quod ī Gen̄. scri bit Dicente domīo ad Abraham. nunc cog noui qa times dn̄m. id ē nūc cognoscere te fe ci. Absit enī apud deū esse ignorātiā ut tunc cognosceret quod ante nesciret. Sed iā ad pro positū redeamus atq audiamus ad hec de sa cra uirgīe natiuitatis xp̄i misteriū eodē y.a.ali ter p̄cinente. xlv. c. Rorate celi desup & nubes pluant iustum aperiat terra & germiet salua torē & iusticia oriat simul ego dn̄s creaui eū

cœli ipsi qui nubes.id est prophete per quos xp̄s ueniēs ꝓphābat̄ terra Maria q̄ fide apta non corruptiōe genuit saluatorem.quia solus dominus eam creauit non uirilis cōmixtiōe seminis.Sicut etiam Danielis.ii. ꝓpheta de eadē uirginali necessitate figuraliter dn̄s predixit.Scidi lapidē de mōte abscisum sine manibus prescidentiū & cū peruēisset in terra repleuit orbem terre.Sic lapis xp̄s intelligitur. Vnde per Ysayam deus loquit̄.Ecce mitto in fundamētis syon lapidē preciosum electū angularem & qui crediderit in eū nō cōfundet̄ Hunc enim uidit Daniel abscisum de monte & de populo iudeoꝝ sine manibus, sine commixtione uirili natum ex uirgine Maria.quā sine dubio uirginē fuisse credimus ante partū Ezechiele propheta testante.xliiii. Conuerti me ad uiam porte sanctuarii exterioris que respiciebat ad orientem & erat clausa. & dixit ad me dominus.Porta hec clausa est & nō aperiet̄.& uir nō trāsiet per eā qa dn̄s deus igressus est per eā.eritq; clausa.quo testimonio sāctam Mariam uirginē cōcepisse et ꝑmāsisse uirginē cōfitemur. Genitalia nāq; fœminā ꝓ eo q̄ claustra aperiunt porte dicuntur. Sicut ait Iob iii quia non clausit portas uentris q me portauit.Dominus enim noster Ihesus xp̄us mirabiliter & potentialiter natus tamq̄ sponsus ꝓcessit de thalamo suo. id est de uirginis utero.post cuius ortum nullum cum Maria cōuenisse nullū ex eius utero genitū alias gentium extitisse.

12.

De loco in quo nasci debuit ī Bethleem secundum prophetas.

Prediximus natiuitatem domini nostri Ihesu christi ex uirgine.locumq; originis sue ostendamus. Nam ī Bethleem natus est. Ad quā dicit̄ p Micheā ꝓphetā.vi. Et tu bethleē terra iuda.domus effrata.nequāq̄ puula es in milibus Iuda.ex te enim egrediet̄ q sic dominator Israhel .& egressus eius ab inicio a diebus eternitatis ꝓpter hoc dabit eos usq; ad tēpus ī quo parturiēs pariet. & sic postq̄ locus originis p̄dixit. deinde regnum eius futuꝝ ī toto orbe subiecit .domius stabit & uidebit ac pascet gregē suū in uirtute dn̄i.uel ī fortitudine uel ī sublimitate ad honorē noīs dei sui & cōuertent̄ quominus tūc magnificat̄ usq; ad termios orbis terre & erit iste pax.De hoc loco natiuitatis xp̄i.et Abacuc ꝓphā sic dicit Deus ab affrice uenisse scribit̄. q a Bethleem uēturus esse p̄uidebat̄.

12 fo.

Q stella demõstrante claruit eius natiuitas secundum prophetas.

In numeris diuinis.xxiiii.Ille Balaã sic cecinit Oriet stella ex Iacob & exiet homo de Israhel. Magi enim ab oriẽtibus uenientes ꝑmum partibus xp̃i natiuitatem stella indice renũctiauerunt. si ut qué princeps pacis eorũ predixerat illi in ipso sideris demonstrarent.

13

Q tres reges uel magi xp̃m natum adorare debuerant.

Et hoc prophete nobis narrant sicut enim Ysayas ait In tempore illo deferetur munus domino exercituum a populo diuulso & delacerato & a populo terribili postq̃ non fuit alius. Hoc autem dixit propter persarm robustissimã gentẽ ad cuius tunc potentiã nullus populus cõparabat de quibus magi uenientes xp̃o munera obtulerunt. Et iterum ipse.lx. Omnes inquit de Sabba uenient aurũ & thus deferentes & laudem domino annunctiantes.De his muneribus & Dauid precinit Dicens. & dabitur ei de auro Arabie. Et rursus Reges tharsis & insule munera offerẽt regi dño & sabba dona adducẽt.

12

Q non oleo materiali.sed spiritu sancto xp̃us a deo unctus est.

Ysaias.lxi. ex persona eiusdem christi sic canit dicens.Spiritus domini super me.propter quod unxit me.euãgelica Pater misit me predicare captiuis remissionem.et cecis uisum. Simili modo Salmographus .Diuino afflatus spiritu .Ita ex eodem loquitur dicens .Sedes tua in seculum seculi zc. propterea unxit te deus tuus.In qua sententia primo propheta natiuitatem christi ac perpetuitatem demonstrat sequẽtis per equitatis uirgam.idest sceptrum.potestatis eius regnum denunctiat. postremo q̃ idem deus a deo unctus sic indicat Non quidem oleo cõmuni.sicut & ceteri participes sui idest principes.qui ymaginario ꝑcesserant.sed oleo leticie.quo mistice demonstratur tempus .s. cuius cœlesti infusione & uirtute xp̃us est consecratus.

14 **Q pauper pro nobis factus est christus**

Zacharias.ix.sic indicat dicẽs.dicite filie syon Ecce rex tuus uenit tibi iustus & saluãs pauper sedẽs sup asinũ idomitũ Ecce itelliget seruus meus & exaltabit & eleuabit & sublimis erit ualde sicut sup te multi sic gloriosus

ysa. 61.
Job. 6.
ps. 44.

erit īter uiros aſpectus eius & forma eius īter
filios hoīm Iſte aſpget mltas gētes ſup ipm
cōtinebūt reges os ſuū qa qbus nō eſt nūciāt
de eo uidere & qui nō audierūt contēplati ſūt
quiſ redidit auditui nr̄o & brachiū dn̄i cui re
uelatū eſt Et aſcendit ſicut uirgultū corā eo &
ſicut radix de terra ſiciēti & nō ē ſpēs ei neq
decor & uidimus eū & nō erat aſpectus & de
ſiderauimus eū deſpectū & nouiſſimū uirorū
uirū doloris & ſcientē ferre infirmitatē & q̄ſi
abſconditus uultus eiuſ & deſpectuſ unde nec
reputauimus eum. uere languores nr̄os ipſe
tulit & doloreſ nr̄os ipe portauit. & nos repu
tauimus eū q̄ſi leproſū & pcuſſum a deo hu
miliatū. Ipſe autem humiliatus eſt ꝓpter ini
quitates nr̄as & attritus eſt ꝓpter ſcelera nr̄a
& diſciplina pacis nr̄e ſup eū & liuore eius ſa
nati ſumus omēs. q̄ſi oues errauimus. unuſqſ
q in uiā ſuā declinauit. & dn̄ſ poſuit ī eo iniq
tates oīm nr̄m oblatus eſt qa ipe uoluit & nō
apuit os ſuū. ſicut ouis ad occiſionē ducet &
q̄ſi agnus corā tōdēte ſe obmuteſcet & nō ape
riet os ſuū de anguſtia & de iudicio ſublatus
ē generationē qs enarrabit qa abſciſus ē de ter
ra uiuētiū ꝓpter ſcelus ppli mei. pcuſſi eū &
dabit ī pios ꝓ ſepultura & diuites pro morte
ſua eo ꝙ iniquitatē nō fecit neq dolus fuerit

ī ore eius. & dn̄s uoluit cōterere eū ī īfirmita
te eius. ſi poſuerit ꝓ pctō aīam ſuā uidebit ſe
men longeuū & uolūtas dn̄i ī māu eius diri
get ꝓ eo ꝙ laborauit. aīa eius uidebit & ſatu
rabit ī ſcia ſua iuſtificabit & ipe iuſtus ſeruoſ
ſuos mltoſ & iniqtateſ eoꝝ ipe portauit Ideo
deſpiciā ei plīmos & fortiū diuidet ſpolia ꝓ
eo ꝙ tradidit ī morte aīam ſuā & cū ſceleratis
deputatus ē & ipe pctā mltoꝝ tulit & ꝓ trāſ
greſſoribus orauit In q̄ lectiōe nō ſolū qa ab
iectuſ apparuit ſed etiā ibi generatō celeſtiſ ex
pmit īfirmitas quoq ſuſcepte carnis eiuſ ma
nifeſtat. cōtumelia quoq paſſionis eius crux
mors ſepultura ibi mōſtrat eo ꝙ īnocēs dam
nat & tacens ibi pandit deus enim ſuſcipiēs
carnē & pauperis formā ſe hūiliare dignatus
eſſe noſtri cauſa ut ſalus pditis redderet & uſ
q ad mortē obediens factus eſt. Quod alibi
yſayas prefatus eſt Nō clamabit neq audiet
qs in plateis uocē eius calamū caſſatū nō cōte
ret & lignū fumigās nō extīguet ſed ī uerita
te ꝓferet iudiciū quoaduſq ī terra ponat iudi
ciū & ī noīe eius ſperabūt gētes & Ihere. xiiii.
quod ueniet deus rex in carne & abiectus &
hūilis ita pdixit. dn̄e fac miſericordiā tuā ꝓp
ter nomē tuū qm̄ mlte ſunt aduerſiones nr̄e
tibi peccauimuſ expectator iſrlſ ſaluator eius

& in tempe tribulatiõis q̄re q̄si colonus futu
rus es i terra & q̄si uiator declinās ad manēdū
q̄re futurus es q̄si uacuus & fortis q nō pōt sal
uare tu aūt i nobes dn̄e & nom̄ s̄c̄m tuū iuo
catū ē super nos ne derelīquas nos cū eni dicit
tibi peccauimus exp̄mit iudeoꝝ p̄sonā q ī de
um peccauerunt quādo ueniētē in forma ho
minis crucifixerunt. obtulit enim se aspecti
bus hominum & inquilinū. illi autē putātes
hoc tantū esse quod uidebat̄ occidūt homi
nem quasi qui non potest saluare.

16 De uirtutibus x̄pi & miraculis s̄cdm ꝓphās.

Genera quoq; & uirtutes curationum tan
to ante prescripta sunt per Ysayam ꝓphetā
dicentē.xxv. Ecce nunquid deus noster ueni
et et saluabit nos:tunc aperient̄ oculi cecorū
& aures surdoꝝ audient:tunc saliet sicut cer
uus claudus & clara erit lingua mutoꝝ.Et ite
rum.lxv. Sp̄us dn̄i super me eo ꝙ unxit me
ad annūciādum misit me ut mederer contri
bulatis corde & p̄dicarē captiuis remissionem
& cecis uisum.hæc om̄ia sanitatū signa in ad
uentū x̄pi facta sunt statim eni ut est natus p̄
cedente stella adorauerūt magi obtulerūt mu
nera. Deinde uaria aduentus representauit
miracula.ceci enī ut deū agnoscerent ꝓfunde
noctis caligo detegit̄. defūctis rediuiue lucis
grā reddit̄ ut aīe uiuificarent̄.surdi ut auditū
fidei reciperent audire ceperunt.claudi ut ad
deum curreret īcessu alacri uegetant̄.Muti ut
deum confiterentur alacris uocibus clamaue
runt.Leprosi pabolētes cōtagiis anime lucida
membra deposuerunt. affectu enī maiestatis
suæ multa fecit quæ pretereūda nō sunt dum
cūcta legant̄.Nam excellētie suæ uirtute peu
dubiis pedibus gressibus tumētes equoris flu
ctus calcauit & maris magni ꝓcellas suo īpe
rio mitigauit.Iam uero passionis sue obitum
& elemēta tremuerūt. dum sol fugit. dum tel
lus cōterit̄ saxaq; sepe illudentia dissoluunt̄.
Siquidem & ipsa mors eum tenere nō potuit
Nam die tertia ad sedem paternā eum reuoca
uit misteriisq; angeloꝝ reducit̄ a terris ad coe
lum.Plura quoq; & his similia eius omnipo
tentia facta sunt. Sed dixit incredulus ꝙ ꝓp
hete miracula multa fecerunt, nullus tamē ut
christus mortuus resurrexit & ī celum ascēdit

17 De x̄pus deus uisibilis in corpore hominibus apparuit.

Per Ysayam testatur dicēs. Propter hoc

sciet populus meus nomen meū in die illa qa
ego qui loquebar ecce assum. & dauid ambu
labunt de uirtute in uirtutem :uidebit deus
deorum in syon. Et itē. uisi sunt īgressus tui
deus dei mei regis utiq; q uenit in mūdum &
quibus reuelatus est occursus aduentus eius.
quem uidi :si cognouissent: nunq̄ dn̄m glo
rie crucifixissent. De cuius etiā corporali ui
sione etiam Ysayas supradictus ita anunctia
uit. Gloriosus inquit erit iter uiros aspectus
eius & forma eius inter filios hominū. quibus
non est annūctiatum de eo uiderunt .& qui
audierunt contemplati sunt. Et Iheremias in
libro Baruch.iii. Hic est deus noster & nō ex
timabitur alius ab eo qui inuenit omnē uiam
prudētie.& ostēdit eā Iacob puero suo .& Isrl
dilecto suo. post hæc in terris uisus est & cū
hoibus cōuersatus est. Et Abacuc.iii. Dn̄e au
diui inquit auditū tuū & timui & in medio
duo℞ aīalium cognosceris. dū appropiquarēt
anni tui ignosceris. dū aduēit tēpus ostende
ris. Item ipse. Videbūt gētes & dolebūt popu
li id ē iudei. Siquidē ysa.lxii. de ip̄o sic cecinit
propter syon nō tacebo & ꝓpter isrl nō qescā
donec egrediatur ut splēdor iustus eius & salua
tor eius ut lāpas accendatur.& uidebūt gētes iu
stū tuū.& itē.vi. uox speculato℞ tuo℞ leua

runt uocem simul laudabūt & infra brachium
sanctū suū & in cōspectu omium gētiū & ui
debunt omnes fines terre salutare dei.

Q iudei xp̄m negaturi erant.

Sic predixerat ex persona dn̄i Iheremias.
Præuaricatio est ī medio domus Iuda ait do
minus negauerunt me & dixerūt. non est ip̄e
Hoc est nunc usq; iudei pro christo dicūt nō
est ipse. expectātes aliū qui antixp̄s est. & ysa
yas.liiii. Non est ei species neq; decor & uidi
mus eum & non erat aspectus. & desideraui
mus eum despectum .& nouissimum uirorū
uirum dolorum & scientem ferre infirmitatē
& quasi abscondītus uultus eius & despectus
unde ne reputauimus eum. Quibus uerbis ī
credulitatem illorum significabat iudeorum
a quibus uisus est christus non habere speciē
neq; decorē. uñ nec reputatus ē esse deus quē
tñ qa ñ erāt cognituri neq; recepturi. Idē ysa.
p̄mo als ap̄pbat dicēs. audite celi & auribus p
cipe terra qa dn̄s locutus ē filios enutriui & ex
altaui ip̄i aūt spreuerūt me. cognouit bos pos
sessorē suū & asinus p̄sepe dn̄i isrl aūt me ñ co
gnouit & pplus meus nō me ītellexit auditio
nē audietis & ñ ītelligetis & cernetis. uidebitis

& non scietis. incrassatum est enim cor ppli huius.unde Mechiel.xii.Factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis in medio domus exasperantis tu hitas. qui oculos habent ad uidendum & non uident & aures ad audiendum & non audiunt. Sic enim excecati sunt ut saluatorem non cognoscerent nec suscipe rent.cuius diem Abraham uidit & letatus est & cuius aduentũ prophete magno cũ deside rio expectauerunt. Isti enim uiderunt & non cognouerunt insup & blasphemauerunt cla mantes. Non habemus regem nisi cesarem. & cetera quæ sequunt̃. cuius populi duritia sic nõ mutatur quomodo ethiopis color aut pardi uarietas. Iheremia testante. sicut ĩmu tare potest ethiops pellem suã aut pardus uari etates suas ut uos potestis benefacere.

19

Q iudei cõuenerũt ad interficiẽdũ xp̃m.

Ita legit̃. Quare fremuerunt gẽtes.id ẽ ro mani.& ppli meditati sũt inania.hoc ẽ iudei. Astiterũt reges terre.id ẽ Herodes & Pilatus & p̃ncipes ɔuenerũt in unũ.s.p̃ncipes sacerdo tũ & seniores iudeoꝝ.aduersus dñm & aduer sus xp̃m eius.& iteꝝ ex eiusdẽ p̃sona.Circum dederunt me canes multi & consilium malig nantium obsedit me. canuum autem nomen in eis est.Etiam prophetam alterum constitu tum in Ysaya scriptum est.Omnes canes ceci nescientes latrare. Canuum est enim mos ut testatur noster Hilarius & pastorem alludere gregem nosse.insidiantes feras persequi. At uero isti canes ceci: pastorem suum non uidẽ tes :officium non intelligentes :latratus suos a feris ad gregem a feribus ad dominum re torserunt. Vnde & alius propheta de his ita dicit.Facti sunt mihi in sagittã reciprocam.

20

Q uenũdatus est christus.

Per Zachariam.xi.Ita ipse pronunctiauit Si bonum est inquit in conspectu nostro da re mercedem meam triginta argenteos .Et di xit ad me. Proicite illum ad statuarium de quorum precium quod apreciatus sum ab eis Hæc enim nota hominibus causa est. Iudas enim penitentia motus pecuniam reportauit & proiecit in templo:& abiit: & laqueo se su spendit:ut impleretur quod dixerat ysayas. Testis falsus non erit impunitus pro eo ꝙ uẽ didit argento iustum. quam pecuniam bene dominus mercedem suam dixit. Multa enĩ opera apud eos fecerat reddens uitã mortuis

lucem cecis .auditum ſurdis.greſſum claudiſ
pro quibus omnibus iudei nephandam uicē
& in eorum mercedem illi reſtituerunt.

21

Ꝙ traditus fuit chriſtus.

Et in Pſalmis cōmemorauit in ſe impletū
eſſe dicens. Homo pacis mee in quo ſperaui
qui edebant panes meos magnificauit ſuper
me ſupplantationem.Et iterum.Tu uero ho
mo unanimis dux meus & notus meus qui
ſimul mecum dulces capiebas cibos. De ipſo
Iuda proditore Iheremias.xvii .preſcius ana
id eſt dixit. Ita peccatum inde ſcriptū eſt ſti
lo ferreo ī ungue adamātino quod ſiue ad Iu
dam ſiue ad iudeos non incongrue conuenit
qui ſic peccauerunt in xp̄m ut non ſit pecca
tum eorum atramēto ſcriptum ꝙ deleri forſi
tan poteſt . ſed ſtilo ferreo in ungue adaman
tino apparatum & quod deleri non poſſit p̄
duritia cordis eorum.ſi non crediderunt.

22

Ꝙ ſponte ſe morti obtulit
chriſtus pro nobis.

Yſayas dixit.liii. oblatus eſt ipſe quia uo
luit.& infra. pro eo qͣ tradidit in morte ani
mam ſuam . uidebit ſemen longinquum. &
uoluntas domini in manu eius dirigetur. Et
ipſe per Iheremiam prophetam ſic loquitur.
Reliqui domum meam .diuiſi hereditatem
meam.tradidi dilectam animam meam ī ma
nibus inimicorum eius . hoc eſt in manibus
iudeorum qui eum interfecerunt.

23

Ꝙ xp̄us captus eſſe debuit.

Iheremias propterea lōgo predixit. Spiri
tus oris noſtri xp̄us dn̄s captus eſt in pecca
tis noſtris.Quo uaticinio demonſtrauit aper
te & chriſtum dominum eſſe & traditum pro
noſtris peccatis fuiſſe . Item Sapientie.ii.c. di
cit ita.Dixerunt inter ſe impii comprehenda
mus iuſtum quoniam inutilis eſt nobis &
contrarius eſt operibus noſtris . promittit ſe
ſcientiam habere & filium dei ſe nominat. &
infra.Si enim uerus dei filius eſt ſuſcipiet illū
& liberabit eum de manibus contrariorum.
& infra Et ſciamus reuerentiam illius & pro
bemus pacientiam ipſius . morte turpiſſima
condemnemus eum et affixione crucis.

24

Ꝙ xp̄us iudicandus erat ad mortem.

Clamat Dauid sub figura populi peccantis in deum. Tibi soli peccaui & malum corã te feci ut iustificeris in sermonibus tuis & uincas cum iudicaueris. Veniens christus in corpore tanq̃ uerum se constituit iudex omniũ hoĩm· homibus ad iudicandũ se prebuit. Sic ꝗ mitis & paciens dum iudicatus est. quia nihil in eo dignum ꝙ iudicaretur populus ꝑ secutus inuenit. Vnde & propheta Micheas vi. aduentum iudicii eius annunctians. sic cominatur contra eundem populum dicens. audite que dominus loquitur. Surge attende iudicium aduersus montes & audiat collis uocẽ tuam. audiant montes iudicium domini & fortia fundamenta terre quia iudicium domini cum populo suo & cum israhel diiudicabit. Popule meus quid feci tibi aut quid molestus sum tibi. responde mihi quia eduxi te de terra egipti & de domo seruientium liberaui te & misi ante faciem tuam Moysen & Aaron. & quatuor ostendit beneficia & prestita domini & populum suum & cõtra hec aduersus eum mala & qui iuxta hec ei populo uenturum sit. deinde subiunxit. vi. c. Audite tribus quis approbauit illum ad hec ignis ĩ domo impii thesaurus iniquitatis.

Q per falsos testes condemnandus erat.

Per Osee prophetam id dominus sic dicit Ve inquit eis q̃m recesserunt a me. uastabuntur quia preuaricati sunt in me. ego redemi eos & ipsi locuti sunt aduesum me mendaciũ ego erudiui eos & confortaui brachium eoꝝ & in me ipsi cogitauerunt maliciam. reuersi sunt ut esset absq; iugo facti sunt archus dolosus. & Malachias inualuerunt super me uerba uestra dicit dñs & dixistis quid locuti sumus contra te. & in psalmis dicit. Insurrexerunt in me testes iniqui & mentita est iniquitas sibi· & ysa· de iuda dicit· Testis falsus nõ erit ĩpunitus ꝓ eo ꝙ uendidit argento iustũ

25

Q clamauerunt Iudei contra xp̃m crucifige sicut ꝓphetizatum erat.

Hoc iam per Iheremiã. xii. c. Xp̃us de synagoga p̃dixerat dicens. reliqui domũ meam facta est mihi hereditas quasi leo in silua dedit contra me uocem suam blasphemãs utiq; & dicens. crucifige. Et alibi ipse dicit. Super quem aperuistis os uestrum & aduersus quẽ laxastis linguas uestras. Et Ysayas quid inq̃t Iherusalem & iudas concidit quia lingua eoꝝ

contra dominum. Item ipse expectaui ut facerent iudicium. fecerunt autem iniquitatem & non iusticiam sed clamorem.

27

De destructione gentis iudeorum ꝓpter peccata mortis xpi.

Olim cum obiurgatione ysayas illis predixerat dicens. Semen pessimorum preparate filios uestros occisioni. i iniquitate patrum suorum morientur. uenientibus enim in iudeã agentibus pro scelere patrum & filii trucidati sunt sub quorum persona & Iheremias in interitu eorum ita deplorat dicẽs. Patres uestri peccauerunt & non sunt, nos autem iniquitates eorum absolutmus. Item Iheremias propheta a l hec iudicio contendam uobiscum ait dominus & cum filiis uestris disponam. Quare ergo factus in predam super eum rugierunt leones dederunt uocem suam. posuerũt terram eius in solitudinem & ciuitates eorum exuste sunt & nõ est qui inhabitet in eis

28

Q christus consputus est & flagellandus erat.

Iob. 17. Iob de eo dicit. Apperuerũt super me ora sua exprobrantes et conspuentes. percusserũt maxillam meam. satiati sunt penis meis. Et ĩ Psalmis ipse dixit. Ego ad flagella paratus sũ. ps. 37.
Et iterum. Congregata sunt super me flagella ps. 34.
& ignoraui, Similiter per Ysayam Dominus ysa. 50. b.
deus apperuit mihi aurem. ego autem non contradico. corpus meum dedi percutientibus. et genas meas uellentibus. faciem meam non auerti ab increpãtibus & conspuentibus in me, Et per Iheremiam dicit. Posui scapulas Ihe.
meas ad flagella. et maxillas meas ad palmas. c. 26.
Item de ipso ipse Iheremias sic scribit dicens
Dabit percutienti se maxillam. saciabitur ob idem. Tren. 3.
probriis. et sustinebit patienter,

29

Q christus corona spinea coronandus fuit sicut ꝓphetizatũ erat.

Scriptum est in Canticis canticorum ex persona patris de contumelia iniquitatis Iherusalem mirantis atq; dicentis. Exite uidere filie syon regẽ Salomonem ĩ diademate quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius. et in die leticiæ cordis sui. id est coronam spineam quam capiti eius imposuit synagoga. Sed per Iheremiam idem filius sic ait. Spinis peccatorũ suorum circũdedit me

populus hic .& apud ysayam. Plantaui inquit uineam electam & expectaui ut faceret uuas fecit autem spinas utique quia degenerant a patriarcharum fructu non fructum iusticie sed spinas mortis & crucis attulit creatori.

30 ꝙ sanguinem pro nobis fundere debuit.

Pronunctiatur hoc per ysayam prophetā dicens. Quis est iste qui uenit de edom tinctis uestibus de bosra .quare rubrum est uestimentum tuum & uestimenta tua sicut calcātium in torculari. Et ille respondens. torcular calcaui solus. Calcare enim torcular se dixit qui solus propter mundi peccatum passionem suscepit solusque delicta omnium sangui ne suo lauit.

31 ꝙ christus in passione tacuit & non murmurauit. sed patienter sustinuit.

Hoc quotiens prophetizatur. testatur ysayas sic enim ait de illo. Tanq̄ ouis ad occisionem ductus est & sicut agnus coram tondente se obtulit sic non aperuit os suum. Sic enī in passione Pilato interrogante nihil locutus est sed ī hūilitate iudicium eius sublatum est

De quo ꝓpheta Dn̄s deus aperuit mihi aurē ego autem nō abscōdi corpus meū dedi percutientibus. Et ipse alibi. tacui .silui .nūq̄d semper tacebo. Primo enī tacuit ut iudicaret᷑ quādo sicut agnus corā tondēte se. fuit sine uoce neque aperuit os suū. suamque cōpescuit ptātem in nouissimo autē sic de eo scribit᷑. Deus meus ne.d.n.&.n. Sic tacuit enim ut iudicaret᷑ quō uenit occultus. nequaq̄ autē tacebit de iudicio quādo uenerit manifestus.

32 ꝙ xp̄us sibi crucē baiulauit uel portauit.

Ysayas p̄dixit. Puer natus est nobis & factus est principatus eius sup humerū eius. qs enim regnum potestatis insignia in humero portat & non aut in capite coronam aut aliq̄ proprie uestis ornamenta sed solus rex seculorum christus gloriam potestatis suæ et sublimitatis in humero portauit, quod etiam ysayas figurauit. qui cum a patre hostia duceret᷑ ligna ipse portauit xp̄i. eximiā tunc figurans passionem qui lignum suæ passiōis gestauit.

33 Nota ꝙ christus dominus mansuetus uenit ad passionem.

Propheta Iheremias ex persona christi pre
dixerat dicens. Ego quasi agnus mansuetus
qui portatur ad uictimam. & nunc cognoui
quia super me cogitauerunt consilia dicentes
uenite mittamus lignum i panem eius & era
diamus eum de terra uiuentium .d.f.vi. Hæc
enim que passus erat dominus a Iudeis que si
bi facta fuissent propheta cómédat. Nam qd
est lignum in panem missum.nisi xpi affixio
carnis i lignum. Panem enim corpus xpi ag
noscimus .Lignum in pane esse fides nostra
christum agnoscit in corpore. quia uita cor
poris sui panis est.Scriptum est enim.Erit ui
ta tua pendens ante oculos tuos et timebis
die ac nocte & non credes uitæ tuæ. Et iterũ
in Psalmo. Quia extendit manus suas i cru
ce .Sic dicit elena manus meas .s.n. siueq ue
nient quasi ꝙ mundi uespera siueq declinã
te iam sole in uespera dominus in cruce ani
mam posuit. eleuans manus suas in eandem
crucem.atq offerens deo seipsum .pro nobis
sacrificium .ut per illud sacrificium delerent
peccata nostra. Ipse ysayas quoq de prædica
tione crucis eius ꝙ suis pertulit.ita scribit.Et
erit principatus eius super humerum eius. id
est uexillum sancte crucis . quod suis pertu
lit humeris. Iuxta uaticinium Dauid pro

phete .qui dicit. Dominus regnauit a ligno
Abacuc quoque passionem christi ita pro
nunctiauit.dicẽs.Cornua in manibus eius ꝙ
quidem est aliud nisi tropheum crucis i quo
exaltatus omnia traxit ad seipsum. Item dicit
dominus. fortitudo mea constitui pedes me
os in consumatione & super excelsa imponẽt
me ut uincam in claritate eius.

3º Christus clauis in manibus
& pedibus perforatus est sicut
fuerat prophetizatum.

Per Dauid ipse loquitur dicens. Foderũt
manus meas & pedes meos & dinumerauerũt
omnia ossa mea . Ipsi uero considerauerunt
& inspexerunt me . Quibus uerbis utiq in
cruce corpus significabat extensum manibus
pedibusq confixis & clauorum conuerbera
tione concessis .Quod Dauid passus non est
qui sine ulla passione corporis legitur in pace
quiescere. Sed hoc de christi passione predic
tum est.quia a populo Iudeorum clauis i lig
no confixus est. Manus enim & pedes cófo
diuntur. nisi eius qui in ligno suspenditur.
Item in Canticis canticorum. Manus mee
distillauerunt mirram & digiti mei guttas.

Etiam p Malachiam quia crucifigendus erat idem de semetipso dixit dñs. Si affiget hõ deum quia uos cõfixistis me & dixistis in quo cõfiximus te. & subiecit dñs post hec illis. Ve uobis cõfixistis gens tota quod ptinet ad misteriũ dominice passiõis in q̃ Iudei xp̃m crucifixerũt quãdo sceleratas manus iniecerunt i eum. Quod etiam per Zachariã iterũ dñs sic cõmemorat dicens. quod pertinet ad misterium dominice passionis in qua iudei xp̃m crucifixerunt. & aspicientes eum quẽ cõfixerunt plãgẽt eũ q̃si plãctum super unigẽitũ & dolebunt super eum ut dolere solent in morte primogeniti. Hoc enim factum deprehendimus in Ihesum quem cõfixerunt iudei i cruce quẽ dolebũt a se crucifixum in die iudicii cũ uiderint eum in patris ac sua maiestate regnanté.

35 Q xp̃s inter duos latrones in cruce positus est ut dixerat Ysayas.

Longe autem per ysayam predictum est Et inter iniquos deputatus est. Et Abacuc ꝓpheta dixit. In medio iniqui & duorum animalium cognosceris. id est i medio duorum latronum.

36 Q ihesus xp̃us spoliatus est & super uestem sors missa fuit.

Post crucis sententiam sequitur rerum diuisio & sors super uestem. quam per Dauid idem dominus ante predixerat dicens. Diuiserunt sibi uestimẽta mea & super uestem meam miserunt sortem. Que prophetia queadmodum sic expleta euãgelica narrat hystoria Nam dum uestimẽta alia militibus fuissẽt diuisa. Pro tunica autem dixerunt. non scindamus sed mittamus sortem cuius sit. erat enim omni parte contexta.

37 Q christus aceto potari debuit.

Hoc iam fuerat ĩ Psalmo predictum a domino. Dederunt in escam meam fel & in siti mea potauerũt me aceto. Quod quidem ysayas ad Iherusalem ipse sic proclamat dicens. Ego te plantaui uinea mea quõ facta es mihi in amaritudine uitis aliena. pro quo & Moyses. uua inquit eoꝝ uua fellis & botrus amarissimus. Vnde & superius obiurgans eos dicit. Sicut plebs fatua & non sapiens hec domino retribuisti.

38 Q xp̃s passus tollit peccata mundi.

secundum q̄ fuerat ꝓphetizatū.

In psalmo Factus fuerat.i. dictus. asperges me ysopo & mundabor. lauabis me.& super niuem dealbabor. Vnde & in lege per ysopum fasciculum aspergebantur agni sanguine qui mundari uolebant.quo significaretur per passionem domini peccata ablui mundi.

De titulo posito super crucem.s.

Ihesus nazarenus rex Iudeorum.

Pro quo titulo dixerūt Iudei. Noli scribere regē iudeorū.Respondit Pilatus. Quod scripsi scripsi. Nam enim in psalmo.xlvi. fuerat prophetizatum. Ne corrūpas titulo scriptionem. in cuius serie non solum passio uel mors.sed etiam resurrectio & ascensio domini predicatur.

Xp̄us pro suis crucifixoribus orauit.

Ysayas dicit. Ipse peccata multorum tulit & pro transgressoribus orauit. Et in Psalmo sic inquit.Pro eo quia eos diligebam aduersabātur mihi.ego autem orabam pro eis. Item Abacuc cum dixisset de eo .in medio duorū animalium cognosceris.Subiunxit cum conturbata fuerit aīa mea in ira memor eris.prefigurauit enim propheta sub hac sententia. In semetipso psonā iudeorū q xp̄m cōmoti cruci fixerūt. uir tam̄ ille memoratus misericordie sue dixit.Pater ignosce illis quia nesciunt q̄d faciunt.

Xp̄us ad mortē ductus est sicut ꝓphetizatum erat.

Ysayas dicit. Pro iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem.dabit impios pro sepultura eius. & iterum. Vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras.attritus est ꝓpter scelera nostra.liuore eius sanati sumus.& iterum. omnes nos errauimus.unusquisq3 in uiam suam declinauit.& dominus posuit iniquitates in eo omnium nostrum. Iuxta Apostolum qui dicit. Qui cum peccatum non cognouisset ipse pro nobis passus est.

Xp̄us mori debuit secundum ꝓphetas.

Post flagella & crucem. fellisq3 & aceti potationem.Deinde sequitur mors eius quā lex non siluit dicens.Occubans dormiens ut leo & catulus leonis quis suscitabit eū. Clamat etiā eandem mortē eius &.lx.p̄s.Deus noster deus saluos faciet nos .& dn̄i mors domini exitus.Itē p ysa. Tanq̄ ouis ad occisionē ductus ē. &.s.a.e.c.sic si.nō.uo.sic.n.a.os suum.

Pro peccatis populi sui ductus est ad mortē. Iudei autem christum quem expectabāt moriturum non sperant. Ideo respondeant quis est iste quem propheta annunctiat. Itē apud Iheremiam. sic dicit. Inebriamini animam lassam & omnes esurientes saturamini. ideo q̄a de somno suscitatus sum & uidi somnus meus dulcis est mihi. Daniel quoq; angelus de occisione & morte xp̄i sic loquitur dicens. Scito & animaduerte exitum sermonis ut iterum reedificetur Iherusalem usq; ad xp̄m ducem ebdomade septem et ebdomadas. lxxii. Occidetur christus et non erit eius populus qui eum negaturus est. Vnde ibi sequitur clades iudeorum que post cōpleta est & ciuitatē & sanctuarium dissipabit cum duce uenturo. romanus exercitus cum Vespesiano. Item in Sap̄. sic legitur. De morte eius contumeliis & tormentis interrogemus eum ut sciamus reuerentiā illius & probemus pacientiam illius morte turpissima condemnemus eum.

23

¶ in morte xp̄i tenebre facte sūt sup terrā

Hoc iā diuini libri loq Amos ꝓphā testāte. Et erit i die illa dicit dn̄s occidet sol in meridie & tenebrescere faciā sup terrā i die lunis

Et Iheremias. Exterrita est inquit que parturit in Iherusalem & afflicta est anima eius occidit eis sol cum adhuc medius esset & confusa est & maledicta. reliquias eorum in gladium dabo. quod factum est per Vespasianum.

22

¶ os aliquod xp̄i non fuit fractum sicut fuit ꝓphetizatum.

Nam predictum fuerat. Os eius non cominuetur. Preceptum enim fuerat eis celebrare pascha in ouis similitudinem in qua dominice passionis umbra p̄cesserat. qui tanq̄ ouis ad occisionē ductus. illa eni figura agni passionem xp̄i significat.

24

¶ lancea xp̄i corpus debuit perforari.

Sicut prenunctiatum est ab ipso per Iob Confregit me & posuit me quasi signum circumdedit me laqueis suis conuulnerauit lumbos meos cecidit me uulnere super uulnus. i. uulnere lancee super uulnus clauorum. unde etiam & per Dauid & dolorem super dolorē uulnerum meorum sic est ab eo prenūctiatū. & per Iheremiam. Tetēdit archū suū. i. p me q̄si signum ad sagittā misit in renibus meis

filias pharetre ſue. & iterum de ipſo populo ſic ait idē dominus per prophetam. facti ſunt mihi in ſagittam reciprocam. & Zacharias. Videbunt in quem confixerūt. quo etiam teſtimonio promiſſus eſt xp̄us in ea qua cruci fixus eſt carne uenturus.

Q̄ de latere xp̄i ſanguis & aq̄ua ꝓceſſerūt

Zacharias dixit. Tu quoq; in ſanguine teſtamenti emiſiſti uinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. & iterum. Cum egredietur uir ab oriente. ecce aque redundantes a latere dextero. i. a latere xp̄i. Item de eadē aqua q̄ ex latere eius ꝓfluit. ꝓphā alius ſic dicit. Flumina aq̄ uiuentis egredient̄ de uentre eius: aque. ſ. baptiſmatis que credētes uiuificauit. que aque ſitientibus largiūt̄ quādo impletur quod ſcriptum eſt lauabis me & ſuper niuē dealbabor.

Q̄ xp̄us ſepeliri debuit

Per Iheremiam idem ait. lapſa ī lacu uita mea. & poſuerunt lapidem ſuper me. & iterū. Concluſi uias meas lapidibus quadris circū edificauit aduerſum me ut non egrediar.

Q̄. ſuper ſepulchrū eius lapis poni debuit

In Pſalmo ſic dicit̄. Collegerūt me in obſcuro ſicut mortuos ſeculi. quaſi diceret. ſicut homines utiq; quia ipſe deus erat. Iterum yſaye. Erit dominus nominatus in ſignum eternum quod non auferetur. & erit ſepulchrum eius glorioſum. & alibi. Dabis impios pro ſepultura & diuites pro morte ſua.

Q̄ xp̄us deſcendit ad inferos ſicut fuerat prophetizatū.

Hic idem dominus in eccleſiaſtico dicit. Penetrabo omnes inferiores partes & inſpiciā omnes dormiētes & illumiābo omnes ſperātes in deum. Item in Pſal. Vita mea in inferno appropinquabit & extimatus ſum cū deſcendētibus in lacum. factus ſum ſicut homo inter mortuos liber. deſcendit enim ſicut homo ī infernū. ſed ſoluſ īter mortuos liber fuit

Q̄ xp̄us dn̄s eduxit de inferno p̄res nr̄os

Itē p Oſee ante ita ꝓnūctiauit. Ego inq̄t capiā & uadā tollam & nō eſt qui eruat uadēs reuertar ad locū meū. i. ad celeſte ſoliū. & infra de mānu inq̄t mortis liberabo eos & de morte redimā eos ero mors tua. o mors ero morſus tuus inferne.

Q xp̄s resurrexit sicut fuerat ꝓphetizatū.

Et hoc per prophām idē in Psalmo predix it quia caro mea requiescet in spe quoniā non derelinques animam meam in inferno nec da bis sanctum tuum uidere corruptionem. de q̄ resurrectiōe & in Psalmo .iii. ita canitur. Ego dormiui & quieui & resurrexi quia dominus suscepit me. Ibi inquit aliud indicat propheta quod dormierit & surrexerit nisi somnus iste mors est. sed euigilatio est resurrectio quod ī xl. psalmo manifeste ostenditur. ubi dixit. tu autem dn̄e miserere mei resuscita me & retri buam eis. nunquid qui dormierit non adici et ut resurgat. Item alibi. In pace inidipsum dormiam & requiescam. quoniam tu domīe singulariter in spe constituisti me. singulari ter tamen solus sic requieuit ip̄e ut contestim post mortem resurgeret. Item per Ysayam de eadem resurrectione sic clamat. Tunc exurgā dicit dominus nunc exaltabor & sublimabor ubi aperte testimonio resurrectionis & ascen siōis on̄ditur. unde & ibi zelum iudeorū sub iecit dicens. concipietis ardorem & parietis stipulā spūs uester & ignis deuorabit uos.

Q die tercia debuit xp̄s resurgere.

Osee predixerat dicens. Venite & reuerta mur ad dn̄m. quia ipse cepit. & sanabit nos. uiuificabit nos post duos dies. in die tercia su scitabit nos: & uiuemus in cōspectu eius. Om nia enim hec in xp̄o cōpleta sunt. Quinta enī feria ē ipse traditus. parasceue passus. domini ca circa diluculum preparatus egressus eorū. ꝙ dixit resurgemus & uiuemus in conspectu eius hec ꝓpheta de sua persona uel sanctorū eius alloquitur. qui in inferno erant. & cum il lo tercia die resurrexerunt.

Q xp̄s debuit piscatores mittere in mūdū

Per Iheremiam ante memini dicēs. Ego mitto speculatores multos dicit dn̄s & pisca buntur eos. Deniq̄ secundū matheū euange liū legit ꝙ xp̄s ueniens iuxta mare Galilee Petrum & Andream fratrem eius uidit mitte re retia sua in mari. quibus ipse dixit. Venite post me faciam uos piscatores hominum. Si militer & duos fratres Iacobum zebedei & Io hannē fratrem eius dū uidisset in nauicula cū patre Zebedeo texentes retia ꝓuocans de pis catione pisciū. piscatores reddidit hoim. s. p̄ dicatores rethe. cūctos credētes de ꝓfūdo secli huius extrahere post hos piscatores emittam

uenatores & uenabunt eos de mõtibus & col
libus & de cauernis petrarꝝ quod spãliter ad
cõuersationẽ gentiũ ptinet quos undiqꝫ apo
stoli ceperunt qui per assumptionẽ constituti
sunt piscatores aĩaꝝ quos qa post gl̃iam resur
rectionis sue dñs ad p̃dicandũ in gẽtibus mi
sit & per ysayam sic locutus est dicens .uenio i
qt ut cõgregẽ cũ omnibus gẽtibus & linguis
& ueniẽt & uidebũt gl̃iam meã & ponã in eis
signũ utiqꝫ crucis & mittã in eis q saluati fue
rĩt & gẽtes in mare in affrica in libram tenen
tes sagittã .i.p̃dicatiõis uelocẽ sermonẽ In yta
liam quippe & gretã q̃ ad insulas longe & ad
eos qui nõ audierũt de me & uidebũt gl̃iam
meã .in qua sñia spãliter ꝓphãnt nisi apostoli
li simulqꝫ & per totum mundũ p̃dicauerunt
euangelium ad ipsũ ꝓphete non tacuerũt .de
quibus etiam in Psalmo ante predictũ est .nõ
sunt loquele neqꝫ sermones quoꝝ nõ audian
tur uoces eoꝝ .In omnẽ terrã exiuit sonus eo
rum & in fines orbis terre uerba eoꝝ.

De ascẽsione xp̃i .s.q̃ celos ascẽdere
debuit secundum ꝓphetas.

Daniel dicit. Aspiciebã in uisiõe noctis. &
ecce i nubibus celi filius hoĩs uẽiebat & usqꝫ ad
antiquã dieꝝ puẽit .i. ad patrẽ .post hec adiecit
& in conspectu eius obtulerunt eũ . & dedit ei
ptãtem & regnũ .& omĩs pp̃lus .tribus & ligue
ipi seruiẽt .ptãs eius ptãs eterna .q̃ nõ auferet .
& regnũ eius quod nõ corrũpet . Cuius ascẽ
sionẽ in celis rursũ p̃s .sic idicat .Ipse tanq̃ spõ
sus ꝓcedẽs de thalamo suo exultanit ut gigas
ad currendã uiã .a sũmo celo egressio eius .&
occursus eius ad sũmũ eius .ueniẽs a celo usqꝫ
ad infernum descẽdit .egressusqꝫ repetit mansi
onẽ suã .& ascẽdẽs ad sedem p̃ris sui de quo an
tea solus exiuit .cuius ascensus in celũ :uel itroi
tus .quibus gaudiis declarat psalmographus
indicauit .uidẽtes enĩ ptãtes & hereditates car
nẽ xp̃i ascendentẽ i nubibus in portas celi &
portas celi egredientẽ .dixerũt . Tollite portas
p̃ncipes uestras & eleuamini porte eternales
& itroibit rex gl̃ie .qs est iste rex gl̃ie dñs for
tis & potẽs dñs potẽs in p̃lio .tũc ascensũ eius
& alibi cõmẽorat dauid dicẽs . Ascẽdit sup che
rubi & uolauit .uolauit sup pẽnas uẽtoꝝ .& ite
rũ .ascẽdit i altũ & captiuã duxit .d.h. quod ti
q nisi fuisset i terra nõ diceret ascẽdit .Sed qd
est captiuam duxit captiuitatẽ nisi qa de uita
mortẽ ipam carnẽ quã a terris assũpserat .q̃si
captiuã in celũ ducebat .un̄ & post hec ꝓphã
hortat oẽs gẽtes ꝓuocãs ad laudẽ xp̃i eũdẽqꝫ
ascẽsũ eius eisdẽ iteꝝ sic ꝓnũctiãs .psallite deo

qui ascendit super celum ad orientem & de lo co orientis in partibus est ubi xpus resurrex it & in celum ascendit .& post hec subdit: Visi sunt ingressus tui deus gressus dei mei regis mei qui est in sancto. Videntibus omnibus apostolis atqꝫ quingentis uiris sic ascendit in celum. Cuius ascensionem & Salomon in cā ticis cā. predicat. Ecce hic saliens super mōtes & transiens super colles. & Amos dicit. tibi edificat in celo ascensum suum & pollicitationē in terra firmauit. Sed & illud per Ysayam dominus dicit: Nunc exurgam. nunc exaltabor & nunc sublimabor testimonium resurrectionis & ascensionis xpi declaratur. quasi aperte diceret. nunc exurgam a mortuis. nunc exaltabor in celo. nunc sublimabor in regno. unde & alibi ipse ysayas Ecce itelliget seruus meus & exaltabitur & eleuabitur et sublimis erit ualde. quod utiqꝫ ad ascensionem celi & gloriam pertinet regni.

·99·

Q xpus ad dexteram dei patris sedet.

In Psalmo scriptum est Dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorū. Inquirant ergo Iudei cui dictū est a domino sede a dexteris meis. nunquid archangelo nō opinor. neqꝫ angelo. neqꝫ prophete. nam nullus hominū in ea gloria est. sed ille quem digno consensu inuisibilis deus habet hic sedem ad dexteram patris qui cōsensu dei dignus ē & nomine de quo dicit Psalmus. Regnabit dominus super omnes gentes dominus super sedem sanctam suam. Et iterum. Dominus in celo sedes .s.&.i.id.o.d.

·96·

Q regnū xpi est eternum & incorruptibile

Daniel. vii. dicit. Videbam uisione noctis & ecce in nubibus celi quasi filium hominis uenientem & usqꝫ ad uetustum dierum peruenit. & in conspectu eius prelatus est. & ipsi datus ē pricipatus & honor .&.&.&.o.p.&.ter. &. li ipsi seruient. potestas eius ptās eterna q nō auferetur ab eo. & regnū quod nō corrūpet. Quo testimonio ostenditur ita excepisse christum ab omnipotente. & dominationem & regnum. & potestas eius eterna sit. & regnum eius sine ulla corruptione permaneat. Et iterum idem Daniel. in. d. s. d. celi regē qui ineternum non cōmouebitur. & regnum populo alteri non dabit, percutiet. & conteret uniuersa regna. & ipse stabit ineternum. Et

Ysayas ꝑpheta de eodem.multiplica.e.in.pa n.e.fi,& in Psalmo sic legitur. Orietur in die bus eius iusticia.& habūdātia pacis.donec aufe ratur luna.idest usqꝫ ad consumationē seculi.

·97·

Ꝯ xp̄us spiritum sanctum misit.

Dauid ita dicit. Ascendit in altum & cap tiuam duxit captiuitatem. dedit dona homi nibus.Post ascensionem enim suam sic misit spiritum sanctum in quo est omniū plenitu do donorum.De quo per Ioel prophetā nūc tiat dicens.Erit post hec effundam super om nem carnem spiritum meum.& ꝑphetabunt fi.u.& fi.u.gens uos ui.ui. & iu.u.sop. sopo. sed & sup omēs seruos meos & ancillas meas in die illa effūdā de spū meo.Zacha.Effundā inquit super dauid & super habitantes Iheru salem spiritum gratie. Hoc autem pronuncti atum est dicente propheta in Psalmo. In om nem terram exiuit sonus eorum & in fines or bis terre uerba eorum. non sunt.zc.

·98·

Ꝯ dominus Ihesus christus uenturus est in fine mundi iudicare uiuos & mortuos.

Per Ezechiam ita annunciatur.Hec dicit dominus deus.Auferam citharam.tollam co ronam .nōne hic est qui humiles sublimabit & secula humiliabit & hoc nondum factum est donec ueniat cuius est iudicium & tradam ei . De quo Ysayas. dn̄s sicut fortis egredie tur . & sicut uir preliator suscitabit zelum . uociferabitur & clamabit & super inimicos su os confortabitur.Tacui semper & silui pacīes fui. sicut parturiens loquar .dissipabo & ob seruabo israhel.Hoc ad secundum aduentum in quo non humilis ut iudicetur sed ut iudi cet fortis egredietur . Neqꝫ tacebit quomodo in priori aduentu fecit paciens erit sicut ī pas sione carnis sed iudicans uociferabit loquet ut parturiens quia repente. idest pariens erit corruens.suos hostes est oppressurus.Hoc etī am testimonio p̄s. ita docetur ut dicit deus ma.ne.d.n.&.n.Si utiqꝫ quia si in primo hu militas se aduentum tacuit ad iudicandum. in secundo dum manifestus uenerit ita uide licet nō tacebit sed clamabit ut reddat tollat singulis secundum opera sua.Sequitur Ignis ante eum ardebit & in conspectu eius tempe stas ualida .ignis ante eum ardebit ut lignū fenum stipulam .idest delinquentium. lapi desqꝫ preciosos.Iustorum probatus est gesta

que dicturi sunt. Transiuimus per ignem & aquā et edu.n.in re.cū.&.de.&.te.d.p.s.cō.il s.e.qui or.te.e.super.sa.Et an.c.illud.e.q.d.est ysayas auditam inquit faciet dominus gloriā uocis sue & terrores brachii sui ostendet. in cominatione furoris & flāmam ignis deuorā tis allidet in turbine & in lapides grandinis. Brachium enim dei est xp̄us qui in flāma et terrore tempestatis ad iudicandum uenturus est. De cuius iterum iudicio idem propheta sic dicit. Consurge sicut in diebus antiquis ī generationibus seculorum. Nunquid tu per cussisti superbum. uulnerasti draconem. hic secundus xp̄i predicatur aduentus ut ea uirtu te consurgat in iudicium & ad separationem bonorum atq; malorum . qua uirtute surrex it in generationibus seculorum.hoc est in pri cipio quādo percussit superbum.id est diabo lum.ad separandū a bonoꝝ consortio ange lorum.De cuius xp̄i iudicio & Micheas sic lo quitur .dicens. Audite montes iudicium do mini cum populum suum et cum Iherusalem īudicabit dicens.Popule meus quid feci tibi. aut ī quo molestus fui.Responde mihi.Tūc enī iuxta Malachiam. Videbunt & aspicient ad quē confixerunt & plangent planctu q̄si unigenitum dolebūt super eū ut doleri solet

in morte primogeniti. dolebunt enim eū a se crucifixum cum uiderit iudicantē in patris ac sua maiestate regnantē. Iob quid ante legem & angelis uirtutibus clarus redimendus se re suscitandūq; deo iudicii qui uenturus est iu dicare uiuos & mortuos.presentandūq; ꝓphe tica auctoritate annūctiat dicēs. Credo enim q̄ redēptor meus uiuit & in nouissimo die de terra surrecturus sum.& in carne mea uidebo deum saluatorē meum. quē uisurus sum ego ipse & non alius & oculi mei cōspecturi sunt reposita est ergo hec spes mea in sinu meo.i. in corde meo.quem.i. deū qui uidendus est ī iudicio sicut legimus uidebūt in quē cōpūxe rūt.quemq̄dem dicūt in eo loco iudicaturum impios ubi ipse iudicatus ē.Ioel ꝓpheta testā te.Exurgāt inq̄t & ascendant omēs gentes in ualle Iosaphat quia ibi sedebo ut iudicē om nes gentes in circuitu . Namq; ibi pleriq; as serunt futurum iudiciū ubi passus est dn̄s.ysa ya pronunctiante.Confirmationem & abbre uiationem faciet dn̄s deus exercituū ī medio omnis terre. que confirmatio & abbreuiatio potest esse nisi iudicii futuri. Sed ubi sit me diū terre illud sedule de passione testimoniū dauid ostendit qui dicit. Deus autem rex no ster.a.s.o.e.s.in medio terre. Nulla enim alia

est salus nostra nisi redemptio dñi nostri Ihe
su xp̄i saluatoris & iudicis que in medio ter
re orta est.

·49·

Q iudei excecati debuerunt xp̄m negare
& quicq̄d de xp̄o fuerat prophetizatum

Pendent omnia ista ex lr̄is hebreoꝝ .qui
legunt cuncta.sed non intelligunt . omīa sig
nata sunt in illis ꝓpheta testāte. & erit nobis
uisio omniū sup sermones libri signati quem
si qui dederūt homini litteras scienti. & dicēt.
lege.& ille respondebit non possum.Signatū
est enim.& dabit liber nesciēti legere.& respō
debit.nescio litteras.hec sunt ueteris testamen
ti signacula.que filius heres signauit in ocul
nostri cordis illuminās sicut scriptum est.
Signa testimoniū . signa legem in discipulis
nostris.habemns enim ad intelligendū xp̄m
ducem.legē:testes:& ꝓphās: ex q̄bus deitatē
& nomē:gentiū quoqȝ genus & patriā & nati
uitatē:uirtutes:& curatiōes: cōprehēsiōes: pal
mas:flagella:cōsputatiōes: suspēsiōes: fellis et
aceti potatiōem: mortē:sagittā: sepulchrū: in
fernū:icorruptiōem corporis.& resurrectionē
carnis:ascēsiōemqȝ eius i celi regnū: atqȝ iudici
um declaramus.

·50·

Vide cecitatē iudeoꝝ cōtentā i suo talmuth.

Explicit libellus dñi Ysidori Ep̄i de fide
catholica & ueteri & nouo testamēto.editus cō
tra iudeos īpios qui ducti sacrilega cecitate i
suo talmuth scripserunt & scriptum retinent
& seruāt .& loco quolibet die sabbati recitāt.
ꝙ beata uirgo Maria habebat uirū nomie Io
hanā. & cōcepisse nephādo mentiunť. turpi
us ex Ioseph. quem dicunt fuisse hominem
luxuriosum in Iherusalem habitantem .ubi
etiam dicunt Mariam habitare cum uiro pre
dicto.& sic mētiunť sceleratissimi iudei xp̄m
ex adulterio genitum.& etiam tēpore mestru
ali & post christum imposuisse sibi nomē Io
sue.& ipse fecit se uocari Ihesus,Fatentur tam
ꝙ in secūdo anno disputauit cū scribis in Ihe
rusalē & mirabanť sup doctrina eius.cū ip̄m
spuriū & ex mestruata natū dānabiliter asse
rerēt.& ibi cōuincit eos in q̄dā questiōe quā
de suo Thalmuth(qui apud eos appellatur
Anzechin)disputabant de Ietro & Moyse.
Ducens eos ad inconueniens .scilicet ꝙ Ie
tro fuit magister Moysi. & sic discipulus su
per magistrum sit. Vel ꝙ Moyses non de
disset legem . quod est nepharium apud om
nes.Et mirantes super sapientia illius dixerūt

ipſum eſſe beth iuda.i.mãzer uel ex meſtrua
ta natus, Sapiētiam autem & poteſtatem mi
raculorum dicunt ſic acquiſiuiſſe: Fabulant̄
enim in templo Salamonis fuiſſe in quodam
lapide ſcriptum Xamenaforas. quod cum le
giſſet incōtinenti intellexit omnia.& potuit
omnia facere.qa dicūt illud uerbum Xamena
foras talem uirtutem habere. Sed (ut dicunt
Scribe & Phariſei) fecerunt fieri quatuor leo
nes & canes eneos qui arte magica ī porta tē
pli latrarēt.& exeūtes cum illo Xamenaforas
tradiderunt obliuioni ex timore illoꝝ latran
tium. unde dicūt ꝙ xpus in femore inter pel
lem & carnem poſuit illud in carta ut exiens
ſ. traderet obliuioni tamen retinet Xamena
foras.& ſic fuit. unde fuit ſapiētiſſimus & po
tentiſſimus in omnibus miraculis. & ideo al
legabat prophetias quas.de ſe dicebat.Dn̄s
ipſe uobis ſignum.& ſcripturas & ꝙ Meſſias
qui de celo deſcendit.ſicut dicit Yſayas.Prop
ter hoc dabit dominus ipſe uobis ſignum.ec
ce uirgo concipiet & pariet filium zc. Item
Dauid.filius meus es tu zc.Et illud.Aſtiterūt
reges terre.zc.Item dicebat Iudeos eſſe ſpuri
os ſicut ſcriptum eſt.quia filii fornicationum
ſunt.Item fecit miracula.ſ.claudū quendā &
curuū ſtare & ire cum illo noīe Xamenaforas
& leproſum etiam curauit. Tunc Iudei addu
xerunt eum ad reginā Elenam.quā tūc dicūt
regnare in Iheruſalem.& accuſauerunt illū ꝙ
uolebat deſtruere totū mundū.Ipſe autem co
rā illa allegauit de ſe ſcripturas ꝓpheticas &
ſuſcitauit mortuos coram ea.& confudit Iude
os.& fuit magnum ſcandalum in Iheruſalē.
& congregauit bene trecentos diſcipulos:ut
dicūt.& Iudei nō audētes diſputare: miſerunt
quendam iudeum iudam.ſ.ſcariotis.qui didi
cit Xamenaforas ſupradictū.& traxit illi uir
gam uirilē & mixit ſup iheſum & ſic polluit
illū dum uolarent ambo.& cecidit Iheſus &
ꝑdidit ſcientiam & poteſtatem.quia Xamena
foras non patit̄ pollutionem aliquā. & ſic in
firmus factus fuit captus & crucifixus & mor
tuus iubente predicta Elena.

FINIS

Iosephus (quem iudei yocefon bengorion uocant) li. xviii. antiquitatū. c. xiii. describēs tēpus iperii tiberii cesaris sup orbē & pylati eius pcuratoris in iudea / postq̄ trāstulit imaginē Tiberii in cesaream / de xp̄o sic testificat᷑. cui concordat Eusebius de ecclesiastica potestate li. i. c. xiiii.

EPISTOLA. Fuit isdem temporibus

De Statura christi.

Apparuit istis temporibus & adhuc est homo magne uirtutis (noiatus xp̄s Ihesus q dicit᷑ a gētibus propheta uirtutis. quē eius discipli uocāt filium dei) suscitās mortuos & sanās languētes. hō quidē stature pceris mediocris & spectabilis. habēs uultū uenerabilē. quē intuēs diligere possit & formidare. capillos habēs nucis coloris auellane pmature et planos fere usq; ad aures. Ab auribus uero crines aliquantulū crispos ceruliores / ab humeris uētilātes & fulgentiores discrinos habens capitis ī medio iuxta morem nazarenoꝝ. planā frontē cū facie sine ruga & aliqua macula serenissimā quā moderatus color uenustat. nasi / orisq; nulla est prsus reprehensio. barbā habēs ipuberē & copiosam capilli cū colore nō lōgā: sed medio bifurcatā. aspectū hn̄s simplicēq; maturū. oculis glaucis / uariisq; claris existētibus. in increpatione: terribilis, in admonitiōe: blandus & hilaris. seruata grauitate. qui nūq̄ ridere uisus est. flere autem sic: in statura corporis rectus & ppagatus. manus hn̄s & brachia uisu delectabilia. in colloquiis grauis, & modestus. inter filios hominū speciosus. Hec ille.

Epistola Pilati de nece dn̄i nr̄i Ihesu ad Claudium missa imperatorem.

Pontius Pilatus Regi claudio. S. p. Nup accidit q̄d & ipse pbaui) iudeos per iuidiā se / suosq; posteros crudeli dānatiōe pemisse. Cū enī haberēt eoꝝ pr̄es pmissionē q̄ deus eoꝝ illis mitteret de celo sanctū suū q rex eorū merito diceret. Hūc secūdū pmissionē iter nos misit de uirgīe natū, me itaq; i Iudea p̄sidēte. Cū audisset hūc Iudei / cecos illumiasse: leprosos mūdasse: paraliticos curasse: demones ab hominibus fugasse: mortuos suscitasse: imparasse uentis: siccis pedibus sup undas maris ambulasse: & mlta alia miraculoꝝ signa fecisse. Et cū mlti de populo iudeoꝝ hūc filiū dei credidisset: inuidiā contra eū pricipes sacerdotū passi sūt & scribe phariseoꝝ. & tenentes eum tradiderunt mihi presidi. & alii p aliis mentiētes / illū

magũ esse dixerũt. & cõtra eoꝝ legem facere. Ego autẽ eoꝝ uerbis credidi. & eoꝝ arbitrio illũ flagellatũ tradidi. Illi uero in ligno eum crucifixerũt. & mortuũ sepelientes: custodes ꝑtorii mei milites posuerũt. & signantes monumentum: abierũt. Ille autem a mortuis tercia die resurrexit. Intantũ deniq̃ exarsit iudeorum iniquitas: ut militibus meis darent pecuniam dicentes. Dicite quia eius discipuli corpus ipsius nocte furati sunt. milites autem cum pecuniam accepissẽt: nec tacere potuerũt factũ, qđ fuerat. sed de sepulchro resurrexisse testati sunt. & a iudeis se pecuniam accepisse. & ad dicendũ cõtrariũ. Ideo suggero regi. ne qs tibi ueritatẽ scienti mentiat̃. & ne estimes me credere mendaciis iudeoꝝ. Potestati tue omnia (que gesta sunt de Ihesu in pretorio meo) notifico per presentes. & Vale. Hæc reperta sunt in annalibus romanorum.

De statura xp̃i Octauiani temporibus cesaris ex uniuersis mundi partibus illi (qui prouinciis ꝑerãt) senatoribus scribebãt: qui rome erãt de nouitatibus: q̃ occurrebãt ꝑ mũdi climata. Quidã Lentulus noĩe ĩ partibus Iudee Herodis regis hĩs officiũ senatoribus de xp̃o scripsit. & hoc ẽ in annalibus Romanorum.

EPISTOLA. Apparuit istis temporibus.

Iosephus (quem iudei. ut supra.)

Fuit isdem temporibus Ihesus uir sapiẽs: si tamen eum nomiari uirũ phas est. Hic erat mirabilium effector operum / & eorũ doctor hominum: qui (que uera sunt) libenter audiũt. & multos quidem iudeorum: multosq̃ etiam ex gẽtibus sibi adiunxit. Messias hic erat. hũc ad primorum nostre gentis uirorum accusationem cum pylatus in cruce agendum esse decreuisset: non defuerunt: qui ab inicio eum dilexerũt. Apparuit enim die tertia iterum uiuus secundum q̃ diuinitus inspirati prophete uel hec. uel alia de eo innumera miracula esse futura predixerant. sed & in hodiernum cristianorum diem (qui ab ipso nuncupati sunt) & nomen / genusq̃ perseuerat. Hec ille.

Legitur de beato yſidoro in officio ſuo in lectionibus officii matutinalis inter alia de eiuſdem Yſidori factis .In ſecunda lectione.

Mira res quadam nocte dominice natiuitatis exiſtens Yſidorus in horis matutialibus apud Yſpalenſem eccl'iam/ſubito Româ adiit & beatũ Gregoriũ(qui eadẽ nocte eiſdẽ horis inſiſtebat)uiſitauit.qui cõgaudẽs eidẽ ac ip̄m ſpiritu diuino cognoſcens amplexatus eſt i pſona familiaris fratris ſui Leandri.Refecti igitur beatiſſimis uerbis: yſidorus ad yſpaln̄. eccl'iam eſt reuerſus/inueniẽſ quos dimiſerat idẽ officiũ matutiale celebrãtes.Cũq; Arriana heresis in toto Gottoꝝ regno acrius incaleſceret:mortuo Leonigildo beatus yſidorus palã arguens dictã hereſim ad palmã martirii peruẽire anhelabat.

Cernens igit̃ beatus Leander admirabilẽ conſtantiã yſidori:neſcit̃ quo ductus ſpũ i cella adoleſcentẽ yſidoꝝ icluſit.qd tã pius rex q̃ mlti eccl'iaꝝ p̄lati mltũ pegre ferẽtes: dicebãt nõ debere talẽ lucernã ſub modio ponere.ſed ſup cãdelabrũ. Sed nec regis: nec alioꝝ uocibus beatus leãder ceſſit:ip̄e ſciebat qui fecerat btũs. Recaredus iuxta cellã beati yſidori frequẽter aſſidebat.Cõgregato magno cõſilio fidem catholicã cũ baronibus. Recaredus profeſſus eſt & etiã confirmauit.

Igit̃ beatiſſimo Leandro infirmitate mortis grauato iubet yſidoꝝ educere de cella ſolatii ac benedicẽdi grã.ut ſe ſe ſuis meritis cõmẽdaret.Sed ſanctus yſidorus uenientibus ad ſe tale dedit rn̄ſum.Scitote frẽs me ab hac cella minime egreſſuꝝ q̃diu frater meus i hac peregriatiõe extiterit. Ip̄e eni hoc ꝓpoſito ſacramẽti firmauit. Igit̃ in celeſtẽ gl'iam btõ Leandro poſito . Sãctus yſidorus i paſtorẽ eligit̃. & a rege & a pplo cella diſrũpit̃.& dei famulũ ad eccl'iam ꝑduxerunt.

Coactus ſanctus yſidorus ceſſit.& ſic i antiſtitẽ yſpalẽſem uenerabiliter eſt receptus. cuius electio btõ Gregorio ſũmo põtifici ꝑ nũctios ſolemnes pn̄tatur. Quam ſuſcepit cum gaudio & ip̄m cõfirmauit . dirigẽs ſibi palliũ cũ honore ꝑ totã yſpaniã ꝑmatie.Quãtus ſanctus yſidorus fuerit cõſtãs:hũilis:patiens:benignus:& cũctis uirtutibus inſignitus: nullius lingua ſufficeret ad narrandũ. Cõſtruxit etiã monaſteria ubi cl'icoꝝ ac ſcolariũ colligebat mltitudinẽ ut inſiſterẽt ſcolaſticis diſciplinis. Ordiauit ut nullus ſcolariũ/ꝑ q̃driẽniũ a monaſterio exiret. In quoꝝ collegio fuit beatus Illefonſus.& multi alii nobiles,

Cumq̧ sanctus Presul appropiquaret ad yspalensem ciuitatē factus est cōcursus utriusq̧ sexus. s. scolariū: clicoꝝ: monachoꝝ: laicoꝝ cū ymnis & laudibus & gaudio. Concurrētibus omnibus igit̄: ut sācti patris tāgerēt fimbrias ex cōpressiōe turbiū quedā mulier pregnās extitit suffocata. Quod cernens dei famulus inter lacrimaꝝ inundatiōes tacitus orōnē fudit. Post modicum spaciū surgēs mulier uoce clara dixit. Benedictus tu pater ysidore qa tuis oratiōibus tā me q̄ fetum meum a morte temporali & eterna liberasti. Retulit omnibus astantibus. q̄ ut & ipsa & fetus defuncti sūt, anime ipoꝝ deferebant̄ ad infernū. audita est autem uox. reuertantur anime in corpora. quia amicus noster ysidorus orat ꝑ eis. Multa de[illegible] opera caritatis exercuit. puellas pauperes [illegible] matrimonio cōiungēdo. ac captiuos redimēdo. tot autē uirtutū & do[illegible] miraculorum fulsit insignis. ut si oēs artus hoīm uerterētur in linguas nō sufficerēt ad loquēdū.

Registrum foliorum.

Liber	miracula	in morte
uirtus	nantiū	& leprosus
ego	O Ihesus	
patrem	& iheremias	

[illegible] q xp̄s [illegible] patre genitus.
2 q sine tpre ineffabiliter xp̄s a pr̄e ab eterno genitus.
3 q xp̄s sit verus deus et dominus.
4 q fil9 ē ī patre et eq̄ s. pr̄ īn filio x. quom sit vnius ēentie
5 q ī deo sunt tres p̄sone īn vnius ēentie.
6 q christus filius dei homo factus ē.
7 q christus Jesus uocari debuit s̄m scripturas
8 q de semine abrahe originē duxit.
9 q ex tribu Juda traxit originem xp̄s.
10 q ex stirpe dauid xp̄s sit natus.
11 q de virgine nasci debuit nō ex viuli semine.
12 q xp̄s jesus ī bethleem nasci debuit s̄m ꝓphetas
12 sic q stella demōstrante claruit eius natiuitas s̄m ꝓphetas
13 q Reges vel magi xp̄m natū adorare debuerant.
14 q nō oleo mih. s. s̄s. xp̄s a deo vnctus ē.
15 q pauper pro nobis factus ē xp̄s
16 De virtutibus x et miraculis s̄m prophetas.
17 q xp̄s deus visibilis ī corpore hoībus apparuit.
18 q perfidi judei xp̄m negaturi erant.
19 q perfidi judei cōuenerūt ad interficiendū christū
20 q venundatus ē xp̄s
21 q traditus fuit xp̄s
22 q sponte se morti obtulit xp̄s pro nob.
23 q xp̄s captus esse debuit.
24 q xp̄s judicandus erat ad mortē
25 q ꝑ falsos testes condemnadus erat
26 q clamauerūt ꝑfidi judei cōt xp̄m: Crucifige. sic ꝓphetatū erat
27 De destructione gentis judeoꝝ propter pc̄ta mortis x.
28 q xp̄s conspu[t]us ē. et flagellandus erat.
29 q xp̄s Corona spinea coronandus fuit sic ꝓphetizatū erat.
30 q Sanguinē ꝑ nob fundere debuit
31 q xp̄s in passione tacuit. et nō murmurauit. s. paciēter sustinuit
32 q xp̄s sibi crucē baiulauit vel portauit.
33 q xp̄s dnus / mansuetus uenit ad passionem.
34 q xp̄s clauis ī manibus et pedibus perforatus ē. sic fuit ꝓphetizatū
35 q xp̄s int̄ duos latrones in cruce positus ē. vt dixat ysayas.
36 q xp̄s spoliatus ē. et sup vestem sors missa fuit.
37 q xp̄s aceto potari debuit
38 q xp̄s passus tollit pc̄ta mundi.
39 De titulo superposito crucem. s. Jesus Nazarenus Rex judeoꝝ.
40 q xp̄s pro suis crucifixoribus orauit
41 q xp̄s ad mortē ductus ē. sic ꝓphetizatū erat
42 q xp̄s orari debuit s̄m prophetas
43 q ī morte x tenebre facte sūt sup terrā
44 q os aliquod x nō fuit fractum. sic fuit ꝓphetizatū
45 q lancea x corpus debuit perforari.
46 q de latere x sanguis et aqua processerūt
47 q xp̄s sepeliri debuit.

89. q[uod] x[pist]us descendit ad inferos. sic fuit p[ro]phetizatu[m]
90. q[uod] x[pist]us d[omi]n[u]s eduxit de inferno patres nostros
91. q[uod] x[pist]us resurrexit sic fuit p[ro]phetizatu[m]
92. q[uod] die 3. debuit x[pist]us resurge[re]
93. q[uod] x[pist]us debuit piscatores mittere in mundu[m].
94. q[uod] x[pist]us ad celos ascende[re] debuit s[ecundu]m p[ro]phetas
95. q[uod] x[pist]us ad dexteram dei patris sedet
96. q[uod] x[pist]i Regnu[m] est et[er]nu[m] et incorruptibile
97. q[uod] x[pist]us sp[iritu]m misit
98. q[uod] d[omi]n[u]s Jes[us] x[pist]us ventur[us] e[st] in fine mu[n]di. Judicare vivos et mortuos.
99. q[uod] p[er]fidi Judei excecati debu[er]unt x[pistu]m negare. et q[uod] q[ui]d de x[pist]o fuit p[ro]phe[tizatum]
100. de quada[m] p[er]fida p[er]fidor[um] iudeor[um] cecitate adhuc i[n] eor[um] talmuth co[n]te[n]ta

mhel